

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів і банківської справи
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Ужгородський національний університет
Кафедра фінансів і банківської справи
Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Департамент економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій
Полтавської обласної державної адміністрації
Регіональне відділення Фонду державного майна України в Полтавській області
Головне управління Державної казначейської служби України у Полтавській області
Полтавське відділення ПАТ «Укрсоцбанк»

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали V Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції**

02 листопада 2017 р.

Полтава
2017

УДК 336.7 (06)
М.34

Редакційна колегія:

В.О. Онищенко, д.е.н., професор; В.В. Гришко, д.е.н., професор;
Л.О. Птащенко, д.е.н., професор; Г.В. Козаченко, д.е.н., професор;
С.В. Онищенко, к.е.н., доцент; Л.А. Свистун, к.е.н., доцент;
І.М. Кречотень, к.е.н., доцент; Т.М. Завора, к.е.н., доцент.

М.34 Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 02 Листопада 2017 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – 257 с.

ISBN 978-966-616-175-1

У збірнику матеріалів науково-практичної Інтернет-конференції розглядаються актуальні проблеми та перспективи розвитку економічних відносин на ринку фінансових послуг у контексті світового досвіду та українських реалій; теоретичні та методичні аспекти забезпечення безпеки фінансового ринку України в умовах нестабільного економічного середовища; шляхи та методи управління фінансами суб'єктів підприємництва, особливості розвитку та регулювання страхового ринку України, перспективи розвитку ринку фінансових послуг, сучасні тенденції та напрями розвитку грошово-кредитного ринку України, а також фінансові аспекти енергоефективності національної економіки в контексті європейських намірів України.

Участь у конференції взяли науковці та практики з Вінниці, Києва, Кременчука, Миргорода, Полтави й Ужгорода.

Призначений для фахівців фінансового ринку, працівників фінансової сфери, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 336.7 (06)

ISBN 978-966-616-175-1

© Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

<i>Shary G. DSc, Dubischev V., DSc,</i> DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN THE WORLD.....	10
<i>Бочкарьова Дарія Дмитрівна, Третяк Карина Олександрівна</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.....	12
<i>Варналій Захарій Степанович</i> ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ УКРАЇНИ.....	15
<i>Великожон Анастасія Олександрівна, Штанько Альбіна Романівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ ЯК УЧАСНИКІВ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	18
<i>Величко Юлія Євгеніївна, Ступенко Каріна Юріївна</i> СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	21
<i>Волошина Оксана Анатоліївна, Гоголева Катерина Сергіївна, Литвиненко Ірина Сергіївна</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	24
<i>Голець Юлія Олександрівна, Кузьменко Анастасія Ігорівна</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ З ОГЛЯДУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЛІЗИНГУ – ЛІЗИНГОДАВЦІВ.....	27
<i>Глушко Аліна Дмитрівна, Філіп Микола Федорович, Політько Альона Сергіївна</i> АНАЛІЗ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ.....	30
<i>Єрохіна Ольга Сергіївна, Петренко Дмитро Андрійович</i> ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДІНГ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ СЕКТОР РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	32
<i>Зозуля Андрій, Солодовник Марія</i> ФІНАНСОВИЙ РИНОК ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	34
<i>Івашина Наталія Вікторівна</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФАКТОРИНГУ В УКРАЇНІ.....	36
<i>Ільченко Вікторія Олександрівна</i> АНАЛІЗ ЛОМБАРДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	39
<i>Корнієнко Інна Юріївна</i> РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	42
<i>Миргородська Альона Олегівна, Рицар Анна Олександрівна</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	44
<i>Мох Ірина Володимирівна, Наухацька Катерина Василівна</i> НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ	

ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	45
Півошенко Анастасія Михайлівна	
ПОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	47
Пятниченко Єлизавета Андріївна	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ.....	51
Томіліна Анастасія Олексіївна, Кузьменко Альона Юріївна	
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	53
Філіп Микола Федорович, Бєднов Євгеній Григорович	
АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ.....	55

СЕКЦІЯ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Onyshchenko Volodymyr, Derkachenko Alina, Wioleta Ostrowska	
PERSPECTIVE DIRECTIONS OF PROVIDING FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE BASED ON THE EXPERIENCE OF POLAND.....	58
Бойко Валентина Вячеславівна	
ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ ЯК ОДИН ІЗ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	60
Гаврилюк Аліна Андріївна	
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ.....	62
Голозубова Дар'я Володимирівна	
АНТИКОРУПЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	64
Громко Євгенія Олександрівна	
КРЕДИТНИЙ МЕТОД ПОДОЛАННЯ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ В УКРАЇНІ.....	69
Євтушенко Ольга Костянтинівна, Богатирчук Марія Олегівна	
РЕФОРМА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ З ПОГЛЯДУ НА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	72
Жовнір Наталія Миколаївна	
ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	74
Котелевська Анна Ігорівна, Дерев'янка Юлія Володимирівна	
МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗНИЖЕННЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА.....	77
Кривенко Оксана Анатоліївна	
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БАНКІВ.....	80
Кукуєва Діана Олександрівна	
МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	82
Кульчій Інна Олексіївна	
КРИТЕРІЇ ТА АЛЬТЕРНАТИВИ ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ В СФЕРІ ФІНАНСІВ.....	85

Мартиненко Вікторія Анатоліївна, Мірошниченко Аліна Сергіївна СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	87
Неділько Аліна Іванівна ЩОДО ПИТАНЬ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	89
Нешко Роман Миколайович, Матвійчук Вікторія Іванівна СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	92
Онищенко Світлана Володимирівна, Бочкарьова Дарія Дмитрівна, Третяк Карина Олександрівна СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	95
Рижій Владислав Анатолійович ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	98
Романович Ольга Олександрівна СТРАХУВАННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.....	101
Сахно Ірина Дмитрівна, Бурдейко Анна Станіславівна СИСТЕМА ЗЕЛЕНОГО ТАРИФУ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	103
Супруненко Анна Сергіївна РЕФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ.....	106
Ус Жанна Вікторівна, Литвин Ганна Павлівна ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	108
Чумак Юлія Миколаївна ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ІНДИКАТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	110
Шоповал Людмила Петрівна СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ В УМОВАХ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ.....	112

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГРОШОВО- КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Бабій Анна Ігорівна, Волкова Валерія Валеріївна МІСЦЕ ВІТСОІН У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ.....	115
Богатирчук Марія Олегівна, Євтушенко Ольга Костянтинівна ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПЕРЕШКОДИ РОЗВИТКУ.....	118
Волкова Неля Іванівна, Самофалова Вікторія Олександрівна МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В ОЦІНЮВАННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ ЗА УМОВ АСИМЕТРІЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	121
Волкова Неля Іванівна, Свірідова Катерина Дмитрівна ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ.....	124
Волкова Неля Іванівна, Кункель Анна Олександрівна	

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	125
<i>Гнатко Ольга Сергіївна, Максименко Антоніна Андріївна</i> ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	127
<i>Глушко Аліна Дмитрівна, Шевченко Олег Олександрович, Кінніс Євген Максимович</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ	129
<i>Дахно Олена Миколаївна, Голець Юлія Олександрівна</i> НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ.....	131
<i>Зюкова Марія Михайлівна, Вороніна Вікторія Леонідівна</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ З КЛІЄНТАМИ.....	134
<i>Крекотень Ірина Михайлівна, Антоненко Антоніна Анатоліївна, Гриценко Анжела Олегівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	137
<i>Крекотень Ірина Михайлівна, Сологуб Руслан Валерійович, Іванова Юлія Олександрівна</i> СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	139
<i>Кривошита Юлія Романівна, Торовик Аліна Сергіївна</i> СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	141
<i>Кузьменко Анастасія Ігорівна, Чалик Тетяна Романівна</i> ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ.....	143
<i>Кулага Маргарита Олександрівна, Сіора Руслана Валентинівна</i> ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТИ BITCOIN В УКРАЇНІ.....	145
<i>Максименко Андрій Петрович, Бондаревська Ольга Миколаївна</i> РЕАЛІСТИЧНІСТЬ ТА АДЕКВАТНІСТЬ ВІДОБРАЖЕННЯ ГРОШОВИХ СИСТЕМ У РОЛЬОВИХ СИСТЕМАХ НА ПРИКЛАДІ ВІДЕОГОР В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ.....	147
<i>Міщук Єлизавета Миколаївна, Арзуманян Аліна Сергіївна</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГРОШОВО- КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	150
<i>Руденок Ольга Олександрівна</i> УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ: ДОСВІД УКРАЇНИ І НОВІ СТАНДАРТИ БАЗЕЛЯ III	152
<i>Садичко Марина Анатоліївна</i> ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	155
<i>Сержанов Віталій Вікторович</i> ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	157
<i>Статкевич Катерина Олександрівна, Волкова Валерія Валеріївна</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ: ШВЕДСЬКИЙ ДОСВІД.....	160

Трегубенко Галина Петрівна, Метелиця Аліна Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД.....	163
Хижинська Олександра Андріївна, Хижинська Марія Андріївна АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОСНОВНИХ МОНЕТАРНИХ ПОКАЗНИКІВ В УКРАЇНІ.....	166
Худолій Юлія Сергіївна, Бутенко Максим Вікторович, Коротинський Олександр ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	169
Ярова Аліна В'ячеславівна ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	171
 СЕКЦІЯ 4. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	
Глушко Аліна Дмитрівна, Гавриленко Олександр Олександрович, Бутенко Людмила Анатоліївна СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	174
Гусєва Анастасія Олександрівна УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ....	177
Деменська Ірина Олексіївна МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК.....	179
Єрохіна Ольга Сергіївна, Петренко Дмитро Андрійович ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	183
Ільченко Вікторія Олександрівна, Великожон Анастасія Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	185
Козлов Олександр Владиславович, Карпова Тетяна Сергіївна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	187
Левкова Руслана Миколаївна ЗНАЧЕННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	190
Маслій Олександра Анатоліївна, Мосіюк Альона Петрівна, Ясногорська Альона Олександрівна МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	193
Птащенко Ліана Олександрівна КРАУДФАНДІНГ ЯК НЕТРАДИЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	195
Птащенко Ліана Олександрівна, Онісенко Катерина Владиславівна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	197
Рибалко Богдан Анатолійович ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ.....	200

Роєнко Катерина Володимирівна, Лаврик Олександр Сергійович КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	203
Скриль Віталія Вячеславівна РОЛЬ ГРАНТІВ У ЗАЛУЧЕННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	205
Скрипник Катерина Вікторівна УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	208
Стригун Віталій Юрійович, Горшеннова Анастасія Олексіївна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ.....	211
Супруненко Анна Сергіївна, Огнева Катерина Володимирівна КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	213
Філонич Олена Миколаївна, Голець Юлія Олександрівна, Кузьменко Анастасія Ігорівна УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	216

СЕКЦІЯ 5. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НАМІРІВ УКРАЇНИ

Завора Таїна Миколаївна ІНСТРУМЕНТИ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ БУДІВЕЛЬ	219
Бережецька Тетяна Олександрівна ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКІВ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ.....	221
Божко Марина Валеріївна ІПОТЕЧНЕ КРЕДИТУВАННЯ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	223
Гоголева Катерина Сергіївна, Литвиненко Ірина Сергіївна ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОСББ.....	226
Кропивна Юлія Анатоліївна ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ.....	229
Лисенко Анастасія Анатоліївна ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЖИТЛОВОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ.....	231
Олефіренко Юлія Володимирівна АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ.....	233
Пелих Марина Олександрівна ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ КОМЕРЦІЙНОЇ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ.....	236
Свистун Людмила Анатоліївна, Філоненко Олена Іванівна РЕНОВАЦІЯ ПРОМИСЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ: ПЕРЕДУМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	239
Свистун Людмила Анатоліївна, Лаптіїчук Юлія Сергіївна	

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ.....	242
<i>Сухановська Олена Олександрівна</i> ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ.....	245
<i>Тернюк Віталіна Юрійвна</i> СТВОРЕННЯ ОСББ В УКРАЇНІ: ЮРИДИЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ.....	248
<i>Хірса Олексій Романович</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ОРЕНДИ ЖИТЛА З ПРАВОМ ВИКУПУ.....	251
<i>Шукевич Вікторія Володимирівна, Литовченко Ігор Григорович</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ.....	253

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

UDC 620.92: 00.67

*Shary G. DSc,
Dubischev V., DSc, Professor,
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University*

DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN THE WORLD

The question about theoretic-methodological basis of land relations development and land prices in the world management practice appears to be appropriate at the current stage of investigation.

Experience of those countries where land market functions for a long time and is successfully developing (the USA, Great Britain, Germany, France etc.), is of great importance for us. Though, the problems of land market formation and land assessment in the countries of the former communist block (first of all in Poland, Czech, Slovakia, and Hungary) are of almost equal interest. In Hungary, for example, only the country residents and the state itself represented by the National Land Fund are eligible for buying land property.

All the participants of the USA natural resources protection and recreation project pursue the aim of maintaining significantly better level of using grounds, water, air and plant world. This task implementation is based on two main approaches which are represented by market and partnership ones. Market approach implication means implementation market principles and security providing mechanisms, which involve strictly defined system of ownership right and using market oriented instruments including state provision of compensation, benefits, payments and loans to land owners to minimize negative externalities in the environment. Partnership approach means mass involvement of the main participants into land protection, i.e. farmers, landlords and those using land; government agencies in the field of environmental protection; specialized local entities known as the grounds and natural resources protection units, their associates; as well as colleges, universities, public organizations, land trusts and so on. The US government owns 40 % of land fund excluding tilled soil. The main part of the US government land fund comprises military training areas, parks and unoccupied land. Only 1% of the entire US land fund is owned by nonresidents.

Despite the fact that ensuring the right for capital free floating, setting up and conducting a business are among the basic principles of the European Union policy referring land holding, in particular for rural appraising, many western European countries have set certain limits for tilled soil disposal. Making a deal concerning the right for land holding assignment is limited and controlled taking national interests into account. In Germany the deals concerning land condemnation are made according to special permission. Legislation has formalized the right for purchasing farming lands by landholders and individuals living nearby the tract of land, and also by the citizens mainly involved in agriculture.

In France, as opposed to Japan and Germany, two types of farmland rental payments are used, i.e. fixed rent apart from the crop yield, and share payment made in a form of the yield part. While taking measures as for effective and rational land using and protection actions, the rent length is of a big importance. The most popular rent in Ukraine is a short-term one (up to five years). Though considering organizing of steady production, short-term rent is an obstruction to investing in long term land improvement.

Around 90% of rental deals in the western European countries are made for more than nine years term including complete crop rotation cycle and main funds payback. It is done through harmonization of rental subjects' interests with the rental terms by means of high rental payment. In Netherlands the rental period amounts 6-12 years, in Luxembourg – 6-9, in France – 9, in Belgium – 9-18, in Italy – 15 years. In Portugal the minimal rental period for renters using hired labor amounts 10 years. In the USA the average rental period is equal to 5-15 years, in China – 30-50 years.

Wide usage of rental relationships is one of the key factors in agricultural development and land fund effective usage in Belgium. Here a part of land used by farmers on a rental basis annually amounts 67,7%, it also amounts 52,7 in France, 37,4 in England, 41 in the USA, 38 in Netherlands, 36 in Germany, 18,8 in Italy, 18,5% in Denmark. Rental payment is a key aspect of rental relationship. It is compared to rent in developed countries agriculture. Thus in Sweden it makes 5-8% of the land value, or 7-9% of the overturn.

In the USA rental payment for tilled soil amounts from 0,6 to 10,55%, and from 0,9 to 10,9% for grazing depending on their market value.

The experience of the European Union countries affirms that private land ownership is of protective character for the land using, considering that private ownership is a long-term one, and private owners have legal responsibility for its using. Low allows owners to sell, buy, give away, or legate patch of land to other people.

In Denmark the size of land holding and land using is limited (25 ha maximum), business operation is made here by individual producer, family farming group. Such forms are marked with land patches size constancy. Relationships between land owners and land users in the world developed countries are characterized by different forms which are the following: rent bases on labor participation; for cattle-breeding; rent based on shared participation in yield; rent based on participation in the net income, rent based on fixed payments.

Modern land private ownership in the world developed countries differs much from those under capitalism, when it existed in an absolute form and there was no state involvement in the land owners and land users' rights. Gradually the ownership became an object of a bigger state regulation restricting land owners and land users' rights for public ends.

There is a common trend to socializing land relationships and rental form of land using in the Western Europe and China. Citizens have the right to life interest and inheritable use of land patches. Legislation of Denmark, Germany, France, Spain, Switzerland, Italy and Norway sets maximum sizes of land concentration in legal entities and individuals' ownership. Such countries as Armenia, Georgia and Moldova have refused creating businesses and gave land to farmers. There is no land private ownership in Azerbaijan, Kirgizstan, Tajikistan and Uzbekistan. Lands there are given into permanent ownership by the state. Kazakhstan land masses are in state ownership. Land patches in this country are given into private ownership for housekeeping, gardening, and suburban household.

In Belarus citizens voting on nationwide referendum declared against land private ownership. Thus according to Belarus constitution the people own farming lands, lakes, rivers and forests. The state allows their using to citizens and enterprises having responsibility for their preservation and rational use of all natural resources. Agricultural enterprises are leaseholders or long-term land users. Private ownership is allowed only for household plots up to 3 ha.

There is no land private ownership in England, Denmark and Norway. In Israel land is also in state ownership. The state leases land for a small fee for common or individual usage for 49 years with the right of prolongation the term. In China land resources are in common ownership, and the people are considered to be their associate owner. 95% of tillable land given in rent is in state ownership. Households got their land patches on contracts terms

during changing to family farming groups.

In Vietnam land is a nationwide ownership under government regulation. The government provides organizations, individuals, households with lands for 20 years term usage to grow non-perennial crops, and up to 50 years for perennial agriculture.

In the USA 25% of lands are in federal ownership. The government buys farmers' land back to make it state or local ownership, and then to lease it to major producers.

Countries having strong governmental influence on land market (the USA, Japan, Canada, and EU countries) get sufficient progress in the area of land using compared to those weakening governmental influence for land relationships regulating under of reforms implementing (Bulgaria, Rumania, Transcaucasian republics, Moldova etc.).

Literature

1. Kvitka G. In Frantsii difficult Buti vlasnikom. Power Suvorov kontrolyue gospodariv silgospugid / Galina Kvitka // Zemlevporyadny News. – 2013. – № 5–S.17-20.

2. Zayats VM Rozvitok Rinku silskogospodarskih land: monograph / VM Hare – K : NNTSIAE, 2011.– 390 p.

3. Mikhailova L. I. Evroekonomichna integratsiya Ukraine The Teaching posibnik. / Auth .: L. I. Mikhailov, NV Volchenko, TS Zinchuk, SM Kvasha – K .: "Center uchbovoi literaturi", 2013. – 136 p.

УДК 336.76

Бочкарьова Дарія Дмитрівна, Третяк Карина Олександрівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студент,*

Науковий керівник – Штепенко К.П., ст. викладач

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Однією з найважливіших складових фінансового ринку України є фондовий ринок. Сьогодні фондовий ринок України знаходиться на етапі свого становлення та значно відстає у розвитку від фондових площадок промислово розвинутих країн. Саме тому визначаються тенденції розвитку фондового ринку та вдосконалюються механізми його регулювання.

Дослідженню фондового ринку в Україні, а також проблемам його функціонування присвячено праці науковців та економістів, таких як: О. Варналій, Ж. Гарбар, Л. Петик, З. Варналій, Г. Яковенко, Е. Волошина, В. Шелудько та багато інших.

Стан розвитку фондового ринку України є досить важливим питанням. Разом з цим особливої уваги набуває ефективне його функціонування. Фондовий ринок є основною складовою української ринкової економіки. Він сприяє обмеженню монополізму, формує сприятливі умови для конкуренції, а також раціональному розміщенню фінансових ресурсів [3]. Одночасно він є цілісною системою з своїми правилами і механізмами, які регулюють його діяльність.

Значний вплив на діяльність фондового ринку здійснюють зовнішні та внутрішні чинники: економічна та фінансова політика держави; регіональна приналежність ринку; фінансова структура макроекономіки; політична та соціальна стабільність суспільства; рівень економічної грамотності населення та довіри до фінансових інститутів [2].

Згідно із Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» цінні папери - це документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що засвідчують

наявність грошових або інших майнових прав, визначають взаємини між особою, а також передбачають виконання зобов'язань щодо умов їхнього розміщення [1].

Розглянемо загальний обсяг операцій з цінними паперами на фондовому ринку (табл.1) [4].

Таблиця 1

Структура операцій з цінними паперами на Фондовому ринку України 2012-2016

роках, млрд. грн.

Вид цінних паперів	2012	2013	2014	2015	2016
Акції	592	171	416	463	428
Державні облігації	1 217	721	688	283	169
Облігації підприємств	125	99	70	54	46
Облігації місцевих позик	7	4	1	0	3
Цінні папери ІСІ	138	497	240	102	109
Векселі	412	3	2	29	21
Деривативи	25	18	9	9	7
Інші (у т. ч. деп. сертифікати)	15	164	903	1 236	1 056
Усього	2 531	1 677	2 332	2 173	1 839

За підсумками 2012 року лише 10,42% сукупного обсягу операцій з цінними паперами здійснено на організованому ринку. Питомавага операцій, здійснених на організованому ринку, за окремими цінними паперами у 2012 році становила: акцій – 3,64%, державних облігацій – 14,69%, облігацій підприємств – 21,10%, облігацій місцевих позик – 85,43%.

За останніми даними НКЦПФР, загальний обсяг торгів на фондовому ринку України в 2014 році склав 2,33 трлн. грн. проти 1,68 трлн. грн. у 2013 році. У 2013-2014 рр. структура угод з фінансовими інструментами зазнала суттєвих змін, що стосується контрактів з векселями, цінними паперами ІСІ та депозитними сертифікатами. У 2014 році сума операцій складала 1,82 млрд. грн. Така динаміка пояснюється, головним чином, запровадженням податку (акцизу) на відчуження цінних паперів поза організаторами торгівлі.

Динаміка операцій з цінними паперами протягом 2012-2016 років відображена на рисунку 1.

За останніми даними НКЦПФР, загальний обсяг торгів на фондовому ринку України в 2015 році склав 2,17 трлн. грн. проти 2,33 трлн. грн. у 2014 році. У 2015 р. спостерігалось деяке зниження активності на внутрішньому ринку державних запозичень, що було пов'язано з перевиконанням показників державного бюджету, а також непривабливими умовами первинного розміщення ОВДП.

Обсяг торгів на фондових біржах України за 2016 рік становив близько 169 млрд. грн., що на 40% менше, ніж за підсумками аналогічного періоду 2015 року. Така динаміка обумовлена переважно зниженням активності на ринку державних облігацій. За іншими видами значних змін не відбулося. Загалом операції з цінними паперами порівняно з 2015 роком зменшились на 334 млрд. грн.

З представленого аналізу можна сказати, що майбутній розвиток фондового ринку неможливий без реформування більшості складових ринку та усунення перешкод, що заважають цьому розвитку. Має бути переосмислена та суттєво підвищена роль фондового ринку у залученні інвестиційних ресурсів та спрямуванні їх на оновлення виробничого потенціалу, створення умов для становлення потужних інституційних інвесторів.

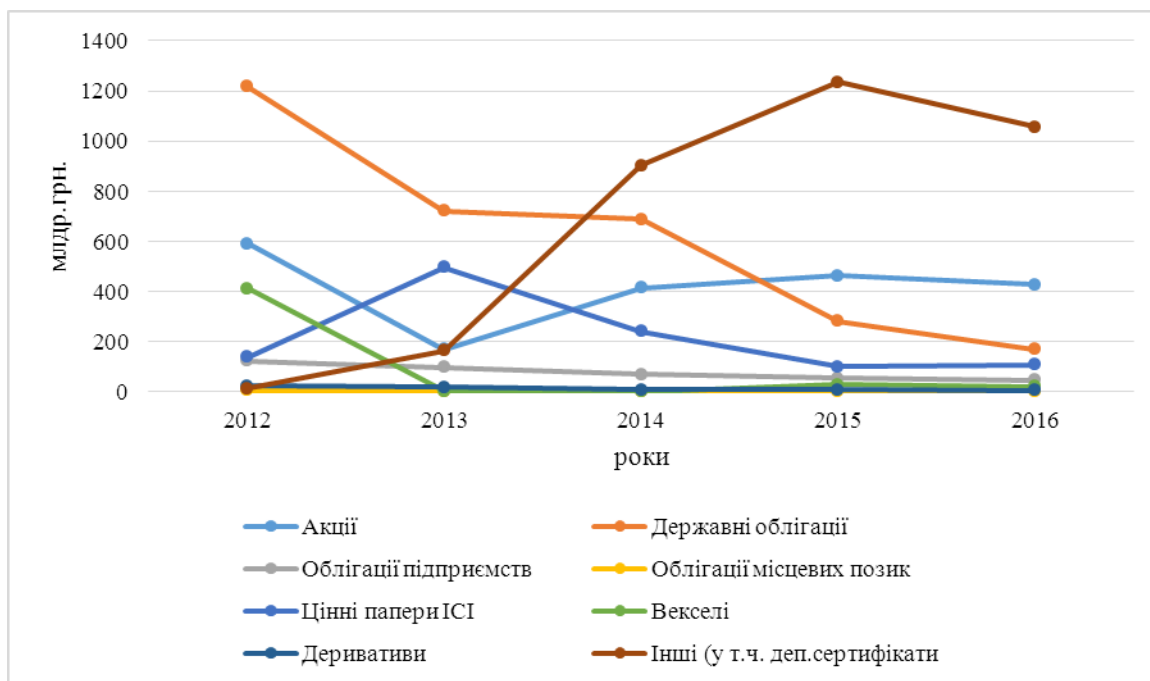

Рис.1. Операції з цінними паперами на Фондовому ринку України 2012-2016 роках

З метою якісної перебудови фондового ринку України та спрямування його на реалізацію завдань інвестиційно-інноваційної сфери політика держави щодо цього має бути зосереджена на наступному:

- роз'яснення потенційних можливостей, налагодження тісного співробітництва в рамках міжнародних організацій з метою створення позитивного іміджу українського фондового ринку серед зарубіжних та вітчизняних інвесторів;
- чітке визначення прав та обов'язків емітентів та інвесторів, підвищення вимог до корпоративного управління, узгодження законодавства відповідно до міжнародних норм та сучасних вимог розвитку капіталу в Україні;
- розширення кількості фінансових інструментів, доступних для інвесторів, повноцінне впровадження в обіг похідних цінних паперів;
- запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку з метою забезпечення прозорості фондового ринку та підвищення привабливості вітчизняних емітентів серед іноземних інвесторів.

Таким чином, можна зробити висновок, що фондовий ринок – це потужний потенціал розвитку фінансової системи України, який безперервно змінюється і розвивається, попри невеликий рівень капіталізації. Проте, на сучасному етапі розвитку є низка чинників, що стримують його розвиток і не дають можливості реалізовуватися в повній мірі. Для забезпечення стабільного розвитку фондового ринку в Україні, головною метою повинно стати залучення інвестиційних ресурсів.

Література

1. Про цінні папери та фондовий ринок: закон України від від 23.02.2006 № 3480-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Краснова І. Фондовий ринок в Україні: стан та перспективи розвитку / І. Краснова // Проблеми економіки : зб. наук. праць. – 2014. – № 1. – С. 129-134.
3. Малишенко К. Сучасний стан ринку цінних паперів: проблеми та перспективи / К. Малишенко // Ефективна економіка. – 2014. – №7.

4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/>

5. Онищенко В.О. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / В. О. Онищенко, Т. М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – 409 с.

УДК 336.02:336.22(477)

Варналій Захарій Степанович,

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
доктор економічних наук, професор*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ УКРАЇНИ

Сучасні економічні стратегії активно, насамперед через експансію фінансових ринків, демонструють ознаки дієвого утвердження фінансової економіки як цивілізаційного феномену [3]. Фінансова економіка – це сукупність банків і небанківських установ, фінансових ринків, які наповнюються новими фінансовими продуктами (інструментами), а також фінансових посередників і ринкової інфраструктури. XXI століття ознаменувалося тим, що світова фінансова система обросла гігантською кількістю найскладніших фінансових інструментів та фінансових взаємозв'язків, які в сукупності та взаємодії становлять цивілізаційний феномен. Фінансова економіка є полісистемним явищем, оскільки уособлює дискретну множину, вагомий конгломерат таких атрибутивних явищ і процесів, як фінансові ринки, банківський капітал, деривативи та похідні фінансові інструменти. Саме таким цивілізаційним здобутком сьогодні і є у країнах ринкового типу фінансова економіка [2, с.51]

У цьому контексті ефективне функціонування економіки України, зміцнення її конкурентоспроможності об'єктивно вимагає розвинених та ефективно діючих фінансових ринків, які виступають як сукупність фінансово-економічних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності. Ці відносини пов'язані з переданням одним суб'єктом іншому за відповідну плату (проценти, дивіденди, дисконтні скидки тощо) права на тимчасове чи постійне використання фінансових ресурсів.

Фінансові ринки є складовою сферою фінансової системи тільки в умовах ринкової економіки, коли переважна частина фінансових ресурсів мобілізується суб'єктами підприємницької діяльності на засадах їх купівлі-продажу. По суті, це інфраструктура фінансової системи, яка забезпечує функціонування насамперед базової сфери – фінансів суб'єктів господарювання.

Основними функціями фінансових ринків є: мобілізація тимчасово вільних фінансових ресурсів; розподіл акумульованих вільних коштів між чисельними кінцевими споживачами; прискорення обороту капіталу – активізація економічних процесів у державі; забезпечення умов для мінімізації фінансових ризиків. А головними принципами на фінансових ринках виступають: вільний доступ до ринкової інформації і ринкових інструментів для всіх учасників фінансового ринку; прозорість ринку і реальний захист інвесторів; конкурентність та ефективність; відповідність міжнародним стандартам.

Важливе значення у формуванні та ефективному функціонуванні фінансових ринків України має інституціонально-правове, інституціонально-організаційне та інституціонально-кадрове його забезпечення.

Інституціонально-правове забезпечення передбачає формування правової бази становлення та функціонування фінансових ринків. Інституціонально-організаційне забезпечення полягає у формуванні та ефективному функціонуванні фінансових інституцій, що супроводжують (або сприяють супроводженню) потік коштів від власників фінансових ресурсів до позичальників.

Не менш важливою у цьому процесі є інституціонально-кадрове забезпечення становлення та функціонування фінансових ринків. Головне не лише те, що треба робити, а те – хто і як це буде робити. Зокрема, мова йде про кадрове забезпечення функціонування фінансових ринків. Інституціонально-кадрове забезпечення вимагає цілісної, дієвої політики підготовки високопрофесійних кадрів для фінансових ринків.

У цьому контексті слід зазначити, що тенденції переходу освіти на ринкові засади призводять до того, що освіта стає доступною для більш заможних ніж талановитих. Відтак і зменшується їх доступність для малозабезпечених верств населення. Відповідно до умов, які склалися із внутрішньо економічною та політичною ситуацією в Україні, розміром доходів громадян та доступністю до освіти за кордоном, в тому числі можливостями безкоштовно та пільгового навчання, все більше студентів знаходить можливості навчання за кордоном. Кошти, які надходять для фінансування освіти, зокрема вищої, не забезпечують потреби цієї сфери у фінансових ресурсах. Тому проблема швидше за все виникає не в кількісних обсягах фінансування, а в системі та механізмах перерозподілу даних ресурсів [1].

Також слід зазначити, що діюча система державного фінансування в умовах кризи та економічного спаду доводить, що державні видатки не є достатніми і призводять до недофінансування викладання та наукових досліджень. Саме тому, для збереження своєї фінансової стійкості навчальні заклади, зокрема, вищі навчальні заклади (ВНЗ) повинні вживати певні заходи для пошуку додаткових джерел фінансування.

Спроможність ВНЗ шукати та формувати додаткові джерела надходжень певним чином залежить від ступеня автономії ВНЗ на фінансовому, кадровому, організаційному та академічному рівнях. Тому, рівень автономії визначає можливості для диверсифікації надходжень з додаткових джерел та сприяє до використання потенціалу ВНЗ та розвитку нових джерел фінансування.

Диверсифікацію надходжень необхідно розуміти як спосіб формування додаткових джерел надходжень ВНЗ при використанні нових чи діючих напрямків фінансування для досягнення фінансової стійкості. Тоді як фінансова стійкість орієнтована на забезпечення ефективної діяльності ВНЗ та реалізується при необхідних обсягах надходжень фінансових ресурсів, що дає можливості для подальшого розвитку.

На рівні державної підтримки диверсифікація проявляється у створенні певних умов, за яких надається фінансування. Це може бути: визначення конкретних показників у формулах фінансування, широке впровадження фінансування на конкурсній основі, інструменти застосування впливу співфінансування (надання державних субсидій та ін.), фінансування роботи та академічних обмінів викладачів і студентів для досягнення високих показників діяльності [1].

Диверсифікація джерел передбачає розробку стратегічного аналізу, розгляду інституційних переваг, особливостей та можливостей навчального закладу до пошуку напрямів додаткових надходжень. Такий процес, на наш погляд, повинен супроводжуватися певними змінами, а саме створенням спеціальних структур або органів, які ефективно будуть приймати рішення про впровадження відповідних механізмів та інструментів диверсифікації.

Існуючі підходи до диверсифікації надходжень акцентують увагу на необхідності розробки заходів, які будуть сприяти виконанню академічної місії закладу освіти. В той же час, є думка, що спроби відшукати додаткові надходження призведуть до

обмеження академічної автономії та будуть відволікати від основних завдань викладацької та дослідницької роботи. Відтак, важливо впевнитися, що стратегічний план диверсифікації надходжень та функціонування закладів відповідатимуть завданням та специфіці діяльності [4].

Глобалізація та інтернаціоналізація, які є наслідками тривалого зростання потреби у вищій освіті по всьому світу, також є чинниками диверсифікації, а саме відносно поширення мобільності як персоналу, так і студентів по країнам. Це, водночас, створює нові можливості та розширює поле для конкуренції університетів, яким потрібні фінансові ресурси для вдосконалення своєї привабливості. Деякі ВНЗ традиційно отримують відповідну частку надходжень від іноземних студентів, та все більше установ бачать це як засіб покращення репутації та якості освіти, але і як зростаюче джерело надходжень. Інтернаціоналізація також забезпечує можливості для розширення видів діяльності, наприклад, сприяння транскордонному дослідницькому співробітництву, що останніми роками стає все більш важливою формою зростаючих надходжень [5].

Генерування та диверсифікація надходжень можуть бути частиною стратегії навчального закладу, спрямованої на те, щоб зробити доступними фінансові ресурси на академічний розвиток (навчання або дослідницька діяльність). На цьому етапі диверсифікація надходжень допомагає підтримувати розширення місії освітніх установ, запроваджуючи нові ресурси для сприяння досягненню нових та існуючих завдань.

Безумовно, діюча система державного замовлення буде мати ефект при її стабільному функціонуванні. Однак, переходити до інших моделей, щоб зберегти необхідні пропорції між обсягами фінансових ресурсів навчальних закладів та чисельністю студентів і кількістю місць державного замовлення, залишивши при цьому діючі нормативи, складно. Таким чином, на нашу думку, необхідно розробити певні показники, що відображали би взаємовідносини ринку праці, навчальних закладів, держави в особі центральних органів влади, роботодавців та інші індикатори. Такі дані можна було б використовувати для оцінки ефективності роботи усіх учасників системи вищої освіти і, що дало б змогу визначити напрями змін чи вдосконалення формування людського капіталу держави та раціонального і більш дієвого його використання як на фінансових ринках, так і в інтересах всієї національної економіки.

Література

1. Варналій З.С. Фінансування державних вищих навчальних закладів України / З.С. Варналій, О.В. Красільник, Л.П. Хмелевська. – Київ: Знання України, 2017. – 231 с.
2. Звіти Асоціації європейських університетів [Електронний ресурс] // Асоціація європейських університетів: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.eua.be/activities-services/publications.aspx> – Назва з екрана.
3. Лук'янов В.С. Сучасні фінансові ринки / В.С. Лук'янов. – К. : Знання, 2013. – 479 с.
4. Лук'янов В.С. Фінансов економіка: сутність, імперативи і тенденції розвитку в сучасних умовах / В.С. Лук'янов // Банківська справа. – 2012. - № 3. _ С. 39-44.
5. Hillman, Nicholas W., David A. Tandberg, Alisa H. Fryar. Evaluating the Impacts of 'New' Performance Funding in Higher Education // Educational Evaluation and Policy Analysis, 2015, vol. 37 (4), pp. 501-519. DOI: <https://doi.org/10.3102/0162373714560224>.

*Великожон Анастасія Олександрівна,
Штанько Альбіна Романівна*

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістри*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ ЯК УЧАСНИКІВ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Ефективне функціонування кредитної системи будь-якої країни є важливою умовою розвитку національної економіки, оскільки забезпечує національне господарство фінансовими ресурсами, що необхідні для його подальшого розвитку. Адже саме кредитні установи, через надання фінансових послуг, мають змогу акумулювати тимчасово вільні кошти суб'єктів господарювання та перетворювати їх на кредитний ресурс, що спрямовується в ті галузі та сектори економіки, що мають в них найбільшу потребу та можуть ефективно використовувати.

Кредитний сектор України представлений банківською системою, що є порівняно розвиненою, і небанківськими кредитними установами, які певним чином створюють конкуренцію банкам.

В Україні упродовж останніх років саме банки були головними учасниками на фінансовому ринку, здійснювали посередницькі операції та завойовували довіру як кредиторів, так і позичальників. Фінансова криза в банківському секторі найбільшою мірою вплинула на ефективність функціонування цих фінансових інститутів, знижуючи не лише загальну суму їх прибутків, а й величину доходів.

Така ситуація створила сприятливі умови для розвитку небанківських кредитних установ, а саме ломбардів. Функціонування ломбардів є надзвичайно важливою частиною розвитку фінансового ринку, оскільки ці установи надають послуги по швидкому задоволенню потреб економічних суб'єктів у ліквідних фінансових ресурсах, що не здійснюють інші фінансові посередники.

Ломбардний бізнес є одним з найприбутковіших в сучасних умовах господарювання та виконує ряд соціальних функцій в розвитку економіки, він є не новим фінансовим інститутом, який виник з розвитком ринкової економіки. Батьківщиною ломбарду вважається Ломбардія – область Північної Італії. Перша кредитна установа, що спеціалізувалась на видачі позик під заставу, виникла в Італії у 1462 р. у м. Перуджі [1].

Зарубіжний досвід свідчить, що розвиток, а також належне функціонування таких фінансових установ, як ломбарди, підвищує стабільність фінансових систем країн. Фінансові послуги ломбардів мають попит упродовж останніх років у всьому світі, зокрема в таких економічно розвинених країнах, як США, Велика Британія, Швеція, Австралія, Німеччина та ін. [2].

Ломбарди в Україні відносяться до фінансових установ, вид діяльності яких – надання фінансових послуг, а саме коштів у позику, на умовах кредиту.

Сьогодні в Україні не має єдиного закону, який би регулював діяльність ломбардів. Їхня діяльність керується багатьма законодавчими актами, але найбільшим чином Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 року, розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами» № 3981 від 26.04.2005 року, Законом України «Про заставу» від 11.08.2013 року, тощо [3].

Незважаючи на проблеми недосконалості нормативно-правового регулювання ломбардів, їх популярність в Україні зростає. Аналіз кількості ломбардів показав, що починаючи з 2010 року їх кількість стрімко зростала і найбільше цих фінансових установ було на кінець I кварталу 2014 року, а саме – 479 (рис.1). Цей ріст пов'язаний з тим, що в умовах тривалої фінансової кризи в Україні громадянам важко отримати кредит у банках. Тому, з метою отримання обігових коштів, вони все частіше користувалися послугами ломбардів, які у стислі терміни готові задовольнити фінансові потреби своїх клієнтів.

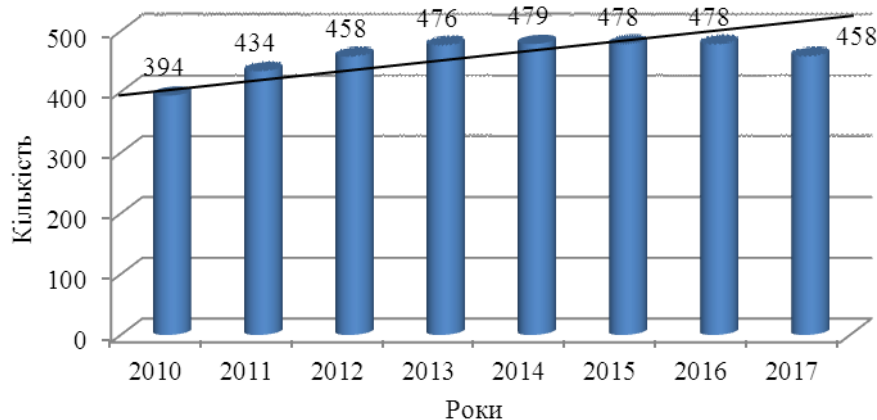

Рис 1. Динаміка кількості ломбардів в Україні на кінець I кварталу 2010 – 2017 років

* Джерело: [4]

Здійснений аналіз показників діяльності ломбардів в Україні за I квартал 2015-2017 років (рис. 2), виявив стабільне зростання загальних обсягів кредитування.

У I кварталі 2015 року кількість наданих кредитів під заставу складала 2743,3 тис. шт., а на кінець I кварталу 2017 року – 2948,5 тис. шт., що на 205,2 тис. шт. більше. Із ростом кількості кредитів зростає і сума наданих фінансових кредитів під заставу, а саме на 10,2% у I кварталі 2017 року порівняно з попереднім роком.

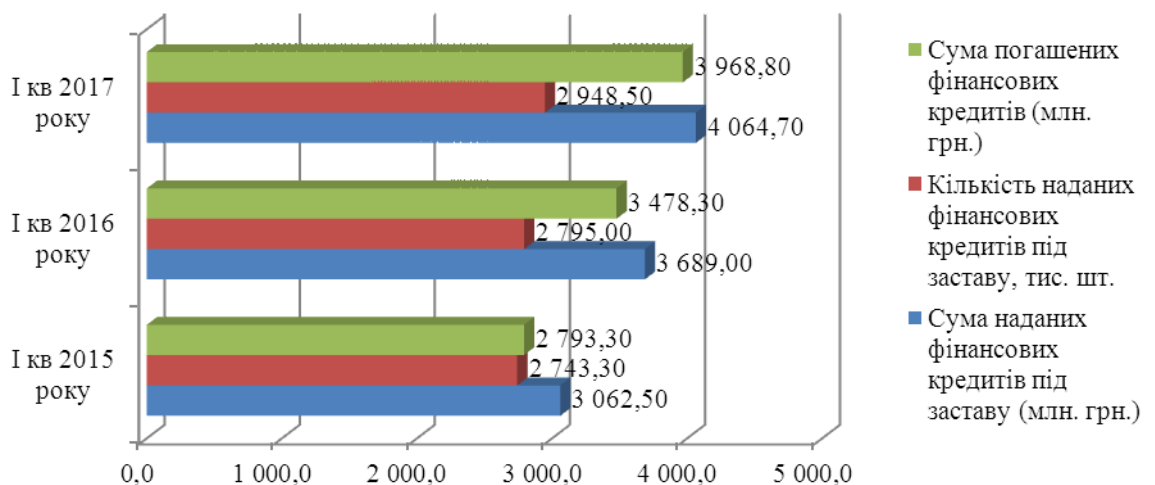

Рис. 2. Окремі показники діяльності ломбардів в Україні на кінець I кварталу 2015 – 2017 років

* Джерело: [4]

Ломбардна справа – це економічна діяльність із високим рівнем рентабельності, яка складає 30 – 40 %. Інвестиції в цей бізнес окупаються, як правило, за два-чотири роки. Для ломбарду ризик неповернення кредитних коштів зведений до мінімуму, адже гроші видаються тільки під заставу і на суму від 50 до 90 % її оцінної вартості незалежно від виду активу [5].

Щоб стимулювати попит на свої послуги, ломбардам потрібно максимізувати свої переваги і мінімізувати недоліки. З метою оцінки сильних і слабих сторін кредитування в ломбардах застосуємо метод SWOT-аналізу (рис 3).

Strengths (Сильні сторони)	Weakness (Слабкі сторони)
Швидкість надання позики. Наявність права клієнта виплатити борг достроково – за період фактичного використання кредиту. Можливість зменшення суми заборгованості шляхом часткового її погашення. Можливість продовження договору позики.	Висока відсоткова ставка за позикою (0,3 – 1,5% на день). Важкість перевірки законності походження предмета застави. Обмеженість зобов'язань позичальника перед кредитором. Відсутні вимоги з підтвердження платоспроможності клієнта.
Opportunities (Можливості)	Threats (Загрози)
Підвищення попиту на ломбардні послуги через зниження доступності видачі кредитів банками та кредитними спілками.	Загроза не викупу предмета застави власником. Відсутність спеціального нормативного (законодавчого) регулювання ломбардної діяльності.

Рис. 3. Матриця SWOT – аналізу фінансової діяльності у ломбарді

Головними перевагами ломбардного кредитування для клієнта є те, що ломбардну позику можна швидко отримати. Вагомою перевагою ломбарду є те, що не потрібно підтверджувати платоспроможність клієнта. Щоб отримати позику, достатньо надати ліквідний предмет застави і документ, що засвідчує особу (внутрішній український паспорт, водійські права, закордонний паспорт, тощо). А суттєвим недоліком (слабкою стороною) ломбардного кредиту для клієнта є досить висока відсоткова ставка [6, с.19-20].

Отже, за сучасних процесів, що мають місце в економіці України, ломбарди як учасники ринку фінансових послуг посилили свою діяльність і створили конкуренцію банкам у сфері кредитування населення та малого бізнесу. Найбільшою проблемою у функціонуванні ломбардів є недовіра суспільства до діяльності цих установ та недосконала законодавча база їх розвитку.

Література

1. Історія та сьогодення ломбардів // Україна фінансова: інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ufin.com.ua>.
2. Zavora T.M. Lombards and problems of development in ukraine analysis of the lombard on the financial services market in Ukraine / T.M. Zavora, O.V. Gulaj, V.A. Holovko // Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 11 Листопада 2015 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – С. 131 – 135.

3. Онищенко В.О. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / В.О.Онищенко, Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – 409 с.

4. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua>

5. Ткаченко І. В. Ломбардна справа в Україні в роки нової економічної політики/ І. В. Ткаченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доп. XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 – 28 жовтня 2011 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Т. 2. – С. 79 – 81.

6. Внукова Н.М. Фінансові аспекти ломбардної діяльності в Україні: монографія/ Н.М. Внукова. – Харків: ТО Ексклюзив, 2013 – 150 с.

УДК 336.4

Величко Юлія Євгенівна, Ступенко Каріна Юрійвна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістранти*

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

На сьогодні майже нікому не потрібно доводити перспективність лізингової діяльності та її необхідність для економіки країни. Через брак інвестиційних ресурсів, використання застарілого і зношеного устаткування, спад виробництва, а також жорстку конкуренцію, що постійно зростає, питання щодо розвитку лізингу є досить актуальним. Як фінансова послуга, лізинг є фактором підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників, ефективності виробництва, покращення якості вироблених продуктів та наданих послуг, що в результаті призводить до зміцнення позицій на вітчизняному та світовому ринках [7, с.52].

Зростання значення ринку лізингових послуг в Україні зумовлене тим, що лізинг є альтернативою банківському кредитуванню, дієвим інструментом процесу оновлення основних засобів і технологій підприємств та за умови ефективної державної підтримки може стимулювати модернізацію цілих галузей економіки [6].

Важливою умовою розвитку ринку лізингових послуг в Україні є стимулювання ділової активності учасників лізингових угод, що в свою чергу потребує надійного нормативно-правового забезпечення, яке разом з іншими основними засадами лізингу відображено на рис.1.

Аналіз стану розвитку ринку лізингових послуг в Україні встановив спад (на 24,6%) кількості юридичних осіб-лізингодавців та зростання кількості фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу на 18,2% станом на 31.12.2016 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року (табл. 1).

Проаналізувавши таблицю 1 можна відзначити, що протягом 2015 р. спостерігалася негативна динаміка майже всіх показників, крім кількості юридичних осіб-лізингодавців та фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу, порівняно з минулим роком. Це було пов'язано з проблемами лізингодавців, які їм створює недосконале українське законодавство, що й перешкоджало ринку повноцінно розвиватися. Але в звітному 2016 р. ситуація стабілізувалася. Одночасно, правомірно зазначити про зменшення кількості юридичних осіб-лізингодавців та вартості діючих договорів фінансового лізингу на 24,6% та 12% у 2016 р. порівняно з 2015 роком.

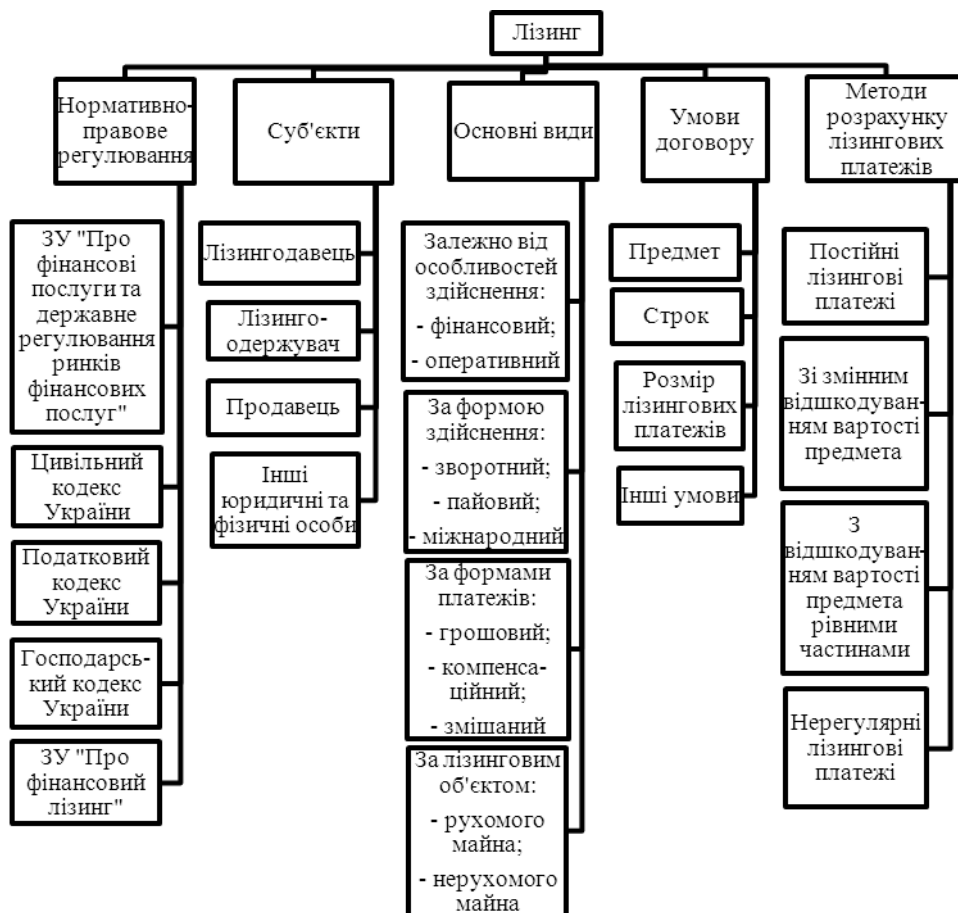

Рис. 1. Основні характеристики лізингу як фінансово-економічної категорії
Складено за даними [1-5]

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності юридичних осіб-лізингодавців та фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу

Показник	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	Темп приросту, % (2015/2014)	Темп приросту, % (2016/2015)
Кількість юридичних осіб-лізингодавців	267	268	202	0,4	-24,6
Кількість фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу	187	362	428	93,6	18,2
Вартість чинних договорів фінансового лізингу (млн. грн)	58 600,0	26 347,7	23 177,6	-55,0	-12,0
Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за період, (млн. грн):					
юридичними особами	7181,0	6241,4	9755,0	-13,1	56,3
фінансовими компаніями	257,4	20,2	67,3	-92,2	233,2
Кількість договорів фінансового лізингу (од.), укладених за період:					
юридичними особами	8940	4098	9122	-54,2	122,6
фінансовими компаніями	26	21	38	-19,2	81,0

Складено за даними [9]

Незважаючи на перспективність ринку лізингових послуг, його частка в Україні є мізерною, оскільки існує багато проблем, які гальмують його розвиток, серед яких:

- різке зростання простроченої заборгованості;
- закритість доступу до відносно дешевих фінансових ресурсів через заборону кредитування в іноземній валюті;
- необхідність зміни та реструктуризації графіків платежів для надійних клієнтів;
- дострокове закриття угод;
- необхідність вилучення предметів лізингу у недобросовісних клієнтів;
- активізація шахрайства;
- відмова страхових компаній у виплаті відшкодування;
- тиск з боку кредиторів.

Серед причин, які перешкоджають розвитку фінансового лізингу в Україні, додатково можна виокремити такі:

- відсутність податкових пільг при здійсненні фінансування лізингових операцій навіть у пріоритетних секторах економіки;
- слабкий розвиток інфраструктури ринку;
- недостатня поінформованість підприємницької спільноти про можливості та переваги лізингового механізму фінансування;
- невідповідність вітчизняного законодавства нормам міжнародного лізингового права;
- виражена тенденція вітчизняного лізингового ринку до залежності від імпорту;
- нестабільна економічна ситуація в країні як головна причина коротко-терміновості укладених угод;
- незацікавленість банків у довгостроковому кредитуванні лізингових угод;
- недостатня фінансова стійкість лізингодавців [8, с.131].

Проаналізувавши вищезгадані проблеми, ми погоджуємося із науковцями та практиками, що напрямками з розвитку лізингових послуг в Україні мають стати:

- формування та удосконалення нормативно-законодавчої бази;
- створення державних програм стимулювання лізингу та програм заохочення іноземних інвестицій у формі лізингу;
- зниження вартості лізингових послуг;
- розвиток системи гарантій і страхування предметів лізингу;
- підвищення платоспроможності споживачів лізингових послуг;
- сприяння розвитку інфраструктури ринку лізингових послуг;
- підвищення рівня кваліфікації персоналу та обізнаності з питань лізингу серед громадян та представників малого та середнього бізнесу;
- забезпечення захисту прав учасників ринку лізингу [8, с. 131, 7, с. 54].

Таким чином, на сучасному етапі економічного розвитку нашої держави лізинг є найперспективнішим фінансовим інструментом, який здатний ефективно активізувати інвестиційний процес в країні та розвивати виробництво, але враховуючи всі недоліки цих послуг в Україні, необхідна комплексна співпраця як держави в особі уповноважених нею органів, лізингових компаній, так і споживачів, в підтримці розвитку інвестиційного лізингу та вчасного вирішення проблем, що виникають на шляху його впровадження.

Література

1. Господарський кодекс України станом на 02.08.2017 р., зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 р. №723/97-ВР, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
4. Податковий кодекс України станом на 10.09.2017 р., зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Цивільний кодекс України станом на 19.07.2017 р., зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Завора Т.М. Проблеми та перспективи розвитку ринку лізингових послуг в Україні / Т.М. Завора // Економіка і регіон. – 2015. – № 3. – С. 8-14.
7. Костенко В.М. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку лізингових послуг в Україні / В.М. Костенко // Молодий вчений. – 2015. – № 12(2). – С. 52-55
8. Онищенко В.О. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / В.О. Онищенко, Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – 409 с..
9. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання ринку фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfr.gov.ua/>.

УДК 336

Волошина Оксана Анатоліївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
асистент,*

Гоголева Катерина Сергіївна, Литвиненко Ірина Сергіївна,
студенти

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний світ увійшов у якісно новий етап розвитку глобалізації - поширення процесів нестабільності у світовій економічній системі значною мірою вплинуло на розвиток суспільства в цілому, охопивши економічну, політичну, соціальну і культурну сфери життя. Сучасна глобалізована економіка - це передусім фінансова економіка у вигляді взаємопов'язаної та взаємозалежної системи фінансових ринків країн світу, які поділяються на ринки розвинуті та такі, що розвиваються. Світовий ринок фінансових послуг є складовою частиною світової фінансової системи, в якій інтегровані національні ринки фінансових послуг країн із відкритою економікою. Водночас, попри значні структурні зміни, світовий ринок фінансових послуг продовжує займати вагомe місце у структурі фінансового ринку, що пов'язане з розширенням масштабів і ускладненням характеру економічних зв'язків, зміною структури, пріоритетів та якісного змісту потреб споживачів [5].

За економічною сутністю, ринок фінансових послуг - це економічні відносини, що виникають між фінансовими посередниками та іншими економічними учасниками ринку з приводу формування попиту та пропозиції на специфічний продукт - фінансові послуги, які пов'язані з розподілом та перерозподілом фінансових ресурсів, купівлею-продажем тимчасово вільних грошових коштів і цінних паперів [2].

На сучасному етапі розвиток ринків фінансових послуг характеризується глобалізаційними процесами, які призводять до посилення взаємозалежності та

взаємовпливу країн світу у сфері фінансових відносин, зростання ролі міжнародних кредитних відносин, міжнародного руху капіталів, а також джерел надходження доходів і розміщення активів в інших країнах [4].

Традиційно, до ринків фінансових послуг відносять професійні послуги на ринках банківських, страхових, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та ринків інших видів, що забезпечують обіг фінансових активів [1].

Найрозвинутішими є три наступні ринки:

- світовий ринок банківських послуг, що опосередковують послуги кредитного і валютного ринків;
- світовий ринок страхових послуг;
- світовий ринок інвестиційних послуг, до якого належать послуги, що опосередковують інвестиційну діяльність [2].

Також слід зазначити, що сучасна структура міжнародного ринку фінансових послуг значною мірою відповідає потребам фінансових ринків розвинених країн, що забезпечує, насамперед, рух капіталу і грошових ресурсів у національних кордонах і значною мірою відповідає структурі цих ринків.

Послуги, що їх надають на світовому ринку фінансових послуг, є договорами, в результаті яких одночасно виникають інвалютні активи в одних учасників ринку та інвалютні зобов'язання - в інших учасників цього ринку. Асортимент та різноманітність пропонованих на світовому ринку фінансових послуг зростають швидкими темпами. Адже, якщо даний ринок не пропонуватиме нових інструментів, то він швидко втратить динамізм і обсяги [3].

Провідні тенденції розвитку ринку фінансових послуг у сучасному світі тісно пов'язані з певними особливостями функціонування фінансових ринків окремих держав. Однак, незважаючи на безліч відмінностей, можна виділити сучасні тенденції розвитку світового ринку фінансових послуг. Найбільш важливими із них є:

1. Посилення концентрації фінансово-промислового капіталу, концентрації світових ринків позичкового капіталу, що особливо характерно для інвестиційних банків, страхових компаній і пенсійних фондів (концентрація відбувається шляхом злиття і поглинання фінансових інститутів серед корпорацій - позичальників);

2. Розширення сфери діяльності фінансових корпорацій і посилення ролі нефінансових корпорацій у наданні фінансових послуг клієнтам;

3. Інтернаціоналізація та регіоналізація процесів регулювання ринків фінансових послуг, широка диверсифікація активів і пасивів позичальників і кредиторів у країнах і регіонах;

4. Глобалізація світового ринку капіталу, створення глобальних торговельних і розрахунково-клірингових систем для обслуговування фінансових операцій;

5. Глобалізація фінансових потоків - збільшення ролі міжнародних ринків у проведенні операцій кредитування та надання позик резидентам різних країн;

6. Посилення міжнародної конкуренції на світовому ринку між суб'єктами, які є резидентами різних країн;

7. Інтеграція міжнародних ринків. Інтеграційні процеси призвели до зняття бар'єрів на національних боргових ринках іноземних фінансових інструментів, що сприяє мобільності позичкового капіталу;

8. Конвергенція міжнародних ринків позичкового капіталу - процес, який подібний до інтеграції ринків, а саме: внаслідок зняття законодавчих обмежень, бар'єрів регулювання, як правило, зникають межі між секторами та сегментами ринків;

9. Технологізація ринків капіталу завдяки зростаючому використанню новітніх інформаційних і фінансових технологій;

10. Універсалізація діяльності фінансових інститутів, які спроможні надавати

своїм клієнтам повний спектр фінансових послуг;

11. Зростання ролі інституційних інвесторів (інститутів спільного інвестування, недержавних пенсійних фондів, страхових компаній) у здійсненні фінансових інвестицій [7].

Зокрема, створення та поширення інновацій, які запроваджуються на фінансовому ринку, мають сьогодні вирішальне значення для успішного розвитку національних фінансових систем, і є, з одного боку, закономірним результатом його еволюції, а з іншого, дають можливість фінансовим установам вирішувати конкретні поставлені проблеми.

Фінансові інновації - кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді нового або вдосконаленого продукту чи технологічного процесу. Особливої уваги заслуговує тенденція до розвитку таких фінансових інновацій, як сек'юритизація, розподіл та об'єднання фінансових контрактів, розвиток каналів розподілу нових фінансових послуг. Сек'юритизація є сучасною тенденцією на міжнародному ринку банківських кредитів, суть якої полягає у переважанні на ньому позикових капіталів емісії цінних паперів над банківськими кредитами. Користь такої інновації очевидна: банки передають свої кредитні ризики іншим учасникам ринку, розділяють ризик. Також до нових фінансових інструментів належать брокерські рахунки управління готівкою, облігації, забезпечення пулом іпотек, процентні свопи, конвертовані облігації з правом дострокового погашення, звільнені від податку облігації з плаваючою ставкою та ін. [6].

Значна увага приділяється міжнародним фінансовим потокам та фінансовій глобалізації, що відіграють вагомую роль на ринках фінансових послуг кожної країни світу. В умовах фінансової глобалізації кількість фінансових альтернатив для підприємств і банків - реципієнтів іноземного капіталу - зростає, а вартість залучення капіталу знижується, розширюється база потенційних інвесторів і підвищується ліквідність фінансових інструментів. Потоки іноземного капіталу приносять суттєву економічну вигоду всім сторонам. Іноземні інвестори диверсифікують свої ризики за межами вітчизняного ринку й отримують доступ до можливостей одержання прибутку по всьому світі. Країни, що залучають іноземний капітал, одержують різноманітні вигоди: підвищується рівень інвестицій; відбувається обмін досвідом управління, програмами підготовки кадрів; налагоджуються важливі зв'язки з постачальниками та міжнародними ринками.

Отже, світовий ринок фінансових послуг є тим середовищем, в якому відбувається обмін фінансовими ресурсами, надання кредиту та мобілізація капіталу з різних країн світу. Світовий ринок фінансових послуг виступає в ролі функціональної підсистеми глобального фінансового ринку. Його основне функціональне призначення полягає в трансформації фінансових ресурсів зі стану потенційного їх використання в продуктивний організований оборот за допомогою інструментів ринку фінансових послуг. Вплив таких основоположних факторів, як інформаційні технології, послаблення контролю та зростання лібералізаційних процесів, глобалізація фінансових потоків, інтеграція міжнародних ринків, універсальність діяльності фінансових інститутів викликають значні зміни у функціонуванні світового ринку фінансових послуг, що супроводжуються еволюцією його якісних характеристик. Таким чином, дослідження особливостей функціонування та виявлення тенденцій розвитку світового ринку фінансових послуг в умовах сучасних економічних реалій є важливим як в теоретичному, так і в практичному плані.

Література

1. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник /

С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. –К.: Знання, 2010. – 532 с.

2. Бакаєв Л. О. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Л. О. Бакаєв, Е. О. Соколова, І. П. Шиндирук, Л. П. Грознецька. – К.: ДЕТУТ, 2014. – 384 с.

3. Войтенко О.М. Світовий ринок фінансових послуг: особливості структури та функціонування / О.М. Войтенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/13224/1/світовий%20ринок.pdf>

4. Болдова А.А. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект: Збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України / А.А. Болдова, В.Ю. Мойко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/Збірник-наукових-праць-Національного-університету-державної-податкової-служби-України-№1-2014-p..pdf>

5. Корж М.В. Вплив глобалізації на визначення напрямків розвитку світової економіки / М.В. Корж – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eforum-lntu.com/assets/files/articles/2012/1/12.pdf>

6. Кучер Т. Л. Інноваційні фінансові інструменти: теоретичні засади процесу утворення: монографія / Т. Л. Кучер, В. С. Свірський // Інноваційна економіка. – 2012. – №8. – С.248-251.

7. Еш С. М. Ринок фінансових послуг : Підручник. / Еш С. М. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 400 с.

УДК 336.4

*Голець Юлія Олександрівна, Кузьменко Анастасія Ігорівна
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ З ОГЛЯДУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЛІЗИНГУ – ЛІЗИНГОДАВЦІВ

Фінансовий лізинг є перспективним способом оновлення матеріально-технічної бази та фінансування реального сектору економіки. Ринок лізингових послуг в Україні не надто розвинений, що визначається рівнем економічного розвитку, станом ринкової інфраструктури, характером державної політики, національними, правовими та іншими чинниками. Проте, лізинг може стати основою майбутнього технологічного оновлення виробництва, тому необхідно шукати шляхи активізації його ефективного розвитку.

Суб'єкти фінансового лізингу визначені у ст. 4 Закону про фінансовий лізинг. Лізингоодержувачем може бути й пересічна фізична особа (не лише приватні підприємці). А от лізингодавцем може бути лише юридична особа (абз. 2 ст. 4 Закону про фінансовий лізинг) [1].

Проведений аналіз стану ринку лізингових послуг виявив зростання кількості надавачів послуг фінансового лізингу з 2014 по 2016 роки. Так, станом на 31.12.2016 до Переліку юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги та перебувають на обліку в Нацкомфінпослуг, внесена інформація про 202 юридичні особи – лізингодавці та до Державного реєстру фінансових установ внесена інформація про 428 фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу (табл. 1) [2].

Слід зазначити про зменшення чисельності юридичних осіб – лізингодавців у 2016 р. у порівнянні з попереднім та одночасним збільшенням фінансових компаній.

Аналіз суб'єктів фінансового лізингу з огляду кількості та вартості наданих ними послуг дозволяє зробити висновок про зростання вартості договорів фінансового лізингу, укладених 2016 році, порівняно з попереднім (табл. 2).

Таблиця 1

Кількість юридичних осіб – лізингодавців та фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу

Тип установи	Станом на 31.12.2014	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016
Юридичні особи – лізингодавці	267	268	202
Фінансові компанії, що надають послуги фінансового лізингу	187	362	428

Тож варто зазначити, що серед фінансових компаній послуги лізингу не є пріоритетним та поширеним явищем, про що можуть свідчити дані, занесені до таблиці 2. Як бачимо, близько 99,7% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами. Тому лівова частка всіх лізингових послуг України надається лізинговими фірмами і, як бачимо з таблиці, вартість (так само як і кількість) наданих послуг з роками зростає і на кінець 2016 р. майже у 145 разів перевищує вартість послуг, наданих фінансовими компаніями. Це свідчить про активізацію надання лізингових послуг, що позитивно впливає на загальний стан ринку лізингових послуг в Україні [2].

Таблиця 2

Вартість та кількість договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями

Період	Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за період, (млн. грн)		Кількість договорів фінансового лізингу (од.), укладених за період	
	юридичними особами	фінансовими компаніями	юридичними особами	фінансовими компаніями
2014 рік	7181,0	257,4	8940	26
2015 рік	6241,4	20,2	4098	21
2016 рік	9755,0	67,3	9122	38

На нашу думку, такий розрив у чисельності наданих послуг може бути наслідком фінансових ресурсів, що є у розпорядженні лізингодавців. Таким чином, фінансові компанії більше схильються до надання послуг за рахунок власного капіталу та до таких, які будуть більш прибутковими та менш ризиковими. Лізингові ж компанії користуються дещо ширшим спектром джерел залучення фінансових ресурсів.

Слід зазначити, що найбільшою проблемою вітчизняних лізингових компаній є обмеженість їх фінансових ресурсів як для організації та проведення власної діяльності, так і для формування стартового капіталу. Такі труднощі пов'язані з терміновістю придбання об'єкта лізингової угоди, у той час як повернення коштів за надане у лізинг майно здійснюватиметься у вигляді лізингових платежів частинами, відповідно до умов лізингового договору, що потребує аналізу джерел фінансування лізингових операцій (табл. 3) [3].

За 2016 рік загальний обсяг джерел фінансування юридичних осіб – лізингодавців та фінансових компаній становить 7578,0 млн. грн., що на 2635 млн. грн, або на 53,3%, менше порівняно з відповідним періодом 2015 року. У структурі джерел фінансування лізингових операцій юридичних осіб – лізингодавців найбільшу частку займає власний капітал 48,9% (3 690,2 млн. грн) [2]. Отже, можемо спостерігати, що фінансові компанії у наданні послуг фінансового лізингу, не користуються майже ніякими іншими

джерелами, окрім власного капіталу. Більшу половину послуг за рахунок власного капіталу надають і лізингові фірми, проте можемо відзначити фінансування за рахунок авансових платежів, коштів міжнародних фінансових організацій та кредитів банків. Правомірно констатувати і відсутність фінансування за рахунок випуску цінних паперів, що сприяло б розвитку фондового ринку України.

Таблиця 3

Розподіл джерел фінансування лізингових операцій за 2016 р., млн. грн.

Джерела фінансування	2016 рік			
	Юр. особи, млн. грн	Частка, %	Фін. комп., млн грн	Частка, %
Авансовий платіж	2084,6	27,6	0,7	2,0
Власний капітал	3690,2	48,9	34,6	95,0
Кредити банків	622,0	8,2	1,1	3,0
Комерційні кредити постачальників	0,6	0	0	0
Випуск цінних паперів	0	0	0	0
Кошти міжнародних фінансових організацій	775,6	10,3	0	0
Кошти державного та місцевого бюджетів	0	0	0	0
Інші джерела	368,6	4,9	0	0
Всього	7 541,6	100	36,4	100

(*За 2015 рік загальний обсяг джерел фінансування становив 4 943,0 млн. грн.).

Аналізуючи стан ринку лізингових послуг, варто зробити висновки, що на діяльність фінансових компаній та лізингових фірм значний вплив справляє нестабільність економічної ситуації в країні. Подальшому розвитку ринку лізингових послуг сприятиме:

- покращення проінформованості споживачів про можливості та переваги лізингового фінансування;
- зацікавленість банківських установ у довгостроковому кредитуванні лізингових угод;
- покращення економічної ситуації в країні;
- удосконалення податкового законодавства щодо податкових пільг при здійсненні лізингових угод тощо.

Література

1. Правове регулювання операцій фінансового лізингу // Оренда та лізинг. – 2012. – Спецвипуск. №11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://online.dtki.ua/Book/18bc0a8c-ea57-4951-aa20-a129624be828/navPoint-5>.

2. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2016 рік // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання фінансовими послугами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/17_Dep_Repetska/FK_4%20%D0%BA%D0%B2_2016.pdf.

3. Завора Т.М. Проблеми та перспективи розвитку ринку лізингових послуг в Україні / Т.М. Завора // Економіка і регіон. – ПолтНТУ, 2015. – №3 (52). – С.8-14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Win7/Downloads/econrig_2015_3_4.pdf.

*Глушко Аліна Дмитрівна,
кандидат економічних наук, доцент
Філіп Микола Федорович, Політько Альона Сергіївна,
студенти*

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

АНАЛІЗ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Успішний економічний розвиток країни неможливий без ефективного конкурентного фінансового посередництва. У більшості країн, які перейшли на ринковий метод господарювання, поряд із розвитком банківської системи забезпечується активізація діяльності небанківських фінансових установ.

Небанківський фінансовий сектор України включає страхові компанії, кредитні спілки та інші небанківські кредитні установи, юридичних осіб публічного права, що надають фінансові послуги, недержавні пенсійні фонди та їх адміністраторів, ломбарди, фінансові компанії (які надають такі послуги, як фінансовий лізинг, факторинг, надання порук та гарантій) та юридичних осіб, які не мають статусу фінансової установи, але мають право надавати певні види фінансових послуг (фінансовий лізинг).

Ступінь розвитку ринку фінансових послуг обумовлюється кількістю та якістю фінансових установ, а також різноманітністю фінансових послуг, які вони можуть запропонувати. Так, станом на 31.12.2015 р. в Державному реєстрі фінансових установ, який веде Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, налічувалося 2239 фінансових установ. Протягом 2016 року статусу фінансової установи набули 245 установ, виключено з Державного реєстру 359 фінансових установ. Станом на 31.12.2016 р. в Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 2125 фінансових установ (табл. 1).

Таблиця 1

Державний реєстр фінансових установ у 2014-2016 роках

Фінансові установи	станом на		протягом 2016 року		Станом на 31.12.2016	Відхилення (шт.)
	31.12.2014	31.12.2015	внесено	виключено		
Страхові компанії, всього	382	361	6	57	310	-51
у тому числі:						
страхові компанії з ризикових видів страхування	325	312	6	47	271	-41
страхові компанії зі страхування життя	57	49	0	10	39	-10
Кредитні установи, всього	711	728	43	150	621	-107
Ломбарди	477	482	30	56	456	-26
Фінансові компанії	415	571	166	87	650	79
Довірчі товариства	2	2	0	0	2	0
Недержавні пенсійні фонди	76	72	0	8	64	-8
Адміністратори НПФ	24	23	0	1	22	-1
Разом	2 087	2 239	245	359	2 125	-114

Джерело: [1, с.28]

Позитивну динаміку зареєстрованих відокремлених підрозділів фінансових установ у 2016 році демонструють ломбарди (+ 429 структурних підрозділів), фінансові компанії (+324 підрозділи), інші кредитні установи (+ 310 відокремлених підрозділів). (рис.1).

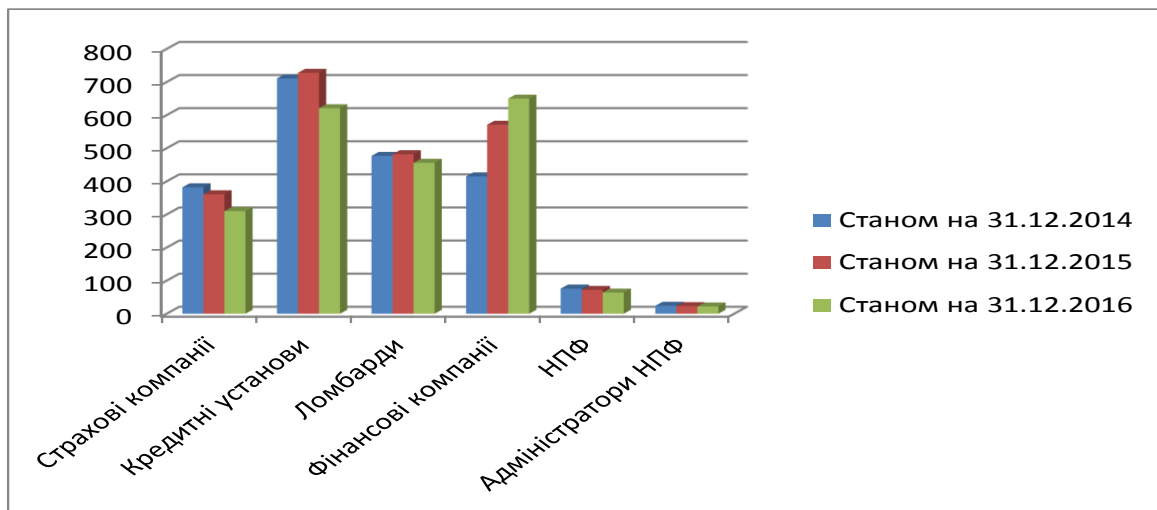

Рис. 1. Динаміка кількості фінансових установ за 2014 – 2016 роки

Це пояснюється їх спрямованістю на наближення до безпосереднього споживача фінансових послуг та прагненням до створення сучасної інфраструктури шляхом подальшого розгалуження мережі відокремлених підрозділів.

Система небанківських фінансових інституцій в Україні на сьогодні характеризується низькою капіталізацією, що обумовлено нестабільністю умов ведення бізнесу, незахищеністю права власності та низьким рівнем корпоративного управління

Розвиток ринку фінансових послуг в Україні стримують такі чинники, як:

1) існування на ринку фінансових установ, які не виконують та не мають на меті виконувати функції фінансового посередництва і створюють суттєві системні ризики для фінансового сектору;

2) недостатній рівень або ж повна відсутність гарантій прав захисту інтересів споживачів фінансових послуг (інвесторів);

3) низький рівень стандартів управління платоспроможністю та ліквідністю парабанків;

4) низька ефективність нагляду за небанківськими фінансово-кредитними установами, що не дає можливість вчасно упередити розвиток ризиків;

5) відсутність належної інфраструктури ринку капіталу (фондового ринку); обмежена кількість фінансових інструментів, в тому числі, інструментів хеджування ризиків;

6) неефективне податкове законодавство (приміром, потрійне оподаткування інвестиційних доходів учасників ринку спільного інвестування);

7) низька фінансова грамотність населення [2].

Все це призвело до поглиблення кризи та недовіри до ринку фінансових послуг.

Перспективи розвитку ринків небанківських фінансових послуг перш за все, мають визначатися підвищенням ефективності державної регуляторної політики, функціональністю нормативно-правових актів, спрямованих на створення дієвого механізму державного регулювання та нагляду, зниженням витрат діяльності фінансових установ, спричинених надлишковим та неефективним державним регулюванням, забезпеченням конкуренції на фінансовому ринку, запобіганням діяльності недобросовісних компаній, скоординованістю із сучасними процесами реформування та дерегуляції економіки України.

Література

1. Публічний звіт «Про діяльність національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2016 рік» [Електронний ресурс]. – Київ, 2017. – 64 с. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/files>.
2. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015-2020 роки, затверджена Розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 19.03.2015 р. № 499 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nfp.gov.ua>.

УДК 336.1

*Єрохіна Ольга Сергіївна, Петренко Дмитро Андрійович,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістранти*

ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДІНГ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ СЕКТОР РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ринок фінансових послуг України з кожним роком стає все більш насиченим та багатограним, тому актуальним є дослідження ролі мережі Інтернет та її можливостей у сферах електронної комерції, зокрема інтернет-трейдингу.

Інтернет-трейдинг – це можливість здійснювати угоди за усіма класами активів та валют через інтернет, тобто це система роботи з цінними паперами, що дозволяє інвестору отримувати доступ до усіх видів біржової інформації, а також укладати угоди з купівлі-продажу цінних паперів на біржі в режимі реального часу (онлайн) за допомогою спеціальної сертифікованої програми [1].

В останні десятиліття такий спосіб торгівлі отримав дуже широке розповсюдження. Інноваційне направлення виникло завдяки «Українській біржі», офіційною датою запуску інтернет-трейдингу є 26 березня 2009 року. З розвитком технологій та проникнення інтернету майже в усі сфери життя людей доступ до торгів на біржі став цілком реальним для всіх бажаючих.

Основними хоч і простими, але незаперечними перевагами інтернет-трейдингу є:

- доступність – завдяки дуже низьким тарифам на брокерське обслуговування через інтернет, торгівля на біржі стала доступною усім прошаркам населення;

- швидкість – мережа інтернет дозволяє витратити менше часу на збір та аналіз більшого обсягу інформації про стан ринку, показники окремого підприємства, галузі чи економіки країни в цілому. А угоди купівлі або продажу можна робити менше ніж за одну секунду;

- зручність – сучасні засоби зв'язку дозволяють мінімізувати кількість паперових документів. Усі торгові операції виконуються в електронному вигляді;

- рівні умови – клієнт інтернет-трейдингу, що торгує через брокера, має той самий обсяг інформації і ті ж умови торгів, що й професійні учасники ринку, підключені до біржі безпосередньо;

- необмежені можливості – персональні інвестиції, по суті, це власний бізнес, успішність якого залежить від знань, досвіду і самодисципліни. У цьому бізнесі можна вибрати ту стратегію, яка підходить за характером і відповідає фінансовим умовам. Це може бути довгострокове (кілька років) або середньострокове (до 1 року) інвестування, короткострокові спекуляції, аж до високочастотної торгівлі протягом одного дня та багато іншого.

Разом з цим використання інтернет-трейдингу має і певні недоліки:

- ризики – загалом ризики присутні у будь-якому виді діяльності, проте інтернет-торгівля може призвести як до отримання прибутку, та і до втрати капіталу при торгівлі на біржах або фореक्स ринку;

- зайнятість – серйозне заняття активним інтернет-трейдингом вимагає багато часу і передбачає регулярну присутність за комп'ютером;

- технічні фактори – наприклад, якщо раптово під час укладання угоди зникає інтернет, необхідно зв'язуватися з брокером по телефону, що не завжди можливо, особливо при роботі з закордонними брокерами;

- психологічна складова – оскільки, трейдинг – достатньо складна, психологічно важка робота, адже на ринку трапляються не тільки успішні угоди, а й серйозні втрати грошей, дисципліна, психологічна стійкість, самовладання і контроль відіграють дуже важливу роль.

Звичайно, потрібно сказати і про недоліки системи онлайн-торгівлі, зокрема до них відносяться інституційні ризики, що охоплюють можливе знецінення реальної вартості інвестиційного капіталу та зниження реальних доходів від інвестицій (інфляційний ризик); відносно слабка захищеність від технічних збоїв і атак хакерів; відсутність регламентації використання електронних документів на законодавчому рівні, що може спричинити розвиток фальсифікованих документів та ускладнить працю аудиторів; необізнаність громадян в електронних торгах та непривабливість торгівлі державними цінними паперами.

Негативним чинником, що гальмує розвиток інтернет-трейдингу, є відсутність державної підтримки та законодавчого регулювання з цього питання. Проте, на рівень розвитку електронної онлайн-торгівлі суттєво впливає приватний сектор. Існує достатня кількість вітчизняних брокерських компаній, що готові інвестувати свої кошти, незважаючи на те, що спочатку від такого роду інвестицій можливі збитки, зокрема це і «Українська біржа», що загалом дала поштовх до впровадження такого виду діяльності в Україні.

Оскільки, вкладання коштів в інструменти ринку Форекс розглядається як одна з альтернативних форм інвестування, що може здійснюватися в одній з двох форм: інтернет-трейдингу або довірчого управління активами. Незважаючи на наявність у низці нормативно-правових актів окремих положень, що регулюють дані відносини, залишається немало прогалин у чинному законодавстві. Це є причиною багатьох правових ризиків, з якими стикаються потенційні інвестори.

Ринок Форекс як явище зародився у США після 1973 року. Його поява пов'язана з встановленням вільних курсів найбільш конвертованих іноземних валют, які стали залежати виключно від співвідношення попиту та пропозиції на них.

Норми, що регулюють відносини інтернет-трейдингу на ринку Форекс, містяться у Податковому кодексі України (ПКУ) [2], Законах України «Про банки і банківську діяльність» [3], «Про національний Банк України» [4], «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [5], «Про міжнародне приватне право» [6] та підзаконних актах.

Комітет ВРУ з питань фінансової політики та банківської діяльності в співпраці з Національною комісією із цінних паперів та фондового ринку, а також представниками спільноти дилерів і брокерів напрацювали низку пропозицій для майбутнього проекту закону, щодо врегулювання діяльності на ринку Форекс для захисту інтересів пересічних споживачів фінансових послуг та переведення форекс-компаній у вітчизняне правове поле [7].

Отже, інтернет-трейдинг на сьогоднішній день охоплює все більшу кількість людей, бажаючих самостійно інвестувати власні кошти з метою отримання прибутку.

Тому, якщо Україна буде раціонально рухатись, переймаючи позитивний досвід провідних іноземних держав, долаючи результати помилкових стереотипів щодо онлайн торгівлі та здійснюючи роботу, щодо усунення актуальних проблем розвитку інтернет-трейдингу, то перспективи розвитку інтернет-трейдингу в Україні будуть досить значними і у вітчизняного фондового ринку будуть всі шанси стати одним з провідних розвинутих фінансових ринків.

Надалі зміна законодавства, здорова конкуренція і, можливо, підтримка з боку держави приведуть ринок до такого стану, який можна буде назвати розвиненим.

Література

1. Сучасний стан та перспективи розвитку інтернет-трейдингу в Україні / Збірник наукових праць ВНАУ №2 (53) 2011.
2. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 5–6 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
4. Закон України «Про Національний банк України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст.238 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
5. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 40, ст.364 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185/94-%D0%B2%D1%80>.
6. Закон України «Про міжнародне приватне право» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 32, ст.422 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.
7. Діяльність Форекс-компаній пропонують унормувати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onenews/111501>.

УДК 336.02

Зозуля Андрій, Солодовник Марія

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

ФІНАНСОВИЙ РИНОК ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Основним показником розвитку фінансової системи є міграція та трансформація вільного капіталу. У країнах, що мають розвинену економіку дані операції відбуваються на врегульованому та прозорому фінансовому ринку. Запорукою успішного функціонування фінансового ринку є наявність відповідної інституційної інфраструктури, що у свою чергу сприятиме перетворенню заощаджень у інвестиції та братиме участь у організації системи нагромадження капіталу [1].

Фінансовий ринок – це механізм перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами підприємницької діяльності, державою і населенням, між учасниками бюджетного процесу, деякими міжнародними фінансовими інституціями [2].

Основні фактори, що сприяють становленню і розвитку фінансового ринку:

- поява нових елементів фінансового ринку;
- науково-технічний прогрес і розвиток інформаційних технологій;
- транскордонний рух фінансових ресурсів.

Одним із найважливіших завдань, що стоять перед державним апаратом є забезпечення внутрішніх передумов для створення стабільного і конкурентоспроможного національного фінансового ринку, що забезпечував фінансову безпеку держави в умовах глобалізації.

Головними суб'єктами фінансового ринку є:

- домашні господарства – важливий суб'єкт фінансового ринку тому, що завдяки частині доходу, котра не використовується ними протягом поточного періоду, трансформується на заощадження і за наявності відповідного фінансового механізму може бути потужним джерелом економічного піднесення ;
- суб'єкти господарювання – це юридичні, резиденти певної країни, котрі займаються виробництвом товарів і наданнями послуг;
- фінансові інститути і держава – складова фінансового ринку, що зазвичай виступає на ньому позичальником, регулярно розміщує на зовнішньому і внутрішньому ринках свої боргові зобов'язання для фінансування дефіциту державного боргу, а також виконує функцію регулювання фінансового ринку;
- фінансові посередники – це фінансована структура, яка надає кредити та інвестиції іншим суб'єктам господарювання, що дає змогу їм змогу задовольнити потребу в додаткових коштах для розширення свої діяльності.

Фінансовий ринок існує як сукупність взаємопов'язаних між собою ринків:

- кредитний ринок – взаємовідносини між підприємствами і громадянами, котрі мають потребу у фінансових ресурсах, та організаціями і громадянами, що мають можливість надати необхідні кошти на певних умовах;
- валютний ринок – взаємовідносини між продавцями та покупцями щодо купівлі-продажу валют;
- ринок цінних паперів – це ринок, що охоплює операції з випуску і обігу інструментів позики, власності, а також їх поєднання.

До основних функцій фінансового ринку можна віднести [3]:

- забезпечення взаємовідносин між продавцями і покупцями щодо фінансових активів, у результаті якої відбувається ціноутворення на фінансові активи, що зрівноважують попит і пропозицію;
- запровадження фінансовим ринком чіткого механізму щодо викупу у інвесторів належних їм фінансових активів, що у свою чергу сприятиме підвищенню тих самих активів;
- фінансові ринку сприяють знаходженню для кожного з кредиторів контрагента угоди, що значно скорочують затрати на проведення операцій та інформаційних витрат.

Слід зазначити, що окремі складові фінансового ринку України добре розвинені – кредитний ринок, а інші перебувають у стадії розвитку – фондовий ринок (ринок цінних паперів). Банківському сектору належить найбільша частка фінансового ринку України, тому будь-які коливання в економіці, в першу чергу, відображаються на ній.

Фінансовий ринок має зайняти провідну роль у мобілізації вільних ресурсів для розвитку економіки і формування надійних інструментів заощадження для населення. Цього можливо досягти наступним шляхом:

- стабілізацією валютного ринку, зниження та утримання рівня інфляції на прийнятному для розвитку економіки рівні;
- стабілізацією роботи фінансового сектора, відновлення довіри населення до інститутів фінансового ринку;

– формування ефективної системи перерозподілу ресурсів з пріоритетним їх спрямуванням на реалізацію проектів економічного розвитку [4].

Отже, фінансовий ринок – це сукупність економічних відносин, пов'язаних з розподілом фінансових ресурсів, купівлею-продажем тимчасово вільних грошових коштів і цінних паперів. Він є важливим елементом фінансової системи будь-якої держави та України зокрема. Тому, що саме від ефективності функціонування фінансового ринку залежить ефективність функціонування економіки країни.

Література

1. Савінова Ю. М. Особливості розвитку фінансового ринку України як основи функціонування системи фінансового посередництва / Ю. М. Савінова. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2042>.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів [Текст]: навч. посібник / О.Д. Василик. – К.: Центр навч. літ. – 2005. – С.480.
3. Еш С.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. 2-ге вид. – К.: НУХТ, 2008. – 528 с.
4. Дешко А. П'ять кроків, які врятовують фінансовий ринок України/ А. Дешко. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/p-yat-kroktiv-yaki-vryatuyut-finansoviy-rinok-ukrayini-.html>.

УДК 339.178

Івашина Наталія Вікторівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістрант*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФАКТОРИНГУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день багато підприємств переживають фінансову кризу. Одним із факторів, які негативно впливають на фінансовий стан підприємств, зокрема їх платоспроможність, є високий рівень дебіторської заборгованості. Погашення заборгованості є важливим резервом відновлення платоспроможності та збільшення оборотних коштів підприємств, що відчують фінансові труднощі. Одним із напрямків подолання цих проблем який пропонують банки та небанківські фінансові установи, є факторинг. В українських умовах, коли кредити сьогодні доступні обмеженому колу підприємств, класичний факторинг міг би стати доступним джерелом фінансування для бізнесу, однак поки що ринок класичного факторингу в Україні переживає не найкращі часи.

Дослідженням факторингу займається багато науковців, зокрема вагомий внесок зробили такі науковці як Самбірський М.М., Скакальський Ю.С., Казакова М.О., Марченко О.В., Килипко К.Г., Момот Л.В. та інші.

Трактування поняття «факторинг» в українському законодавстві можна знайти в декількох правових актах, у Законі України «Про банки і банківську діяльність» зазначено, що факторинг – це придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів [1]. Під факторингом зазвичай розуміють операції за якими банк або інша фінансова установа, здійснює викуп дебіторської заборгованості в іншого банку або кредитної установи, і в подальшому, самостійно стягує цю заборгованість із боржника.

Головне призначення факторингу – це поповнення обігових коштів підприємства та створення можливостей для розширення збуту. Суть факторингу полягає у тому, що

банк або інша фінансова установа (фактор), надає клієнту за плату фінансування (зазвичай строком до 120 днів) в обмін на відступлення клієнтом фактору прав вимоги до боржників. В обмін на право вимоги дебіторської заборгованості фактор зобов'язується одразу виплатити клієнтові аванс, розмір якого зазвичай складає до 90% від вартості відступленого зобов'язання, а решту суми – після отримання відповідних виплат від боржника. Оплата послуг фактора здійснюється за рахунок комісії за надання фінансування чи інших платежів, а також відсотків річних за використання грошей [2].

Використання факторингу має ряд переваг для підприємств, зокрема залучаються додаткові обігові кошти, що дозволяє розширювати частку підприємства на ринку та збільшити обсяги продажів, крім того виникає можливість страхування та запобігання кредитних і валютних ризиків.

Стан у якому перебуває факторинг у країні свідчить про рівень розвитку економіки. Найбільший факторинговий оборот у країн, які входять в десятку країн світу з найвищим рівнем ВВП. Таким чином рівень розвитку факторингу є індикатором рівня розвитку економіки та ділової активності бізнесу [2].

Станом на 31.03.2017 в Державному реєстрі фінансових установ зафіксовано 598 фінансових компаній, які мають право надавати послуги факторингу. На ринку класичного факторингу на сьогодні лише кілька гравців. Це такі компанії як «Арма Факторинг», «ФК Факторинг», «Фактор Плюс», «Факторинг Фінанс». Серед банків найбільш активно факторингові послуги надають такі установи – ПУМБ, «Райффайзен Банк Аваль», «ОТР Bank», «Альфа-Банк», «Банк Південний», «Укрексімбанк». Credit Agricole працює виключно з одним клієнтом – мережею «Ашан» [2].

Протягом I кварталу 2017 року фінансові компанії уклали 6087 договорів факторингу на загальну суму 5 614,0 млн. грн. [3]. Загалом, прослідкувавши динаміку вартості та кількості укладених договорів факторингу протягом 2014-2017 рр. (рис. 1), можна побачити що загальна тенденція є неоднозначною.

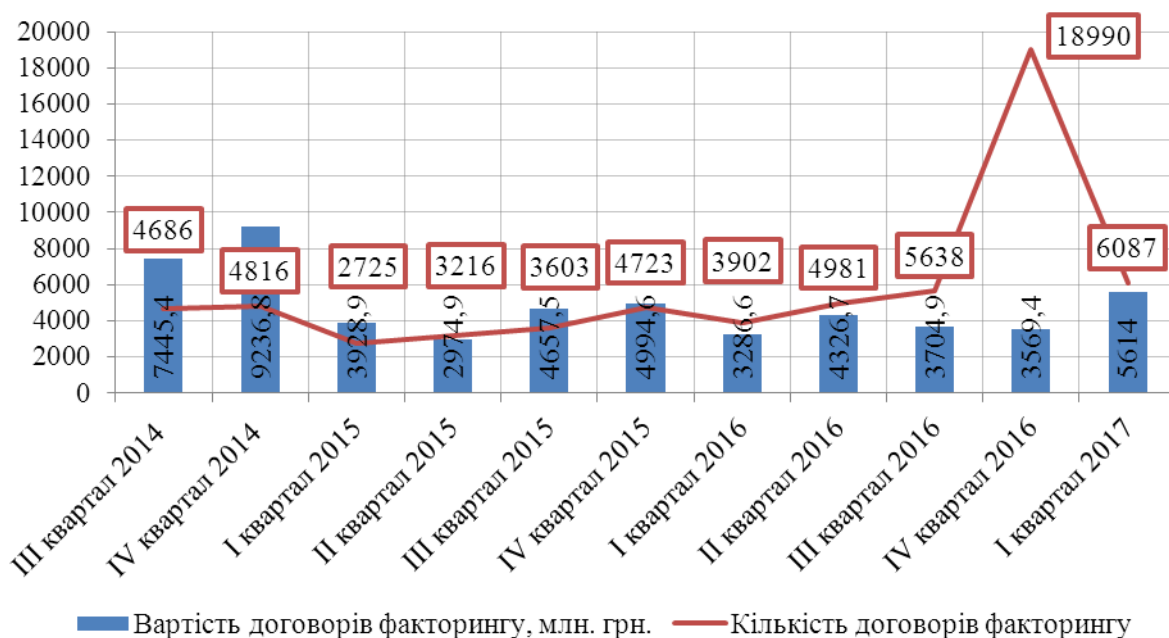

Рис. 1. Динаміка надання фінансовими компаніями послуг факторингу [3]

Кількість укладених договорів факторингу з 2015 року і до першого кварталу 2017 року дозволяє говорити про ріст факторингових угод у цей період. Однак, незважаючи на ріст кількості договорів, їх вартість не має такої ж чіткої тенденції до

зростання, а дані показники надання фінансовим компаніям послуг факторингу показують значне зниження вартості факторингових договорів, порівняно із 2014 роком.

Однією характерною рисою факторингу в Україні є те, що він в основному фінансується за рахунок власних коштів факторів та за рахунок інших надходжень. Джерела фінансування укладених факторингових операцій та їх динаміка подана на рис. 2. Як бачимо доля банківських кредитів у фінансуванні факторингу не значна, а у 2016 році ще більше знизилась у порівнянні з показниками 2014 року. Станом на 2016, відбулося зменшення фінансування факторингових операцій за рахунок банківських кредитів на 56,5% та позичкових коштів юридичних осіб (крім банківських кредитів) на 18,4% [3]. Таким чином, можна зазначити, що український ринок факторингу є незбалансованим як з точки зору пропорції факторингових операцій, так і з точки зору джерел їх фінансування.

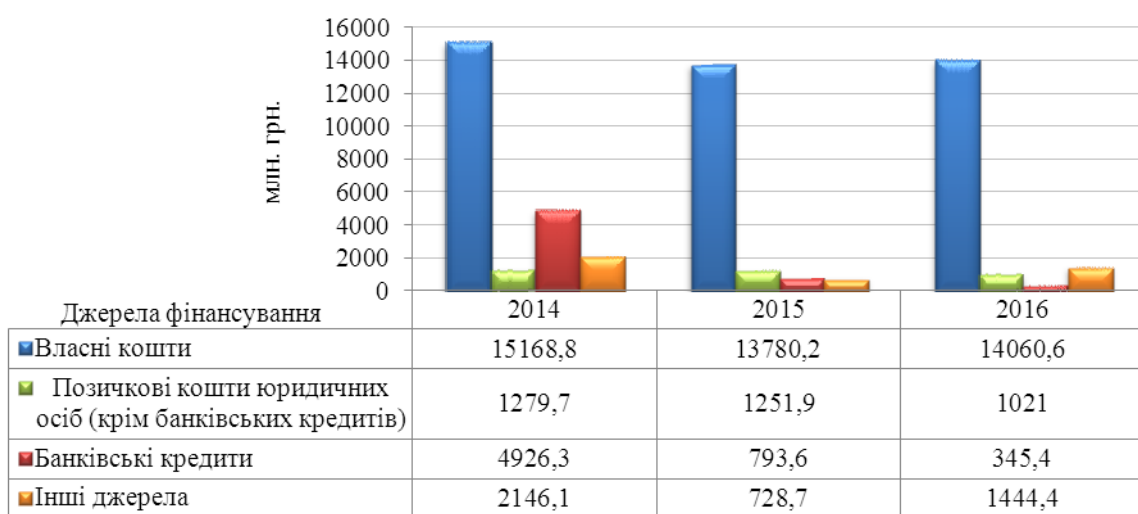

Рис.2. Динаміка джерел фінансування факторингових операцій протягом 2014-2016 рр.

Як свідчить зарубіжна практика використання факторингу є досить ефективною і зручною фінансовою послугою, однак в українській економіці існують недоліки, які гальмують розвитку факторингу. Одним із основних недоліків є й те, що у законодавстві не закріплено вимоги щодо стандартів якості факторингових послуг фінансових установ. Ще одним недоліком є те, що переважну частину послуг факторингу надається банківськими установами, а не спеціалізованими факторинговими компаніями. Банки при укладенні факторингового договору, оцінюють потенційного клієнта за схемою аналогічною при кредитуванні, не зважаючи на те, що факторинг суттєво відрізняється і не є аналогом кредиту. Факторингові компанії також надають своїм клієнтам додаткові послуги, що включають комплекс послуг по роботі з дебіторською заборгованістю, а також інформаційно-аналітичне обслуговування, що дозволяє зменшити навантаження на персонал і уникнути додаткових витрат клієнта [4]. В українській економіці ситуація ускладнюється ще і тим, що існує низький рівень довіри населення до банків, нестабільність курсу національної валюти, а також високі ризики невиконання боржниками своїх зобов'язань.

Таким чином можна зробити висновок, що розвиток факторингу в українській економіці міг би допомогти багатьом компаніям подолати свої фінансові труднощі. Аналіз тенденцій ринку фінансових послуг дає змогу стверджувати про відсутність зростання показників упродовж останніх. Отже, розвиток даного виду послуг потребує

у першу чергу змін в українському законодавстві, які сприятимуть створенню умов для формування спеціалізованих факторингових компаній, котрі зможуть професійно здійснювати факторинг як комплексну операцію. Наступним напрямом нами визначено – підвищення рівня довіри населення до банків та стабілізація ситуації на грошово-валютному ринку.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 №2121-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
2. Самбірський М. М. Стан та перспективи розвитку класичного факторингу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrfactor.com/novina/?n=26>.
3. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-fiansovih.html>
4. Добровольська О. В. Ринок факторингових послуг: проблеми розвитку та перспективи / О. В. Добровольська. // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2013. – №1. – С. 166 – 169.

УДК 336733/ 734(477)

Ільченко Вікторія Олександрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістрант*

АНАЛІЗ ЛОМБАРДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

В Україні все більшого розвитку набуває діяльність ломбардного бізнесу, що здійснюють операції кредитування громадян під заставу майна. Ломбарди посідають особливе місце в житті суспільства, адже тільки такі мобільні й гнучкі за своєю природою установи можуть задовольнити виняткові вимоги й потреби споживачів і своїх клієнтів у терміновому кредитуванні.

Відповідно до Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами, категорія ломбард визначається, як фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг ломбарду [1].

Тривалий час у незалежній Україні місце ломбардів законодавчо не визначено, але після прийняття 2001 року Закону України №2664-III «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [2] ломбарди набули статусу фінансової установи.

Нормативно-правовою базою, що регулює створення та діяльність ломбардів, є: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, закони України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про заставу» та інші закони України і видані відповідно до них нормативно-правові акти. Контроль за діяльністю ломбардів щодо надання ломбардами фінансових послуг (кредитів, позик) здійснює Національна комісія, що реалізує державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг); діяльність, пов'язана з реалізацією, обігом предметів застави належить до компетенції Міністерства фінансів України.

Дотепер Верховна Рада України не затвердила Закон України «Про ломбарди і ломбардну діяльність» [3], який був прийнятий 2008 року в першому читанні. Недостатня правова визначеність окремих норм негативно впливає на розвиток ломбардної діяльності в Україні.

На даному етапі ломбарди залишаються одним з найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів для фізичних осіб: вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів, виконують функцію соціально-економічних стабілізаторів в умовах будь-яких економічних змін.

Ломбардні послуги кваліфікуються як фінансові послуги, що надаються фізичним чи юридичним особам у формі позичення коштів ломбардною установою під заставу товарів або валютних цінностей.

До супутніх послуг ломбарду, якщо інше не встановлено законом, належать: оцінка заставленого майна відповідно до чинного законодавства та (або) умов договору; надання посередницьких послуг зі страхування предметі застави на підставі агентського договору зі страховою компанією; реалізація заставленого майна відповідно до чинного законодавства та (або) умов договору [5].

Кризові явища вітчизняної економіки не минули і сферу ломбардних послуг. Станом на 31.03.2017 року до Національного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 458 ломбардів, що на 20 установ (або на 4,2%) менше в порівнянні з відповідною датою 2016 року (станом на 31.03.2016 – 478 ломбардів). Та все ж ломбарди займають значний сегмент фінансового ринку.

Проте незважаючи на скорочення кількості ломбардів у 2017 році порівняно з 2016 роком, загальний обсяг ломбардного кредитування на ринку фінансових послуг характеризується динамікою росту. Такі показники, як сума наданих фінансових кредитів під заставу та сума погашених фінансових кредитів, збільшились на 10,2% та 14,1% відповідно і становить 4064,70 млн. грн. та 3968,80 млн. грн. у 2016 році порівняно з 2017 роком [4].

Рис.1. Динаміка обсягу наданих фінансових кредитів в Україні у 2015 – 2017 роках

В цілому, розмір кредитів, наданих ломбардами, майже відповідає обсягу погашених кредитів, що свідчить про досить високу оборотність коштів ломбардів, яка пов'язана з незначним терміном надання кредитів, нетривалий період, на який беруть кредити в ломбардах, можна пояснити високою річною процентною ставкою за ними.

Кількість наданих фінансових кредитів під заставу збільшились на 5,5% у поточному році порівняно з минулим. Показник кількості договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу збільшився на 21,5% у 2017 році, що є наслідком погіршення платоспроможності населення в Україні в даний період.

Рис.2. Динаміка кількості наданих договорів фінансових кредитів ломбардами в Україні за 2015 – 2017 роки

За останніми статистичними даними [4], середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів за I квартал 2017 року становить 183,0 % (I квартал 2016 року – 179,0%). Але в жодному ломбарді не запропонують позику під таку ставку, адже вартість кредиту тут обчислюється відсотками за кожен день користування. Розмір їх становить 0,1 – 1% від суми кредиту на день, що еквівалентно реальним ставкам у 36–365% річних (за погашені суми кредиту в кінці строку). Середній розмір кредитів наданих фізичним особам за I квартал 2017 року становить 1 378,6 грн.

Таким чином, на основі проведеного аналізу спостерігаємо зростання наданих фінансових кредитів ломбардами, незважаючи на низку економічних проблем в Україні, що є свідченням прихильності населення до даного сегменту ринку фінансових послуг. Адже, перевагами ломбардного кредитування є: швидкість отримання кредиту, порівняно з банками; спроможність швидко реагувати на потреби клієнтів; менше ризикована, ніж у банків, діяльність; простота та доступність кредитів для фізичних осіб.

Незважаючи на порівняно позитивні тенденції, в діяльності ломбардів у сучасних умовах слід виділити низку проблем, що потребують розв'язання задля подальшого вдосконалення їхньої роботи та зміцнення позицій на ринку фінансових послуг. До них необхідно віднести:

1. Недосконалість нормативно-правової бази у сфері регулювання ломбардної діяльності в Україні (відсутність прийнятого профільного Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність»)
2. Обмеженість відкритості та розкриття інформації щодо вартості кредиту та супутніх послуг (наприклад, оцінка та реалізація майна відповідно до умов договору).
3. Недовіра до ломбардів як фінансово-кредитних установ з боку населення, що, більшою мірою пов'язано з непрозорістю діяльності значної частки даних фінансово-кредитних установ на ринку фінансових послуг (одноосібна зміна процентної ставки за користування запозиченими у ломбарду коштами після підписання договору).
4. Недосконалість системи страхування заставленого майна (наприклад, відсутність обов'язкової вимоги щодо страхування заставленого майна збільшує ризик його безповоротної втрати).
5. Відсутність захисту клієнтів ломбардів.

Отже, у зв'язку з вище зазначеним, подальший розвиток ринку ломбардних послуг України має ґрунтуватися на таких принципах і напрямках взаємодії органів

державної влади із фінансовими інститутами: забезпеченні з боку органів державної влади чіткого дотримання правила щодо невтручання у діяльність ломбардів і створенні рівних умов для їх функціонування; удосконаленні правового поля економічної діяльності розробкою нових і внесенням змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів; покращенні системи оподаткування ломбардів і кредитних операцій; забезпеченні прозорості діяльності суб'єктів господарювання, передусім за рахунок повнішого застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності та Міжнародних стандартів аудиту.

Література

1. Про порядок надання фінансових послуг ломбардами : положення : [затв. Держфінпослуг від 26.04.2005 № 3981 ; станом на 18.01.2013] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/page>.
3. Про ломбарди та ломбардну діяльність: Закон України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ualombard.com.ua/forum/showthread.php?p=34>.
4. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>
5. Онищенко В.О. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / В.О.Онищенко, Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – 409 с.

УДК 336

Корнієнко Інна Юрївна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістрант*

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Розвиток та становлення фінансового ринку України є необхідною передумовою розвитку інших секторів економіки держави. Добре функціонуючий страховий ринок, розвинені небанківські кредитні установи, пенсійні фонди та інші фінансові установи сприяють стабільному та прогнозованому розвитку усіх економічних процесів у суспільстві. Акумуляуючи значні обсяги грошових коштів, фінансові установи є потужним джерелом інвестицій в економіку країни, що розвивається досить динамічно.

Проблематика функціонування світового фінансового ринку у вітчизняній і зарубіжній економічній літературі розроблялась такими економістами, як П. Кругман, Дж. Сакс, Дж. Стігліц, Я. Міркін і Б. Рубцов, З. Луцишин, В. Опарін, О. Ромашко, Т.В. Галенко, В. Гембала, А.П. Ковалева, А.В. Мертенса, Б.Б. Рубцева та ін.

Актуальність цього напрямку дослідження обумовлена рядом причин. По-перше, потребою обґрунтування дослідження проблем, що мають місце на фінансовому ринку України. По-друге, відсутністю у вітчизняній науці теоретичних розробок правового характеру, що визначають здійснення регулювання фінансового ринку. По-третє, потребою в ефективних, у практичному відношенні, рекомендаціях стосовно подальшого розвитку та становлення фінансового ринку України.

Метою дослідження є оцінка реального стану розвитку фінансового ринку в Україні, аналіз фінансової політики управління ним та окреслення тенденції його розвитку в найближчій перспективі.

Фінансовий сектор є однією з найважливіших ланок національної економіки.

В Україні вже зроблено перші кроки на шляху стратегічного аналізу та прогнозування розвитку окремих видів фінансових установ та ринків, зокрема здійснено аналіз банківської системи, ринку цінних паперів, страхового ринку.

Подальший розвиток економіки є не можливим без розвинутого, стабільного, надійного та ефективного фінансового ринку нашої держави. Таким чином, однією з найважливіших цілей нинішнього етапу розвитку економіки країни є втілення обґрунтованих та системних реформ у фінансовому секторі для забезпечення додаткових джерел фінансування економічного зростання. Це в свою чергу потребує розробки та послідовного впровадження довготермінової комплексної стратегії розвитку фінансового сектора України, враховуючи існуючі економічні реалії та стратегічні пріоритети України в умовах глобалізації світових фінансових ринків. [1]

В Україні слід впровадити цілісну довгострокову стратегію розвитку фінансового сектору України, а також для координації дій різних органів влади в сфері впровадження заходів щодо розвитку фінансового сектору.

Що стосується прозорості фінансового ринку, то без належної інформації втрачається його ефективність. З метою створення повної та доступної інформаційної бази необхідно привести вітчизняне законодавство відповідно до міжнародних стандартів розкриття інформації, а також впровадити комплексну систему збору інформації про учасників фінансового ринку. [2]

Слід зазначити, що фінансовий ринок є життєво важливим фундаментом для зростання, розвитку і стабільності національної ринкової економіки.[3] Становлення і розвиток фінансового ринку має стати ключовим елементом сильного економічного середовища, який підтримуватиме корпоративні ініціативи, забезпечуватиме фінансування реального сектора економіки через залучення інвестицій, здійснення платежів та перерозподілу капіталів. Як каталізатор економічного зростання - фінансовий ринок буде істотно впливати на забезпечення суверенітету держави та реалізацію її національних інтересів в умовах глобалізаційних процесів. [4]

Література

1. Гембал В. Регулювання фінансових ринків - британський шлях // Британський Фонд Ноу-Хау.-К.: 2002.
2. Ромашко О. Ю. Регулювання міжнародних фондових ринків : навч. посібник /О. Ю. Ромашко. – К. : КНЕУ, 2000.
3. Литвиненко Т.М. Економічна культура фондового ринку – запорука успішного реформування економіки // Фінанси України.-2000.-№2.
4. Стратегія розвитку фінансового сектору України (матеріали Координаційної ради з питань політики фінансового сектору при Кабінеті Міністрів України). - К.: Видавничий дім"Козаки". - 2005.

УДК 339.13.009.6

*Миргородська Альона Олегівна, Рицар Анна Олександрівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти
Науковий керівник - Глушко Аліна Дмитрівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Ринкове середовище визначає існування різних формувань, які охоплюють ринкові елементи та економічні відносини, що пов'язують їх один з одним із урахуванням економічної природи й правових умов. Найбільш типовим є виокремлення ринків за ознаками суб'єктів та предметів обігу.

У сучасних умовах господарювання згрупування фінансових ресурсів відбувається із застосуванням механізмів та інструментарію фінансового ринку, що разом із прискоренням темпів реформування фінансової сфери значно ускладнює механізми перебігу процесів формування, функціонування й регулювання політики банківських установ, викликаючи нагальну потребу в додатковому дослідженні. Однією з найважливіших проблем економіки України, яка потребує нагального вирішення є незадовільний фінансовий стан, що проявляється в неефективному розміщенні фінансових ресурсів, недостатньому фінансовому забезпеченні подальшого розвитку на фінансовому ринку, неспроможності утримати конкурентні позиції.

Ринок фінансових послуг є одним з механізмів забезпечення конкурентоспроможності економіки країни, оскільки він дозволяє спрямувати інвестиційні потоки у найбільш привабливі сегменти економіки і тим самим сприяти економічному зростанню. Саме тому зміцнення ринку фінансових послуг України потребує дослідження сучасного стану його розвитку, виявлення проблем і своєчасності визначення основних напрямів його розвитку, що в сукупності впливає на ефективність функціонування економіки країни загалом.

Сьогодні на ринку фінансових послуг склалася низка тенденцій і напрямів розвитку, що суттєво впливають на якість і специфіку послуг фінансових установ. До них, зокрема, можна віднести домінування банківського сектора з активами, що складають майже 90% активів усіх фінансових посередників. Протягом останніх п'яти років загальний банківський сектор збільшився в п'ять разів і став співрозмірним з банківськими секторами більш успішних перехідних економік [1].

Небанківські фінансові посередники займають значно меншу частину ринку. Найбільш розвинуті – страхові компанії, займають 7% від всього ринку фінансових послуг та 89% від небанківського ринку фінансових посередників. Протягом останніх кількох років страхові компанії розвиваються стрімкими темпами, проте про якість цього розвитку важко робити висновки, бо значна частина страхових угод укладаються підприємствами для уникнення оподаткування прибутку.

Глобалізація світових економічних процесів та її вплив на фінансовий сектор також суттєво позначаються на тенденціях, що панують у фінансовому секторі економіки. Похідними від цього є процеси злиття й поглинання українських фінансових установ іноземними корпораціями, групами компаній, холдингами і т. п. [2].

Для економіки країни характерні високий рівень доларизації, готівкових розрахунків та процентних ставок. Також проблема українського ринку фінансових

послуг полягає у відсутності в нього фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного попиту з боку реального сектора економіки. Відповідно, вирішення цієї проблеми передбачає створення умов, які б давали змогу додатково залучити внутрішні фінансові ресурси, зокрема, заощадження населення та «тіньовий капітал» до інвестиційної діяльності, а також створити привабливі умови для іноземних інвесторів [3].

З метою вирішення цих проблем насамперед необхідно забезпечити проведення активної державної політики, яка повинна бути направлена на подальший розвиток системи регулювання фінансового ринку та нагляду.

Таким чином, державна політика у сфері підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України повинна включати єдиний збалансований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи, ефективний контроль руху фінансових потоків, раціональне використання фінансових ресурсів.

Література

1. Фурман В. Перспективи створення альянсів страхових компаній і банків в Україні / В. Фурман // Вісник НБУ. – 2012. – № 4. – С. 20–22.
2. Лютий І., Дрозд Н. Вплив держави на ринок фінансового капіталу України / І. Лютий, Н. Дрозд // Фінанси України. – 2010. – №8. – С. 63–72.
3. Неліпович О.В. Посилення ролі накопичувальної складової як основний напрям реформування пенсійної системи України / О.В. Неліпович // Вісник Хмельницького національного університету 2010, № 1, Т. 1. – С. 65-69.

УДК 336

Мох Ірина Володимирівна, Наухацька Катерина Василівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентки,
Науковий керівник - Штепенко Катерина Павлівна, ст.викладач

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

В даний час фінансова система країни є основою національної економіки, адже вона забезпечує функціонування всієї економічної системи держави. Враховуючи це, важливим є створення та реформування механізму державного регулювання фінансового ринку, який покликаний забезпечити стабільність і розвиток даної сфери.

На необхідність реформування механізму державного регулювання вказала світова фінансова криза, яка дуже гостро відбилась на фінансовій системі країни. Причому, якщо більшість держав зуміли стримати негативні наслідки кризи, то українська економіка постраждала найбільше. Причиною цього стала неготовність державних органів вчасно та ефективно застосувати необхідні засоби та інструменти.

Проаналізувавши у своїх працях механізм державного регулювання фінансового ринку, багато вчених дійшло висновку в необхідності його вдосконалення. Зокрема Дмитренко Д. та Куліш О. у своїх дослідженнях розглядають причини неефективного функціонування органів державного регулювання фінансової системи. Науменкова С. та Міщенко В., проаналізувавши міжнародний досвід, запропонували у своїй праці різні варіанти реформування державного механізму регулювання [3]. Причому найоптимальнішим варіантом, на їхню думку, є створення мегарегулятора на базі НБУ.

Такого ж висновку дійшли Якушик І. та Мацелюх Н. [4]. Проте деякі вчені вважають, що доцільнішим є створення мегарегулятора на основі ДКЦПФР.

Світова практика довела необхідність ефективного функціонування державного механізму регулювання фінансової системи країни. За відсутності якого слід очікувати нестабільність та кризові явища в економіці. В Україні механізм державного регулювання фінансового ринку побудований на основі секторної моделі. Тобто як і у більшості країн світу функціонує трьохрівнева система: банківське регулювання здійснює НБУ; на ринку цінних паперів регулятором виступає ДКЦПФР; а страховий ринок, ринок кредитних спілок та фінансові компанії регулюються через Держфінпослуг. Причому перший регулятор є незалежним від уряду та економічно самостійним, тоді як два інших координуються Кабінетом Міністрів України та перебувають на бюджетному фінансуванні. Це негативно відбивається на ефективності державного регулювання фінансової сфери. Негативним моментом у функціонуванні державного механізму регулювання також є те, що різні органи застосовують різні засоби та методи впливу. Наприклад, комерційні банки піддаються жорсткішому регулюванню ніж кредитні спілки, наслідком чого є відтік капіталу із банківського сектору.

Отже, державний механізм регулювання фінансового ринку має дуже багато негативних сторін, що заважають його ефективному функціонуванню. На недосконалість державного регулювання фінансової системи вказала світова фінансова криза. У банківській системі її наслідками були нестабільність, накопичення значних обсягів недіючих кредитів та падіння ліквідності банківських установ, на фондовому ринку відбувся обвал індексів, а у небанківському фінансовому секторі спостерігались несвочасність та неповнота виконання зобов'язань перед клієнтами з боку страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, кредитних спілок, зростала збитковості фінансових установ. Все це можна було передбачити та зменшити при ефективній роботі органів державного регулювання. Проте вони виявились нездатними реагувати на такі події, а посадові особи не понесли відповідальності за провал фінансової політики.

Таким чином назріла необхідність реформування механізму державного регулювання. На нашу думку, існує 4 варіанти розвитку даного механізму:

- 1) подальша розбудова існуючих регуляторів;
- 2) запровадження діяльності двох окремих органів регулювання;
- 3) створення окремого мегарегулятора;
- 4) створення мегарегулятора на основі НБУ.

Найоптимальнішим варіантом розвитку механізму державного регулювання фінансової сфери є створення окремого мегарегулятора. Перевагами такої моделі є: закріплення відповідальності за регуляторну діяльність за одним державним органом, однаковий (уніфікований) підхід в нагляді та регулюванні всіх учасників ринку, спрощення та зменшення обсягів їх звітності, єдина інформаційна база даних фінансових установ та ін. Проте можливі і недоліки, зокрема в даному державному органі буде високий ступінь концентрації повноважень. Але таке явище можна нівелювати чіткою організацією підзвітності вищим органам державної влади (Президенту та Верховній Раді України). Крім того, створення мегарегулятора відповідатиме євроінтеграційним прагненням України.

На нашу думку, такий мегарегулятор доцільно побудувати на основі Національного банку України. Перш за все слід зазначити, що НБУ вже відіграє ключову роль у стабільності фінансової системи, тому його значення в створенні такого органу є дуже важливим. Крім того Національний банк є самостійним органом державної влади, що не підпадає під контроль збоку уряду, тоді як діяльність решти

регуляторів фінансової системи спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Найважливішим є те, що НБУ вже має дуже багатий досвід в регулюванні фінансових установ, так як комерційні банки відіграють одну з ключових ролей у функціонуванні всієї фінансової системи.

Отже, механізм державного регулювання фінансового ринку потребує вдосконалення. Це підтвердила світова фінансова криза, яка дуже гостро відбилась по економіці України. На даний момент регулюванням фінансової сфери займаються ДКЦПФР, НБУ, Держфінпослуг та інші органи державної влади. Проте, враховуючи тенденції на фінансовому ринку та досвід високорозвинутих країн, доцільніше створити єдиний орган регулювання та нагляду. Причому оптимальним варіантом буде його утворення на базі центрального банку.

Література

1. Дмитренко Д.М. Принципові підходи до реструктуризації фінансової системи України / Д. М. Дмитренко // Вісник Української академії банківської справи. — 2009. — № 2 (27). — с. 32-38.
2. Куліш О. Основні напрямки державного регулювання фондового ринку України / О. Куліш // Схід. — 2010. — №5 (105). — с. 42-45.
3. Науменкова С.М., Міщенко В.І Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн. Навчальний посібник. — К.: Центр наукових досліджень НБУ, Університет банківської справи НБУ, 2010. — 170с.
4. Якушик І.Д. Інституціональна структура регулювання фінансового ринку: адаптація зарубіжного досвіду / І.Д. Якушик, Н.П. Мацелюх // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. — 2009. — №2. — с. 400-407.

УДК 336

Півошенко Анастасія Михайлівна,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
студентка
Науковий керівник - к.е.н.,доц. Волкова В.В.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

На сьогодні фінансовий сектор для України, як і для багатьох країн, є найважливішою сферою національної економіки, де відбувається створення та розподіл фінансових ресурсів для економічної діяльності установ та організацій держави. Однією із невід'ємної складовою фінансового сектору України є страховий ринок. Через те що за останні декілька років Україна особливо перебуває у складному економічному становищі, українці потребують надійної системи страхування від матеріальних втрат, спричинених стихійним лихом, нещасними випадками чи іншими ризиковими ситуаціями. Запорукою економічного зростання і забезпечення відшкодування збитків у разі настання страхового випадку є стійкий і динамічно розвинутий страховий ринок.

Актуальність проблеми розвитку страхового ринку зумовлено необхідністю розробки ефективної стратегічної політики щодо забезпечення стабільності страхового ринку України.

Метою дослідження є аналіз сучасного страхового ринку та виявлення основних проблем його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питання формування страхового ринку України та перспектив його подальшого розвитку займалися такі науковці, як О. Вірбулевська, В. Базилевич, О. Філонюк, С. Осадець, Р. Пікус, З. Шелудько та інші.

Страховий ринок – це особлива сфера грошових відносин, де об’єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга – страховий захист, на яку формується попит та пропозиція. Без функціонування потужного ринку страхових послуг неможливе створення ефективної системи захисту майнових прав та інтересів у окремих груп громадян, збереження соціальної стабільності у суспільстві й економічної безпеки держави. Більше того, страхування є важливим джерелом акумулювання коштів для подальшого їх інвестування в економіку держави, адже воно значною мірою зменшує витрати бюджету на відшкодування збитків, спричинених внаслідок надзвичайних ситуацій, катастроф, катаклізмів, різноманітних природних лих, а також захищає бізнес від непередбачуваних ризиків та забезпечує соціальну підтримку громадян [1].

Страхові компанії бувають двох типів: «life» – страхові компанії, що здійснюють страхування життя та «non-life» – страхові компанії, що здійснюють страхування видів відмінних від страхування життя.

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.06.2017 становила 300, у тому числі СК "life" – 36 компаній, СК "non-life" – 264 компанії, (станом на 30.06.2016 – 343 компанії, у тому числі СК "life" – 45 компаній, СК "non-life" – 298 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так станом на 30.06.2017 порівняно з аналогічною датою 2016 року, кількість компаній зменшилася на 43.

Таблиця 1.

Кількість страхових компаній [2]

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016	Станом на 30.06.2016	Станом на 30.06.2017
Загальна кількість	361	310	343	300
в т.ч. СК "non-Life"	312	271	298	264
в т.ч. СК "Life"	49	39	45	36

За розміром страхових платежів на душу населення серед країн Східної Європи Україна суттєво відстає. На кінець першого півріччя 2016 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила 91,9% від загальної суми страхових премій, або 15 012,3 млн. грн., а зі страхування життя – лише 8,1% або 1 314,7 млн. грн. Обсяг та структура валових страхових премій за видами страхування за перше півріччя 2014, 2015 та 2016 років вказано в таблиці 2. Як бачимо з таблиці, за останніх три роки сума валових страхових премій зі страхування життя ніколи не перевищувала 9% від загальної суми страхових премій. Попри незначну частку страхування життя від загального обсягу страхових премій, досить значна частина людей є застрахованою цим видом страхування [2].

Рівень валових страхових виплат (відношення валових страхових виплат до валових страхових премій) станом на 30.06.2017 становив 22,5%.

Високий рівень валових страхових виплат (більше за загальний по ринку) спостерігався за такими видами страхування: з медичного страхування – 58,6% 13 (станом на 30.06.2016 – 56,5%), добровільного особистого страхування – 41,3% (станом на 30.06.2016 – 40,7%), обов’язкового страхування цивільної відповідальності

власників транспортних засобів – 47,1% (станом на 30.06.2016 – 36,5%), недержавного обов’язкового страхування – 34,7% (станом на 30.06.2016 – 28,7%) [2].

Таким чином, сучасний страховий ринок України своєму розвитку має певні здобутки та численні недоліки, притаманні функціонуванню, як окремих страхових компаній так і системи страхування в цілому.

Основними недоліками українського страхового ринку є:

1. Недосконала система правового забезпечення та державного регулювання страхової діяльності.
2. Немає чіткого бачення стратегічного розвитку вітчизняного ринку страхових послуг та його окремих складових.
3. На ринку страхових послуг помітно відчувається недостатність кваліфікованих фіхівців страхової справи.
4. У зв’язку з погіршенням фінансового стану населення падає попит на послуги страхових компаній.
5. Відсутність надійних довгострокових інструментів, а також гарантій збереження та повернення вкладених коштів.
6. Відсутність довіри населення і господарчих суб’єктів до страхових компаній [3].

Таблиця 2.

Рівень страхових виплат за видами страхування [2]

Види страхування	Рівень страхових виплат, %			
	Валових виплат		Чистих виплат	
	Станом на 30.06.2016	Станом на 30.06.2017	Станом на 30.06.2016	Станом на 30.06.2017
1	2	3	4	5
Страхування життя	15,1	21,4	15,1	21,4
Види страхування, інші, ніж страхування життя, в тому числі:	25,0	22,6	30,6	35,5
Добровільне особисте страхування	40,7	41,3	42,5	45,1
Добровільне майнове страхування	22,4	17,8	30,7	35,8
-в тому числі страхування фінансових ризиків	34,7	29,0	47,4	73,4
Добровільне страхування відповідальності	4,8	3,2	6,1	5,2
Недержавне обов’язкове страхування	28,7	34,7	28,5	35,2
-в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	36,5	47,1	36,5	47,2
ВСЬОГО (всі види страхування)	24,2	22,5	29,1	34,2

Для вирішення цих недоліків необхідно: прискорити розробку та прийняття нового цивільного кодексу України, в якому передбачити правові основи регулювання страхової діяльності в Україні; удосконалити систему правового забезпечення шляхом прийняття нової редакції Закону України «Про страхування» (удосконалити законодавчу та нормативну базу, прийняти низку законів та нормативно-правових актів, що регламентують права та обов'язки ринкових суб'єктів та врегулювати механізми здійснення страхування); удосконалити систему державного регулювання страхової діяльності (удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, впорядкування сукупності видів страхування та вирішення інших завдань); привабити довгострокові надійні інвестиційні інструменти, а також збільшити гарантії збереження та повернення вкладених коштів страховими компаніями; встановити вимоги до платоспроможності страховиків на основі оцінки ризиків і якості їх активів.; впровадити європейські стандарти класифікації ризиків в страхуванні, скоротити кількість неефективних видів обов'язкового страхування; здійснити перехід страховиків на міжнародні стандарти фінансової звітності і забезпечити розкриття інформації в фінансовій звітності страховиків відповідно до цих стандартів; створення незалежного інституту експертизи договорів і страхових випадків, а також діючої системи контролю над фінансовим станом страхових компаній; формування страхової культури громадян та підвищення фінансової грамотності учасників страхового ринку; забезпечити розроблення та впровадження додаткових актів законодавства, що сприятимуть запобіганню використанню страхового ринку для проведення протиправних і сумнівних операцій та шахрайства, включаючи відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом [4].

Найближчим часом ситуація на страховому ринку України не покращиться. Без стабілізації всієї економічної системи страхові компанії все також будуть знаходитись в тяжкому економічному становищі. [5].

Висновки. Отже на сьогодні страховий ринок України знаходиться на етапі розвитку та має певні переваги та значну кількість недоліків: темпи росту страхового ринку відстають від темпів росту економіки, а його доля в ВВП країни незначна. Але український страховий ринок має великий потенціал для розвитку. На нашу думку, реалізація наведених рекомендацій має зміцнити фінансовий потенціал страхового ринку України. Формування розвинутого ринку страхових послуг в Україні забезпечить сприятливі умови для ринкової трансформації та стабільний розвиток національної економіки, розвиток світової економіки та міжнародних відносин.

Література

1. Зоря О. П. Страховий ринок України: стан, проблеми та перспективні напрямки розвитку / О. П. Зоря // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». – 2013. – № 1. – С. 12–15.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-poserednicki.html>.
3. Левченко В. П. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України в умовах фінансової нестабільності / В. П. Левченко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 257–266.
4. Новіков О. Є. Перспективи розвитку страхового ринку України / О. Є. Новіков, О. Д. Сафонова // Науковий вісник МДУ ім. В.О. Сухомлинського. – 2014. – Вип. 5.2 (101). – С. 92–96.

*Пятниченко Єлизавета Андріївна,
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка,
студентка
Науковий керівник- Завора Таїна Миколаївна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Стаття 49 Конституції України передбачає право громадян на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [1]. Повноцінне забезпечення цього права стає можливим лише за умови перебудови системи охорони здоров'я та пошуку нових джерел її фінансування. Досвід розвинених країн світу показує, що досягнути цю мету можливо шляхом запровадження страхової медицини. Страхова медицина виступає реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, яке вже не спроможне забезпечити конституційне право громадян на отримання безоплатного медичного обслуговування. До передумов розвитку медичного страхування можна віднести наступні:

- високі значення показників захворюваності, смертності й інвалідності, особливо від неінфекційних захворювань, таких як рак, серцево-судинні та церебро-васкулярні захворювання, хвороби обміну речовин;
- високий відсоток людей похилого віку в загальній структурі населення України;
- велике навантаження, біля 60% на національну економіку у секторі соціального забезпечення.

Таким чином, впровадження страхової медицини є необхідним кроком у процесі реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення, зокрема у сфері охорони здоров'я.

Медичне страхування – невід'ємний компонент системи охорони здоров'я розвинутих країн та одна з найголовніших соціальних гарантій. Страхування здоров'я дозволяє отримати компенсаційні виплати при настанні страхового випадку.

Однією з основних проблем у вирішенні питання реформування сфери охорони здоров'я залишається необхідність врахувати інтереси та надати доступ до медичної допомоги особливо вразливим верствам населення: дітям, пенсіонерам, інвалідам, безробітним і т.д. Важливим питання є і механізм контролю цільового використання коштів, що будуть вкладені у страхування окремими громадянами у разі добровільного страхування та коштів, наданих державою зі спеціальних фондів соціального страхування або державного бюджету.

Медичне страхування, згідно із Законом України «Про страхування», є видом страхування, що здійснюється в обов'язковій та у добровільній формах [3]. Кожна країна, залежно від економічних, політичних, культурних, демографічних характеристик, сама обирає форму медичного страхування. Наприклад, такі країни, як ФРН, Франція, Канада, Швеція, Австрія, деякі країни Латинської Америки та нові країни ЄС, використовують обов'язкову форму медичного страхування. У цих країнах охороні здоров'я надають великого значення. Втім, добровільна форма медичного страхування в цих країнах також присутня. Наприклад, у Швейцарії та Ізраїлі набули поширення приватні страхові компанії [4, с.53].

У Німеччині передбачена можливість виходу певної категорії населення з державної системи та її участь у приватному страхуванні за умови контролю держави

за його якістю. У Франції державна система не забезпечує повного відшкодування вартості лікування, що спонукає населення брати участь у приватному страхуванні. У Великій Британії поряд із тим, що все населення застраховане державою, у випадках, коли державна система не влаштовує громадян, з метою поліпшення обслуговування вони мають змогу взяти участь у приватному страхуванні.

У США фінансування охорони здоров'я базується майже виключно на платній основі, але певна частина населення, чий дохід нижчий за межу бідності (пенсіонери, бідняки, інваліди), обслуговується за державними програмами «Медікер» і «Медікейд». Медичне страхування пов'язане із компенсацією витрат громадян, які обумовлені одержанням медичної допомоги, а також інших витрат, спрямованих на підтримку здоров'я.

Цікавим для України є досвід Грузії. Реформування медичної системи Грузії передбачало заходи щодо боротьби з корупцією та спираючись на підтримку міжнародних програм. За даними ВООЗ, ще 2005-го року Грузія посідала 16 місце у європейському регіоні за обсягом державних витрат на медицину (8,6 відсотка ВВП) – навіть дещо більше, ніж Словенія, Мальта, Ірландія, Іспанія та Великобританія. Для порівняння, Україна у тій же таблиці посідала тоді 35-те місце (7 %).

Найважливішим етапом реформи в Грузії стало передання державою лікарських установ у приватні руки після проведення тендерів. Приватні страхові компанії перебрали на себе як відповідальність так і чіткі зобов'язання щодо надання медичних послуг. У віданні держави залишилися лікування інфекційних захворювань, туберкульозу та психіатрія. З 1 квітня 2014 року всі громадяни Грузії мають повну або часткову медичну страховку. На перших етапах реалізації реформи, у Грузії був досить великий відсоток незастрахованого працездатного населення, яке з різних причин не потрапило під критерії соціального страхування [5].

В Україні нині функціонує система добровільного медичного страхування, а медичне страхування здійснюють близько 65 страхових компаній. Щодо системи соціального обов'язкового медичного страхування, то вона не практикується, перш за все, через відсутність механізму її здійснення [6].

В сучасних реаліях українці фактично не можуть безоплатно лікуватися. Тому необхідним є проведення реформ щодо всієї системи охорони здоров'я включно з медичним страхуванням. Якість і доступність медичної допомоги залежить від обсягу фінансування охорони здоров'я та її системи. У розвинутих країнах, таких як Канада, Фінляндія, Бельгія, Австрія, Нідерланди, фінансування охорони здоров'я становить близько 10 – 13% ВВП й здійснюється з використанням особистих внесків громадян і цільових внесків підприємців. Питома вага коштів юридичних і фізичних осіб у різних країнах – це 4 – 20% загального об'єму коштів, що витрачаються на охорону здоров'я. Проте у деяких країнах фінансування здійснюється переважно із позабюджетних фондів медичного страхування, так у ФРН (78%), Італії (87%), Франції (71%), Швеції (91%), Японії (73%) [7, с. 6 – 17].

В Україні протягом останніх років державне фінансування охорони здоров'я коливається в межах 3,3 – 3,6% ВВП країни. Однак зазначимо, що у 2016 році рівень фінансування системи охорони здоров'я України за рахунок держави досяг свого максимуму за останні три роки. Видатки Міністерства охорони здоров'я України, передбачені Держбюджетом у 2014 році у рамках фінансування сфери охорони здоров'я, становили – 9873900,7 тис. грн., у 2015 році – 10085134,9 тис. грн., а у 2016 році – 12118143,8 тис. грн. Правомірно констатувати відсутність реальних змін у якості надання медичної допомоги при зростанні видатків на охорону здоров'я протягом останніх трьох років, що актуалізує доцільність переходу до змішаної бюджетно-

страхової системи. Важлива роль у цьому питанні належить добровільному медичному страхуванню.

Таким чином, аналіз світового досвіду формування системи медичного страхування та зростання захворюваності серед українців за тенденції зростання видатків з державного бюджету на сферу охорони здоров'я, свідчать про нагальну необхідність її реформування. Система медичного страхування є не тільки способом організації системи охорони здоров'я, а життєвою необхідністю відновлення медичної галузі та напрямом забезпечення соціальної безпеки населення. Медичне страхування повинно охоплювати практично все населення та задовольняти основні першочергові потреби населення.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Медична реформа народжується: які зміни чекають Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/medichna_reforma_v_ukrayini_2017_yaki_zmini_chekayut_ukrayintsiv_p827885.
3. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
4. Завора Т.М. Соціальне страхування: навчальний посібник / Т.М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 272 с.
5. Реформа системи охорони здоров'я України: чи варто орієнтуватися на Грузію? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/a-18120228>.
6. Чумаченко І.Л. Медичне страхування: світовий досвід та вітчизняні реалії / І.Л. Чумаченко // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 10 Листопада 2016 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – С. 356 – 357 с.
7. Камінська Т.М. Медичне страхування в Україні в контексті розвитку системи соціального страхування / Т.М. Камінська, Л.В. Нечипорук // Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Сер.: Економічна теорія та право. – 2014. – №4.

УДК 336.012.23

Томіліна Анастасія Олексіївна, Кузьменко Альона Юрійвна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістранти*

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

У сучасних умовах розвитку ринкового середовища важливого значення набувають лізингові послуги. Однією із причин гальмування розвитку лізингу є недостатня інформації про переваги лізингу. Вітчизняні дослідники різноспрямовано бачать переваги та недоліки застосування лізингу і це приводить до потреби їхнього узагальнення і систематизації. Лізинг є інноваційним для України інструментом залучення капіталу, має чимале значення у період економічної кризи.

Фінансування оновлення основних засобів може здійснюватися за рахунок їх придбання за рахунок власних коштів (нерозподілений прибуток), залучених довгострокових позикових коштів або фінансового лізингу. Залежно від особливостей

самого підприємства керівники на свій вибір визначають які джерела фінансування основних засобів буде доцільно обрати для досягнення позитивних фінансових результатів його діяльності [1, с. 71].

У світовій практиці лізинг є одним із найпоширеніших методів фінансування технічного оснащення та оновлення виробництва. Існує безліч переваг даного виду фінансування в порівнянні з кредитом, основні з яких є: скорочення термінів організації виробництва нової продукції за рахунок придбання нової техніки, гарантований контроль за цільовим використанням, відсутність застави та ін. Однак, ринок лізингових послуг в Україні, зокрема банківських, перебуває на стадії становлення. Саме це і визначає актуальність даного питання. Поряд із лізинговими компаніями, банки також мають право надавати лізингові послуги [2].

Дослідження «Нацкомфінпослуг» показують, що близько 99,7% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами (табл. 1).

Таблиця 1

Вартості договорів фінансового лізингу та їх кількості, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями [5]

Період	Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за період, (млн. грн.)		Кількість договорів фінансового лізингу (од.), укладених за період	
	юридичними особами	фінансовими компаніями	юридичними особами	фінансовими компаніями
2014 рік	7181,0	257,4	8940	26
2015 рік	6241,4	20,2	4098	21
2016 рік	9755,0	67,3	9122	38

За підсумками 2016 року спостерігається збільшення кількості договорів фінансового лізингу в 1,2 рази (5041 одиниць) порівняно з відповідним періодом – 2015 рік. При цьому, вартість договорів фінансового лізингу збільшилась на 56,9% (на 3560,7 млн. грн) [5].

Саме банківські установи є засновниками найпотужніших лізингових компаній, таких як ОТП Лізинг, Райффайзен лізинг Аваль, ВТБ Лізинг Україна та інші. Варто зазначити, що лідируючі позиції займають компанії з іноземним капіталом, переваги співробітництва з якими є доступ до міжнародного капіталу, конкурентні ставки, та застосування міжнародних лізингових практик. Надання лізингових послуг банками є безпечною операцією оскільки вона ґрунтується на принципові цільового використання кредиту [3, с. 52]. Умови надання лізингу банками України з державною часткою на прикладі АТ «Укресімбанк» та ПАТ КБ «Приватбанк» (табл. 2).

Банки можуть пропонувати лізинг на автотранспорт, спеціальну та сільськогосподарську техніку, авіатранспорт, обладнання, нерухомість та інше майно, що може бути віднесено до об'єкту лізингу згідно з законодавством [3, с. 72].

Таким чином, надаючи лізингові послуги, банківські установи отримують ряд переваг, серед яких: диверсифікація портфеля банківських послуг, зниження кредитних ризиків, розширення клієнтської бази за рахунок залучення клієнтів та інше. У свою чергу низька платоспроможність лізингоотримувачів та нестача довгострокових коштів лізингодавців є основними перешкодами, які на сучасному етапі стримують розвиток лізингових послуг в Україні.

Таблиця 2

Особливості та умови надання лізингу банків з державною часткою [4,6]

Умови лізингу	Банки	
	АТ «Укресімбанк»	ПАТ КБ Приватбанк
Авансовий (власний) внесок	від 15% вартості предмета лізингу	20%/30% від вартості предмета лізингу вітчизняного/імпортного виробництва (для всіх періодів)
Термін	від 12–72 місяців (до 6 років)	від 12–60 місяців (до 5 років)
Валюта	національна або іноземна (долар США, євро)	національна або іноземна (долар США, євро)
Ставка	у гривні – від 22% річних; еквівалент долара США або євро за курсом обміну – від 13% річних	на 12 місяців – 1% на 24 місяці – 15% на 36 місяці – 36%
Одноразова комісія	від 1,5% (у т. ч. ПДВ) від суми фінансування, інші комісії відсутні	1%
Погашення	ануїтет, класика або сезонний графік	щомісяця рівним частинами

Література

1. Завора Т.М. Перспективні напрями оновлення основних засобів підприємства у системі підвищення його конкурентоспроможності / Т.М. Завора, О.І. Григоришина // Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка» вип. 4 (32), Т. 1 Хмельницький, 2013 – С.68 – 74.

2. Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/s4>

3. Костенко В.М. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку лізингових послуг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/fil>

4. Офіційний сайт АТ «Укресімбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eximb.com>

5. Офіційний сайт національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua>

6. Офіційний сайт ПАТ КБ Приватбанк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua>

УДК 368.03.013(477)

Філіп Микола Федорович, Бєднов Євгеній Григорович,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Інститут страхування має особливу роль у забезпеченні безперервного виробництва в умовах ринкової економіки. Негативні тенденції, що характеризують сучасний стан економіки України, серед яких девальвація національної валюти, високі темпи інфляції, нестабільне політичне середовище, анексія АР Крим та ведення бойових дій на сході України, негативно впливали на розвиток страхового бізнесу. Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.06.2017 становила 300, у тому числі страхові компанії «life» – 36 компаній, страхові компанії

«non-life» – 264 компанії, (станом на 30.06.2016 – 343 компанії, у тому числі СК "life" – 45 компаній, СК "non-life" – 298 компаній).

У результаті аналізу показників ефективності функціонування страхового ринку встановлено, що кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення. Так станом на 30.06.2017 порівняно з аналогічним періодом 2016 року, кількість компаній зменшилася на 43 страхові компанії (табл.1).

Для страхових компаній характерною є особлива форма залучення коштів – продаж страхових полісів. Як правило щорічне надходження коштів до страхових компаній у вигляді страхових премій та доходів від активних операцій значно перевищує виплати по страховим полісам, що дає можливість власникам страхових компаній здійснювати інвестування. Аналіз структури активів страхових компаній виявив, що найбільшу питому вагу складають – банківські вклади, облігації промислових активів, акції та державні цінні папери (рис. 1).

Таблиця 1

Кількість страхових компаній у 2014 – 2017 рр. [1].

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2014	Станом а 31.12.2015	Станом а 30.06.2016	Станом а 30.06.2017
Загальна кількість	382	361	343	300
в т.ч. СК «non-Life»	325	312	298	264
в т.ч. СК «Life»	57	49	45	36

Незважаючи на скорочення кількості страхових компаній у порівнянні з I півріччям 2016 року на 4 895,8 млн. грн. (30,0%) відбулося збільшення обсягу надходжень валових страхових премій. Обсяг чистих страхових премій збільшився на 527,5 млн. грн (4,1%).

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників за I півріччя 2017 року, становили 21 222,8 млн. грн., з них:

- 6 983,9 млн. грн. (32,9%) – що надійшли від фізичних осіб;
- 14 238,9 млн. грн. (67,1%) – що надійшли від юридичних осіб.

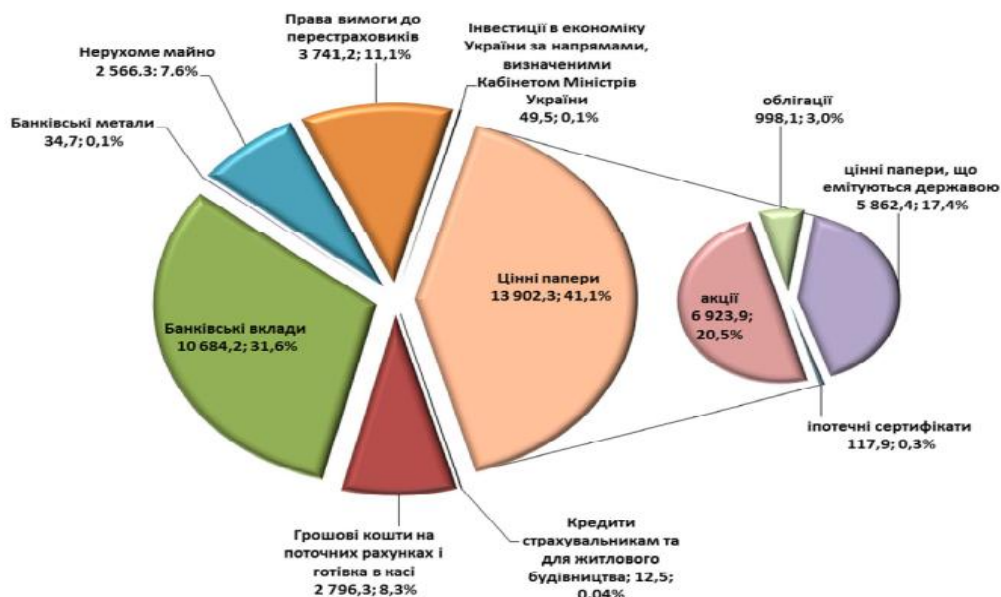

Рис. 1. Структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів станом на 30.06.2017 (млн. грн)

Джерело: [2, с.27]

За I півріччя 2016 року загальна (валова) сума страхових премій, отриманих страховиками, становила 16 327,0 млн. грн., з них:

- 6 060,9 млн. грн. (37,1%) – що надійшли від фізичних осіб;
- 10 266,1 млн. грн. (62,9%) – що надійшли від юридичних осіб.

Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всім видам страхування, а саме:

- 1) страхування фінансових ризиків (збільшення валових страхових платежів на 1 055,4 млн. грн. (70,0%);
- 2) страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 958,5 млн. грн. (50,4%);
- 3) автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 599,2 млн. грн. (13,5%);
- 4) страхування відповідальності перед третіми особами (збільшення валових страхових платежів на 347,8 млн. грн. (44,4%);
- 5) медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 273,3 млн. грн. (24,1%);
- 6) страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 133,4 млн. грн. (34,7%).

Таким чином, на сьогоднішній день українські страхові компанії, як і весь фінансовий сектор, починають покращувати ефективність своєї діяльності. Так, у 2017 році вперше, після фінансової кризи 2014 – 15 рр. почала прослідковуватися позитивна динаміка фінансових показників. З метою подальшого розвитку страхового ринку, необхідно повернути довіру громадян, розширити асортимент страхового послуг та сформувані якісну фінансову політику орієнтовну на перспективу.

Література

1. Рудь І.Ю. Аналіз страхового ринку України // Глобальні та національні проблеми економіки, Випуск 10, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/178.pdf>
2. Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/sk_II_kv_%202017.pdf [2]
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.

СЕКЦІЯ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

УДК 336

Onyshchenko Volodymyr

Doctor of Sciences (Economics), Professor

Derkachenko Alina

Poltava National Yuri Kondratyuk University,

Wioleta Ostrowska

Politechnika Bialostocka

PERSPECTIVE DIRECTIONS OF PROVIDING FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE BASED ON THE EXPERIENCE OF POLAND

In conditions of financial and economic instability and significant obstacles to military aggression in Ukraine on realization of economic interests in the framework of the implementation of European standards.

Accordingly, in my opinion, it is relevant for Ukraine to use the experience of Poland in ensuring the financial and economic security of the state.

A conceptual document from national security "National Security Strategy of the Poland" was adopted in June 2000 by Government of the Republic of Poland .

The key threats to the economic security of the Republic of Poland include the threatening economic instability in the neighboring countries and the negative impact on the Polish economy, significant external dependence of the state on the supply of energy from abroad, non-diversification of these sources; uncontrolled migration processes that can harm the socio-economic stability and financial and economic capabilities of the state.

Uncertainty associated with the future and the lack of full protection against adverse situations has become prerequisites for the study of the economic security.

The economic security in microeconomic dimension influences the welfare of individuals, individual identity and behavior in the labor market and in macroeconomic dimension is the primary goal of the state and consumes a significant portion of public expenditure.

Similar to Poland economic security of Ukraine is formed under the influence of national social and economic processes, regional and local factors of economic progress, the forms of cross-border cooperation with the neighboring states. The degree of economic interest implementation of the regions and states distinguishes the level of economic security.

Economic security is desired phenomenon with regards to business operations. Of significance is the economic situation of the state and state policy in respect to building economic security and activities focused on innovative efforts made by enterprises.

Increased economic and political independence requires determined and coherent actions for setting common national and global goals.

A sense of security refers to a lack of threats and hinges on a variety of factors both individual, related to self-esteem through the outlook on life professed, and collective, connected with the involment in a specific type of local, national or international community.

The place of economic security in actions undertaken by a state may be approached, in terms of subordination of economic policy to the security policy.

In Poland the substance of economic actions in the domain of security consists in protecting entities and material resources of the economic potential of the national security

system against threats in time of peace, crisis and war, as well as supporting the functioning of operational subsystems of the national security system.

Due to Program of «National security strategy of the Republic of Poland» Strengthening financial security consist in the fact that in the upcoming years, the most important task in the domain of financial security will be to reinforce the macroeconomic stability by means of establishing sound state finances, increasing the savings and investment rate, and by developing exports of goods and services. It is also important to strengthen financial oversight of all institutions providing banking services.

Comparing the interpretation of the concept of "economic security" in Ukraine and Poland, we can say that economic security is generally regarded as an integral part of national security and is aimed at eliminating and preventing internal and external threats to ensure an adequate standard of living for the population, while creating an interaction between public authorities and private entities.

Taking into account the concept and structure of economic security, one can state the strategy of improving economic security

Ukraine based on the experience of Poland.

For Ukraine, the main directions of development of financial and economic security are:

- ensuring conditions for sustainable economic growth and increasing the competitiveness of the national economy;
- Improvement of investment climate and increase efficiency of investment processes;
- overcoming the shadowing of the economy through reforming the tax system, improving the financial and credit sphere and stopping outflows of capital abroad;
- implementation of a well-considered policy of internal and external borrowing;
- deepening of integration into European and world economic systems and activation of participation in international economic and financial organizations .

With the introduction of the above-mentioned methods, we can achieve a balanced state of finance, ability to withstand internal and external negative factors the ability to provide efficient operation and economical growth.

References

1. Raczkowski K., Gołbiowski G., Poland: Organized Crime and the Financial Crisis. Recent Trends in the Baltic Sea Region, [in:] W. Kegö, E. Leijonmarck, A. Molcean, Organized Crime and the Financial Crisis. Recent Trends in the Baltic Sea Region, Institute for Security and Development Policy, Stockholm 2011, ss. 85-110.

2. The Economic Security of Business Transactions: Management in Business. [Online], available at: http://www.rocznikbezpieczenstwa.dsw.edu.pl/fileadmin/user_upload/wydawnictwo/RBM/RBM_artykuly/2013_11.pdf

3. NATIONAL SECURITY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF Poland - 2014. [Online], available at: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/NSS_RP.pdf

**ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ДЕРЖАВНОГО
БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ ЯК ОДИН ІЗ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Забезпечення фінансової безпеки є одним із основних завдань нашої держави, оскільки ризики в цій сфері стримують реформування економіки та не дають можливості створити умови для необхідного економічного зростання, створюючи перешкоди на шляху удосконалення бюджетної, податкової, страхової й іншої сфер фінансової системи України.

Одним з основних елементів фінансової безпеки держави є бюджетна безпека. Бюджетна безпека, згідно Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженої наказом Міністерства економіки України, є станом забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів [1, п.5].

Ефективність використання бюджетних коштів та успішне втілення запланованих бюджетних програм в реальне життя, не в останню чергу залежить від взаємоузгоджених дій суб'єктів, що забезпечують та контролюють його виконання. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки визначає одним із пріоритетів Кабінету Міністрів України досягнення довгострокової макроекономічної стабільності. У середньостроковій перспективі сувора бюджетна дисципліна повинна супроводжуватися також підвищенням ефективності державних видатків та їх стратегічного розподілу. З огляду на це, такі соціально-політичні та економічні процеси, що мають місце в Україні, глобалізація та євроінтеграція вимагають впровадження відповідних змін в організації, змісті, формах і методах впливу на виконання державного бюджету України та вдосконалення правових засобів забезпечення виконання державного бюджету України за видатками [2].

До числа правових засобів забезпечення виконання державного бюджету України за видатками належить контроль за дотриманням бюджетного законодавства, ефективне здійснення якого не в останню чергу є запорукою цільового і раціонального використання бюджетних коштів та дієвим засобом профілактики бюджетних правопорушень.

Бюджетний контроль присутній на всіх стадіях бюджетного процесу і здійснюється органами як загальної так і спеціальної компетенції. Верховна Рада України здійснює парламентський контроль за використанням видатків державного бюджету. Її повноваження в цій сфері визначені п.4 ст.85 Конституції України та п.4 ст.109 БКУ і полягають в здійсненні контролю за виконанням Державного бюджету України, у тому числі шляхом заслуховування звітів про виконання Державного бюджету України (включаючи звіти головних розпорядників коштів державного бюджету про використання ними бюджетних коштів та результати виконання відповідних бюджетних програм) [3, п.4 ст.109]. Повноваження щодо складання проекту ЗУ «Про Державний бюджет» покладаються на КМУ та Міністерство фінансів [3, ст.32], проте контролюючих функцій ВРУ на цій стадії бюджетного процесу не передбачено. Це, не в останню чергу, зумовлює необхідність внесення змін до даного закону на стадії його виконання та негативно впливає на здійснення видатків державного бюджету, що має відбуватися безперервно.

Контроль за виконанням державного бюджету України Верховна Рада України здійснює не лише безпосередньо, а і за допомогою Комітету з питань бюджету. Пунктом 4 статті 27 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» передбачено здійснення комітетом попереднього розгляду питання про виконання Державного бюджету України (включаючи висновки і пропозиції Рахункової палати щодо результатів контролю за дотриманням бюджетного законодавства) [4]. Проте, стаття 161 Регламенту Верховної Ради України, що присвячена контролю за виконанням закону про Державний бюджет України, повноваження комітету в цій сфері не закріплює, а лише визначає, що контроль за виконанням Державного бюджету України здійснює Верховна Рада України як безпосередньо, так і через Рахункову палату [5]. На нашу думку, зазначену суперечність необхідно врегулювати, внісши відповідні зміни до Регламенту Верховної Ради України, закріпивши повноваження Комітету з питань бюджету щодо розгляду питань виконання Державного бюджету України у частині, що віднесена до компетенції комітетів.

Парламент здійснює контроль за виконанням державного бюджету і через Рахункову палату, яка, у відповідності до законодавства, є самостійним та незалежним органом контролю за надходженням коштів до Державного бюджету України, їх використанням та ефективністю управління коштами державного бюджету. Повноваження Рахункової палати полягають в оцінці: 1) продуктивності використання бюджетних коштів, що передбачає встановлення співвідношення між результатами діяльності розпорядника та одержувача бюджетних коштів і використаними для досягнення таких результатів коштами бюджету; 2) результативності використання бюджетних коштів, що передбачає встановлення ступеня відповідності фактичних результатів діяльності розпорядника та одержувача бюджетних коштів запланованим результатам; 3) економності використання бюджетних коштів, що передбачає встановлення стану досягнення розпорядником та одержувачем таких коштів запланованих результатів за рахунок використання мінімального обсягу бюджетних коштів або досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів [6, ст.4].

Проте, незважаючи на те, що згідно п.1 ст.3 ЗУ «Про Рахункову палату» діяльність Рахункової палати ґрунтується на принципах законності, незалежності, об'єктивності, безсторонності, гласності та неупередженості [6, п.1.ст.3], її незалежність є сумнівною, адже п.2.ст.1 цього ж закону вона є підзвітною Верховній Раді України, оскільки за підсумками кожного кварталу подає Верховній Раді України висновки про стан виконання закону про Державний бюджет України, а також пропозиції щодо усунення порушень, виявлених у звітному бюджетному періоді [6, п.2.ст.1].

Зважаючи на зазначене, реформування в системі контролю за видатками державного бюджету загалом, та в частині повноважень Рахункової палати зокрема, є актуальними та необхідними. Уявляється, що задля більш дієвого функціонування системи бюджетного контролю загалом, і контролю за видатками державного бюджету зокрема, необхідно надати відокремлений правовий статус Рахунковій палаті України. Зміна правового статусу Рахункової палати України дозволить надати їй функцій відповідно до Лімської декларації, що передбачає незалежність вищих органів контролю і працівників контрольних органів, фінансову незалежність вищих контрольних органів, їх відносини з парламентом, урядом і адміністрацією. Окрім того, зазначені дії сприятимуть забезпеченню необхідного рівня фінансової безпеки України та матимуть позитивний вплив на подальше економічне зростання нашої держави

Література

1. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738.
2. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 142-р / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80/print1475300791000255>.
3. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Про комітети Верховної Ради України, Верховна Рада України: Закон від 04.04.1995 № 116/95-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: № <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80/print1466658897281932>.
5. Про Регламент Верховної Ради України, Верховна Рада України: Закон, Регламент від 10.02.2010 № 1861-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.
6. Про Рахункову палату, Верховна Рада України: Закон від 02.07.2015 № 576-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/576-19>.

УДК 336.02:336.22

Гаврилюк Аліна Андріївна

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
магістрант*

науковий керівник: д.е.н., професор Варналій З.С.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний етап соціально-економічного розвитку держави вимагає поглибленого розуміння ролі бюджету в економічній системі держави, поліпшення прозорості та зрозумілості його для громадськості, підвищення якості надання державних послуг та ефективності використання бюджетних коштів. Важливого значення у зв'язку з цим набуває застосування відповідних методів формування бюджету. Одним із найпоширеніших методів бюджетування є програмно-цільовий метод.

Проблемам впровадження програмно-цільового методу присвячені праці відомих вчених і практиків: О.І. Амоші, С.А. Буковинського, В.М. Геєця, А.А. Максюті, І.Я. Чугунова та ін. Однак розвиток даного методу бюджетування виявляє ряд проблем, які потребують наукового аналізу.

Важливе значення для соціально-економічного розвитку суспільства у сучасних умовах зберігають державні фінанси, зокрема бюджетна система [1, с.34]. Досвід економічно розвинених країн, в яких окремі соціальні та економічні проблеми вирішуються за допомогою державних програм, свідчить про перспективність програмно-цільового методу та його переваги у порівнянні з традиційними методами при вирішенні ряду довгострокових соціально-економічних завдань.

Цільові програми – це ув'язаний за ресурсами, виконавцями і термінами здійснення комплекс науково-дослідних, дослідно-конструкторських, виробничих, соціально-економічних, організаційних та інших заходів, які забезпечують ефективне

розв'язання цільових завдань в галузі державного, економічного і соціального розвитку країни [3].

Залежно від термінів перетворення, пов'язані із впровадженням програмно-цільового планування, країни можна умовно поділити на дві групи: країни з форсованою стратегією впровадження методів програмно-цільового планування (Нова Зеландія, Великобританія, Австралія) та держави, які використовують стратегію активної трансформації, що передбачає широкомасштабну бюджетну реформу, але з помітним відставанням за темпами її реалізації від форсованої. В основі даної стратегії лежить поступова трансформація, заснована, головним чином, на реформуванні способу бюджетування, бюджетного обліку та державного аудиту, впровадження пілотних проектів (США, Канада, Данія) [2].

У загальному вигляді інтегрування елементів програмно-цільового планування в бюджетний процес у міжнародній практиці відбувалося в таких умовах:

у складі глибоких реформ державного сектора (Австралія, Великобританія, Нова Зеландія);

у межах окремих програм "точка" або часткової модернізації систем управління державними фінансами, які не торкаються основних умов управління системою (Данія, Ірландія, Канада, США, Нідерланди, Франція);

у межах обмежених ініціатив щодо вдосконалення системи управління державними фінансами (Німеччина, Норвегія, Швеція).

Виділяють дві основні моделі управління фінансами з точки зору традицій впровадження програмно-цільового планування. Одну модель можна умовно назвати контрактною: система фінансування тут побудована на контрактних відносинах. Наприклад, міністерство фінансує підвідомчі агентства на основі контракту на надання послуг. У такій моделі більша частина послуг надається різними організаціями, відібраними на конкурсній основі; державні організації в таких умовах не мають особливих переваг порівняно з приватним сектором та конкурують з ним у процесі надання суспільних послуг. До країн з контрактною моделлю належать Великобританія, Австралія, Нова Зеландія, Канада. В даній моделі система формування бюджету становить собою формулювання цілей розвитку, передбачуваних напрямків витрат на їх досягнення, а також оцінку витрат[2].

Друга модель має умовну назву адміністративної: тут орган вищого рівня фінансує нижчі на основі конкретних цільових показників і бюджетних завдань (наприклад, США, Франція).

У міжнародній практиці програмно-цільового планування, прийняті наступні терміни [3]:

output - результат у вигляді товарів та послуг, що надаються державними (муніципальними) організаціями;

outcome - результат у формі ефекту від проведення тієї чи іншої політики, здійснення програмних витрат, надання бюджетних послуг.

У низці країн фінансування поточних витрат бюджетних організацій здійснюється за допомогою одного асигнування на всі статті витрат. Виділення одного напрямку бюджетного асигнування означає, що міністерства і відомства отримують повну свободу дій і звільняються від зовнішнього контролю за використанням виділених їм фінансових ресурсів. Разом з тим наявність декількох напрямків бюджетних асигнувань на поточні витрати не обов'язково означає відсутність серйозних обмежень управлінської гнучкості у міністерств і відомств: справа в тому, що бюджетне законодавство може передбачати переміщення коштів між окремими напрямками асигнувань.

Наведемо приклади фінансового планування в зарубіжних країнах [4, с.20]:

у Нідерландах крім щорічного бюджету органи місцевого самоврядування зобов'язані розробити фінансовий план на чотири роки.

програми комунальних послуг, капіталовкладень і фінансової політики розробляють місцеві органи США на шість років.

у Німеччині основу бюджетного господарства федерації та земель покладено п'ятирічне фінансове планування.

Самостійно визначають умови касового виконання місцевих бюджетів органи місцевого самоврядування США, ФРН, Австрії, Польщі та інших країн. У тих країнах, де касове обслуговування органів місцевого самоврядування знаходиться під контролем державної влади, функціонує казначейство (Італія, Португалія, Україна).

Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що цільові програми – гнучкий інструмент реалізації довгострокової економічної політики держави, активного впливу на виробничі та економічні процеси. Вони включають в себе конкретні цілі і результати, які необхідно досягти виходячи з сформованих пріоритетів середньострокової програми соціально-економічного розвитку країни, а також перелік інвестиційних та інноваційних проектів, що забезпечують досягнення цих цілей і обґрунтоване ресурсне забезпечення, в тому числі за рахунок державного бюджету. Саме у цьому контексті слід зазначити, що вперше в історії України проект бюджету на 2018 рік розпланований на основі трирічної резолюції.

Література

1. Варналій З.С. Державне бюджетування в Україні: сутність та основні детермінанти / З.С. Варналій, К.В. Коваленко, С.В. Онищенко, І.В. Савич – Київ: Знання України, 2016 - 395 с.

2. Лотоцька Н. Г. Програмно-цільовий метод в системі фінансового управління та сучасні технології бюджетування [Електронний ресурс] / Н. Г. Лотоцька. — Режим доступу : http://zbirnuk.bukuniver.edu.ua/ed_work/p_6/33/pdf.

3. Кленціль Б. Аналіз досвіду розвинених державно-правових систем у боротьбі з неефективним використанням бюджетних коштів [Електронний ресурс] / Б. Кленціль // Науковий блог НАУ «Острозька академія»-2016 – №12 – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/>

4. Наумов Л.Ю. Бюджетний механізм фінансової стабілізації економіки / Л.Ю. Наумова // Фінанси України. – 2010. – №6 – с.17-21.

УДК 336

Голозубова Дар'я Володимирівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
магістрант*

АНТИКОРУПЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сьогодні вітчизняна і зарубіжна наукова література налічує досить багато праць з питань по боротьбі із корупцією. Це питання висвітлювали у своїх наукових працях Журавський В.С., Костенко О.М., Мельник О.М., Михальченко О.М. Михальченко М. І., Невмержицький Є. В., Ревак І.О., Руснак Ю. І., Шамрай В. О. Однак, їхні публікації містять опис корупції переважно як загальнодержавного явища, корупція майже не розглядається як фактор, що впливає на фінансову безпеку держави. Тому можна

говорити про невирішеність проблеми впливу корупційних діянь на фінансову безпеку держави.

Національна безпека включає економічну безпеку державу як підсистему. В свою чергу, фінансова безпека є підсистемою економічної безпеки держави.

Зміст поняття «економічна безпека» виводиться вченими з терміну «національна безпека». Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» національна безпека розглядається як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам і запобігання їм» [1]. Фахівці Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова трактують економічну безпеку як «наявність в державі достатніх можливостей для забезпечення репродукції виробничого потенціалу в промисловості, сільському господарстві та в усіх сферах докладання соціально корисної праці, а також для забезпечення стабільності суспільного ладу, суверенності держави» [2].

Обґрунтованим є трактування поняття економічної безпеки з точки зору системного підходу, наданого О. Власюком: економічну безпеку можна представити як систему, яка забезпечує стійкість економіки від негативних зовнішніх і внутрішніх дій та сприяє її поступальному розвитку [3].

Таким чином, економічну безпеку необхідно розглядати як базову складову національної безпеки, її фундамент і матеріальну основу і, разом з тим, як взаємопов'язану систему певних рівнів. Це означає, що стан національної безпеки держави залежить від життєздатності економіки, її ефективності, мобільності, конкурентоспроможності. Забезпечення економічної безпеки є одним із найважливіших завдань держави.

Проведений аналіз теоретичних підходів до визначення категорії «фінансова безпека» дає підстави стверджувати про наявні відмінності у поглядах науковців (табл. 1).

Більшість дослідників проблем економічної та фінансової безпеки констатують, що фінансова безпека є найважливішою складовою економічної безпеки країни, оскільки на фінансах базується будь-яка економіка, обґрунтовується необхідність забезпечення і підтримки фінансової безпеки держави, тому що вона стосується не лише держави в цілому, а й усіх галузей національного господарства, приватних підприємств, усього суспільства.

Аналізуючи роботи провідних західних економістів Г. Вуда та В. Аллена, можна дійти висновку, що вони ототожнюють фінансову безпеку з фінансовою стабільністю на макроекономічному рівні [9], тобто основою фінансової безпеки в цілому є стабільність фінансової системи.

Фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. Фінансова безпека, у свою чергу, поділяється на 6 складових (рис. 1). Пріоритетні національні інтереси у фінансовій сфері визначаються по кожній із складових фінансової системи. Таким чином, мета забезпечення фінансової безпеки встановлюється залежно від виду безпеки, що розглядаються.

Нині значний масштаб корупції у банківській сфері призводять до спаду виробництва, гальмування оновлення його основних фондів, невиправданого використання бюджетних коштів, неефективного розподілу державних замовлень та кредитів. Саме тому у січні 2015 року Фонд гарантування вкладів фізичних осіб у

межах рамках співпраці з Програмою міжнародної технічної допомоги «Розвиток фінансового сектору» (FINREP-II) запровадив пілотний проект з оцінювання корупційних ризиків.

Таблиця 1

Визначення поняття «фінансова безпека»

Автор	Зміст поняття
О. Барановський [4]	Фінансова безпека розглядається як ступень захищеності фінансових інтересів; рівень забезпеченості суб'єктів усіх рівнів управління фінансовими ресурсами; стан складових фінансового ринку; якості фінансових інструментів і послуг; стан фінансових потоків в економіці, що дозволяє вважати її одним з найважливіших системоутворюючих елементів економічної безпеки держави
О. Василик [5]	Фінансова безпека – це надійна захищеність фінансової системи від внутрішніх та зовнішніх загроз
О. Власюк [3]	Фінансова безпека стає основним економічним гарантом стабільності, забезпечуючи виробничий базис інфраструктурними інститутами розподілу фінансових та інвестиційних ресурсів
В. Геєць [8]	Фінансова безпека – це стабільний розвиток фінансової системи країни та її стійкість до потенційно негативного впливу зовнішніх і внутрішніх шоків
А.Сухоруков [6]	Фінансова безпека – це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку і обслуговування фінансових зобов'язань.
В.Шлемко І.Бінько [7]	Фінансова безпека – такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання

Суть проекту полягала у тестуванні та адаптації до української нормативно-правової бази програми управління корупційними ризиками. Крім ФГВФО, пілотним майданчиком для цього проекту стала Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України.

Програму управління корупційними ризиками створено на основі міжнародного досвіду в цій сфері і запроваджено в органах державної влади та публічних організаціях багатьох країн, зокрема країнах східної Європи (Словенії, Чорногорії, Сербії, Польщі, Латвії, Молдові та ін.) Для реалізації цього проекту фахівцями Програми FINREP-II/USAID відібрано виконавця - Компанію Файненшіал Маркетс Інтернешіал, Інк. (FMI, USA), яка має досвід у запровадженні аналогічних проектів в інших країнах.

Антикорупційна діяльність у системі фінансової безпеки потребує аналізу стану прямих іноземних інвестицій в Україні (табл. 2). За даними табл. 2 видно, що до 2014 року в Україні поступово збільшувалися прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Після кризових явищ того ж року стан погіршився. Події 2014 року відкинули Україну в плані інвестиційної привабливості далеко назад. В 2015 році порівняно з 2014 роком обсяг

ППІ в Україну зменшився в 1,5 рази. Фахівці неодноразово наголошували, що саме велика корумпованість та низький рівень репутації України відлякують іноземного інвестора.

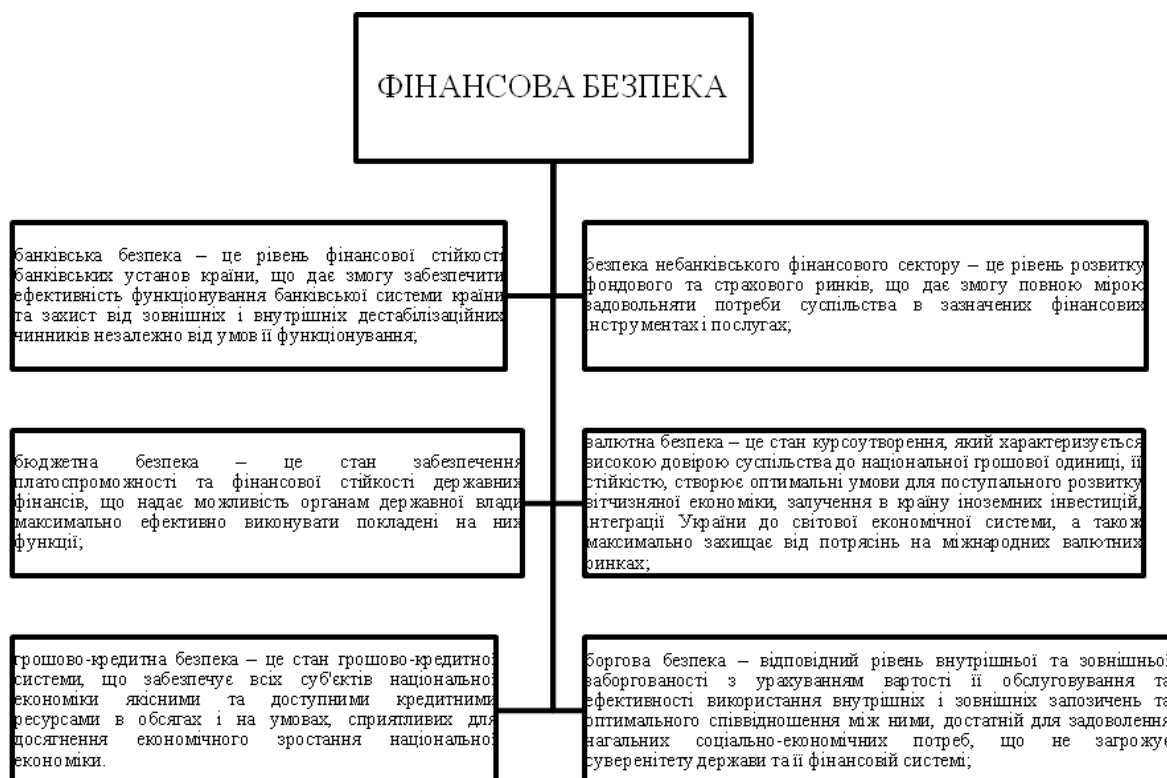

Рис. 1. Складові фінансової безпеки

Таблиця 2

Динаміка ППІ в Україну (\$, млн.), 2010-2016 рр.

	ППІ в Україну			ППІ з України			Сальдо		
2010	38992			5760			33232		
2011	45370	+6378	+16,36%	6402	+642	+11,15%	38968	+5736	+17,26%
2012	48197	+2827	+6,23%	6435	+33	+0,52%	41762	+2794	+7,17%
2013	51705	+3508	+7,28%	6568	+133	+2,07%	45137	+3375	+8,08%
2014	53704	+1999	+3,87%	6702	+134	+2,04%	47002	+1865	+4,13%
2015	40725	-12979	-24,17%	6456	-246	-3,67%	34269	-12733	-27,09%
2016	36154	-4571	-11,22%	6315	-141	-2,18%	29839	-4430	-12,93%

Тіньова економіка є найяскравішим прикладом того, як корупція переплітається з фінансовою безпекою держави. За розрахунками спеціалістів, тіньовий сектор становить 40 – 60% ВВП (за розрахунками Мінекономіки України – він знизився із 47% до 35 %). Існуючий рівень тінізації економіки досяг тієї небезпечної межі, коли можна говорити про існування системи розширеного відтворення тіньових економічних відносин в Україні (рис. 2). Втрати держави від тінізації доходів щорічно перевищують 12 – 13 млрд. грн.

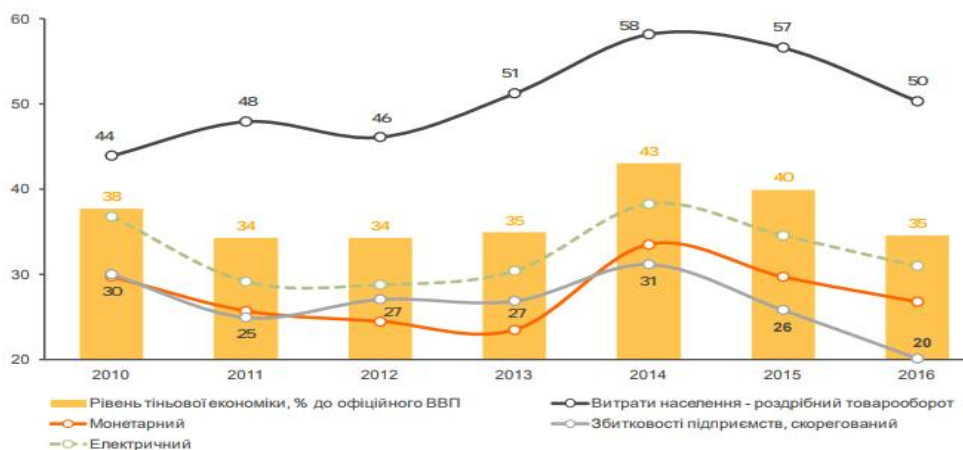

Рис. 2. Динаміка рівня тіньової економіки (% від обсягу офіційного ВВП)

Одним з найнебезпечніших наслідків розвитку тіньової економіки є її негативний вплив на зростання корумпованості та криміналізації суспільства. Тіньова економіка негативно впливає на загальний стан економічної безпеки і, зокрема, окремих її видів (ресурсну, енергетичну, фінансову, зовнішньоекономічну, технологічну, продовольчу, тощо). За оцінками експертів, загальне податкове навантаження в Україні майже вдвічі перевищує цей показник у групі країн, куди вона входить за рівнем ВВП на душу населення.

Отже, поступове погіршення економічної ситуації в Україні свідчить про зниження рівня фінансової безпеки держави. Одним з основних факторів, що негативно впливають на її стан, є масштабні корупційні діяння, що мають місце в нашій державі.

Зміни, що відбуваються останнім часом в законодавстві, говорять про готовність влади боротися з корупцією як загрозою фінансовій безпеці держави. Проте в більшості випадків під перевірки стосовно участі у корупційних діяннях потрапляють чиновники середньої ланки. Глобальних структурних зрушень в питаннях антикорупційної діяльності це не дає. Такий стан речей необхідно змінювати. Досить позитивним є законопроект Кабінету Міністрів України «Про запобігання корупції» та створення Національної дисциплінарної комісії з питань запобігання корупції. Але повністю ліквідувати корупцію як явище поки що жодній цивілізованій державі не вдалося.

Наша держава, як і інші, прагне мінімізувати дане явище та його вплив на фінансову безпеку держави. Тому для зменшення поширення корупції в суспільстві потрібно систематично впроваджувати в життя комплекс заходів щодо реформування різних сфер управління. Більш детально потрібно зупинитися на:

- удосконаленні системи державного регулювання адміністративних та фінансових послуг;
- децентралізації розподілу бюджетних коштів;
- гармонізації законодавства зі стандартами ЄС у частинах визначення замовника державних закупівель;
- боротьбі з нарахуванням зарплат незаконними шляхами (без сплати податків та зборів).

Література

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 7 серпня 2015 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/964-15>

2. Політична корупція як явище: підходи до визначення // Національна безпека і оборона. – К.: Центр економічних політичних досліджень ім. О. Разумкова, 2009.– 7(113)
3. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк ; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
4. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І. Барановський/ – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 760 с.
5. Василик О. Фінансова безпека // Економічна енциклопедія: У 3 т. – Т.3 / О. Василик, С. Мочерний. – К.: Вид.центр «Академія», 2002. – 952 с.
6. Сухоруков А. І. Проблеми фінансової безпеки України : [монографія] / А. І. Сухоруков. – К.: НІПІБ, 2005. – 140 с.
7. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько [Текст] : монографія. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.
8. Allen W. Defining and achieving financial stability / W. Allen and G. Wood // Journal of Financial Stability. – 2006. – Vol.2(2). – P. 52-72.
9. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Міністерство економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

УДК 336.1

Громко Євгенія Олександрівна

Донецький національний університет ім. В. Стуса

студентка

Науковий керівник - к.е.н., доцент Матвійчук В.І.

КРЕДИТНИЙ МЕТОД ПОДОЛАННЯ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ В УКРАЇНІ

Стан бюджету держави відображає економічне та соціальне становище країни. Без нього неможливе існування державності, оскільки в такому разі відсутні джерела фінансування функцій держави. В Україні, починаючи з 1990-х років постійно спостерігався дефіцит бюджету (крім 2002 р.), а за останні роки це питання дуже гостро постало перед урядом. Станом на 01.03.2017р. дефіцит бюджету склав 14 383,4 млн. грн., на 01.04.2017р. він знизився на 3 271,4 млн. грн., або на 22,7%. В період з 01.05-01.07.2017р. в державі спостерігалось перевищення доходів над видатками, але в липні місяці знов спостерігався дефіцит у розмірі в 2 031,8 млн. грн. [1]. Нестабільність та незбалансованість бюджету свідчить про необхідність вибору раціональних методів подолання дефіциту бюджету.

Проблема подолання бюджетного дефіциту в Україні є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як С. Булгакова, А. Машко, І. Лютого, О. Барановського, В. Базилевича, С. Бойко, А. Максюті, В. Федосової, І. Луніної, В. Бібченко та ін. Але з огляду на те, що методи подолання бюджетного дефіциту, які використовуються, не є успішними, виникає потреба у постійному дослідженні даної проблеми і пошуку шляхів її вдосконалення.

Велике значення для економіки країни має процес з'ясування та уникнення проблеми значного перевищення видатків над доходами в бюджеті (дефіцит бюджету).

Для того, щоб подолати існуючий дисбаланс, наша країна має можливість залучати кошти до бюджету від: 1) державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень; 2) приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації) - щодо державного бюджету; 3) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів; 4) вільний залишок бюджетних коштів [2]. Але цих грошей не завжди вистачає бюджетові і тому Україна повинна проводити заходи з: вдосконалення контролю за використанням коштів державного та місцевих бюджетів; збільшення дохідної частини бюджету при запровадженні виваженої податкової політики; створення платникам податків сприятливих умов для розвитку своєї діяльності; скорочення видатків (капітальних); здійснення внутрішніх і зовнішніх позик [3].

Україна для подолання дефіциту бюджету найбільшу увагу приділяє використанню кредитного методу. Ознакою цього метода виступають операції з надання коштів бюджету України на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання країни перед кредитором.

Внутрішніх запозичень країни не вистачає для покриття дефіциту бюджету, тому Україна змушена звертатися до міжнародних кредиторів.

Основними зовнішніми кредиторами України є такі міжнародні фінансові інститути, як Міжнародний валютний фонд, Європейський Союз та Світовий банк. У табл. 1 показано загальний розмір кредитних ресурсів, які отримала Україна за роки незалежності.

Таблиця 1

Загальний розмір наданих кредитів Україні за 1990-2017 р.р.

Кредитор	Розмір наданих кредитів
МВФ	29,5 млрд. дол.
ЄС	12 млрд. євро
Світовий банк	11.9 млрд. дол.

Але залучення й використання кредиту призводять до формування державного боргу в Україні (сума позик, узятих державними органами і ще не повернутих кредиторам), що виступає фактором стримування розвитку економіки та зниження інвестиційної привабливості.

Існує два види боргу: внутрішній і зовнішній.

Державним внутрішнім боргом України є строкові боргові зобов'язання Уряду України у грошовій формі, які складаються із заборгованості минулих років та заборгованості, що знову виникає по боргових зобов'язаннях Уряду України. До таких зобов'язань належать випущені Урядом України цінні папери, інші зобов'язання у грошовій формі, гарантовані Урядом України, а також одержані ним кредити [4].

Основними кредиторами внутрішнього боргу, як правило, виступає населення, корпорації, банки, інші фінансові і кредитні установи. В Україні 64% держборгу складають гроші іноземних кредиторів і 36% - українців, які позичили державі [5]. На рис. 1 представлена динаміка Державного внутрішнього і зовнішнього боргу України у період з 2009р. по 2017 р.

Аналізуючи дані, спостерігаємо стрімке зростання як внутрішнього, так і зовнішнього боргу України у період з 2014р. по 2017р. Загальний державний борг України на 30.08.2017 року складає 1 971 153 млн. грн., що на 41 394 млн. грн. (або на 2,1%) , більше ніж в 2016 р. [5].

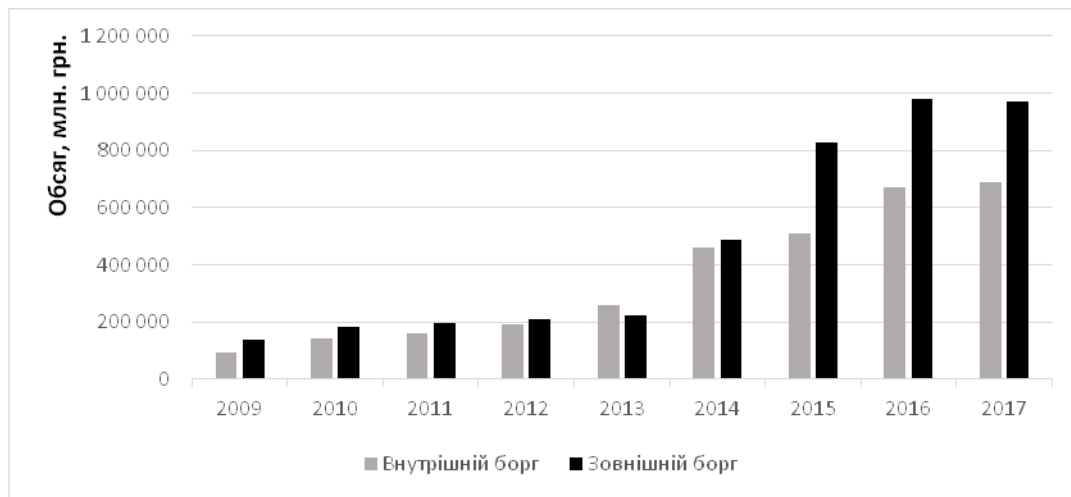

Рис. 1. Динаміка Державного боргу України

Згідно з даними вітчизняних та іноземних досліджень [6] економічно безпечний рівень державного і гарантованого державою боргу для України наразі становить близько 35 % від ВВП. На рис. 2 наведено динаміку сукупного державного боргу та ВВП України з 2009 р. по 2017 р.

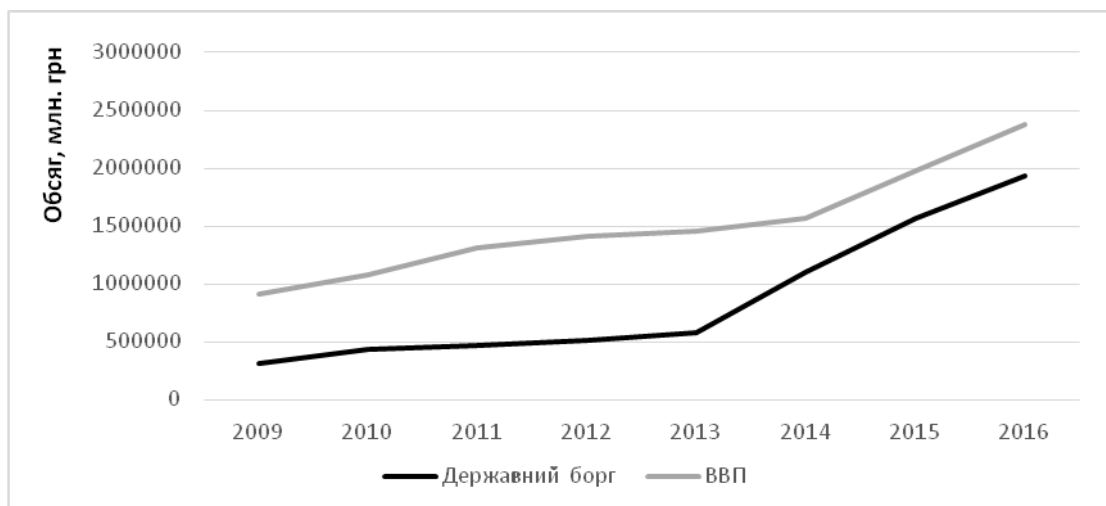

Рис. 2. Динаміка сукупного державного боргу та ВВП України (2009-2017рр.

На графіку видно, що зі зростанням рівня ВВП країни, відбувається стрімке зростання Державного боргу, особливо це помітно в 2013-2014 р.р. і по сьогоднішній день. Державний борг України станом на 30.08.2017р. у відсотках до ВВП складає 76,3%, а це на 41,3% перевищує безпечний рівень державного і гарантованого державою боргу України [5].

Отже, можна зробити такі висновки. Бюджет Україна постійно відчуває нестачу коштів, і для подолання цієї проблеми країна активно залучає кредити для збалансування бюджету. Кредитний метод подолання державного дефіциту має такі позитивні ознаки, як уникнення емісії грошей для наповнення бюджету, що зменшує рівень інфляції та знецінення грошової одиниці країни; державний кредит може використовуватись для регулювання грошового обігу. Але державний кредит призводить до боргових зобов'язань держави і гальмує розвиток економіки; гроші,

залучені у підприємств, юридичних та фізичних осіб, не потрапляють у сферу інвестування реального сектору та не приносять ніякого доходу, що виступає негативними рисами використання державного кредиту для забезпечення збалансованості бюджету країни.

Література

1. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua>
2. Бюджетний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Семено М.В. Дефіцит державного бюджету та шляхи його подолання [Електронний ресурс] / Семено М.В. – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/semeno-m-v-defitsit-derzhavnogo-byudzhetu-ta-shlyahi-yogo-podolannya/>.
4. Закон України «Про Державний внутрішній борг України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2604-12>
5. Ціна Держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cost.ua/budget/debt/>
6. Business Views Casual business insights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/infografika-vse-chto-neobhodimo-znat-o-gosudarstvennom-dolge-ukrainy-1648/>

УДК 338.22

*Євтушенко Ольга Костянтинівна, Богатирчук Марія Олегівна
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка
студенти*

РЕФОРМА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ З ПОГЛЯДУ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В Україні набирає обертів реформа органів місцевого самоврядування (децентралізації), яка є складовою загальної стратегії сталого розвитку країни, що затверджена Указом Президента України від 2015 р. № 5/2015 «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Суть даної реформи полягає в передачі ресурсів та компетенцій вирішувати основні питання життя на найбільш наближеному до людини рівні, а також посиленні повноважень органів місцевого самоврядування. Базовим чинником для децентралізації є рівень громад, які повинні виконувати повноваження в наступних сферах: дошкільна та базова середня освіта, культура, первинна медицина, соціальна допомога, комунальні питання, охорона правопорядку, місцева інфраструктура тощо.

Основними спонукальними чинниками активізації процесів децентралізації стали кризовий стан на сході України та анексія Криму, а також негативний досвід прийняття рішень окремими місцевими радами навесні 2014 р. та деякі сьогодишні рішення органів місцевого самоврядування, які спрямовані на руйнування системи державного управління [1].

Рівень розмежування компетенцій та бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування та центральних органів влади на початок проведення реформи децентралізації був досить незначним та не відповідав реальним потребам. Для того, щоб, наприклад, забезпечити якісне надання відповідних послуг громадянам необхідно було отримувати кошти з державного бюджету для фінансування місцевих шкіл чи

медицини, але суми цих надходжень визначалися лише урядом. За таких обставин органи місцевої влади та самоврядування не мали достатньої можливості для реалізації як встановлених повноважень, так і для запланованих змін у регіоні.

З метою забезпечення успішності проведення реформи децентралізації доцільно скористатися досвідом зарубіжних держав, де така практика призвела до ефективної роботи органів місцевого самоврядування, виконання їх повноважень, розвитку регіонів (об'єднаних територіальних громад) та співпраці з державними органами управління на належному рівні. Тому вивчення та запровадження кращої практики, досвіду деяких країн, зокрема Франції, Польщі, Італії, Великобританії та Німеччини для України є важливим.

У Франції державна політика у справі організації місцевого самоврядування реалізується у двох основних напрямках: більш широке делегування, реалізація державою своїх адміністративних функцій на місцях, а також передача державою частини своїх владних повноважень місцевим органам самоврядування.

У Польщі існують три рівні адміністративно-територіального устрою держави, які представлені гмінами, повітами та воєводствами. Характерним для цієї держави є поєднання прямого державного управління і місцевого самоврядування. Тобто, існує певна ієрархія системи управління, в якій місцеве самоврядування є ланкою в порівнянні з державною владою, а також обмежена автономія місцевого самоврядування, наявність на місцях спеціальних державних уповноважених, які контролюють органи місцевого самоврядування [2].

Організація влади та розмежування повноважень в Італії базується на трирівневій системі: регіон – провінція – комуна. До компетенцій першого рівня влади відноситься формування видатків на забезпечення основних галузей для держави (освіта, охорона здоров'я, промисловість тощо) та територіальне планування і розвиток. Другий рівень характеризується діяльністю з підтримки та розвитку громадського транспорту, налагодження транспортних зв'язків в межах провінцій, опіки інфраструктури середньої освіти, економічного розвитку, а також займається підтримкою та розвитком співробітництва між комунами. Завданнями комун є запровадження та акумулювання місцевих податків, регулювання діяльності місцевої поліції, закладів охорони здоров'я, початкової та середньої освіти, громадського транспорту, надання соціальних послуг на місцевому рівні, дозволу на торгівлю, збір та утилізація сміття, місцева транспортна інфраструктура та освітлення вулиць, соціальне житло.

Для ефективного здійснення своїх повноважень регіони Великобританії побудовані на основі автономії місцевого самоврядування та контролю з боку населення. Відсутність на місцях спеціальних державних уповноважених, на яких покладена функція контролю над органами місцевого самоврядування, а також відсутність місцевих адміністрацій (органів державної влади на місцях) – основні фактори, на яких базується ефективна діяльність у розвитку регіонів Великобританії.

У Німеччині у деяких ланках місцевого самоврядування виборний орган може бути і ланкою муніципального управління, і представником державної адміністрації. Крім того, існує чіткий розподіл обов'язків між районними, федеральними та муніципальними структурами, але в той же час і тісна співпраця між ними [3].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновки, що Україна має достатній потенціал для проведення ефективного запровадження реформи органів місцевого самоврядування. Користуючись досвідом європейських країн та створивши власну модель організації влади, наша держава має можливість вийти на значно вищий рівень розвитку і стати більш привабливою для зарубіжних партнерів та інвесторів. Адже зараз через нестабільну економічну ситуацію та конфлікт на сході Україна поступово втрачає перспективу співпраці з розвиненими країнами. Найбільш актуальною, на нашу

думку, моделлю децентралізації для нашої держави є досвід Франції, Великобританії, Італії та Німеччини. Запозичивши у Франції політику децентралізації необхідно максимально передати частину державних владних повноважень місцевим органам самоврядування. Аналізуючи модель Великобританії, можливо забезпечити контроль за виконанням владних повноважень органів місцевого самоврядування, яке базуватиметься на тому, що контролюючим органом будуть мешканці певного регіону, адже завдяки цьому на розвиток регіону максимально впливатиме громада та органи місцевого самоврядування. Італійська модель актуальна для України в тому, що існує чітке розмежування функцій та повноважень в самому регіоні між рівнями органів місцевого самоврядування. Стосовно доцільності впровадження досвіду Німеччини, слід акцентувати увагу на чіткому розмежуванні обов'язків районних, територіальних та муніципальних структур (держава, місцеве самоврядування та об'єднані територіальні громади – в Україні), але ключовим є тісна співпраця між названими структурами.

Отже, реформа децентралізації проводиться в Україні з 2014 р.: відбувається створення об'єднаних територіальних громад, поступово держава розподіляє повноваження між регіонами та надає їм все більше можливостей для розвитку новостворених громад. Це стимулює підвищення як регіонального, так і загального рівня розвитку України та можливості активізації співпраці з іншими розвиненими державами.

Література

1. Децентралізація в Україні. Тези Анатолія Ткачука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/6570>
2. Кононюк А. В. Децентралізація в Україні та досвід зарубіжних країн [Електронний ресурс] // А. В. Кононюк, Н. М. Кийко. – Режим доступу: http://mlhome.at.ua/2_VIK/3_cekchia/tezi_kononjukdecentral.pdf
3. Пігуль Н. В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ [Електронний ресурс] / Н. В. Пігуль, О. В. Люта. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/140.pdf>

УДК 336.145.

Жовнір Наталія Миколаївна

Полтавський національний технічний університет

імені Юрія Кондратюка

кандидат економічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Розвиток політичної та економічної нестабільності зумовив бюджетну політику як складову фінансової безпеки держави. У зв'язку із цим органи державної влади, формуючи бюджетну політику, зобов'язані враховувати глобальні тенденції соціально-економічного розвитку, конкретний етап розвитку суспільства та дотримуватися комплексного підходу до розроблення і реалізації заходів бюджетного процесу.

Бюджетна безпека – це спроможність бюджетної системи забезпечити платоспроможність держави під час збалансування доходів і видатків та ефективне використання бюджетних коштів у процесі виконання функцій державного

регулювання економічного розвитку, реалізації соціальної політики, а також утримання органів державного управління, забезпечення національної безпеки й оборони. [5]

Найважливішим індикатором бюджетної безпеки держави є рівень бюджетного дефіциту і тому однією із основних загроз виступає перевищення реального бюджетного дефіциту над запланованим, що піддає сумніву ефективність роботи органів державного управління та може спричинити труднощі у співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

Таким чином, бюджетна безпека як характеристика дій держави є ґрунтовним критерієм ефективності її бюджетної політики, характер якої, вирішальною мірою, визначає напрямки національної стратегії розвитку.

Показник бюджетної безпеки країни є дуже важливим і займає вагому місце серед показників, що визначають її фінансову та економічну безпеку держави.

Результати розрахунку показників бюджетної безпеки України за 2004-2016рр., використовуючи методичні рекомендації Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо розрахунку рівня економічної безпеки [4], представлено у таблиці 1.

В ході аналізу перерозподілу ВВП через зведений бюджет виявлено, що даний показник не мав стабільної динаміки, коливався в межах 26-32 % (рис. 1) і перебував в межах оптимального та граничного значень (28 % та 37%, відповідно), що є ознакою існування тіньового сектору економіки та неефективності роботи уряду. У зв'язку з нестабільною політичною ситуацією в країні протягом 2013-2014 рр. та зменшення території України простежується негативна тенденція до зменшення даного показника, що свідчить про погіршення стану бюджетної безпеки держави.

Показник дефіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління значно коливається протягом 2000-2016 рр., тому прослідкувати чітку тенденцію неможливо. Оскільки найефективнішим значенням даного показника є його наближення до 0, то у зв'язку з цим можна відзначити, що найбільш раціонально проводилась бюджетна політика у 2013 та 2014 рр., коли дефіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління склав - 0,05 та 0,06 % до ВВП відповідно. Найменше значення даного показника було зафіксоване у 2005 р. (-0,37 % до ВВП), а найбільше – у 2009 р. (2,02 % до ВВП), а це негативно впливає на стан бюджетної безпеки країни. Слід відмітити, що протягом останніх років (2011-2014 рр.) простежується позитивна динаміка до наближення дефіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління до оптимального значення, що свідчить про виважену, раціональну та ефективну бюджетну політику України та покращує на рівень бюджетної безпеки.

Одним із найвагоміших показників бюджетної безпеки держави є показник відношення дефіциту Державного бюджету до ВВП, який протягом 2004-2010 рр. мав негативну динаміку до зростання, що пояснюється перевищенням темпів приросту дефіциту державного бюджету над темпами приросту валового внутрішнього продукту, проте у 2011 р. був зафіксований спад даного показника більше ніж удвічі (рис. 1), що пояснюється подоланням наслідків світової економічної кризи та стабілізацією політичної ситуації в країні.

Виходячи з дослідження показників бюджетної безпеки можна зробити висновки щодо її незадовільного, але не критичного стану. За 2009-2014 рр. відбулося погіршення даної ситуації, зокрема за рахунок значного перевищення показника відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету над його оптимальним та критичним значеннями.

Таблиця 1

Динаміка індикаторів бюджетної безпеки України за 2009-2016 рр. [3]

Рік	Відношення дефіциту Державного бюджету до ВВП, %	Дефіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, % до ВВП	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %
2004	2,96	0,54	26,52	19,31
2005	1,80	-0,37	30,40	16,03
2006	0,70	0,37	31,60	9,33
2007	1,38	-0,26	30,50	6,38
2008	1,32	0,43	31,36	4,02
2009	3,90	2,02	29,90	19,24
2010	5,95	0,71	29,14	17,54
2011	1,81	0,87	30,66	21,86
2012	3,80	0,53	31,72	26,95
2013	4,42	-0,05	30,22	33,32
2014	4,98	0,06	29,10	47,68
Оптимальне значення показника	3	0	28	6
Критичне значення показника	10	-3;5	37	16

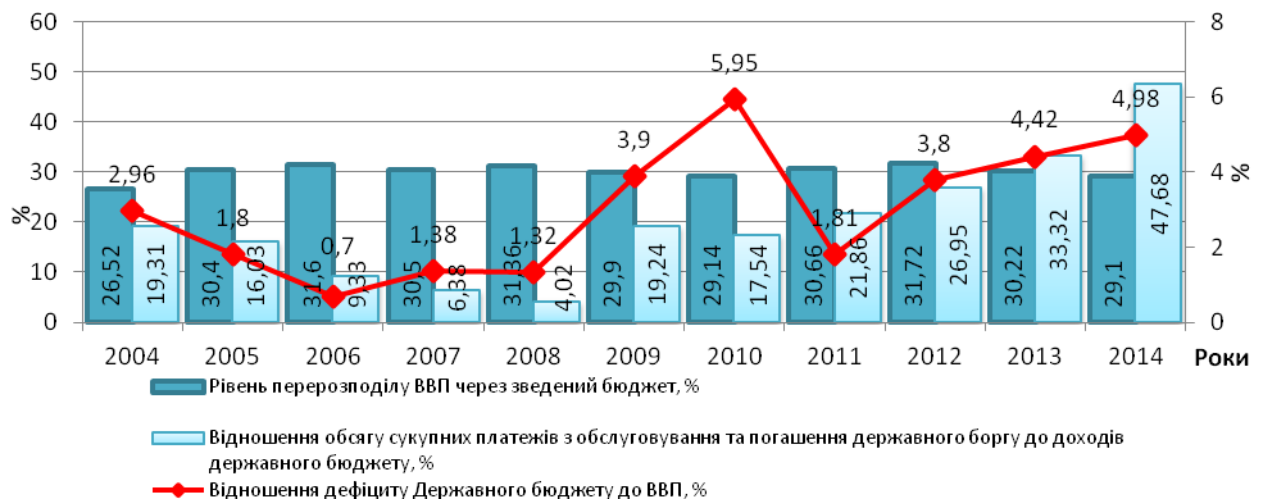

Рис. 1. Динаміка показників бюджетної безпеки України (2004-2016 рр.)

Таким чином, сучасний стан бюджетної безпеки в умовах прискорення глобалізації світового господарства доводить низьку ефективність класичних підходів до її гарантування та необхідність розробки нового інструментарію її аналізу і напрямів

її забезпечення, оскільки бюджетна безпека є гарантом державної незалежності України, умовою її прогресивного економічного розвитку і зростання добробуту громадян. Для цього потрібно продовжувати роботу з реформування податкової системи, зменшивши податковий тягар для товаровиробників, що провокує несплату податків до бюджету та збільшує тіньовий сектор економіки, внаслідок чого неотримуються значна частина коштів до бюджету, що збільшує його дефіцит та негативно відображається на розвитку економіки та рівні життя населення.

Література

1. Бабець І. Г. Методичні підходи до оцінювання бюджетної безпеки України / І. Г. Бабець // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – №23.1.
2. Луцик-Дубова Т. О. Проблеми бюджетної безпеки держави / Т. О. Луцик-Дубова / Економетричний аналіз. – 2016. – №13.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=38738
5. Фінанси: курс для фінансистів : [навч. посіб.]; за ред. В. І. Оспіщева. – К.: Знання, 2015. – 567 с.

УДК 336

*Котелевська Анна Ігорівна, Дерев'янка Юлія Володимирівна,
студентки,*

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
Науковий керівник - д.е.н., професор Птащенко Л.О.*

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗМЕНШЕННЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Під впливом різноманітних факторів, які постійно змінюються в умовах ринкової економіки, змінюється стан фінансової безпеки підприємства. Незважаючи на те, що вже минуло чимало часу з моменту світової фінансової кризи, її наслідки досі здатні викликати чималу низку проблем у діяльності вітчизняних підприємств, підвищуючи ймовірність їх банкрутства. Тому можна стверджувати, що для підтримки підприємств вкрай необхідно проводити моніторинг ключових фінансових параметрів діяльності і виявляти ризики, які здатні перешкоджати досягненню фінансових інтересів суб'єктів господарювання.

Головною умовою забезпечення успішного зростання підприємства і формування його стійкої фінансової діяльності є забезпечення системи фінансової безпеки, що в свою чергу має захистити підприємство від загроз. Незалежно від форми власності, суб'єкти господарювання постійно знаходяться під впливом ризику і загроз. Адже будь-який бізнес залежить від функціонування зовнішнього і внутрішнього середовища. Тому підприємствам необхідно сформулювати оточення фінансової безпеки і визначити основні фактори впливу на нього.

Швидкість та ефективність реагування менеджменту на вплив багатьох фінансових загроз свідчать про позитивні фактори успішності реалізації фінансової безпеки підприємства. Для ефективного забезпечення рівня фінансової безпеки

необхідний, перш за все, набір фінансового інструментарію, що реалізує вплив на фінансове становище підприємства.

Фінансову безпеку підприємства розглядають, як правило, в двох аспектах:

- як одну зі складових економічної безпеки підприємства;
- як самостійний об'єкт безпеки.

Фінансова безпека підприємства – це такий його фінансовий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, що використовується підприємством; по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [3].

Загрози, що впливають на фінансову безпеку, поділяють на зовнішні і внутрішні, а також на існуючі та можливі. Під зовнішніми загрозами розуміють ті, джерела яких знаходяться поза системою, а під внутрішніми – ті, джерела загроз яких знаходяться усередині системи.

Ефективна система контролю і надійне забезпечення фінансової безпеки підприємства є однією з найважливіших задач багатьох підприємств. Головною умовою є забезпечення виконання тактичних і стратегічних цілей підприємства. Відповідність методів оцінки фінансової безпеки підприємства є важливим фактором при виборі підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства, оскільки показники, що використовуються для оцінювання фінансової безпеки підприємства, не можуть бути однаковими [2].

Будь-яка інформація, яка застосовується в процесі оцінювання фінансової безпеки на підприємстві, повинна відповідати певним вимогам. До загальних вимог належать:

- достовірність;
- необхідність і достатність її обсягу;
- своєчасне подання і передача.

Аналіз системи фінансової безпеки підприємства відбувається поетапно.

На першому етапі відбувається постійний і систематичний аналіз оцінки стану зовнішнього і внутрішнього середовища. Також під час першого етапу відбувається процес виявлення факторів, які фактично мають деструктивний вплив на фінансову безпеку підприємства, де здійснюється їх детальне вивчення і класифікація. Функції забезпечення фінансової безпеки покладено на відділ фінансової розвідки, а, отже, їх головним завданням є своєчасне виявлення і надання керівництву підприємства закритої інформації про реальні зовнішні фінансові загрози функціонування підприємства.

На другому етапі кількісного оцінювання в разі прояву особливого ризику визначається ймовірність і обсяг можливих втрат. Також здійснюється кількісне оцінювання. Сутність другого етапу полягає в проведенні розрахунків і виявленні «вузьких» місць у фінансовій діяльності підприємства.

В економічній літературі сформульовано безліч методологічних підходів для оцінювання фінансової безпеки, які в свою чергу можна класифікувати за такими ознаками [1]:

- залежно від інформаційного забезпечення;
- залежно від методики вивчення оціночних показників;
- залежно від глибини дослідження;
- за можливістю розроблення управлінських рішень;
- за способом формування кінцевих результатів оцінювання фінансової безпеки.

Після кількісного оцінювання фінансової безпеки керівництво підприємства приймає рішення про впровадження додаткових методів нейтралізації наслідків несприятливих ситуацій, а також методів, які дозволять уникнути негативного впливу деструктивних чинників у майбутньому. Уникнути всіх факторів практично неможливо, оскільки вони можуть виникнути в будь-який момент і незалежно від діяльності підприємства. Тому застосовують інструменти, які допоможуть знизити ймовірність настання несприятливих ситуацій. До таких інструментів належать:

- відмова співпраці з партнерами, що порушують умови контракту;
- відмова від проектів, рівень фінансового ризику яких значно перевищує прийнятну величину;
- розширення об'єктів капіталовкладень, асортименту товарів і послуг, розподіл активів між найбільш безпечними і прибутковими категоріями, наприклад: кошти на поточних рахунках, банківські вклади, нерухоме майно, готівка в межах лімітів залишків каси [2].

Третій етап передбачає розробки, які спрямовані на нейтралізацію загроз фінансової кризи. Від результатів оцінювання залежить напрям дій підприємства, а також і сам процес протікання фінансової кризи. Основний перелік заходів, який допоможе запобігти загрозам фінансовій безпеці, має вигляд:

- терміни для проведення антикризових заходів;
- результати, які очікуються від фінансової стабілізації;
- заходи щодо усунення кризи;
- фінансові ресурси, які виділяються для проведення антикризових заходів;
- страхування різних видів фінансових ризиків, які загрожують підприємству;
- стягнення дебіторської заборгованості;
- реалізація активів, які не використовуються на підприємстві;
- скорочення ризикованих фінансових операцій підприємства тощо.

І останній четвертий етап – моніторинг. Цей етап є одним з найважливіших, оскільки постійний моніторинг фінансового стану підприємства проводиться з метою раннього діагностування фінансової кризи [2].

Отже, фінансова безпека підприємств, котрі працюють в нестабільних економічних і політичних умовах, залежить від сукупності факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Оскільки ці фактори несуть певні загрози, вони вимагають постійного моніторингу для діагностики кризових ситуацій на підприємстві, а також швидкого й адекватного реагування служб економічної безпеки.

Література

1. Антонова О. Систематизація методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства / О.Антонова // Економіка. – 2010. – № 6. – С. 3-7.
2. Башинская И. А. Анализ системы обеспечения финансовой безопасности предприятия / И. А. Башинская, М. А. Велиева, Р. А. Йовджанов // Инфраструктура рынка: электрон. наук.-практ. журн. – 2016. – №2. – С. 113-117
3. Волощук Л. О. Концептуальні засади управління економічно-безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства та формування його аналітичних інструментів / Л. О. Волощук // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 1 (17). – С. 234–241.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БАНКІВ

Перехід України до ринкових відносин характеризується економічними, соціальними та політичними змінами в країні, що призводить до діяльності банків в майже кризових умовах, з високим ступенем ризику. За таких умов банки змушені розробляти адекватну економічну політику, економічну поведінку на ринку банківських послуг, застосовувати різні способи ведення конкурентної боротьби, поєднувати принципи раціональності та доцільності ризику при вкладанні коштів.

Безпека банку – стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація основних інтересів і пріоритетних цілей банку, захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов функціонування. Основна мета безпеки банку – виключити можливість нанесення йому збитків або упущення вигоди та забезпечити ефективну його діяльність і якісну реалізацію всіх операцій та угод. Головним критерієм ефективності та якості безпеки банку є стабільність його фінансового й економічного розвитку відповідно до планів і завдань незалежно від зміни ситуації[1].

Під економічною безпекою банку розуміють стан, за яким забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантується захист його ресурсів та здатність адекватно і без істотних втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації [2].

Сьогодні банківська діяльність характеризується як досить ризикована і вимагає від банків достатньо високої відповідальності перед своїми акціонерами, клієнтами та вкладниками.

Забезпечення безпеки банків досягається через виконання відповідних завдань, зокрема:

- захист законних інтересів банку та його співробітників;
- виявлення внутрішніх, зовнішніх причин і умов, які можуть спричинити матеріальну, моральну та іншу шкоду банку, його працівникам, клієнтам і акціонерам, перешкоджати їх нормальній діяльності;
- своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз банку, оперативне реагування елементів його структури та вживання заходів для нейтралізації безпеки;
- виявлення та формування причин і умов, сприятливих для реалізації банком своїх основних інтересів;
- попередження та профілактика правопорушень і злочинних посягань на власність і персонал банку;
- виховання та навчання персоналу банку з питань безпеки;
- послаблення шкідливих наслідків від дій конкурентів або злочинців, що призводять до погіршення стану безпеки банку;
- збереження й ефективне використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів банку.

Економічна безпека банку розглядається як:

- стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов;

- як властивості своєчасно й адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища банку та як здатність протистояти різним посяганням на власність, діяльність й імідж банку;
- як здатність створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [3].

Економічну безпеку банку визначають як конкурентні переваги, міру гармонізації інтересів, комплекс заходів, сукупність методів, сукупність факторів тощо [4]. Крім того, економічну безпеку банку можна розглядати з позиції перспективної економічної стійкості; поточної дієздатності системи; економічної спроможності системи та її здатності до автопоезису (саморозвитку, самовідтворення) [5].

Організація забезпечення безпеки банку здійснюється на основі принципу централізованого управління стратегічними напрямками даної діяльності на рівні керівництва банку. Основними принципами банківської безпеки є:

- законність: заходи, що виконуються в межах, необхідних для забезпечення безпеки банку, ґрунтуються на чинних законах України, постановах Кабінету Міністрів, Указах Президента України, нормативних актах Національного банку, вимогах документів місцевих органів влади та статуту банку;
- самостійність і відповідальність: підрозділи безпеки банку повинні мати у своєму розпорядженні всі необхідні засоби для ефективного вирішення поставлених перед ними завдань, повноваження осіб і підрозділів банківської безпеки суворо регламентуються нормативними актами банків;
- економічна доцільність: заходи безпеки не повинні призводити до погіршення умов діяльності та стану банку, перешкоджати реалізації його інтересів; витрати на проведення заходів безпеки мають бути адекватними ефективності останніх;
- компетентність: виконання заходів безпеки повинно здійснюватися грамотно, на високому професійному рівні, ґрунтуватися на об'єктивних даних, не обмежувати права і не ображати гідності громадян; – цілеспрямованість: заходи безпеки здійснюються у суворій відповідності до завдань, які вирішує банк згідно із затвердженою його керівництвом комплексною програмою безпеки;
- координація і взаємодія: служба безпеки банку координує зусилля всіх його установ і підрозділів щодо виконання заходів безпеки; з цією метою встановлює необхідні зв'язки з підрозділами банку і зовнішніми організаціями;
- конфіденційність: заходи безпеки проводяться на конфіденційній основі без їх розголошення; про результати виконання заходів безпеки інформується керівництво банку і за його рішенням інші особи, робота яких пов'язана з необхідністю володіння відповідною інформацією [6].

Таким чином, економічну безпеку банку можна розглядати як гарантований захист його фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації.

Головним критерієм ефективності та якості економічної безпеки банку є стабільність його фінансового й економічного розвитку внаслідок адекватної економічної політики й економічної поведінки на ринку банківських послуг, які ведуть банк до збільшення прибутку та накопичення капіталу.

Література

1. Орлик О. В. Банківська безпека: суть, мета та завдання: матеріали міжнародного форуму з безпеки (INFOS - 2017) / О. В. Орлик. – Черкаси: вид-во ПП Чабаненко Ю.А., 2017. – С. 265-267.

2. Мігус І. П. Особливості управління економічною безпекою окремих видів вітчизняних фінансових посередників / І. П. Мігус, Н. В. Зачосова / Сталій розвиток економіки: всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – №7 (17). – С. 25-29.
3. Иволга, А. Б. Экономическая безопасность и ее составляющие как основа жизнедеятельности корпорации / А. Б. Иволга // Молодой ученый. – 2012. – №1. Т.1. – С. 113–116.
4. Дідович І. І. Формування економічної безпеки держави та регіону / І. І. Дідович, І. Я. Фабін // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип.19.11. – С. 152–158.
5. Кириченко О. А. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / О. А. Кириченко, С. В. Мелесик // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №8 (98). – С. 223–232.
6. Безклубий І. А. Банківські правочини: цивільно-правові проблеми / І. А. Безклубий. - К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. - 378 с.
7. Янішевська К. Д. Економічна безпека банку як складова економічної безпеки. Управління фінансово-економічною безпекою: матеріали науково-практичної конференції, 28 серпня 2009 року / К. Д. Янішевська. - Суми: СумДУ, 2009. - С. 70-76.

УДК 336

Кукуєва Діана Олександрівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
магістр*

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У складних сучасних умовах господарювання питання оцінки фінансової безпеки підприємства набуває все більшого значення, адже фінансова безпека є індикатором ефективності та результативності діяльності підприємства як у поточному, так і у плановому періодах. Для того щоб підприємство могло підтримувати належний рівень в ринкових конкурентних умовах потрібно постійно проводити оцінку його фінансового стану. Визначення такого стану дозволить своєчасно виявити недоліки у фінансовому становищі та виправити їх без загрози втрати фінансової стійкості та платоспроможності в наступному.

Проблема виникає у тому, що на рівні підприємств методи оцінки фінансової безпеки підприємства залишаються дискусійними. Практики і теоретики пропонують різні підходи до захисту і побудови фінансової системи безпеки для підприємства. Це, насамперед, стосується вибору критеріїв оцінювання фінансової безпеки підприємства, системи показників (індикаторів), що її характеризують, і методичних підходів до визначення рівня фінансової безпеки [1].

За результатами аналізу виділено такі методи оцінювання фінансової безпеки підприємства: індикаторний підхід, ресурсно-функціональний підхід, програмно-цільовий підхід, метод ранжирування, метод «золотого фінансування», метод прогнозування банкрутства.

Індикаторний підхід полягає у формуванні системи індикаторів. Індикатори розглядаються як граничні значення показників, що характеризують діяльність підприємства в різних функціональних областях, відповідні певному рівню фінансової безпеки. Оцінювання фінансової безпеки підприємства визначається за результатами порівняння (абсолютного або відносного) фактичних показників діяльності підприємства (обсяг випуску продукції, фондівіддача, фондомісткість, рентабельність, матеріаловіддача, продуктивність праці, собівартість продукції) з індикаторами [4, 6].

Граничні значення індикаторів фінансової безпеки – це граничні величини, недотримання яких призводить до формування негативних тенденцій (виникнення загроз) у сфері фінансової безпеки. За такого підходу найвищий рівень фінансової безпеки підприємства досягається при умові, що уся сукупність індикаторів знаходиться в межах граничних значень, а граничне значення кожного з індикаторів досягається не за рахунок інших.

Недоліком індикаторного методу є те, що точність індикатора є проблемою, а у даний час відсутня методична база визначення індикаторів, що враховують особливості діяльності підприємства, зумовлені, зокрема, його галузевою належністю, формою власності, структурою капіталу, існуючим організаційно-технічним рівнем. У разі некваліфікованого визначення значення індикаторів неправильно може бути визначений рівень фінансової безпеки підприємства, що може спричинити за собою ухвалення управлінських рішень, що не відповідають реальному стану справ [5]. Індикаторний підхід має і свої переваги, а саме можливість використання великої кількості показників та більшості сфер діяльності підприємства.

Ресурсно-функціональний підхід до визначення рівня фінансової безпеки включає такі методи:

а) вимір стану фінансової безпеки на основі оцінювання рівня використання фінансових ресурсів за спеціальними критеріями – власні фінансові ресурси і позикові фінансові ресурси;

б) оцінювання виконання функцій – забезпечення високої фінансової ефективності діяльності підприємства, його фінансової стабільності і незалежності.

Такий підхід є дуже широким, оскільки, по-перше, у цьому разі процес забезпечення фінансової безпеки ототожнюється з усією діяльністю підприємства і, по-друге, зводиться до оцінювання використання ресурсів на підприємстві [1].

Для оцінювання фінансової складової економічної безпеки підприємства В. Забродським пропонував використовувати програмно-цільовий метод. Відповідно до цього підходу оцінка фінансової безпеки підприємства базується на інтегруванні сукупності показників, що визначають фінансову безпеку. При цьому використовується декілька рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний і багатовимірний аналіз. Недоліком даного підходу є високий ступінь складності аналізу, що проводиться із використанням методів математичного аналізу [2].

Метод ранжирування також використовують в оцінюванні фінансової безпеки підприємства. За цим методом рівень фінансової безпеки підприємства розраховується в балах як сума добутків рейтингу кожного показника на клас, який визначається в залежності від значення нормативного показника, тобто оцінка рівня фінансової безпеки підприємства базується на використанні рангових ознак. Ускладнює процес оцінки фінансової безпеки підприємства за даним методом суб'єктивізм при здійсненні відбору індикаторів фінансової безпеки та невизначеність процесу формування діапазону нормативних значень показників. Також цей метод не дає змогу отримати інформацію про загальний рівень фінансової безпеки підприємства [3].

Метод «золотого правила фінансування» як один із способів перевірки належного рівня фінансової безпеки підприємства полягає в тому, що фінансовий капітал має бути залучений на строк, не менший за той, на який капітал заморожується в необоротних та оборотних активах підприємства. Дотримання вимог цього правила забезпечує, як правило, достатній рівень фінансової безпеки підприємства. При дотриманні «золотого правила фінансування» фінансова безпека забезпечується, якщо:

- інвестований капітал у передбачені строки вивільняється в результаті комерційної діяльності;
- наявною є можливість пролонгації строків повернення фінансового капіталу;

– платежі, строк оплати яких настав, можна здійснити за рахунок надходжень від операційної та інвестиційної діяльності.

При використанні «золотого правила фінансування» для оперативного оцінювання фінансової безпеки слід враховувати дві умови, які виражають його зміст:

$$\frac{A_{дс}}{П_{дс}} \leq 1;$$
$$\frac{A_{кс}}{П_{кс}} \leq 1,$$

де $A_{дс}$ – довгострокові активи; $П_{дс}$ – довгострокові пасиви; $A_{кс}$ – короткострокові активи; $П_{кс}$ – короткострокові пасиви [1].

Для оцінювання фінансової безпеки підприємства деякими науковцями використовуються методи оцінювання імовірності банкрутства. Ці методи дають можливість своєчасно виявляти факти фінансової неспроможності підприємства, що є одним із індикаторів фінансової безпеки. Найбільш оптимальними для визначення імовірності банкрутства вважаються моделі О. О. Терещенка та А. В. Матвійчука.

Таким чином, сучасний етап розвитку економіки в Україні зумовлює необхідність прийняття досить складних рішень з боку керівництва щодо способу побудови захисту свого підприємства від негативних чинників зовнішнього середовища та дій конкурентів. Проаналізовані методи і способи нададуть можливість керівництву підприємств обрати найбільш прийнятну для них й економічно обґрунтовану в конкретній ситуації модель.

Література

1. Картузов Є. П. Методи оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства / Є. П. Картузов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. - № 10. – С. 115-122.
2. Малик О. В. Формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства: дис. канд. ек. наук / О. В. Малик / Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2015. – 263 с.
3. Пойда-Носик Н. Н. Науково-методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства / Н. Н. Пойда-Носик // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 1. Том 1. – С. 288–292.
4. Рзаєва Т. Г. Підходи та показники оцінки фінансової безпеки підприємства за умов конкурентного середовища / Т. Г. Рзаєва, Г. А. Бондар // Вісник Хмельницького національного університету – 2015. – № 2. – С. 246-251.
5. Сусіденко О. В. Формування системи забезпечення фінансової безпеки підприємства: дис.. канд. ек. наук / О. В. Сусіденко / Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2015. – 220 с.
6. Завора Т. М. Методичні основи оцінювання ризиків у контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Т. М. Завора, А. Г. Лебедин // Економіка і регіон. – 2015. – № 1 – С. 80–89.

КРИТЕРІЇ ТА АЛЬТЕРНАТИВИ ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ФІНАНСІВ

У суспільстві постійно існує значна кількість напрямів політики. Проблема вибору найкращого державно-управлінського рішення актуальна завжди. Вибір рішення - це вибір курсу держави за який відповідають політики та який є полем запеклої боротьби груп інтересів, груп тиску, лідерів, політичних об'єднань та державних службовців [1].

Органи державної влади у сфері фінансів, зокрема Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України, Державна фіскальна служба України, Державна служба фінансового моніторингу України та інші є суб'єктами реформування системи публічного управління України. Відповідно сучасна практика прийняття державно-управлінських рішень свідчить про постійний вибір стратегій, концепцій, планів реалізації реформ у системі органів державної влади. Втім на сьогодні науковці, експерти розділилися у своїх думках щодо реформ в Україні. З одного боку, реформи в нашій державі реалізуються, про що неодноразово публічно підкреслюють українські та зарубіжні політики. З іншого боку, зміни, які відбуваються в Україні не можливо назвати в повній мірі реформами, адже вони не тягнуть за собою кардинальної зміни принципів функціонування об'єкта перетворень. Крім того, існує низка чинників, які ставлять під сумнів завершеність і відповідність системи влади стратегічному курсу і цінностям нашого суспільства та вимагають визнання безперечною вимогою часу необхідність рішучих дій щодо підвищення ефективності роботи органів влади.

Відтак вказані питання потребують аналізу саме на початковій стадії вибору державно-управлінського рішення. Адже критерії та альтернативи, які закладаються в параметри вибору політики безпосередньо впливають на результат політики, особливо в фінансовій сфері. Вибір специфічних критеріїв – це перетворення загальних цілей на завдання та обмеження з бажаними варіантами політики, крім того критерії – це певна вимога до наявності необхідних ознак альтернативного рішення, виконання якої дозволяє говорити про «добре рішення». Правильно обрані критерії є підставою для досягнення встановленої цілі і відповідно реалізації державно-управлінських рішень, здатних привнести у систему позитивний ефект.

Критерії аналізу та вибору альтернатив державно-управлінських рішень використовуються в процесі формування державної політики. Серед таких критеріїв вибору альтернатив виокремлюють: адекватність альтернативи наявним ресурсам та цілям політики, відповідність вигодам бенефіціарів політики, ефективність, правова забезпеченість альтернативи, адміністративна здійсненність, справедливість, критерій часу та інші. Застосування в процесі реформування органів державної влади критеріїв вибору альтернативи є ключовим чинником реалізації будь-яких перетворень. Після аналізу всіх варіантів за окресленими нами універсальними критеріями слід здійснити їх ранжування з метою вибору варіанта прийняття державно-управлінського рішення.

Адже ці рішення відіграють надзвичайно важливу роль у суспільстві, оскільки є результатом діяльності суб'єктів процесу політики й спрямовані на вирішення проблем державного рівня. Вони мають свої кваліфікаційні ознаки й характеристики та

визначаються як ідеальний результат діяльності й оптимальні засоби досягнення мети в роботі державних органів, мають імперативне значення для їхньої компетентності.

Впродовж незалежності відбувалося безліч спроб здійснити реформування органів влади, в тому числі в сфері фінансів, але в більшості випадків ці процеси або гальмувалися, або взагалі призупинялися. Це свідчить про відсутність системності в даній діяльності. Такі проблеми пов'язані багато в чому із суперечностями Конституції, у якій комплексно не представлена система органів влади, не відображена структурна й функціональна їх характеристика. Зараз труднощі втілення реформування в життя пов'язані із нечіткістю формулювань у законах та інших нормативно – правових актах, із переважанням на практиці політичних інтересів над вимогами законності, відсутністю послідовності в реформуванні. Зрозуміло, що реформування – це складний, трудомісткий процес, та все ж необхідно максимально зважено та чітко підходити до вирішення проблем його організації на теренах України саме зараз у 2017 році.

Упровадження реформи – складне завдання, що включає, зокрема, і її проектування, і подолання законодавчих перепон, і отримання схвалення громадськістю. Проблеми реформування обговорюються досить давно, водночас деякі питання залишаються відкритими, зокрема: як спрогнозувати ефективні зміни; як упровадити реформи, що відповідатимуть інтересам різних прошарків суспільства; скільки ресурсів можливо залучити та інші. Нині для України першочерговими завданнями виступає вирішення фінансових проблем і забезпечення гарантованих Конституцією прав і свобод людини та громадянина.

Реформування – це не вибіркове поліпшення, не часткові зміни, які повинні бути внесені в існуючу систему управління, а потреба глобального характеру, пов'язана з переходом на нову європейську систему. Щоб здійснювати реформування необхідно бачити систему в цілому. Неминучі та постійні перемини у системі повинні здійснюватися у тісній взаємодії, у поєднанні поглядів на систему «ззовні» та «зсередини», ретельній розробці та впровадженні на основі детальних, глибоких досліджень стану системи та її оточення напрямів і заходів змін. Поступові, контрольовані й сплановані дії дозволять уникнути дестабілізації системи публічного управління, а успіх у реформуванні окремих елементів цієї макросистеми допоможе підвищити ефективність державної влади.

Українські стандарти необхідно оновлювати, засвоївши і адаптувавши позитивний і негативний іноземний досвід реформування державного управління. Реформування і удосконалення системи органів влади вимагає підтримки режиму стабільності, безперервності і зацікавленості в її діяльності, послідовного і цілеспрямованого засвоєння нових підходів і рішень в практиці державно-управлінського розвитку. Реформування не може здійснюватися ізольовано від політико-правової, соціальної, економічної реальності. Даний процес має відбуватися в рамках співпраці із законодавчою, судовою владою, враховуючи положення Конституції України, фундаментальні цінності українського суспільства, трансформаційні політичні і правові процеси, що виникли та, можливо, виникнуть у нашій державі.

Єдиною можливою тактикою реформування є послідовне впорядкування структури, принципів і діяльності органів влади. Неможливо взяти один елемент, видозмінити його і не порушити механізм життєдіяльності всієї системи. Крім того, слід зважати на реформований об'єкт, його важливість і незамінність у процесі роботи старої системи. Тому лише враховуючи системну сутність будь яких процесів можливо досягти корисного і бажаного результату.

Незважаючи на очевидність і актуальність реформування, лише зважена, обґрунтована діяльність буде виправдана і ефективна в системі органів влади України.

Реформування системи публічного управління є дуже складним предметом розгляду, необхідно в подальшому визначити його складові елементи, простежити періоди становлення та розвитку, а також спрогнозувати модель втілення реформ, зважаючи на мінливість самої системи управління та зовнішні чинники.

Основними принципами роботи органів державної влади в сфері фінансів мають бути відповідальність, прозорість, відкритість до діалогу, забезпечення фіскальних потреб бюджету одночасно зі створенням сприятливого бізнес-середовища [2]. Тому реформування органів влади в сфері фінансів має не лише юридично, але і практично відображати комплекс державних заходів щодо вдосконалення апарату держави, його функцій, форм і методів діяльності в контексті застосування критеріїв вибору альтернатив державно-управлінських рішень. Прийняття державно-управлінських рішень в контексті реформування органів влади у сфері фінансів має враховувати основну місію цих органів, зокрема щодо фінансового забезпечення виконання державних функцій на основі виваженої бюджетної політики, створенні умов для стабільного розвитку економіки шляхом управління державними фінансами за принципами збалансованості, ефективності, неупередженості, цілісності, стійкості та прозорості.

Література

1. Тертичка В. В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні [Електронний ресурс] / В. В. Тертичка. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 750 с. – Режим доступу : www.uapa-csar.org.ua/
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/>

УДК 338.24

*Мартиненко Вікторія Анатоліївна, Мірошниченко Аліна Сергіївна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти,
Науковий керівник - к.е.н., доцент Онищенко С.В.*

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання питання управління економічною безпекою підприємства набуває актуальності. Стабільність функціонування суб'єкта господарювання залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і функціональні менеджери будуть спроможні запобігти та протистояти можливим загрозам, ліквідувати наслідки об'єктивних та суб'єктивних негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища. Система управління економічною безпекою є складною і потребує використання упорядкованої сукупності принципів та дотримання певної послідовності (рис. 1). Це зумовлює об'єктивну необхідність дотримання відповідного рівня економічної безпеки підприємства, здатної протистояти таким ризикам як загострення конкуренції за доступ до ресурсів (сировинних, фінансових, інтелектуальних); штучне обмеження можливостей виходу на фінансові ринки; відновлення проблеми рейдерства; стрімкі (непередбачувані) зміни ринкового середовища; поширення комп'ютерної злочинності; ускладнення фінансових інструментів та процедур; сучасні наслідки економічної глобалізації тощо.

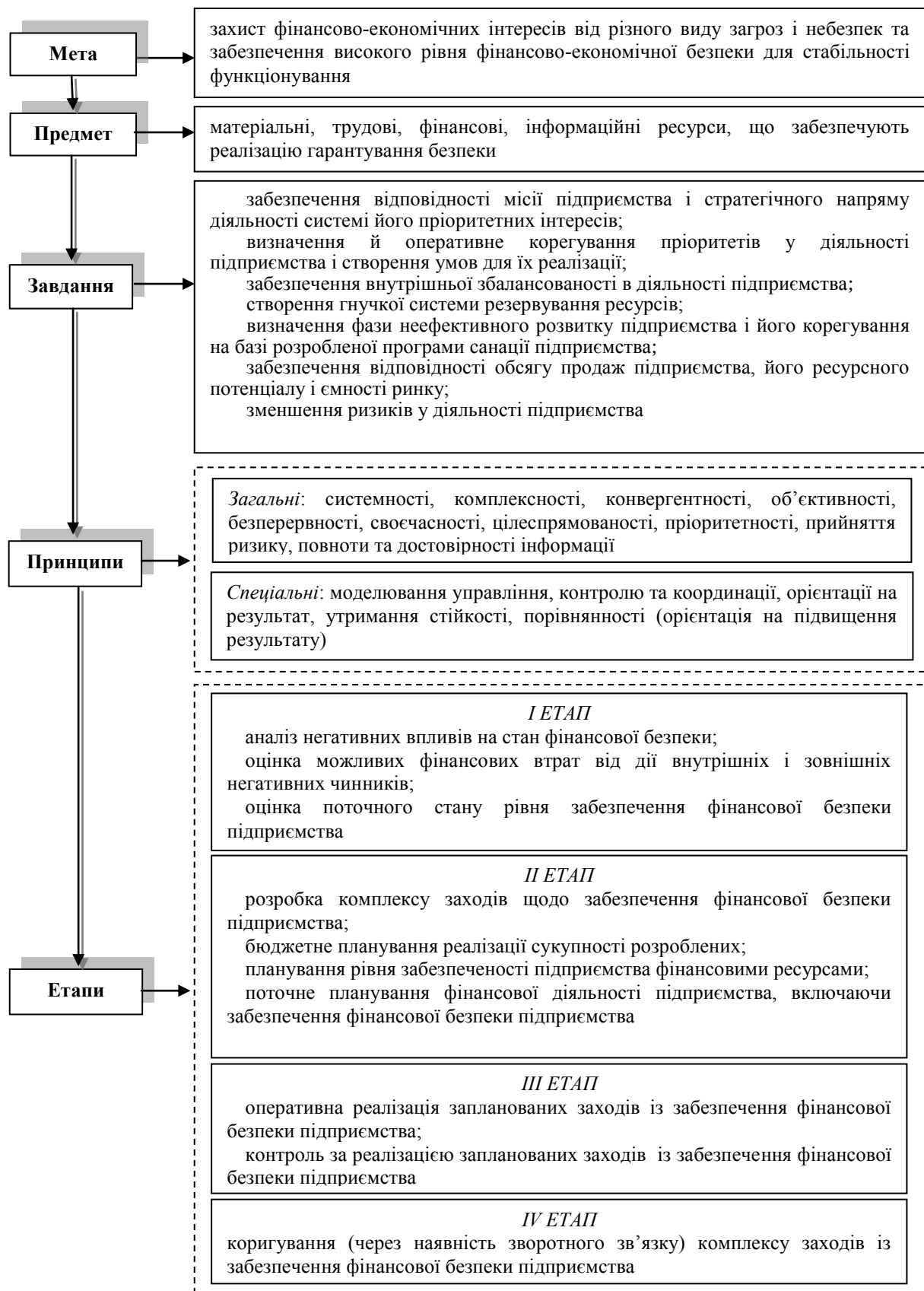

Рис. 1. Система управління економічною безпекою підприємства

Поняття «економічна безпека підприємства» розглядається більшістю науковців як стан корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, інформації, технології, техніки та устаткування, тощо) і підприємницьких можливостей, за якими гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування, динамічного розвитку та запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам [1].

При забезпеченні належного рівня економічної безпеки господарюючий суб'єкт найбільш ефективно використовує наявні ресурси та досягає запобігання, послаблення або захисту від існуючих небезпек та загроз або інших непередбачуваних обставин і в основному досягає цілей бізнесу в умовах конкуренції та дії дестабілізуючих зовнішніх та внутрішніх факторів впливу.

Ефективне функціонування комплексної системи економічної безпеки можливе лише за умови гармонізації взаємин між її елементами: об'єктом – стабільним економічним станом підприємства в поточному та майбутніх періодах, який забезпечується усіма його ресурсами; суб'єктами (внутрішніми і зовнішніми), які безпосередньо забезпечують економічну безпеку підприємства; адекватним механізмом забезпечення безпеки та відповідними діями співробітників із забезпечення економічної безпеки. Такий підхід вимагає посилення керованості даною системою, тобто належного рівня управління.

Під системою управління економічною безпекою підприємства розуміють комплекс організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз [2].

Таким чином, система управління економічною безпекою підприємства дозволяє покращити функціонування виробництва, підвищити рівень конкурентоздатності, сприяє досягненню запланованих цілей в умовах невизначеності та загроз внутрішнього і зовнішнього середовища, забезпечує результативність діяльності підприємства в цілому у поточному періоді функціонування та в довгостроковій перспективі.

Література

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: [монографія] / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук; за ред. Т. Г. Васильціва. – Львів, 2015. – 386 с.
2. Лысенко Ю. Г. Механизмы управления экономической безопасностью / Ю. Г. Лысенко, С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский. – Донецк: ДонНУ, 2014. – 178 с.
3. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : [підручник] / З. Є. Шершньова; 2-ге вид., перероб. і доп.. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.

УДК 346

Неділько Аліна Іванівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
асистент*

ЩОДО ПИТАНЬ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Забезпечення фінансової безпеки є важливим питанням у розвитку економіки України, адже без забезпечення фінансової безпеки держави на всіх рівнях управління вкрай важко вирішити економічні проблеми, що стоять перед країною на макrorівні,

що й є проблемою дослідження, вирішення якої потребує моніторингу стану фінансової безпеки, оцінивши основні макроекономічні показники економічного розвитку держави. У зв'язку з трансформаційними процесами в Україні у всіх сферах та економіці зокрема, міжнародній інтеграції виникає велика потреба у правовому забезпеченні фінансової безпеки так як вітчизняне законодавство не містить офіційної системи поглядів на поняття фінансової безпеки держави, принципів її забезпечення, засобів та методів захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз, утвердження нашої держави як повноправного суб'єкта світового співтовариства закріплених єдиному правовому документі.

Відповідно до Методичних рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 р. фінансова безпека визначається як стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [5].

На думку М.М. Єрмошенка, під фінансовою безпекою слід розуміти такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення і в цілому — ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [3, с. 33—34].

Одним із найважливіших механізмів забезпечення фінансової безпеки держави є правове регулювання. Досліджуючи питання механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави, потрібно розглянути такі ключові елементи: об'єкти, суб'єкти, національні інтереси у фінансовій сфері, загрози (внутрішні та зовнішні), порядок захисту. Відповідно до сутності фінансової безпеки, можна визначити, що об'єктом фінансової безпеки держави є фінансова система, тобто усі її сфери та ланки. Отже, об'єктами фінансової безпеки можуть бути:

- будь-які особи (зокрема ті, що мають сталий правовий зв'язок з державою, тобто її громадяни);
- апарат управління держави (зокрема його окремі структурні частини);
- підприємства, установи, організації;
- частини території держави (зокрема адміністративно-територіальні одиниці);
- суспільство, що населяє державу;
- держава.

Заходи, що спрямовані на забезпечення фінансової безпеки держави, мають першочергово забезпечувати права та свободи людини і громадянина, що проживають на території певної держави. До суб'єктів, що забезпечують фінансову безпеку, належать: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; Державна фіскальна служба України; суди загальної юрисдикції; прокуратура України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Служба безпеки України; Державна прикордонна служба України; громадяни України та їх об'єднання [1].

Вирішення проблеми нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки допоможе подолати проблемні питання фінансової стабільності підприємств. Е.С. Дмитренко вважає найважливішим елементом системи фінансової безпеки її правове забезпечення, оскільки «стан фінансової безпеки багато в чому визначається рівнем правового регулювання відносин у сфері фінансової діяльності держави, органів

місцевого самоврядування, а причиною вчинення фінансових правопорушень є зазвичай недоліки фінансового законодавства» [2, с. 39].

Перш за все, найважливішим нормативним документом у сфері правового регулювання фінансової безпеки України є Конституція України від 28.06.1996 року. Адже, саме в ній запроваджено до нормативної лексики поняття «економічна безпека», а також визначено, що забезпечення економічної безпеки (поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України) є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу.

Суттєве значення для правового регулювання фінансової безпеки України має й Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України», у якому визначено правові засади організації та діяльності Ради національної безпеки і оборони України, її склад, структуру, компетенцію і функції, а також Закон України «Про основи національної безпеки України», що визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз у всіх сферах життєдіяльності. Подано визначення термінів «національна безпека», «національні інтереси», «загрози національній безпеці»; визначено правову основу національної безпеки, об'єкти національної безпеки, суб'єкти, їх функції та принципи забезпечення національної безпеки; окреслено пріоритетні національні інтереси та загрози національним інтересам і національній безпеці України; визначено основні напрями державної політики з питань національної безпеки. Ці закони регулюють дане питання, адже національна безпека, у свою чергу, охоплює й фінансову безпеку.

До 2013 р. за основу аналізу механізму забезпечення фінансової безпеки держави брали Методику розрахунку рівня економічної безпеки України [4], складовою якої була фінансова безпека держави. Відповідно до положень вищезгаданого документа, фінансова безпека держави визначалася як провідний сегмент економічної безпеки держави, який також можна визначити як стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [4], і до складу якого входили: бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека; боргова безпека; безпека страхового ринку; безпека фондового ринку.

У 2013 році було скасовано Наказ Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України і затверджено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [3]. Останнім документом визначаються можливі загрози економічній безпеці в Україні. Його використовують для інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України загалом в економіці та за окремими сферами діяльності [6]. До її складу входять такі елементи: банківська безпека; безпека небанківського фінансового сектора; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека.

У чинній Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері визначено, що стан фінансової безпеки держави залежить від явищ та чинників як внутрішньої, так і зовнішньої фінансово-кредитної політики держави, політичної ситуації, що склалася у державі, досконалості законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави. За положеннями Концепції, фінансова безпека держави містить питання безпеки у бюджетній сфері, у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектора, податковій сфері, сфері фінансів реального

сектора економіки, банківській сфері, сфері валютного ринку та у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектора [6].

Тобто на сьогодні залається не повністю вирішена проблема повноцінного правового забезпечення фінансової безпеки, а так як фінансова безпека є частиною національної безпеки необхідно продовжувати роботу з питань удосконалення законодавчої бази, що регулює питання фінансової безпеки. Проведення реформи державного управління сприяє цьому, але не достатньо уваги приділено питанню забезпечення фінансової безпеки країни та вдосконаленню нормативно-правової бази, адаптації до міжнародних стандартів та сучасного рівня розвитку.

Література

1. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України / О. О. Бригінець // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. – 2016. – № 837. – С. 36-41.
2. Дмитренко Е. С. Місце та роль фінансово-правової відповідальності у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України / Е. С. Дмитренко // Фінансове право. – № 4 (18). – 2011. – С. 39–42.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. - К.: Київ. нац. торг.екоп. ун-т, 2001. - 309 с.
4. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=03WN62B99B&abz=694YN>.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
6. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р // Офіційний вісник України. – від 23.08.2012. – № 62, стор. 156, стаття 2533.

УДК 336

Нешко Роман Миколайович

*Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця
магістрант*

Матвійчук Вікторія Іванівна

*Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця
кандидат економічних наук, доцент*

СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Фінансова безпека держави є досить розгалуженою системою, яка включає ряд підсистем, що мають свої особливості функціонування та вимагають конкретної уваги до стану кожного індикатора рівноваги. Важливим моментом забезпечення фінансової безпеки держави виступає здійснення постійного моніторингу її головних індикаторів. Забезпечення процесу моніторингу можна досягти за рахунок використання методик вимірювання показників фінансової безпеки, котрі формуються як державними, так і окремими недержавними інститутами, порівняння їх з граничними значеннями та наукового обґрунтування прийняття управлінських рішень.

Національним інститутом стратегічних досліджень (НІСД) запропоновано методику розрахунку індикаторів фінансової безпеки, котра включає 10 основних індикаторів: рівень монетизації економіки (РМЕ), рівень зовнішнього боргу (РЗБ), рівень внутрішнього боргу (РВБ), рівень міжнародних резервів (РМР), рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (РПЗВ), рівень дефіциту бюджету (РДБ), рівень трансфертів з держбюджету (РТДБ), рівень тінізації доходів зведеного бюджету (РТЗБ), рівень інфляції (PI), вартість банківських кредитів (ВБК). На рис. 1 представлено результати практичного використання методики.

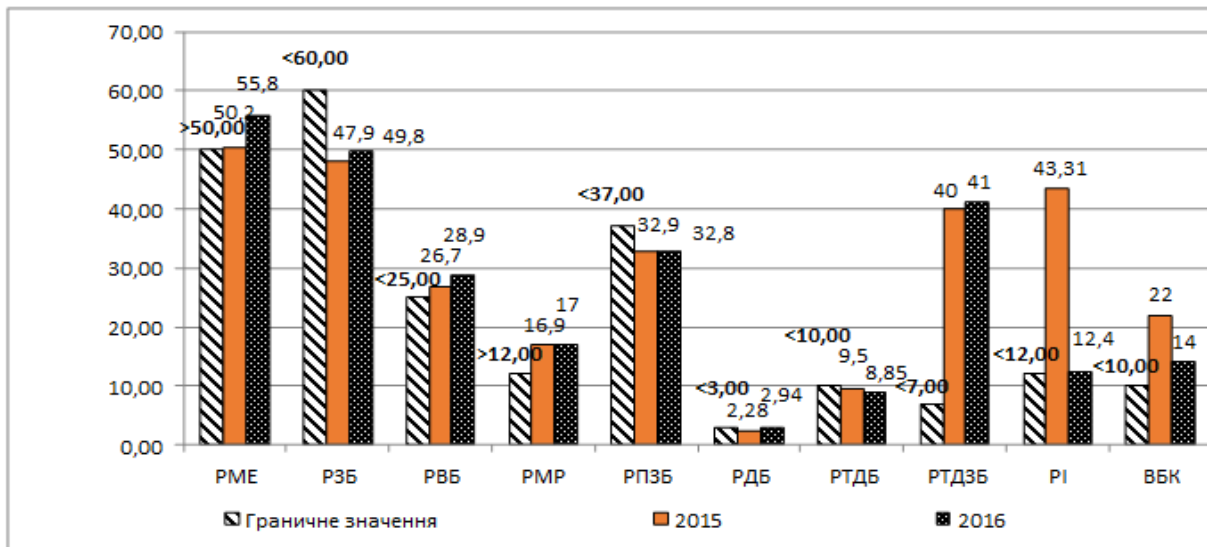

Рис. 1. Стан індикаторів рівня фінансової безпеки України в 2015-2016 році

Запропонована методика виявлення стану фінансової безпеки держави на основі індикаторів визначає хиткий стан фінансової безпеки України в 2015-2016 роках – граничному значенню не відповідає чотири індикатори із десяти.

Стабільність фінансової безпеки досягається у тому випадку, коли у нормативній зоні знаходяться всі її структурні елементи. Звичайно, досягнути такого важко у короткостроковий період через масштабність індикаторів, складну економічну ситуацію та відсутність реальних механізмів впливу на рівень фінансової безпеки. Тому, необхідно зосередити увагу на розробці та впровадженні не просто рекомендацій, а чітко сформованого механізму підвищення рівня фінансової безпеки із поетапною структурою.

Запропонована методика є досить розгалуженою, але неповною, у порівнянні із методикою Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Із прийняттям нового Бюджетного кодексу в 2010 році було активізовано Мінекономрозвитку роботу щодо прийняття власної методики. Так, у 2013 році було прийнято «Методику розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29 жовтня 2013 року №1277 [2], де наведено перелік основних індикаторів та їх порогових значень. Згідно з даною методикою можна провести більш розширену оцінку фінансової безпеки держави. Поточний стан фінансової безпеки України та рекомендовані значення індикаторів фінансової безпеки представлені в таблиці 1.

Відповідно до розрахунків, котрі здійснені за розгорнутою методикою Мінекономрозвитку (табл. 1), можна стверджувати про низький рівень фінансової безпеки України в 2016 році. В загальній сумі граничному значенню відповідає 16 індикаторів із 27. В критичній зоні ризику знаходиться боргова безпека як складова

фінансової безпеки – жодний показник не відповідає як рекомендованим, так й граничним значенням.

Таблиця 1

Стан фінансової безпеки за методикою Мінекономрозвитку

Складові фінансової безпеки	№ індикатора	Рекомендоване значення / Граничне значення	Поточне значення (на 2016 рік)	Відповідність
Банківська безпека	1	2 7	21	НЕ ВІДПОВІДАЄ
	2	90 50;180	39,5	НЕ ВІДПОВІДАЄ
	3	20 10;60	52,2	Відповідає
	4	1 -1;3,5	0,1	Відповідає
	5	30 60	53,6	Відповідає
Безпека небанківського фінансового ринку	1	8 1	1,5	Відповідає
	2	70 15;150	2,7	НЕ ВІДПОВІДАЄ
	3	4	0,846	Відповідає
	4	10 30	62	НЕ ВІДПОВІДАЄ
Боргова безпека	1	20 60	80,97	НЕ ВІДПОВІДАЄ
	2	40 70	123,8	НЕ ВІДПОВІДАЄ
	3	4 11	14,94	НЕ ВІДПОВІДАЄ
	4	50 20	13,7	НЕ ВІДПОВІДАЄ
Бюджетна безпека	1	-2 -6;10	-2,94	Відповідає
	2	0 -3;5	-2,05	Відповідає
	3	25 18;37	32,8	Відповідає
	4	6 16	22,7	НЕ ВІДПОВІДАЄ
Валютна безпека	1	97 90;130	104,7	Відповідає
	2	0 -1,2;2,5	2,5	Відповідає
	3	20 50	39,53	Відповідає
Складові фінансової безпеки	№ індикатора	Рекомендоване значення / Граничне значення	Поточне значення (на 2016 рік)	Відповідність
	4	0 -8;10	2,48	Відповідає
	5	15 30	38,9	НЕ ВІДПОВІДАЄ
Грошово-кредитна безпека	1	20 35	27	Відповідає
	2	3 -1;11	3	Відповідає
	3	5 1;21	16,5	Відповідає
	4	60 25	19,5	НЕ ВІДПОВІДАЄ
	5	1 15	1,01	Відповідає

Тому, можна визначити боргову безпеку проблемним сектором, котрий в більшій мірі негативно впливає на загальний стан фінансової безпеки та потребує вироблення шляхів щодо стабілізації.

Отже, відповідно проведеному аналізу можна стверджувати, що рівень фінансової безпеки України не є високим, але і не критичним. В більшій мірі, на її сьогодиншній стан вплинули: високий рівень держборгу, девальвація національної валюти, збільшення рівня тінізації економіки та інфляція. Для підвищення рівня фінансової безпеки необхідно нейтралізувати існуючі проблеми та розробити механізм протистояння їх повторенню.

Література

1. Аналітична доповідь «Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1692/>

2. Індикатори та порогові значення, що характеризують грошово-кредитну безпеку, за діючою у 2007-2013 роках. Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://divovo.in.ua/nacionalenij-institut-strategichnih-doslidjene-v3.html?page=10>.

УДК 631.16:339

Онищенко Світлана Володимирівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент,*

Бочкарьова Дарія Дмитрівна, Третяк Карина Олександрівна,
студенти,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується нестабільним економічним та соціально-політичним середовищем, тому одним із основоположних чинників незалежності України за сучасних умов господарювання є стан її фінансової безпеки. Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою.

Окреслені проблеми фінансової безпеки дедалі частіше привертають увагу науковців, що є предметом дослідження таких учених, як О.І. Барановський, І.О. Бланк, З. Варналій, В.М. Геєць, О.Є. Гудзь, К.С. Горячева, Н.В. Ващенко, М. Єрмошенко, Т. Єфименко, Т. Ковальчук, О. Лісовська, В. Мартинюк, В. Мунтіян, О. Підхомний, В. Предборський, С. Пирожков, А. Сухоруков та ін. Значна кількість наукових досліджень, які підтверджують природу та складники фінансової безпеки, ще не повною мірою вивчені й потребують подальшого дослідження.

Фінансова безпека характеризується певним набором індикаторів. Кожен з індикаторів має своє граничне значення, яке встановлено залежно від рівня економічного розвитку країни. Відхилення фактичного значення свідчать про необхідність профілактики або усунення причин, що їх зумовлюють.

У системі показників фінансової безпеки варто виокремити такі основні індикатори: рівень і якість життя, темпи інфляції, норма безробіття, економічне

зростання, дефіцит бюджету, величина державного боргу, стан золотовалютних резервів, діяльність тіньової економіки, стан екології та ін. [2].

Індикатори фінансової безпеки відображають специфіку певного рівня управління (громадян, домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, галузі господарського комплексу, регіонів, банківської системи, фондового ринку, держави) або таких її складових, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова й інвестиційна безпека. Кожна зі складових характеризується певними показниками, які застосовують в оцінці стану безпеки відповідної складової (рис. 1) [1].

Рис. 1. Основні складові фінансової безпеки країни

Один з індикаторів фінансової безпеки - темпи інфляції – графічно надано на рис. 2.

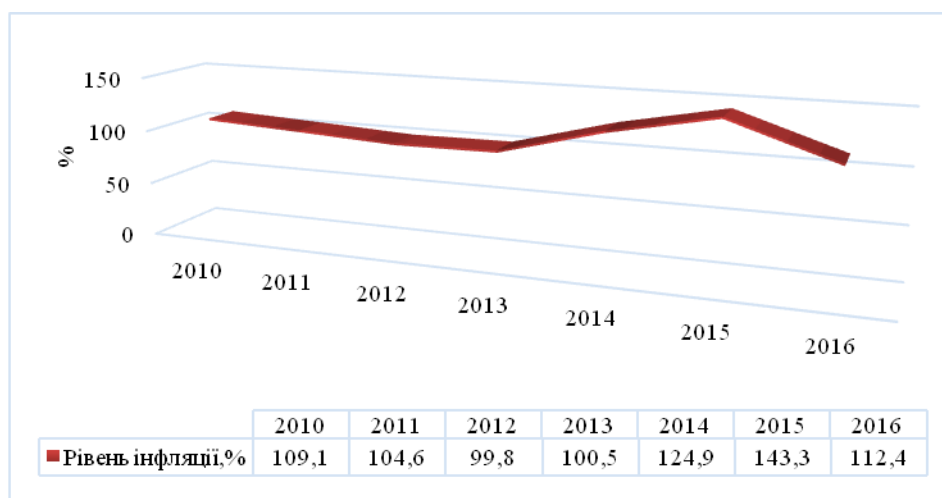

Рис. 2. Темпи інфляції в Україні у 2010-2016 рр.

Протягом останніх трьох років інфляція мала нестабільну тенденцію, але на кінець 2016 року знизилася, чому сприяли такі чинники як утримання урядом дефіциту держбюджету в цільових межах, висока пропозиція сирих продовольчих товарів, посилення ролі облікової ставки НБУ [3].

Показники боргової залежності показано у табл. 1.

Відношення дефіциту/профіциту бюджету до ВВП є найбільш поширеним критерієм бюджетної безпеки країни. Допустимим або відносно безпечним рівнем бюджетного дефіциту визнається його значення в межах 2–3%. Основна небезпека для економіки, що виходить із дефіциту державного бюджету, пов'язана з проблемою інфляції. Згідно з міжнародними стандартами, бюджетний дефіцит до 3% ВВП виконує активну функцію в економіці. Фінансові ресурси використовуються не на поточне

споживання, а як додаткове джерело фінансування державних інвестиційних програм. Провідні країни Заходу, у тому числі країни ЄС, здійснюють емісію національної валюти переважно через механізми обслуговування бюджетного дефіциту, використовуючи відповідні ресурси на цілі економічного розвитку [3].

Таблиця 1

Показники боргової залежності України

Показники	2015	2016	I кв.2017
Дефіцит/профіцит бюджету, млрд.грн.	-78,1	-45,6	-10,5
ВВП	1587,0	1980,0	453,2
Відношення дефіциту/профіциту бюджету до ВВП, %	-4,9	-2,3	-2,3
Державний та гарантований державою борг, млрд. грн.	1100,6	1571,8	1710,4
Відношення державного боргу до ВВП, %	70,3	79,4	377,4
Валовий зовнішній борг, млрд. грн.	126,3	118,7	117,4
Міжнародні резерви, млрд.грн.	13,4	13,1	12,7

Причинами різкого збільшення боргових зобов'язань держави є політична криза та військовий конфлікт, глибока економічна рецесія, фінансування за рахунок державних запозичень значного дефіциту державного бюджету. Та основною причиною є девальвація національної валюти в 2014 р., оскільки вартість гривні знижується майже у три рази щодо долара США.

Найсуттєвішими загрозами фінансовій безпеці України слід визнати:

- зростання зовнішнього боргу та небезпека загострення фінансової кризи;
- зростання дефіциту зведеного бюджету та неефективна бюджетна політика щодо формування доходів та витрат бюджету;
- нестабільність законодавства та військовий конфлікт на сході України;
- недостатня інвестиційна активність та нестабільність національної грошової одиниці;
- низький рівень соціальної орієнтованості економіки та падіння купівельної спроможності населення.

Кожна з наведених загроз має різновекторний характер впливу на фінансову безпеку і її нейтралізація може здійснюватися різними методами, які дають різний ефект. Для уникнення загроз та виваженої скомпанованої роботи для зміцнення фінансової роботи в умовах глобалізації необхідно здійснити:

- комплексний підхід до реформування бюджетного процесу на державному, місцевому рівнях та рівні міжбюджетних відносин в аспекті вдосконалення результативності бюджетних витрат за рахунок застосування програмно-цілевих засад діяльності, орієнтації бюджетної системи на досягнення конкретних результатів (за відповідними програмами розвитку);
- розробку поетапної стратегії скорочення бюджетного дефіциту за рахунок нарощення власного доходного потенціалу;
- зменшення зовнішнього боргу України шляхом прямого зменшення чистих зовнішніх запозичень уряду та погашення довгострокових запозичень реального сектору економіки;

– забезпечення потреб економічного зростання країни шляхом розробки та впровадження виваженої грошово-кредитної політики, стабілізації рівня національної грошової одиниці, зниження рівня інфляції;

– чітке визначення прав і обов'язків емітентів та інвесторів шляхом розробки ефективної системи державного регулювання ринків капіталу, посилення контролю над дотриманням вимог законодавства, запобігання шахрайству [4].

Таким чином, дослідження сучасного стану та внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці Україні підтверджує необхідність впровадження комплексу стабілізуючих заходів у грошово-кредитній, податковій, борговій, бюджетній та інвестиційній сферах. Це дозволить підвищити рівень фінансової безпеки в Україні, забезпечити соціально-економічний розвиток країни та зростання добробуту населення.

Література

1. Амосов О. Ю. Формування системи оцінки фінансової безпеки підприємств / О.Ю. Амосов // Экономика и управление. - 2012. - № 1. - С. 8-13.
2. Барановський О.І. Філософія безпеки: Монографія у 2 т. / О.І.Барановський. – К.: УБС НБУ, 2014. – Т2: Безпека фінансових інститутів. – 715 с.
3. Z. Varnaliy, Preventing threats as a precondition to increase the level of Economic Security of the State / Z. Varnaliy, S. Onishchenko, A. Masliy // Scientific Journal «ScienceRise». – 2016. – № 7/1(24). – С. 41 – 46.
4. Онищенко С. В. Боргова залежність України – загроза бюджетній безпеці / С. В. Онищенко, А. С. Репало // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». – 2016. – № 21/2016. – С. 134 – 138. Особистий внесок: проаналізовано динаміку витрат на обслуговування і погашення державного зовнішнього боргу в структурі видатків державного бюджету, обґрунтовано основні напрями запобігання загроз у сфері бюджетної безпеки в умовах зростання державного боргу (0,23 д.а.). – Index Copernicus.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Сухоруков А. І. Проблеми фінансової безпеки України: [монографія] / А. І. Сухоруков; [передмова акад. НАН України С.І. Пирожкова]. – К.: НІПМБ, 2013. – 140 с.

УДК 336(477)

Рижій Владислав Анатолійович,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,

студент,

науковий керівник - к.е.н., доцент Глушко А. Д.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Інтеграційні та глобалізаційні процеси, які відбуваються у світовій економіці, ставлять перед національними господарствами нові виклики та загрози. З підвищенням рівня відкритості міжнародної системи з'являються нові можливості, але водночас формуються сучасні виклики та ризики безпеки на глобальному, регіональному та національному рівнях.

У сучасних умовах забезпечення фінансової безпеки країни набуває особливої актуальності. Це зумовлено посиленням процесів фінансової глобалізації,

послабленням державного контролю за функціонуванням грошово-кредитних відносин, лібералізацією зовнішньоекономічних зв'язків, посиленням міжнародної мобільності капіталу й впливу валютної сфери на розвиток економіки.

У системі економічної безпеки України в контексті інтеграції країни у глобальну економічну та фінансову системи фінансова складова відіграє важливу роль. Адже від її рівня залежить реалізація національних інтересів та стабільний економічний розвиток.

Поняття фінансової безпеки так само широке, як, власне, і тлумачення фінансів як економічної категорії. На сьогодні відсутнє єдине визначення «фінансової безпеки». Наявні формулювання відображають лише окремі її аспекти й не можуть претендувати на її однозначне та виключне трактування. Фінансову безпеку як дефініцію розглянуто під різними кутами, а саме:

- з позицій ресурсно-функціонального підходу, фінансова безпека – захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин; забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій та установ, регіонів, галузей, секторів економіки держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їхніх потреб і виконання відповідних зобов'язань;

- з погляду статистики, фінансова безпека – такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної й фондової систем, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію, забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи й економічне зростання;

- у контексті нормативно-правового регламентування фінансова безпека передбачає створення таких умов функціонування фінансової системи, за яких, по-перше, фактично відсутня можливість спрямовувати фінансові потоки в незакріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання й, по-друге, до мінімуму знижена можливість зловживання фінансовими ресурсами [1].

Отже, з позицій різностороннього підходу фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізаційних факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи й стале економічне зростання.

Фінансова безпека – надзвичайно складна багаторівнева система, яку утворюють низка підсистем, кожна з яких має власну структуру. Так, фінансова безпека держави включає бюджетну, податкову, боргову безпеку, фінансову безпеку банківської системи, валютну, грошово-кредитну, інвестиційну, фінансову безпеку страхового й фондового ринків.

Пріоритетні напрями зміцнення фінансової безпеки України визначаються, насамперед, на основі оцінки рівня показників фінансової безпеки держави. Індикатори фінансової безпеки відображають специфіку певного рівня управління (громадян, домашніх господарств, підприємств, організацій та установ, галузей господарського комплексу, регіонів, банківської системи, фондового ринку, держави) або таких її складників, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова й інвестиційна безпека.

Вітчизняними та зарубіжними вченими, які досліджували показники фінансової безпеки, виділено такі з них, що розглядаються як репрезентативні:

- рівень монетизації економіки, %;
- обсяг зовнішнього державного боргу, % від ВВП;
- обсяг внутрішнього державного боргу, % від ВВП;

- рівень інфляції, %;
- міжнародні резерви центрального банку, млн дол.;
- дефіцит державного бюджету, % від ВВП;
- вартість банківських кредитів у національній валюті, % річних;
- рівень доларизації економіки, %;
- сальдо платіжного балансу, млн дол.;
- доходи державного бюджету, % до ВВП;
- видатки державного бюджету, % до ВВП;
- рівень тіньової економіки України, % до ВВП та ін. [2].

Стан фінансової системи країни з позиції ефективності управління і регулювання державними фінансами, стабільності національної грошової одиниці, ефективності податкової системи, сприятливого інвестиційного клімату, що створює умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни, сьогодні немає підстав визнати позитивним. У 2014 р. посилювалися дисбаланси державних фінансів. Дефіцит консолідованого бюджету оцінюється на рівні 5–6% ВВП насамперед унаслідок економічної кризи та втрати бази оподаткування Донбасу. Водночас зросли видатки держбюджету, пов'язані із «до капіталізацією» НАК «Нафтогаз» (понад 100 млрд. грн.), покриттям дефіциту Пенсійного фонду, а також зростанням витрат, зумовлених розширенням внутрішньої міграції. За таких умов сукупний дефіцит державних фінансів перевищив 10% ВВП [3].

Стабільність національної грошової одиниці повною мірою залежить від ефективного поєднання різних інструментів державного регулювання грошово-кредитної сфери. Так, досліджуючи стан економічних зрушень протягом 2014 р., умови проведення грошово-кредитної політики надзвичайно ускладнилися: рецесивні тенденції 2012–2013 рр. посилювалися різким погіршенням соціально-політичної ситуації, анексією Криму та подальшим загостренням ситуації на сході країни, а останнім часом і зовнішньою агресією, що значно ускладнило або зробило неможливим ведення економічної діяльності на частині території країни. Обмежені фінансові ресурси державного та приватного секторів зумовлювали звуження внутрішнього попиту, а несприятлива зовнішня кон'юнктура – зовнішнього. Як результат, реальний ВВП за I та II квартали поточного року знизився на 1,1% та 4,7% відповідно [4]. Національним банком було запроваджено перехід до системи гнучкого обмінного курсу. Ключовим дестабілізуючим фактором 2014 р. стала обвальна, найвища за всю історію свого існування, девальвація гривні. Вона призвела до галопуючої інфляції, різкого падіння купівельної спроможності гривні та, відповідно, – заощаджень і добробуту населення, посилення боргового навантаження та поглиблення проблем українських банків. Девальваційний шок був основним каналом виникнення високої фінансової нестабільності за вкрай суперечливої та малоефективної регуляторної політики НБУ. У результаті в січні-серпні 2014 р. обмінний курс гривні до долара США на міжбанківському ринку знизився на 66,9% – до 13,6058 грн. /дол. США [4].

Таким чином, найбільшими загрозами фінансовій безпеці України є зовнішня заборгованість, висока вартість банківських кредитів, значний рівень доларизації економіки, зростання тіньового сектору, негативне сальдо платіжного балансу. Підвищення рівня фінансової безпеки держави потребує системних дій за допомогою механізмів у сфері бюджетної та монетарної політики, фондового ринку, а також у сфері регулювання корпоративного сектору економіки тощо.

Література

1. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: [монографія] [Електронний ресурс] / М. М.

Єрмошенко. – Режим доступу: <http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-pidpryemnytstva>.

2. Івашко О. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці / О. Івашко // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2015. – № 2. – С. 61-66.

3. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні в 2014– 2015 рр. Ч. 1. Загальна оцінка макроекономічної ситуації // ІАС Team. – 2015. – August 31.

4. Винниченко Н. В. Оцінка стану фінансової безпеки в Україні / Н. В. Винниченко, О. М. Есманов // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 3-4(2). – С. 47–51.

УДК 368.5

Романович Ольга Олександрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
Студентка,*

науковий керівник - к.е.н., доцент Завора Т.М.

СТРАХУВАННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Сільське господарство – найдавніша та традиційно одна з найважливіших і, водночас, найбільш ризикових галузей економіки. Це пов'язано з тим, що сільське господарство – надто вразлива галузь до виникнення природних катаклізмів чи настання інших негативних надзвичайних подій. Тому необхідно зменшувати матеріальні збитки шляхом запровадження різних попереджувальних заходів. Стихійні та інші лиха спочатку сприймаються людиною як випадкові події, але багатовіковий досвід історії довів, що періодичний наступ руйнівних сил природи та інших надзвичайних явищ є об'єктивним закономірним процесом, пов'язаним із суперечливим характером сільськогосподарського виробництва. Всі ці обставини вказують на необхідність проведення оцінки та пошуку шляхів нейтралізації ризиків в агропромисловому комплексі.

Одним із пріоритетних напрямів державної аграрної політики є підтримка суб'єктів аграрного сектора шляхом формування сприятливої страхової політики та запровадження механізмів державної підтримки сільськогосподарського виробництва. Передумовою надання ефективного страхового захисту аграріям є з'ясування поняття ризику в страхуванні, виявлення його основних видів та визначення можливості надання страхового захисту у процесі сільськогосподарського виробництва.

Більшість вітчизняних фінансистів-страховиків дають визначення ризику як загрози або можливості відхилення фактичних результатів діяльності або прийнятих рішень від запланованих. З економічної точки зору ризик суб'єкта господарювання у сфері АПК слід трактувати як загрозу недоотримання доходу, перевищення видатків чи витрат ресурсів у результаті виконання конкретних видів виробничої, збутової чи фінансової діяльності. Наявність певної сукупності різноманітних ризиків у сфері аграрного виробництва зумовлює необхідність використання сучасних фінансових інструментів щодо їх мінімізації [1].

Фахівці у сфері страхування стверджують, що одним із елементів гарантування стабілізації фінансового стану аграрних підприємств у ринкових умовах є страхування, що забезпечує безперервність розвитку сільськогосподарського виробництва,

функціонування аграрного ринку й може слугувати джерелом інвестицій у сільське господарство [2].

Розвиток сільськогосподарського страхування в Україні постає як один з основних стратегічних напрямів розвитку держави. В нашій країні сільське господарство має високий потенціал, оскільки 70% земель використовується в сільськогосподарському виробництві. Одним із ефективних та надійних інструментів управління ризиками, які проявляються в сільському господарстві є аграрне страхування. Страхування аграрного виробництва – це система заходів щодо захисту майнових інтересів громадян, організацій та установ, пов'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції, організованих спеціальними страховими державними і недержавними органами захисту у разі випадку певних подій за рахунок спеціально створених грошових коштів [3, 5].

Особливості регулювання відносин у сфері страхування сільськогосподарської продукції, з метою захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників визначено Законом України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» № 4391-VI. Визначений Закон спрямований на забезпечення стабільності виробництва у сільському господарстві та містить основні принципи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, зокрема:

- підтримка стабільності фінансового становища та кредитоспроможності сільськогосподарських товаровиробників у разі загибелі (знищення й втрати), пошкодження застрахованого майна внаслідок несприятливих природно-кліматичних умов чи інших несприятливих подій, визначених у стандартних договорах страхування;
- обов'язковість укладення договору страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою як умови при наданні сільськогосподарським товаровиробникам окремих видів державної підтримки та дотацій, визначених Кабінетом Міністрів України;
- рівна доступність до державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників незалежно від їх організаційно-правової форми;
- забезпечення відшкодування збитку, завданого страхувальникам внаслідок настання страхових подій, у розмірі, порядку і на умовах, визначених чинним законодавством [4].

За даними Проекту «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі», складеного Всесвітньою банківською групою, показано, що ринок аграрного страхування України протягом 2014 – 2016 рр. демонструє тенденцію до повільного скорочення: зменшуються усі реальні показники його діяльності (кількість укладених договорів, об'єм застрахованих площ та зібраних страхових премій у реальному вимірі).

Станом на початок 2017 року страхування сільськогосподарських ризиків здійснює приблизно п'ята частина від усіх компаній, що отримали ліцензію на цей вид страхування. Ринок використовує невеликий набір страхових продуктів, відсутнє повноцінне ризикове страхування на весняно-літній період, зокрема, не покривається такий системний ризик, як посуха. Отже, ринок агрострахування потребує посилення системних зусиль уряду щодо його розвитку, зокрема, вдосконалення регулювання та надання системної підтримки цьому сектору.

Література

1. Горьовий В. П. SWOT-аналіз біржового ринку сільськогосподарської продукції в Україні / В. П. Горьовий, О. В. Сидоренко // Проблеми економіки. – 2014. – № 2.

2. Навроцький С. А. Формування перспективної моделі страхового захисту сільського господарства України / С. А. Навроцький // Наук. вісник Мукачівського держ. ун-ту. Серія «Економіка». – 2014. – Вип. 1(1).

3. Пантелєєв В. Д. Аналітичний огляд сучасного стану страхування сільськогосподарських ризиків в Україні / В. Д. Пантелєєв, О. Ю. Кіпрєєва // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2015. – №4.

4. Дема Д. І. Страхові послуги : [навч. посіб.] / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк; за заг. ред Д. І. Деми. 2-е вид. перероб. та допов. – К.: Алерта 2013. – 526 с.

5. Онищенко В. О. Ринок фінансових послуг : [навч. посіб.] / В. О.Онищенко, Т. М. Завора. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – 409 с.

УДК 336.114(477)

Сахно Ірина Дмитрівна, Бурдейко Анна Станіславівна,
студенти,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
науковий керівник: к.е.н., доцент Глушко А. Д.

СИСТЕМА ЗЕЛЕНОГО ТАРИФУ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Підвищення рівня енергетичної безпеки є характерним завданням для будь-якого суспільства, адже ефективність розвитку національного господарства значною мірою залежить від рівня забезпеченості країни енергетичними ресурсами та від умов, що уможливають здійснення відповідної політики захисту національних інтересів, забезпечення вітчизняних конкурентних переваг та протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам, дестабілізуючим процесам. В умовах економічної нестабільності питання енергетичної безпеки для України, зокрема в контексті забезпечення економічної безпеки, набуває особливої актуальності. При цьому, на думку вітчизняних дослідників, енергетична безпека є найбільш вразливою ланкою економічної безпеки України.

Енергетична безпека спрямована на досягнення стану безперебійного забезпечення енергетичними ресурсами економіки, та захист державних інтересів у сфері енергетики. Достатній рівень енергетичної безпеки в країні є умовою її успішного розвитку, і взагалі існування. Державу можна вважати енергетично забезпеченою, коли вона (державна) в змозі забезпечити в необхідному обсязі споживачів як у повсякденному житті, так і під час форс-мажорних обставин. Будь-який вид енергії може бути використаний у економічній діяльності.

Постійне зростання вартості нафтопродуктів, газу та відповідної сировини змушує уряд і жителів України все частіше звертати свою увагу на способи отримання так званої поновлюваної (альтернативної) енергії, яка, безсумнівно, є важливим кроком до здобуття енергонезалежності України та заповнення нестачі традиційних видів палива. Адже основними перевагами генерації енергії за рахунок відновлювальних джерел є абсолютна екологічність, простота в експлуатації, тривалий час роботи систем, мінімальне сервісне та технічне обслуговування.

На основі позитивного європейського досвіду в Україні розпочався перехід до використання альтернативних джерел енергії. Так, з 1 жовтня 2014 р. діє план заходів з реалізації Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року:

- розвиток електроенергетичної сфери;

- розвиток систем опалення та охолодження;
- збільшення обсягів використання енергоносіїв, отриманих з відновлюваних джерел енергії, в транспортному секторі;
- нормативно-правове забезпечення розвитку відновлюваної енергетики [1].

Зразком подібного плану у Німеччині є документ DIW Berlin від 2011 року, який моделював розгортання різних технологій відновлювальної енергії до 2030 року та кількісно оцінював пов'язані з цим економічні наслідки. Використання поновлюваних джерел енергії одночасно створює ділові можливості та накладає на соціальні витрати на просування. Дослідження показує, що подальше розширення використання поновлюваних джерел енергії в Німеччині має сприяти як економічному зростанню, так і зайнятості у середньостроковій перспективі.

Інститут енергетичної політики Берліна Агора Енергенденд прогнозує, що надбавка за ЕЕГ зросте приблизно в 2023 році, а потім знизиться. Причиною того, що дорогі проекти, здійснені на початку ЕЕГ у 2000 році, почнуть припинятися після 20 років підтримки, що нові проекти зараз набагато дешевші, і тенденція до скорочення витрат на виробництво буде продовжуватися.

Нормативно-правова база державного регулювання енергоефективності та енергозбереження в Україні представлена низкою регуляторних актів, зокрема:

Положенням про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 №676;

Законом України «Про електроенергетику»;

Законом України «Про альтернативні джерела енергії»;

Законом України «Про альтернативні види палива»;

Законом України «Про енергозбереження»;

Постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 № 453 «Про стимулювання заміщення природного газу під час виробництва теплової енергії для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів»;

Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 314 «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки заходів з енергозбереження через механізм здешевлення кредитів»;

Постановою Кабінету Міністрів України від 09.07.2014 № 293 «Про стимулювання заміщення природного газу у сфері теплопостачання».

Національним планом дій з енергоефективності на період до 2020 року;

Планом заходів з реалізації Національного плану дій з енергоефективності на період до 2020 року;

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.05.2015 р. № 499-р «Про схвалення розробленого Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження плану імплементації деяких актів законодавства ЄС»;

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. N 902-р «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року» [3].

Нормативно-правова система енергоефективності є дуже складною та містить велику кількість регуляторних актів, що ускладнює впровадження енергоефективних технологій малими підприємствами та домогосподарствами.

Проте впровадження «зеленого» тарифу розширить можливості для домогосподарств щодо встановлення власних електростанцій. Алгоритм введення в дію сонячної електростанції такий:

- оцінювання об'єкта на предмет можливості монтажу сонячних панелей, пошук оптимальної конфігурації та місця розташування;
- перевірка виділеної потужності для приватного домогосподарства;

- вибір обладнання (сонячних панелей, інвертора, автоматики, системи кріплень);
- монтаж та пробний запуск;
- заява в РЕМ про підключення СЕС;
- отримання ОТЗ (організаційно технічні заходи);
- складання договору купівлі-продажу між місцевими енергопостачальними підприємствами та власником приватного домогосподарства [4].

Для підприємств та домогосподарств визначено тарифні ставки з оплати вироблення електроенергії (табл. 1). З кожним наступним періодом ціна за альтернативну енергію зменшується. Враховуючи сталі показники площі та ефективності, можна стверджувати про зменшення терміну окупності залежно від періоду.

Таблиця 1

Диференціація вартості електроенергії залежно від потужності
сонячної електростанції

Категорії об'єктів електроенергетики, для яких застосовується «зелений» тариф	Коефіцієнт «зеленого» тарифу для об'єктів, введених в експлуатацію	
	з 01.01.2015 по 31.12.2019	з 01.01.2020 по 31.12.2024
Для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, потужності яких перевищує 100 КВт	3,24	2,88
Для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, потужності яких не перевищує 100 КВт	3,33	2,96
Для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких не перевищує 10 КВт	3,33	2,96

Джерело: [4].

Отже, правомірно стверджувати, що система «зеленого» тарифу має перспективи для впровадження та ефективного функціонування. З цією метою необхідно вжити заходів щодо спрощення законодавства у сфері державного регулювання енергоефективності та енергозбереження та щодо популяризації «зеленого» тарифу серед населення.

Література

1. Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/902-2014-r/page>.
2. Нормативно-правові акти держенергоефективності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sae.gov.ua/uk/regulations>.
3. Як отримати «зелений» тариф для домогосподарств: 7 простих кроків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecotown.com.ua/news/YAk-otrymaty-zelenyy-taryf-dlya-domohospodarstv-7-prostyx-krokv/>.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних

джерел енергії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5485-17>.

УДК 369

Супруненко Анна Сергіївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

РЕФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Стрімкий розвиток соціальних процесів у сучасних умовах існування держави призводить до значних соціальних деформацій у суспільстві. Унаслідок таких змін відбувається зниження рівня і якості життя населення, що у свою чергу призводить до негативних змін в ментальності та психології суспільства, це спричиняє зростання соціально-політичної напруженості, сприяє активізації діяльності політичних сил, та загрожує територіальній цілісності держави. Недостатня увага уряду України до проведення реформ в економіці та соціальній сфері, щодо деформаційних рухів в суспільстві, за певних обставин набувають рівня загроз національній безпеці.

Для забезпечення соціальної безпеки держави необхідно почати з особистості, щоб виявити ризики та загрози з наступним їх попередженням. Послаблення соціального впливу потребує визначення нового механізму соціального захисту населення з урахуванням прогресивного розвитку суспільства та держави, результатом реалізації якого є стан захищеності кожної особистості. Соціальна безпека, соціальний захист, соціальне обслуговування, підтримка й допомога разом із соціальною реабілітацією, соціальною роботою та соціальним управлінням і відповідальністю є структуроутворюючими елементами соціальної політики (рис. 1).

Успішне вирішення даного питання потребує аналізу світового досвіду формування соціальної політики у контексті забезпечення соціальної безпеки як на рівні держави, так і на рівні регіону. Держава, як основний суб'єкт соціальної політики має в першу чергу створити умови для соціальної безпеки громадянина, для цього можна застосовувати практику виплат за страховою подією, під час чого посилюється роль регіонів, які забезпечують адресність, доступність та цільову спрямованість соціальних послуг.

Таким чином, саме надійна система соціального захисту населення, яка включає законодавчі, економічні, соціальні гарантії, надає працездатним громадянам рівні умови для поліпшення свого добробуту, а непрацездатним і соціально вразливим верствам населення – першочерговість у користуванні суспільними благами. У сучасних умовах система соціального захисту охоплює весь життєвий цикл людини від її народження до смерті. Тобто у сучасних умовах для створення надійної системи соціального захисту населення необхідно думати одночасно про законодавчі, економічні, соціальні гарантії. Саме таке спрямування надасть працездатним громадянам рівні умови для поліпшення добробуту, а непрацездатним і соціально вразливим верствам населення – першочерговість у користуванні суспільними благами.

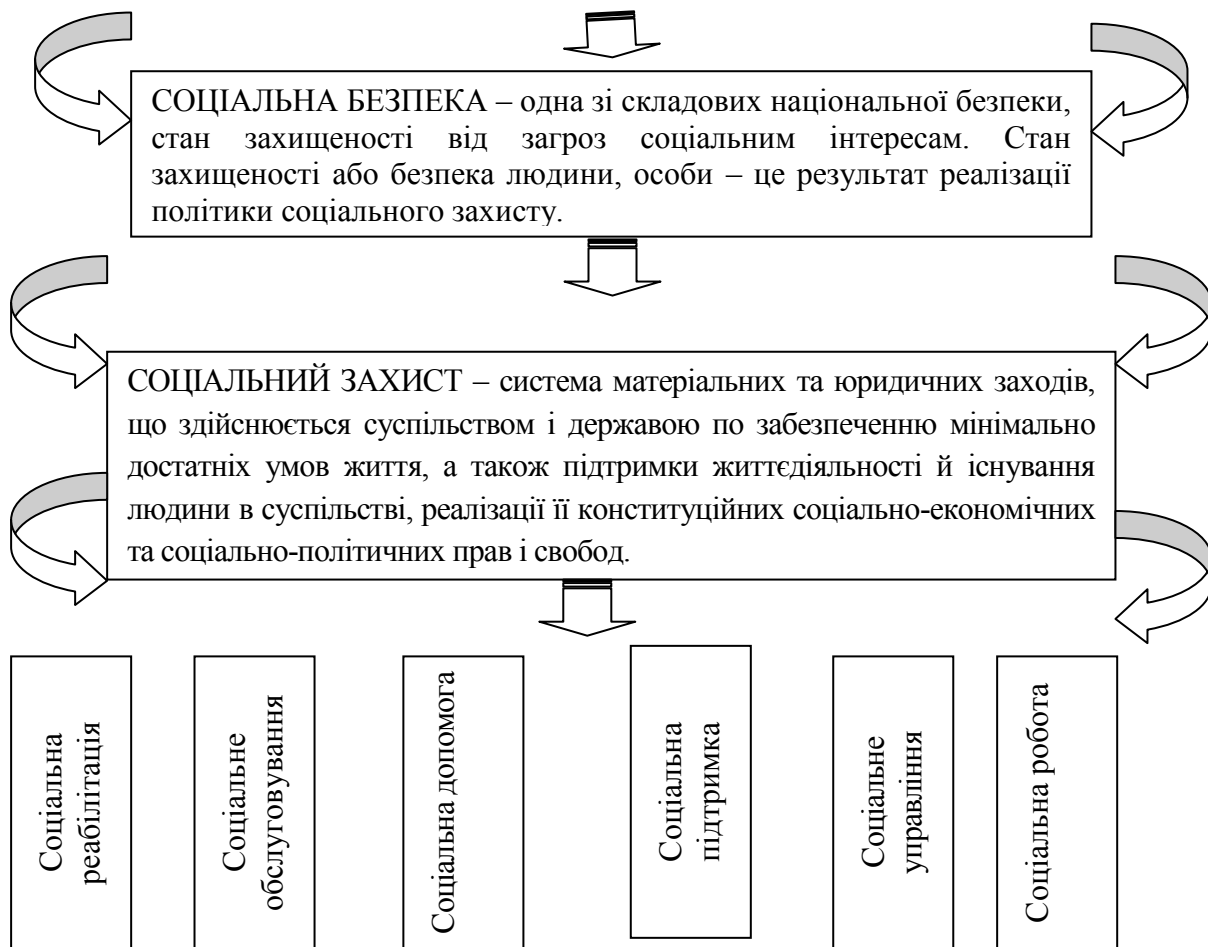

Рис. 1. Структуруючі елементи соціальної політики [4, с. 41]

Необхідність урахування вимог національної безпеки держави у соціальній сфері потребує системного підходу до формування соціальної політики, яка передбачає забезпечення соціальної безпеки, регулювання соціальних процесів, створення умов для сталого людського розвитку, соціальний захист населення з урахуванням світового досвіду забезпечення соціальної безпеки.

Основні положення стосовно соціального захисту містить Конституція України саме її реформування у контексті виявлення існуючих загроз і небезпек з метою мінімізації їх впливу та визначення напрямів реформування соціальної політики держави сприятиме рішенням важливих питань у соціальній сфері.

Аналіз показників соціально-економічного розвитку регіонів України показав їх суттєві диспропорції щодо інтенсивності міжрегіонального співробітництва, в тому числі в економічній сфері; самостійного забезпечення стабільного зростання; залучення інвестиційних ресурсів та їх використання; соціального розвитку, що актуалізує врахування регіональної складової в процесі формування соціальної безпеки. З метою виявлення загроз соціальній безпеці регіону проаналізовано соціальні показники його розвитку, зокрема показники зростання рівня життя і добробуту населення, величину трудових доходів громадян, демографічну ситуацію, стан здоров'я, освіти, зайнятості, пенсійного забезпечення та ін.

Аналіз ризиків і загроз у соціальній сфері дозволив визначити напрями реформування системи соціального захисту для створення позитивного соціального ефекту:

- формування комплексної системи соціального захисту, що не зменшує потенціалу трудової та ділової активності індивідів; створення системи самозахисту й соціальної адаптації населення при державному фінансуванні соціальної сфери;
- створення єдиної програми соціального захисту, що включатиме всі види соціальної допомоги;
- розроблення критеріїв та принципів надання соціальних пільг і компенсацій за кожним їх видом, заміна пільг грошовими компенсаціями;
- контроль за фінансовими потоками системи соціального захисту населення з метою раціоналізації обсягів і напрямів державних витрат;
- дотаційний характер відносин соцзахисту щодо проблемних регіонів;
- підвищення соціальних виплат до рівня, не нижчого від прожиткового мінімуму, встановленого законодавством.

Забезпечення соціальної безпеки включає соціальний захист населення. Проведене соціологічне дослідження серед 100 респондентів дозволило визначити що абсолютну задоволеність рівнем соціального захисту Полтавського регіону відчуває незначна кількість опитаних – 5,5%, а 94,5% залучених до опитування частково або повністю є незадоволеними.

Результати опитування дозволяють стверджувати, що у більшості респондентів немає впевненості в тому, що держава зможе захистити їх інтереси, а найбільш незадоволеними є життєві потреби в поліпшенні здоров'я й медичної допомоги, задовільних умовах проживання і працевлаштуванні.

Література

1. Конституція України станом на груд. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>.
3. Соціально-економічна безпека : [навч. посіб.] / О. О. Беляєв, Л. П. Бортнікова, В. І. Кириленко та ін. – К. : КНЕУ, 2010. – 316 с.
4. Онищенко В. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти : [монографія] / В. О. Онищенко, Т. М. Завора, О. В. Чепурний. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.

УДК 330.1

Ус Жанна Вікторівна, Литвин Ганна Павлівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

науковий керівник – к.е.н., доцент Глушко А.Д.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Однією з найважливіших складових економічної безпеки України в сучасних умовах є фінансова безпека, яка, в свою чергу, є основою національної безпеки держави та без якої практично неможливо розв'язати жодне із завдань, що стоять перед державою.

Фінансова безпека включає:

- стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів;

- гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі;
- готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів;
- підтримка соціально – політичної стабільності суспільства;
- формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [4].

Варто зазначити, що фінансова безпека держави має зовнішні та внутрішні аспекти. Зовнішні аспекти відображаються, перш за все, в фінансовому суверенітеті країни, незалежності національної фінансової системи. Але говорити про абсолютну фінансову незалежність в умовах глобалізації недоречно. Адже на фінансовій безпеці України позначаються процеси фінансової глобалізації, що посилюються у світовому співтоваристві. Відтак проблема фінансової безпеки сьогодні виходить за національні межі. Зростають масштаби мобільності капіталу і посилюється інтенсивність його обігу, та зростає рівень інтеграції та консолідації фінансових ринків.

Щодо внутрішньої фінансової безпеки України, то вона визначається досконалістю правової, організаційної та інституціональної бази, а також політичною стабільністю, рівнем ризиків ринкової кон'юнктури, масштабами тіньової економіки та рівнем корупції в державі.

Підвищення рівня фінансової безпеки держави потребує системних дій, які мають містити в собі механізми у сфері бюджетної та монетарної політики, фондового ринку, а також у сфері регулювання корпоративного сектору економіки тощо. Можна запропонувати систему заходів стосовно зміцнення фінансової безпеки України. Щоб зміцнити банківську систему потрібно активізувати роботу в напрямі зміцнення власної капітальної бази банками, заходи щодо запобігання відтоку депозитів фізичних осіб, відновити довіру населення щодо розміщення коштів на довгостроковій основі; зменшити ставки за кредитними ресурсами, наближаючи їх до рівня європейських країн; зменшити присутність іноземного капіталу в банківській системі України та ін.

Зміцнення бюджетної системи потребує проведення оптимальної податкової політики в контексті зростання загального обсягу бюджетних доходів, рівномірне поєднання внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування бюджетного дефіциту, удосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих заощаджень приватного сектору та доходів населення країни.

Для покращення боргової системи потрібно:

- зменшити негативне сальдо торговельного балансу України;
- підвищити рівень золотовалютних резервів;
- використання позикових коштів міжнародних організацій на стимулювання економічного розвитку країни, а не погашення боргів уряду.

Валютна та монетарна безпека потребує таких заходів як, установлення НБУ «плаваючого» валютного курсу національної валюти з метою припинення девальваційних процесів; спрямування кредитних ресурсів МВФ на структурні інвестиційні зрушення та реформування економіки, суворий контроль доцільності використання таких коштів; зменшення питомої ваги готівкових коштів у загальному обсязі грошової маси, що сприятиме зменшенню рівня тонізації економіки; збалансування грошового й товарного ринків, тобто зниження рівня інфляції.

Реалізація запропонованого комплексу заходів, що охоплює більшість складників фінансової безпеки, дасть змогу значно підвищити її рівень за умови забезпечення підтримки на законодавчому, виконавчому, владному рівнях.

Проведене дослідження показало, що фінансова безпека держави – комплексне поняття. Важливою умовою ефективного функціонування держави є її міцна економічна безпека, в той час як фінансова безпека є його складовою та відображає фінансовий стан держави. Подальші дослідження у сфері зміцнення фінансової безпеки держави доцільно спрямувати на обґрунтування механізму управління внутрішніми й зовнішніми ризиками державної фінансової стабільності.

Література

1. Комарницький І. М. Сутність і шляхи забезпечення фінансової безпеки держави [Текст] / І. М. Комарницький, І. А. Франів, Б. М. Комарницький // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2010. – Вип. 2(49). – С. 22–28.
2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : [монографія] [Електронний ресурс] / М. М. Єрмошенко. – Режим доступу : <http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva>.
3. Наконечна Н. В. Тенденції індикаторів фінансової безпеки України / Н. В. Наконечна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 219.
4. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. – № 3.

УДК 336

Чумак Юлія Миколаївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістрант*

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ІНДИКАТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

В умовах євроінтеграції актуальними стають проблеми реформування системи управління регіональним розвитком, які нерозривно пов'язані з удосконаленням інституційно-правового забезпечення, формуванням стратегічних пріоритетів і цілей розвитку регіонів, підвищенням ефективності планування, впровадженням інформаційних систем моніторингу політичного і соціально-економічного регіонального розвитку. При цьому необхідно сформулювати таку оптимальну систему управління, яка сприяла б розвитку самостійності регіонів у нерозривному зв'язку з координацією державної регіональної політики з боку центру. Як засвідчує світовий досвід, одним з ефективних механізмів реалізації стратегічних цілей розвитку регіону є індикативне планування. Це пов'язано, з вирішенням проблеми взаємодії директивно-централізованого управління економікою з ринковим саморегулюванням.

Теоретичні, методичні та практичні проблеми комплексної оцінки, прогнозування регіонального соціально-економічного розвитку (далі СЕР), формування системи індикативного планування викладено в працях і дослідженнях українських учених. Проте, різноманітність підходів та дискусійний характер окремих питань до індикативного планування СЕР, вимагають подальшого науково-методичного обґрунтування, удосконалення та впровадження вітчизняної системи індикативного планування, яка, ґрунтуючись на досвіді інших країн, враховувала б особливості регіонального розвитку України.

Сутність територіального індикативного планування полягає в тому, що в умовах єдності і боротьби протилежностей інтересів держави, приватного бізнесу і суспільства з'являється можливість згладити ці протиріччя, реалізуючи скоординовані, взаємовигідні й прийнятні для усіх учасників індикативні плани, які формуються згідно з науково обґрунтованими (за результатами моніторингу СЕР) пріоритетами і цілями стратегічного і сталого розвитку територій регіонів, із залученням дієвих механізмів державного регулювання, державно-приватного партнерства у системі ефективного управління регіональним розвитком [3, ст. 202]. Основною метою індикативного планування СЕР є підвищення добробуту населення, створення сприятливих умов для життя й діяльності всіх господарюючих і соціальних суб'єктів, стійкого і безпечного розвитку суспільства, посилення конкурентних позицій регіону.

В останні десятиліття в економічній теорії розвивається новий напрям, що доповнює і синтезує традиційні неокласичні, інституціональні й еволюційні концепції - теорія економічних систем, згідно з якою під системою розуміється відокремлена і відносно стійка в просторі та в часі частина навколишнього світу, що характеризується зовнішньої цілісністю і внутрішнім різноманіттям.

У зв'язку з цим, індикативного планування СЕР регіону необхідно розглядати як систему пов'язаних між собою у часовій послідовності елементів і процесів, що характеризують хід планування, починаючи від аналізу і оцінки вихідного стану розвитку територій регіону до формування індикативного плану, програмних документів з подальшим контролем їх виконання [2, ст. 35].

З метою створення сприятливих умов для реалізації стратегічних планів і програм регіонального СЕР необхідно прийняти низку важливих законів і постанов. Насамперед, має бути прийнята нова «Концепція державної регіональної політики в Україні», яка має стати основою для підготовки та ухвалення нових нормативно-правових актів та внесення необхідних змін до чинних. У Концепції мають бути визначені принципи, цілі, напрями і пріоритети регіональної політики, інструменти її реалізації, розроблені основи територіальної організації публічної влади. Процеси системи індикативне планування СЕР відображають послідовність розробки і виконання основних етапів, пов'язаних з організаційно-підготовчими заходами, моніторингом СЕР, програмуванням, узгодженням і координацією індикативних планів регіону та його адміністративно-територіальних одиниць.

У більшості регіонів країни застосовують так званий адміністративний метод при розробці концепцій, стратегій і програм СЕР. Документи розробляються представниками владних структур (іноді із залученням окремих фахівців) без будь-якого обговорення та узгодження з представниками бізнес-структур і населення. Відсутність належної кваліфікації і професійної підготовки у більшості представників місцевої влади призводить до нерозуміння реальної обстановки і небажання вирішувати насущні проблеми суспільства. Після затвердження обласною Радою, планові і програмні документи передаються керівництву на місцевому рівні, яке фактично формально переписує їх для своїх адміністративно-територіальних одиниць (районів, малих і середніх міст). У результаті, такі методи роботи владних структур, як правило, не сприймаються ні господарюючими, ні соціальними суб'єктами, які виявляються практично відстороненими від участі у плановому процесі. Програми СЕР часом носять формальний характер і не завжди відповідають справжнім цілям і завданням територіальних утворень [4, ст. 262].

Індикативне планування не може здійснюватися без реформування інституційно-правового забезпечення, яке передбачає систематизацію і вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази та інституційну підтримку розвитку взаємовигідних зв'язків між учасниками планового процесу. В той же час, в Україні досі не

сформований дієвий інституційно-правовий механізм державного регулювання розвитку регіонів. В прийнятих нормативно-правових документах має місце невизначеність формулювань, неузгодження та суперечність окремих положень і, що саме найголовніше, відсутність системного підходу до формування законодавчої бази.

У зв'язку з цим використання системи індикативного планування соціально-економічного розвитку регіонів дозволить підвищити дієвість державного механізму регіонального управління та підвищити рівень життя населення.

Література

1. Євсєєва О. О. Методичний підхід до розробки системи індикаторів і прогнозування соціально-економічного розвитку регіону / О. О. Євсєєва // Економічний простір. – 2011. – № 46. – С. 62-73
2. Козловський С. В. Методичні основи розробки системи індикативного планування в регіоні / С. В. Козловський // Регіональна економіка. – 2010. – № 1 (55). – С. 32–38.
3. Мордовцев О. С. Сутність та цілі індикативного планування соціально-економічного розвитку регіону / О. С. Мордовцев // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2013. – №1 (64). – С. 201-206.
4. Подлесна В. Г. Індикативне планування: сутність та роль у здійсненні інноваційно спрямованого соціально-економічного розвитку / В. Г. Подлесна // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – №1(3), том 2. – С. 262-267.

УДК 336.711

Шаповал Людмила Петрівна

*Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського
кандидат економічних наук, доцент*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ В УМОВАХ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ

Закон України «Про Національний Банк України» визначає пріоритетну мету грошово-кредитної політики досягнення та підтримку цінової стабільності в державі. Для досягнення та підтримки цінової стабільності Національний банк застосовує режим інфляційного таргетування. Сутність режиму інфляційного таргетування полягає у публічному оголошенні кількісних цілей з інфляції та зобов'язанні центрального банку досягати цих цілей протягом середньострокового періоду.

Рішення щодо грошово-кредитної політики приймаються з урахуванням прогнозу інфляції. Середньострокова ціль щодо інфляції встановлена на рівні $5\% \pm 1$ в.п. (для річного приросту індексу споживчих цін) і досягатиметься поступово. Визначена така траєкторія зниження інфляції для досягнення середньострокової цілі: грудень 2017 року: $8\% \pm 2$ в.п., грудень 2018 року: $6\% \pm 2$ в.п., грудень 2019 року і надалі: $5\% \pm 1$ в.п.

Для досягнення та підтримки цінової стабільності Національний банк використовує наявні монетарні інструменти, основним серед яких є ключова процентна ставка грошово-кредитної політики – облікова ставка Національного банку.

Якщо прогнозована інфляція знаходиться вище цільового рівня, то для її стримування проводиться політика «дорогих грошей», тобто процента ставка підвищується. І навпаки, при нижчому прогнозованому показнику інфляції порівняно з

цільовим рівнем проводиться політика «дешевих грошей», коли процентна ставка знижується.

Змінюючи ставки за своїми операціями з банками, центральний банк впливає на умови, за якими банки укладають угоди між собою на грошовому ринку, і, таким чином, і на вартість короткострокових кредитних коштів. Через механізми перетоку капіталу між різними секторами фінансового ринку вартість короткострокових коштів впливає на процентні ставки банків за кредитними та депозитними операціями з підприємствами та населенням, обмінний курс гривні та ціни інших фінансових активів. У кінцевому підсумку за допомогою зміни процентної ставки центральний банк опосередковано впливає на такі макроекономічні показники, як ВВП та інфляція.

Отже, розглянемо механізм дії облікової ставки в умовах інфляційного таргетування. Грошово-кредитна політика Національного банку впродовж першого півріччя 2017 року спрямована на досягнення цілей щодо інфляції на 2017 та 2018 роки. Рішення щодо облікової ставки зумовлювалися насамперед необхідністю балансування між нівелюванням інфляційних ризиків і підтримкою економічного зростання.

У I кварталі 2017 року Національний банк утримувався від пом'якшення грошово-кредитної політики – облікова ставка зберігалася незмінною на рівні 14%. У січні Національний банк утримувався від зниження облікової ставки, зважаючи на інфляційні ризики, пов'язані із двократним підвищенням мінімальної заробітної плати та прямим впливом на зростання споживчого попиту і собівартість продукції та опосередкованим – на інфляційні очікування українців. Підвищення мінімальної заробітної плати було основним чинником підвищення прогнозу інфляції на кінець 2017 року до 9,1%.

При цьому Національний банк не вважав за доцільне застосувати основний інструмент монетарної політики - облікову ставку - для приведення прогнозу інфляції до 8% (центрального значення цільового діапазону) у 2017 році, оскільки це могло б призвести до необґрунтованої волатильності ринкових процентних ставок та інфляції в майбутньому, а також загальмувати зростання економіки, яка сьогодні виходить із кризи.

У лютому-березні 2017 року, незважаючи на сприятливу зовнішню кон'юнктуру, стабілізацію ситуації на валютному ринку, помірне укріплення гривні, концентрація інфляційних ризиків посилилася. Це зумовило продовження проведення Національними банком стриманої монетарної політики. Найбільш вагомий ризик для інфляції у цей період пов'язаний з активізацією бойових дій та блокадою транспортних шляхів на сході країни. Такі події можуть становити ризик для прогнозу інфляції опосередковано через негативний вплив на платіжний баланс з огляду на скорочення виробництва та експорту металургійної продукції, збільшення імпорту енергетичного вугілля та відповідним негативним впливом на баланс попиту та пропозиції валюти на внутрішньому ринку. Побічним ефектом від зазначених подій також могло стати погіршення інфляційних очікувань.

У II кварталі 2017 року Національний банк відновив процес пом'якшення монетарної політики: облікова ставка була знижена на 1 в. п. (у квітні) та 0,5 в. п. (у травні) до 12,5% річних. Це стало можливим завдяки контрольованості інфляційних процесів та послабленню ризиків у результаті завершення успішного чергового перегляду програми з МВФ, подальшого поліпшення кон'юнктури на сировинних ринках, зміцнення обмінного курсу гривні та зниження інфляційних очікувань. За таких умов Національний банк вважав за доцільне пом'якшувати грошово-кредитну політику для підтримки економічного зростання.

У вересні 2017 року на засіданні Правління Національного банку України було прийнято рішення залишити облікову ставку незмінною на рівні 12,5% річних. Це дозволить провести стриману монетарну політику зумовлену необхідністю повернення

інфляції до цільової траєкторії. Стримана монетарна політика має сприяти збереженню тренду на покращення інфляційних очікувань та наближенню інфляції до центральної точки цільового діапазону в другому кварталі 2018 року.

Виходячи з наведеного, слід зазначити, що успішне досягнення цілей, викладених в Основних засадах грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу, вимагає від Національного банку гнучкого застосування всіх наявних у нього інструментів грошово-кредитної політики. Під час проведення грошово-кредитної політики для досягнення цілей з інфляції Національний банк як основний монетарний інструмент використовуватиме облікову ставку, яка встановлюється Правлінням Національного банку та відображає стан грошово-кредитної політики, слугуючи операційною ціллю для короткострокових процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку.

Приймаючи рішення щодо рівня облікової ставки, Національний банк орієнтуватиметься як на фактичний рівень інфляції, так і на прогнозний. У разі перевищення прогнозом інфляції цільового значення Національний банк виходитиме з необхідності проведення жорсткішої грошово-кредитної політики для повернення прогнозу до цілі. І навпаки – за нижчого за цільове значення прогнозу інфляції Національний банк пом'якшуватиме монетарну політику. Таким чином інфляція в середньостроковій перспективі завжди має повертатися до цілі. За цих умов Національний банк зберігатиме облікову ставку додатною в реальному вимірі відносно очікуваної інфляції.

Водночас слід врахувати особливості стану та фактичного розвитку національної економіки України, які впливають на ефективність використання Національним банком системи процентних ставок і пов'язаних з ними інструментів грошово-кредитної політики, зокрема:

- недостатньо розвинений фондовий ринок, особливо в частині приватних цінних паперів – їх частка в загальному обсязі біржових контрактів не перевищує 5%;
- наявність великого сегмента економіки, що не обслуговується банківськими розрахунками, – частка агрегату М0 в грошовій масі становить близько 28%, що за міжнародними порівняннями є індикатором її значної готівкової залежності;
- активне використання як засобу приватних заощаджень та неформальних розрахунків готівкової іноземної валюти – хоча її наявний обсяг не піддається точним підрахункам, проте за експертними оцінками він вимірюється десятками мільярдів доларів США;
- різке стискання міжбанківського кредитного ринку – за три останніх роки його середньоденні обсяги зменшилися до рівня 2005 року;
- тривалі практики пов'язаного кредитування на неринкових умовах.

Поступове нівелювання зазначених чинників посилюватиме потенційну дієвість застосування облікової ставки Національного банку.

Література

1. Закон України «Про Національний банк України» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/annot/679-14>.
2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу // Рада НБУ. – К.: НБУ, 2016. – 19 с.
3. Інфляційний звіт НБУ січень-серпень 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГРОШОВО–КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

УДК 336

Волкова Валерія Валеріївна

*Донецький Національний університет імені Василя Стуса,
кандидат економічних наук, доцент*

Бабій Анна Ігорівна,

*Донецький Національний університет імені Василя Стуса,
студент*

МІСЦЕ BITCOIN У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ

У наш час світовою фінансовою спільнотою відбувається поступове визнання BitCoin. Так, в Сінгапурі правовий статус BitCoin прирівняли до іноземної валюти, Норвегія визнає його як біржовий актив. Євросоюз звільнив BitCoin від ПДВ при обміні на фіатні валюти. Німеччина визнала його «приватними грошима», застосовуваними спільнотою користувачів для здійснення операцій багатостороннього клірингу. Легалізації BitCoin – це глобальна тенденція, і в кожній країні дана «світова валюта» привертає все більший інтерес громади, що і зумовлює актуальність цієї теми.

Детальний аналіз розвитку BitCoin як валюти проводили такі вчені як Гаррік Хілеман, Мішель Раукс, Роджер Воттенхофер, Алекс Тапскотти.

BitCoin – електронна валюта, концепт якої був озвучений 2008 року Сатоші Накамото. Вона покладається на криптографічні принципи, щоб створити унікальні, невідтворювані і ділені маркери валюти. Користувачі зберігають криптографічні ключі до своїх власних грошей локально на персональному комп'ютері, і проводять транзакції безпосередньо один з одним через пірингову мережу, перевіряючи за допомогою неї достовірність грошових переказів. Фізично кожна монета в системі має свій унікальний ключ. Наразі, кількість монет в обігу системи становить близько 16 млн. (всього може бути 21 млн.). Фактично, сьогодні, BitCoin – це хмарна мережа розподілених обчислень.

Доцільно буде сказати, що в BTC існує два способи отримання монет BitCoin: генерація їх власними силами або купівля за якусь традиційну валюту (звичайний спосіб конвертації валют). У момент запуску системи на, фазі її «розігріву», було створено ситуацію, коли генерація монет була досить простою й доступною всім процедурою. Алгоритм спроектований так, що в міру розвитку системи й збільшення грошової маси в ній, генерація нових грошей стає все складнішим обчислювальним завданням, вимагаючи все більше потужностей. Таким чином, якщо спочатку система активно залучає широкі маси учасників мотивацією досить легко збагатитися, то на якійсь стадії стає вигідніше купувати вже готові монети, ніж намагатися згенерувати їх, що створює попит на BTC. Далі запускається стандартна біржова торгівля, яка породжує конвертованість. Всі дані про кількість BitCoin користувача зберігаються у бінарному файлі, який називають гаманцем [1].

На нашу думку, майнити вигідно, але вже сьогодні, а ще краще вчора. Складність видобутку зростає щодня і, відповідно, вартість на відеокарти для майнінга теж зростає (це пояснює зростання акцій nVidia і AMD). Також, слід зауважити, що майнити вигідно самому, а не за допомогою пулів, на сьогоднішній день вони малорентабельні, оскільки окупність вкладу складає близько 8 місяців. З огляду на те, що контракт

укладається на 1 рік, лише 4 місяці отримується чистий прибуток. Проте, не слід забувати, про безліч факторів, під впливом яких, можна не отримати прибутку взагалі. Наприклад, нещодавно, паніка на криптовалютному ринку сталась через заборону Китаєм всіх ICO (Initial Coin Offering – спосіб залучення первинного капіталу з використанням криптовалюти) в цій країні, внаслідок чого «просів» курсе BitCoin. Відтак, на ціну валюти головною мірою впливають наступні фактори:

1. Обмежена кількість монет.
2. Торги альткоїнов в парі з BitCoin на криптовалютних біржах.
3. Зростання мережі BTC.
4. ICO (Initial Coin Offerings).
5. Новинні індикатори.
6. Технологічні прориви і проблеми.
7. Вплив державних інститутів.
8. Тіньовий ринок.

Вважається, що до переваг BTC належить: децентралізація, повна анонімність, абсолютна надійність, величезний потенціал, поступове визнання світовою фінансовою спільнотою [2].

Проте, критика BitCoin йде від часу запуску системи і включає кілька головних положень:

- нечесний початковий розподіл;
- емісія грошей поза контролем держави;
- обіг нелегальних товарів;
- багато економістів вважають систему BitCoin «спекулятивною бульбашкою» [1].

Незважаючи на це, графік зростання курсу на BitCoin наочно підтверджує його все більший вплив на фінансові ринки країн (Рис. 1).

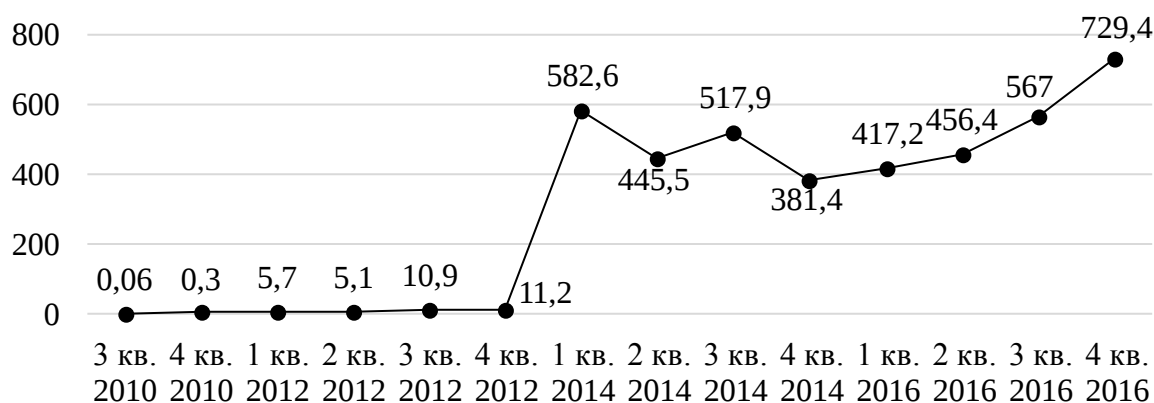

Рис. 1. Курс BitCoin по відношенню до дол. США за 2010–2016 рр. [3]

З графіка видно різке зростання популярності BitCoin у 4 кварталі 2012 р. З того часу курс постійно «стрибає», але все таки впевнено піднімається вгору. Піку своєї популярності дана криптовалюта досягає у 2017 році (Рис. 2).

Відтак, бачимо його зростання в порівнянні з 2016 роком. 2 вересня 2017 р. криптовалюта встановила рекорд – 5012 дол. США. Станом на 23 вересня 2017 року курс дещо знизився – до 3775.22 дол. США або 95894.19 грн.

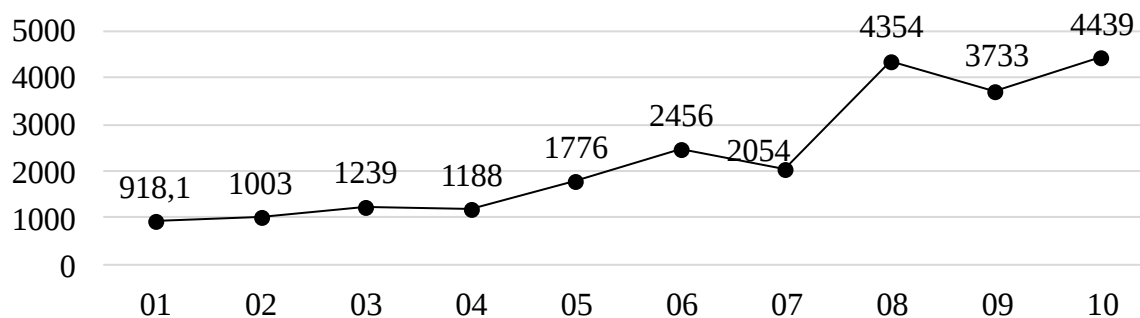

Рис. 2. Курс BitCoin по відношенню до дол. США у 2017 р. (за місяцями) [3]

Наразі, ринок поступово наближається до капіталізації майже в 80 млрд. дол. США. Ринкова капіталізація BitCoin тепер становить близько 50% всього криптовалютного ринку [3]. А також BTC становить майже половину ринкової капіталізації Visa, розмір якої 200 млрд дол. США.

В Україні справжня популярність криптовалют розпочалася у 2014 році, коли ентузіастами було створено громадську організацію, що має на меті поширення, розвиток та вивчення BitCoin та інших віртуальних валют на території нашої держави – Bitcoin Foundation Ukraine (BFU). Приблизно в цей час також почали з'являтися перші компанії та агенції, які пропонували фізичний обмін криптовалют за готівку, а також здійснення грошових онлайн-операцій. Нещодавно BFU спільно з кількома іноземними статистичними компаніями провели цікаве дослідження щодо популярності та рівня використання біткоїн в Україні. Дані вийшли дуже цікаві – Україна потрапила до першої десятки країн світу за використанням BitCoin-нодів або вузлів, близько 40 % всіх угод з використанням даної криптовалюти були укладені на біржах з українським корінням. Фахівці пояснюють цей факт тим, що Україна також в числі перших за кількістю та якістю навчання IT-спеціалістів. Проте, НБУ надає свій коментар щодо використання даного типу валют – «...віртуальна валюта BitCoin вважається грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства». Варто зазначити, що одним із стратегічних напрямів роботи BFU можна вважати розробку та впровадження нормативно-правових актів та інших регуляторних документів законодавчого характеру, які б вивели учасників ринку BitCoin з тіні.

З 19 грудня 2016 року Українська біржа запустила торгівлю ф'ючерсними контрактами на індекс Bitcoin. Специфікація контрактів зареєстрована в НКЦПФР. Це фактично перший регульований ринок в світі, який запропонував ф'ючерсні контракти на BitCoin. А в тому ж 2016 р. юридична компанія Axon Partners стала першою українською компанією, що внесла біткоїни в свій статутний капітал.

До кінця вересня 2017 року в Україні планується надати криптовалюті певний правовий статус. Який саме, досі невідомо, адже, НБУ не визнав Bitcoin ні валютою, ні платіжним засобом [1].

Таким чином, можемо зробити висновок, що, на сьогоднішній день, Bitcoin набирає все більшої популярності: країни легалізують його статус і запроваджують систему розрахунку BTC у різноманітних закладах. Проте, перспективи Bitcoin неоднозначні: коли буде видобуто 21 млн, актив повинен буде рости в ціні, адже якщо хтось захоче його придбати, відразу ж зміниться крива попиту і збільшиться ціна. А з іншого боку, чи буде він комусь потрібен через кілька років?

Література

1. Bitcoin [Електронний ресурс]: вільна енциклопедія, 2017. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Bitcoin#.D0.9A.D1.80.D0.B8.D1.82.D0.B8.D0.BA.D0.B0>
2. Bitcoin: що це таке і як працює в Україні та світі [Електронний ресурс]: Інформаційне агенство Волинські новини. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/news/economics/Bitcoin-shcho-tse-take-i-iak-pratsiuye-v-ukrayini-ta-sviti/>
3. Курс Биткоина на сегодня [Електронний ресурс]: Myfin.by. – Режим доступу: <https://myfin.by/crypto-rates/bitcoin-usd>.

УДК 336.71

Богатирчук Марія Олегівна, Євтушенко Ольга Костянтинівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти
Науковий керівник - Онищенко Світлана Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПЕРЕШКОДИ РОЗВИТКУ

Питання впровадження інноваційних технологій у банківській сфері набуло особливої актуальності у зв'язку з необхідністю розвитку вітчизняної банківської системи. В Україні рівень інноваційного потенціалу є досить високим, але на сучасному етапі не реалізується в повному обсязі. Згідно із загальними законами економіки, між фінансовою стабільністю, ефективністю, конкурентоспроможністю та інноваційним потенціалом банку існує стійка залежність, тому фінансові інновації відіграють важливе значення в їх забезпеченні. В Україні практика фінансових інновацій, які реалізовані державними банками, є незначною. Водночас значна питома вага інноваційних ініціатив існує в сегменті комерційних банків. Українські банки, як правило, залучають досвід своїх західних партнерів, що унеможливорює набуття власного досвіду та власних унікальних розробок, але скорочує витрати на створення нових продуктів, тестування та апробацію [1].

В теперішній час, у банках України, які впровадили Інтернет-банкінг, доступні такі види Інтернет-послуг, як перевірка залишків за рахунками; грошові перекази, як в Україні, так і за кордон; отримання виписок за рахунками; сплата рахунків; оформлення депозиту; конвертація валюти; замовлення додаткових платіжних карт, та ін, [2].

Для більш повного розуміння необхідності й важливості інноваційних технологій в банківській сфері розглянемо переваги і недоліки, шляхом аналізу SWOT (табл. 1).

Розкриваючи сутність SWOT-аналізу інноваційних технологій в банківській сфері, правомірно зазначити наступне.

Позитивні аспекти внутрішнього середовища (Strengths) являють собою внутрішні сильні сторони інноваційних технологій банківської сфери, які закладені у вигідності і доцільності проведення активної політики модернізації і підвищення доступності банківських продуктів, що є необхідною умовою переходу до розвинених ринкових відносин, сучасної постіндустріальної економіки та виходу на світовий фінансовий простір. Адже інноваційні технології сприяють автоматизації даних, що надає швидкий

доступ до інформації та забезпечує безперебійне виконання операцій, а раціональне запровадження процесів інновацій підвищує операційну ефективність, що допомагає зменшити витрати на виконання банківських операцій і одночасно поліпшити якість обслуговування.

Таблиця 1

SWOT-аналіз інноваційних технологій в банківській сфері

	Позитивний вплив	Негативний вплив
Внутрішнє середовище	S автоматизація даних; витрати співставні з користю; мінімізація затрат і прискорення рутинної роботи; зміна взаємовідносин з клієнтами, поява нових засобів отримання прибутку; великий вибір комп'ютерних систем для забезпечення відповідних сервісів.	W – значні фінансові витрати на комп'ютеризацію; – необхідне навчання персоналу та адаптація системи до відповідних умов роботи; – рівень та якість існуючих платформ не достатньо висока.
Зовнішнє середовище	O формування сучасного іміджу банківської установи; розширення можливостей дистанційного обслуговування клієнтів; розвиток ринку банківських послуг, як складової фінансового ринку; розвиток економіки країни на базі банківської платформи загалом; активізація діяльності вітчизняних банків на європейському ринку.	T рівень послуг інноваційних технологій низький щодо міжнародних тенденцій; відсутність гарантії стабільності; ризик несприйняття інновацій консервативними членами суспільства похилого віку.

Також через можливість зосереджувати нові потоки доходів за рахунок впровадження інноваційних продуктів і високої якості обслуговування клієнтів інновації надають зростання конкурентоспроможності банківської установи. Також варто зазначити, що банківські комп'ютерні системи на сьогоднішній день є однією з найбільш швидко прогресуючою галузей прикладного мережевого програмного забезпечення. Тому майже всі великі компанії розробники комп'ютерної техніки пропонують на цьому ринку системи на базі своїх платформ.

Позитивні аспекти щодо зовнішнього середовища (Opportunities) підкреслюють можливості, які можуть реалізуватися у в розширенні функціональних спроможностей існуючих пропозицій обслуговування, а саме впровадження перспективних сервісів і освоєння нових інтерфейс-платформ. Імплементация інноваційних банківських проєктів – один з пріоритетних напрямів розвитку банківських установ та прямий шлях отримання конкурентних переваг на ринку фінансово-кредитних послуг України та формування сучасного іміджу банківської установи. Активний даний процес у перспективі це – розвиток економіки країни на базі банківської платформи загалом та активізація діяльності вітчизняних банків на європейському міжбанківському ринку.

Негативні аспекти у внутрішньому середовищі (Weaknesses) – слабкі сторони, які полягають у значних фінансових витратах на комп'ютеризацію, а саме програмне забезпечення, комп'ютерне та телекомунікаційне обладнання та створення бази для переходу до нових обчислювальних платформ. Таким чином відповідно до загальносвітової практики в середньому банку витрати на комп'ютеризацію складають не менше 17% від загального кошторису річних витрат [3]. Зацікавленість щодо розвитку комп'ютеризованих банківських систем визначається не бажанням витягти миттєву вигоду, а, головним чином, стратегічними інтересами, які потребують часу, адже як показує практика, інвестиції в такі проекти починають приносити прибуток лише через певний період часу, необхідний для навчання персоналу та адаптації системи до конкретних умов.

Негативні аспекти щодо зовнішнього середовища (Threats) це загрози, що гальмують створення та розвиток інноваційних технологій, пов'язані із низькою конкурентоспроможністю якості програмного забезпечення, яке все ж таки не дотягує до міжнародних інтерфейсів та рівня надання сервісу незважаючи на активний розвиток програмного забезпечення управління та доступу до банківських ресурсів. Наявність політичної, економічної та соціальної нестабільності, що відбивається на вразливості системи безпеки. Доказом є відносно недавній напад вірусної атаки, в результаті якого зупинилися найбільші інфраструктурні вузли економіки, в тому числі і робота банківського сектору. Також існує ризик несприйняття інновацій комп'ютеризації надання банківських послуг консервативними членами суспільства похилого віку.

Найближче майбутнє пропонує повну заміну мобільним телефоном пластикову картку як засіб платежу. Ідентифікація клієнта буде відбуватися завдяки NFC-чипам, вбудованим у телефон. Спектр можливих операцій буде достатньо широкий: залишок по рахунку, платежі, перекази коштів, кредити однієї фізичної особи іншій і т. ін. Існує ймовірність проведення операції без смартфона, просто прив'язавши NFC-мітку банківської карти до NFC-кілця. Причому такі транзакції будуть більш безпечними, ніж сучасні операції по картах, тому що в операторів є можливість відстежити мобільний телефон за ідентифікаційним номером. Більш того, ідентифікація клієнта банком у відділенні вже зараз можлива просто за допомогою телефону, потреба в паспорті поступово зникає. Сьогодні така тенденція з'явилася на ринках США і Європи, де ідентифікація вже відбувається навіть за адресою електронної пошти клієнта [4].

Аналізуючи перспективи та проблеми інноваційних технологій банківської системи України, маємо переваг більше ніж проблем, а відповідно нові технологічні інновації є привабливою перспективою найближчого майбутнього. Адже раціональний вибір найкращого рішення з пропонованих на ринку варіантів банківських систем, вибір стратегії розробки та поступова модернізація існуючої банківської системи є осередком забезпечення відповідного рівня банківського сектору і як наслідок стабільного функціонування фінансової системи України.

Література

1. Трудова М.Є. Інноваційні перспективи розвитку в банківській системі України / М.Є. Трудова // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип.3. – С. 485 – 490.
2. Неізнана О.В. Огляд новітніх електронних технологій і аналіз розвитку сучасного банку / О.В. Неізнана // Технологический аудит и резервы производства. – 2016. – № 2(6). – С. 28 – 31.
3. Інформаційні технології в банківській системі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://it-tehnolog.com>.

4. Ворона Т. Как будут выглядеть банки будущего [Электронный ресурс] / Т. Ворона // Apparatus. – 16.01.2016. – Режим доступа: <http://apparatus.cc/world/banks-of-the-future/>.

УДК 336.7

Волкова Неля Іванівна,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
кандидат економічних наук, доцент
Самофалова Вікторія Олександрівна,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
магістрант

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В ОЦІНЮВАННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ ЗА УМОВ АСИМЕТРІЇ ІНФОРМАЦІЇ

Порушення фінансової стійкості банків негативно впливає на відновлення дії механізму перерозподілу тимчасово вільних коштів в економіці на користь фінансування інвестиційних проєктів, розширення та активізації виробництва, що вкрай важливо для України, економіка і фінансовий сектор якої наразі знаходяться вкрай тяжкому стані. Фінансовий стан банків наразі вкрай нестабільний. За підсумками роботи у 2016 році банківська система країни понесла збитки у розмірі 159 млрд. грн.[1]. Це позначається на рівні довіри економічних суб'єктів до банків, а відтак, проблема об'єктивної оцінки фінансової стійкості банків в Україні набуває особливої актуальності.

Проблема забезпечення стабільної і ефективної роботи банків в умовах асиметрії інформації є предметом наукових досліджень К. Бусько, О.М. Зверькова, В.В. Коваленко, Н.Ю. Няньчука, А.І. Христіна, І. К. Осяніна, Стіглиця Дж, М. Спенса та ін.

Наявні методики, що використовуються для оцінювання фінансової стійкості банків в Україні, залишаються недосконалими і не в повній мірі враховують рівень прозорості розкриття інформації для визначення стану справ у банку в умовах інформаційної асиметрії. Це унеможливує об'єктивність визначення учасниками ринку надійності банків і негативно позначається на рівні довіри до установ банківської системи країни.

Оскільки банки функціонують в ринковому середовищі і діють як комерційні структури, будь-який з них на ринку характеризується ймовірністю банкрутства, не відомий його клієнтам, тобто має місце асиметрія інформації. За цих умов оцінити фінансову стійкість банків тільки на підставі фінансових показників є недостатнім. Вкрай важливим є рівень транспарентності в оцінюванні фінансової стійкості банків.

Транспарентність (transparency) – це розкриття банком всім зацікавленим особам (кредиторам, інвесторам, громадськості) інформації щодо цілей діяльності, правових, інституційних і економічних основ, принципових рішень і їх обґрунтування, даних та інформації, прямо або опосередковано пов'язаних з діяльністю банку, а також умов підзвітності в повному обсязі, в доступній формі та на своєчасній основі [2].

Проблемам транспарентності та механізмам її реалізації в банківській сфері значна увага приділяється Світовим банком, Міжнародним валютним фондом, Банком міжнародних розрахунків.

В основу підходу до реалізації транспарентності покладено чотири принципи:

- 1) максимальний доступ до інформації;
- 2) обмежений перелік виключень;
- 3) чіткий регламент інформаційного запиту;
- 4) право оскарження відмови в наданні інформації [3].

Національний банк України, враховуючи міжнародні стандарти транспарентності й практику закордонних банків в цій сфері, також розробив ряд нормативних документів, в яких регламентовано перелік інформації про ризики, яку банки в обов'язковому порядку повинні оприлюднювати в складі офіційної фінансової звітності, й порядок її розкриття. Однак, не дивлячись на підвищену увагу наглядових органів до рівня транспарентності банків, досі не розроблено єдиної методики її визначення в оцінюванні фінансової стійкості банку.

Проведені нами дослідження показали, що з урахуванням вітчизняної та міжнародної практики розкриття інформації, аналіз і оцінку інформаційної прозорості банків доцільно здійснювати за трьома основними блоками:

- Блок 1 «Структура власності та корпоративне управління»;
- Блок 2 «Операційна діяльність та фінансова звітність»;
- Блок 3 «Менеджмент і колегіальні органи».

Для змістовного наповнення кожного з цих блоків нами вивчено методики оцінювання рівня інформаційної прозорості банку, які застосовується Українським кредитно-рейтинговим агентством «UCRA», Міжнародним рейтинговим агентством Standard & Poor's та Агентством фінансових ініціатив (АФІ). Аналіз методик цих агентств дав підстави виділити спільні для них за економічним змістом групи і показники для оцінювання транспарентності банку.

З урахуванням результатів вивчення методик вище зазначених рейтингових агентств та власних досліджень вважаємо за необхідне поряд зі спільними показниками Блоку 1 оцінювання фінансової стійкості банку, що мають місце в методиках рейтингового агентства «UCRA» та MPA Standard & Poor's, розглядати показники, які характеризують рівень концентрації власності.

Блок 2 доцільно доповнити такими показниками, як: щоквартальні звіти про прибутки і збитки та документально оформлена політика про кредитування пов'язаних сторін, наявність інформації щодо можливостей нарощення обсягів капітальної бази, показники ліквідності, максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, наявність результатів стрес-тестування по основним ризикам (кредитному, ринковому, валютному), присвоєні кредитні рейтинги з публікацією звітів, інформацію про винагороду членам Наглядової ради та Правління, що дасть можливість більш достовірно оцінити фінансову стійкість банку.

З урахуванням рівня транспарентності банку визначення індексу транспарентності в оцінюванні його фінансової стійкості пропонуємо здійснювати за наступною методикою.

1. Перш за все, визначаємо за кожним з вище зазначених 3-х блоків систему показників для оцінювання рівня транспарентності банку і вводимо їх умовне позначення:

- Блок 1. «Структура власності та корпоративне управління»:
 $X1_i$ – відповідний показник блоку 1.
- Блок 2. «Операційна діяльність та фінансова звітність»:
 $X2_i$ – відповідний показник блоку 2.
- Блок 3. «Менеджмент і колегіальні органи»:
 $X3_i$ – відповідний показник блоку 3.

2. Після цього визначаємо кількість балів за рівнем наявності та повноти інформації з такою диференціацією:

- інформація повна – 1,0 бал;
- інформація часткова – 0,5 балів;
- інформація відсутня – 0,0 балів.

3. Відносно кожного показника у блоці визначаємо його вагу і умовно позначаємо так:

Блок 1. «Структура власності та корпоративне управління»:

$j1_i$ – вага відповідного показника блоку 1.

Блок 2. «Операційна діяльність та фінансова звітність»:

$j2_i$ – вага відповідного показника блоку 2.

Блок 3. «Менеджмент і колегіальні органи»

$j3_i$ – вага відповідного показника блоку 3.

4. Тоді індекс транспарентності за кожним з 3-х блоків розраховується за формулами:

Блок 1. «Структура власності та корпоративне управління»:

$$Ind_1 = \sum_{i=1}^n \frac{X_{1i} \times J_{1i}}{100}, \quad (1)$$

Блок 2. «Операційна діяльність та фінансова звітність»:

$$Ind_2 = \sum_{i=1}^n \frac{X_{2i} \times J_{2i}}{100}, \quad (2)$$

Блок 3. «Менеджмент і колегіальні органи»:

$$Ind_3 = \sum_{i=1}^n \frac{X_{3i} \times J_{3i}}{100}, \quad (3)$$

4. Після цього визначаємо вагу кожного блоку у загальному визначенні рівня транспарентності з такими умовними позначеннями:

Блок 1. «Структура власності та корпоративне управління»:

q_1 – вага блоку 1 у загальному оцінюванні транспарентності банку.

Блок 2. «Операційна діяльність та фінансова звітність»:

q_2 – вага блоку 2 у загальному оцінюванні транспарентності банку.

Блок 3. «Менеджмент і колегіальні органи»

q_3 – вага блоку 3 у загальному оцінюванні транспарентності банку.

5. З урахуванням вище зазначених умовних позначень індекс транспарентності банку розраховується за формулою:

$$Ind_{bank} = \sum_{i=1}^n \frac{Ind_1 \times q_1 + Ind_2 \times q_2 + Ind_3 \times q_3}{100}. \quad (4)$$

Визначений за наведеною методикою індекс транспарентності банку дає можливість оцінювати його фінансову стійкість на підставі повної, достовірної, своєчасної і зрозумілої інформації про стан справ у банку, його засновників, великих акціонерів, пов'язаних осіб, колегіальні органи, стимулювання топ-менеджменту тощо, що вкрай важливо в умовах асиметрії інформації.

Література

1. Доходи та витрати банків України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
2. Моисеев С. Р. Денежно-кредитная политика: теория и практика: учебн. пособие / С.Р.Моисеев. – М. : Московская финансово-промышленная академия, 2011. – 784 с.
3. Кочетков В. М. Основи аналізу банківської діяльності / В. М. Кочетков. – К. : ЄУФІМБ, 2005. – 116 с.

УДК 336.71

Волкова Неля Іванівна,

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
кандидат економічних наук, доцент*

Свірідова Катерина Дмитрівна

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
магістрант*

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Малий бізнес як інституційний сектор економіки на сьогодні є домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва в Україні. Малі підприємства забезпечують стійкість та гнучкість економіки, наближують її до потреб споживачів, виконують важливу соціальну роль – надають робочі місця та забезпечують джерело доходу для більшості населення. На сьогодні малі та середні підприємства в сукупності генерують та реалізують більше 70% річного обсягу продукції та послуг фінансового сектору України, що не співвідноситься з рівнем кредитування МСБ.

Основну увагу фінансуванню малого та середнього бізнесу в Україні приділено у працях О. Барановського, З. Варналія, І. Жилиєва, Ю. Ключко, М. Козоріз, Т. Ковальчука, В. Кредісова, С. Реверчука, О. Титаренка, В. Черняка. Істотний внесок у розроблення теоретичних і практичних аспектів окреслених проблем внесли В. Балюк, О. Білоус, О.Д. Вовчак, О.О. Другов, М.І. Крупка, А.М. Мороз, С.І. Савлук. Однак, сьогодні немає дієвого механізму ефективної співпраці малого та середнього бізнесу та банківських установ, в якому б враховувалися чинники кредитоспроможності підприємства та зацікавленість банку в наданні кредиту МСБ.

Метою даного дослідження є визначення на методологічному рівні проблем кредитування підприємств малого та середнього бізнесу в Україні.

Непрозорість МСБ – одна з найголовніших проблем банку при оцінці кредитоспроможності потенційного клієнта. На відміну від крупного бізнесу малі підприємства не мають достатнього фінансування для привертання провідних аудиторських фірм з метою оцінки свого фінансового стану та отримання кредитних оцінок. При кредитуванні малого бізнесу оцінка ризиків таких підприємств здійснюється за допомогою внутрішньо банківських методик. Витрати на надання кредиту малому підприємству в порівнянні з прибутком, який розраховує отримати банк, достатньо великі.

Практично завжди кредитори пред'являють дуже високі вимоги до потенційних кредиторів. Ретельно вивчаються умови діяльності: час роботи підприємства, стабільність отримання виручки і чистого прибутку. Серед причин відмов у кредиті можна виділити наступні:

- 1) недостатньо стійкий стан підприємства як позичальника;

- 2) рівень ліквідності застави;
- 3) високе фінансове навантаження на позичальника;
- 4) мета кредиту, що не відповідає необхідним параметрам.

В Україні кожний банк – потенційний кредитор для МСБ, але багато банків не мають досвіду у кредитуванні суб'єктів малого бізнесу, тому що більшість з них не прагне надавати кредити дрібним підприємствам. За свідченням представників провідних українських банків сьогодні усього близько 5 банків мають спеціальні програми фінансування МСБ, і їх кількість не зростає.

Зараз банки не працюють як посередники, які направляють гроші в реальний сектор економіки, отже не виконують свою основну функцію. Для виникнення взаємодії між банком та підприємством та необхідного мікро- та макроекономічного ефекту від кредитування суб'єктів підприємницької діяльності – треба, щоб при виборі суб'єктів кредитування щільно взаємодіяли всі вище перелічені чинники.

Отже з ціллю поліпшення фінансового стану обслуговування підприємств МСБ в Україні необхідно: банківським установам розробити свої стратегії виходу на ринок послуг для дрібних клієнтів, відповідно до цих стратегій внести зміни у менеджмент, операційну та технологічну діяльність, у сферу інформаційних технологій, враховуючи особливості функціонування і потреби клієнтів малого і середнього бізнесу.

Вважаємо за необхідне оптимізувати та стандартизувати процедуру кредитування МСБ, зокрема зменшити пакет документів необхідних для оформлення договору, хоча б на першій стадії перевірки клієнта. Залишити лише ті процедури, які є невід'ємними - ідентифікація особи, звірка даних про доходи, відсутність негативної репутації щодо діяльності суб'єкта МСБ.

Література

1. Крюков С.П. Про нові тенденції у кредитуванні малого та середнього бізнесу // Фінанси. – 2015. – № 2. – С. 19–24.
2. Проблеми кредитування малого й середнього бізнесу [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.prostobank.com/probl_kredituvannya_malogo_serednogo_biznesu.

УДК 336.71

Волкова Неля Іванівна,

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
кандидат економічних наук, доцент*

Кункель Анна Олександрівна

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
магістрант*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Функціонування сучасної економіки будь-якої країни неможливе без ефективно діючої банківської системи. Банки різних рівнів глибоко проникають у сферу виробництва і активно впливають на економічні та соціальні процеси у суспільстві. Правильна організація процесу банківського кредитування, розроблення ефективною та гнучкою системи управління кредитною діяльністю є основою фінансової стабільності й ринкової стійкості банківських установ.

Вивчення економічної літератури свідчить, що кредитна діяльність комерційних банків традиційно перебуває у центрі уваги економістів і залишається сьогодні чи не найбільш дослідженим розділом банківської справи. Дослідженню теорії та практики організації кредитних відносин сприяють праці вітчизняних учених-економістів А.А.Вишневського, Л.К. Воронової, О.А. Костюченка, В.Л. Кротюка, Н.С. Кузнецової О.В. Дзюблюка, Т.Т. Ковальчука, В.Д. Лагутіна, І.М. Лазепка, А.М. Мороза, Л.О. Примостки, М.Ф. Пуховкіної, М.І. Савлука. Водночас аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що не вирішеними остаточно залишається низка теоретичних і прикладних проблем.

Метою даного дослідження є визначення на методологічному рівні проблем управління кредитною діяльністю комерційних банків в умовах трансформаційної економіки.

Протягом 2013–2017 років закріпилися тенденції незмінності основних показників кредитної діяльності українських банків, посилення їх негативного впливу на процеси економічного розвитку, підвищення недовіри до банківської системи.

Однією з найгостріших проблем взаємодії банківської системи України з реальним сектором економіки сьогодні є істотне зростання загального обсягу простроченої заборгованості за кредитами банків, яка у свою чергу, була сформована як під впливом макроекономічних чинників, так і в результаті відсутності у докризовий період ефективних систем ризик-менеджменту в українських банківських установах [1].

Значний обсяг кредитного портфеля в загальних активах, який спостерігається протягом останніх років, призвів до негативних наслідків і втрати стабільності банківської системи. Також, серед причин, що призвели до погіршення ситуації, є нестабільна політична та економічна ситуація в країні, низька платоспроможність вітчизняних позичальників, неврегульованість законодавства, зокрема щодо процедури банкрутства та процедури реєстрації обтяжень, високий кредитний ризик, що, у свою чергу, вимагає формування значних резервів [2].

Оскільки фінансовий результат діяльності банку обумовлюється двома умовами – зростанням прибутковості за підвищеного рівня ризиковості чи зниження ризику на фоні зменшення прибутку, то саме від напряму обраних методів управління кредитним ризиком залежить їх дієвість. Тому для вибору найоптимальніших інструментів впливу важливо забезпечити прогнозування та якісну оцінку ризику кредитного портфеля банку.

Вважаємо, що для моніторингу ефективності управління кредитною діяльністю, банку необхідно встановити внутрішнє граничне значення коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем, нижче за яке видача кредиту визнаватиметься недоцільною, що дозволить банкам формувати оптимальний з погляду співвідношення доходу та ризику кредитний портфель.

Література

1. Дзюблюк Л.О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / Л. О.Дзюблюк // Журнал європейської економіки – 2014. – № 1. – С. 108–125.
2. Національне рейтингове агентство «Рюрік». Аналітичний огляд БСУ за 2017 рік: текст – 2017 – С. 12–15.

*Гнатко Ольга Сергіївна, Максименко Антоніна Андріївна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти
Науковий керівник - Глушко Аліна Дмитрівна, кандидат економічних наук, доцент*

ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВО–КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Грошово-кредитна політика та механізм її реалізації в ринкових економіках постійно розвивається і адаптується до потреб розвитку національних економік. В процесі грошово-кредитного регулювання економіки Національний банк України використовує як інструменти, так і методи, і механізми (які починають діяти завдяки інструментам грошово-кредитного регулювання, саме які і надають їм рух).

Ринкові інструменти регулювання грошово-кредитного ринку, визначаються статтею 25 Закону України «Про Національний банк України»:

- 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для банків;
- 2) процентна політика;
- 3) рефінансування банків;
- 4) управління золотовалютним и резервами;
- 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;
- 6) регулювання імпорту та експорту капіталу;
- 7) зміна строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів;
- 8) емісія власних боргових зобов'язань та операції з ними [1].

А. Гальчинський поділяє інструменти грошово-кредитної політики прямого та опосередкованого впливу на основні параметри грошового обігу. В інших випадках акцент робиться на зв'язок інструментів грошово-кредитної політики з ринковими механізмами і їх розділяють на адміністративні та ринкові [2].

До ринкових інструментів або інструментів опосередкованої дії відносяться: операції на відкритому ринку; регулювання облікової ставки; зміна норми обов'язкових резервів. Інструменти опосередкованої дії є складовою частиною ринкових механізмів. Визначальною їх особливістю є те, що вони пов'язані з іншими ринковими інститутами, які реагують на зміну периметрів грошової маси. Застосування опосередкованих інструментів грошово-кредитної політики потребує існування ринкового середовища, яке спроможне реагувати на зміну параметрів регульованих змінних. Процентна політика не тільки реалізується за короткий відрізок часу, що є перевагою при не стабільному економічному розвитку, це один з найбільш ефективних важелів регулювання серед доступних Національному банку України.

Ефективність реалізації процентної політики оцінюють з різних аспектів, проте найістотнішим є макроекономічний та монетарні аспекти. Перший пов'язаний з характером впливу процентних ставок на фазу економічного циклу і ділову активність економічних суб'єктів. Монетарний аспект ефективності процентної політики пов'язаний з її здатністю впливати на грошову масу в обігу та структуру грошових агрегатів. Зниження процентних ставок за різними видами вкладів призводить до зростання частки грошей у руках населення і, відповідно, збільшення грошового агрегату M0; підвищення процентних ставок сприятиме зростанню грошового агрегату M2 [3].

Встановлення нормативів обов'язкових резервів НБУ є монетарним інструментом впливу на грошово-кредитний ринок та банківську систему, що визначається Національним банком у процентному вимірі розмір обов'язкових резервів до зобов'язань щодо залучених банком коштів. Обов'язковому резервуванню підлягають усі залучені банком кошти, за винятком коштів, залучених від банків-резидентів, міжнародних фінансових організацій та коштів, залучених на умовах субординованого боргу. НБУ може встановлювати для різних видів зобов'язань диференційовані нормативи обов'язкових резервів залежно від: строку залучення коштів (короткострокові зобов'язання банку, довгострокові зобов'язання банку); виду зобов'язань у розрізі валют (національна, іноземна, в т. ч. в банківських металах); суб'єктів (юридичні/фізичні особи, резиденти/нерезиденти).

Проводячи політику обов'язкового резервування, можна досягти таких цілей: стимулювати проведення депозитно-кредитних угод у національній валюті; зменшити операції банків у іноземній валюті шляхом збільшення їх витратності для банків; зменшити валютний ризик; обмежити зовнішнє короткотермінове кредитування, яке відбувалося в іноземній валюті. В умовах складної економічної та політичної ситуації в країні, погіршення ринкових очікувань і різкого зменшення банківських депозитів Національний банк України з метою сприяння стабільності банківської системи активно проводив операції з підтримання ліквідності банків, сконцентрувавши свої зусилля на найбільш прозорих та зрозумілих стандартних інструментах рефінансування банків. У період підвищеної напруги на грошово-кредитному ринку основні зусилля Національного банку України спрямовувались на підтримку ліквідності банків з метою забезпечення вчасного виконання ними всіх своїх зобов'язань перед клієнтами [4].

Одним з інструментів регулювання грошово-кредитного ринку є операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку. Відкритий ринок використовується центральними банками для купівлі-продажу, як правило, короткострокових державних цінних паперів з метою регулювання грошової маси. Національний банк України, враховуючи стан грошово-кредитного ринку проводить операції купівлі (продажу) інших цінних паперів на відкритому ринку з метою регулювання грошово-кредитного ринку, активізації проведення міжбанківських операцій з цінними паперами, а також для сприяння встановленню котирувальних цін на них здійснює операції з державними облігаціями України

Сучасні досвід та практика використання інструментів регулювання грошово-кредитного ринку та реалізації грошово-кредитної політики дає змогу сформулювати систему ключових правил та рекомендацій націлених на підвищення ефективності функціонування механізмів державного регулювання та підтримки розвитку грошово-кредитного ринку України. Перш за все система регулювання грошово-кредитного ринку повинна бути більш адаптивною, адже здатність до швидкого реагування на економічні виклики, узгодженість із загальними світовими тенденціями та урахування циклів економічного розвитку є ключовими властивостями в сучасних економічних умовах, що динамічно змінюються. Також необхідно враховувати, що є певна часова затримка в одержанні ефекту від впровадження заходів грошово-кредитної політики, тому механізм реалізації грошово-кредитної політики потребує удосконалення на засадах комплексного поєднання інструментів, які забезпечують швидкий результат, із інструментами, що мають так званий тактичний характер, тобто дають результат у середньо та довгостроковому періодах.

Література

1. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: Закон України прийнятий Верховною радою України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Гальчинський А. Теорія грошей / А. Гальчинський. – К.: Вид-во «Онови», 1997. – 416 с.
3. Лапчук Я.С. Інструментарій грошово-кредитного регулювання/ Я.С. Лапчук// Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.7. – С. 256–264.
4. Глущенко С.В. Процентна політика в системі грошово-кредитного регулювання в Україні / Н.В. Пласконіс, С.В. Глущенко // Наукові записки НаУКМА. – 2012. – Том 133. Економічні науки. – С. 32–39.

УДК 338.23:336.74

Глушко Аліна Дмитрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

Шевченко Олег Олександрович, Кіппіс Євген Максимович

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ

В умовах зростання відкритості та взаємозалежності економік, лібералізації капітальних потоків, проблема врегулювання зростання цін перейшла до першочергових завдань центральних банків країн світу. Саме глобалізаційні процеси зумовили необхідність встановлення цінової стабільності як основної цілі грошово-кредитної політики. У цьому контексті пріоритетною місією Національного банку України відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики на 2016 – 2020 роки є досягнення цінової стабільності [1]. Вирішення цього завдання доцільно здійснювати за допомогою реалізації найбільш ефективного режиму грошово-кредитної політики – політики інфляційного таргетування.

За визначенням Європейського центрального банку, інфляційне таргетування (ІТ) – стратегія монетарної політики, спрямована на підтримання стабільності цін і зосереджена на мінімізації відхилень у прогнозах інфляції від оголошеної інфляційної мети [2, с. 27]. Отже, режим ІТ – комплекс заходів, що застосовує центральний банк в межах власної компетенції, з метою запобігання розриву між заздалегідь оголошеним показником інфляції (таргетом) і фактичним його значенням. Відсутність такого розриву є необхідною умовою стабільності національної грошової одиниці. Більшість економік, які запровадили ІТ, є такими, що розвиваються, та з різним ступенем економічного розвитку. Світовий досвід свідчить, що жодна країна не відмовилася від ІТ за 27 років його існування у світі (за винятком Іспанії та Фінляндії, які у 1999 р. увійшли до єврозони), а кількість таких країн невинно зростає. Міжнародна статистика показує, що країни із ІТ у середньому мають нижчу інфляцію та вищі темпи зростання, ніж країни із іншими монетарними режимами.

Згідно «Основних засад грошово-кредитної політики на 2017 р. та на середньострокову перспективу» НБУ розглядав цільовий орієнтир споживчих цін на рівні $8\% \pm 2$ п. п. [3]. Але, згідно з даними Держкомстату, тільки за червень 2017 року ціни на фрукти підвищилися на 13,5%, на овочі – на 16,4%, а загалом продукти

харчування стали дорожчими на 3,3% [4]. Як наслідок, такий ціновий стрибок на ринку харчових продуктів істотно знизив імовірність того, що інфляція наприкінці року становитиме близько 8% (8+2/-2 п.п.).

Міжнародний досвід країн, центральні банки яких вважаються успішними в проведенні монетарної політики при режимі ІТ, свідчить, що вони теж не завжди дотримуються своєї цілі. Наприклад, Чеський національний банк (ЧНБ), що вважається одним із найуспішніших «таргетерів» інфляції, утримував її рівень у проголошеному коридорі лише в окремі проміжки впродовж 20-річного періоду існування ІТ у цій країні. В останнє десятиліття інфляція коливалася в інтервалі від 0 до 8%, при тому, що ціль спочатку була 3, а потім 2% на рік. Більш уважний погляд на інфляційні процеси в Чехії показує, що після цінових шоків пропозиції, навіть досить значних, інфляція впродовж досить короткого часу поверталася в заявлений коридор.

Чеська економіка, як і українська, є малою й відкритою, тому, природно, постійно потерпає від цінових шоків пропозиції як на світових ринках, так і всередині країни. Однак, такі цінові шоки не чинили стійкого ефекту на подальший розвиток інфляції і сплеск цін припинявся відразу після закінчення дії інфляційного фактора. Проте, Чеський центробанк організував досконалу систему комунікації з чеським суспільством, з допомогою якої він часто й регулярно пояснює причини цінових сплесків і відповідні коригування в монетарній політиці, необхідні для повернення в цільові параметри. При цьому його монетарна політика в рамках режиму ІТ є досить гнучкою: банк не обов'язково намагається негайно посилити або послабити монетарну політику, а дає можливість економіці поступово увійти в «інфляційну колію», уникаючи різкого впливу на економічний цикл відсотковою ставкою. Досконала система комунікацій дозволила створити атмосферу довіри чехів до цілей і дій свого центрального банку. Суб'єкти економіки, навіть якщо вони не завжди згодні з правильністю суджень ЧНБ, завжди добре поінформовані про його подальшу політику. Тому вони приймають свої бізнес-рішення відповідно до отриманої від нього інформації про природу того або іншого шоку. Вони вчасно сповіщені, що банк збирається зробити, щоб відновити інфляційне статус-кво та мінімізувати витрати для економіки [5].

Інші показові приклади ІТ – центральні банки Мексики та Туреччини. Наприклад, банк Мексики досить швидко приборкав інфляцію при переході до ІТ після кризи 1994 – 1995 рр. з більш як 50% у 1995-му до 15% у 1997-му, але потім прогрес у доведенні інфляції до цільового рівня розтягнувся на багато років, коли реальна інфляція, як правило, перевищувала ціль. Однак, мексиканський центробанк терпляче поліпшував довіру через комунікації і нарешті останні два роки – 2015-й та 2016-й – як інфляція, так й інфляційні очікування почали перебувати у вузькому цільовому коридорі 3(+1/-1)%.

Центральний банк Туреччини також після запровадження ІТ у 2001 р. швидко приборкав інфляцію й привів її до однозначного рівня вже 2004-го (з колишніх рівнів близько 60%). У наступний період часу фактична інфляція, як правило, перевищувала цільовий показник у 4%. Але, на відміну від Центрального Банку Мексики, Турецький центробанк вирішив збільшити таргет і замість очікуваного поліпшення ситуації із «влученням» у цільові параметри та, відповідно, підвищенням довіри, ефект виявився зворотним. Загальний рівень інфляції в країні зріс разом із цільовим показником та, як і раніше, продовжував перевищувати ціль. Так, у 2012 р. при таргеті 5,5% інфляція перевищила 10%, а в наступні роки при таргеті 5% інфляція трималася близько до 8%. Водночас інфляційні очікування зросли і стали самі відігравати роль додаткового фактора майбутньої інфляції [5].

Таким чином, на основі проведеного дослідження варто зазначити, що аналіз зарубіжного досвіду реалізації політики ІТ дуже корисний для України, оскільки він показує, що хоча досягнення цілі щодо зниження темпів інфляції – це важливий елемент політики, але основним, визначальним компонентом ефективності ІТ є якісна система комунікацій центрального банку із суспільством.

Література

1. Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016 – 2020 роки. Постанова Правління Національного банку України від 18.08.2015 р. № 541 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15>.
2. Гриценко А.А. Інститут таргетування інфляції: зарубіжний досвід і перспективи запровадження в Україні: наукова доповідь / А.А. Гриценко, Т.О. Кричевська, О.І. Петрик. – Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2008. – 271 с.
3. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41258582>.
4. Індекс інфляції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua>.
5. Петрик О. Кажи, що робиш, і роби, що кажеш / О. Петрик //Дзеркало тижня [Електронний ресурс]. –2017. – Режим доступу: https://zn.ua/internal/govori-cho-delaesh-i-delay-cho-govorish-256901_.html.

УДК 336.14

Дахно Олена Миколаївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
старший викладач,*

Голець Юлія Олександрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ

Фінансова залежність місцевих органів самоврядування від центрального бюджету призводить до багатьох негативних наслідків. На сучасному етапі розвитку української держави гостро постає проблема неспроможності органів місцевого самоврядування задовольняти економічні та політичні потреби суспільства. Помітно зростає кількість дотаційних бюджетів в зв'язку з тим, що повноваження ОМС значно перевищують їх фінансові ресурси. Саме дотаційність ставить ОМС у залежність від рішень органів державної влади, що негативно впливає на функціонування як місцевих фінансів, так і всієї системи публічних фінансів України.

Важливим фактором, який вплинув на такий розвиток подій, є проблема законодавчого розподілу видатків між рівнями місцевих бюджетів, внаслідок чого за ними не закріплюється відповідальність у наданні конкретних суспільних благ населенню. На практиці така проблема сприяє пасивній поведінці ОМС у розширенні власної податкової бази та якісному наданні послуг населенню.

Реформа місцевого самоврядування та децентралізації влади передбачає подолання багатьох викликів, а саме:

- залежність територій від центру;
- інфраструктурна та фінансова слабкість громад;
- деградація сільської місцевості;
- високий рівень дотаційності громад;
- низький рівень інвестиційної привабливості територій тощо.

Напрямок проведення реформи місцевого самоврядування було визначено у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженої Кабінетом Міністрів 1 квітня 2014 року[1].

Розглянемо загалом за рахунок чого планується вирішити поставлені завдання.

Можна спостерігати, що значним поштовхом у цьому напрямку став ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад», прийнятий 5 лютого 2015 року, що передбачає об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст задля оптимізації фінансових надходжень та більш ефективного їх використання. 8 квітня цього ж року Кабінет Міністрів України затвердив Постанову №214 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад».

До того ж, органи місцевого самоврядування отримали право обслуговувати власні надходження своїх бюджетних установ та фонди розвитку у державних банках і не залежати від Державного казначейства.

Поки що про результати говорити зарано, адже декілька років не покажуть тенденцію зміни. Проте, варто зазначити, що територіальні громади об'єднуються, кількість їх скорочується і можна спостерігати, що обласні ради затверджують перспективні плани розвитку громад, що призводить до більш цільового використання коштів та врахування і задоволення потреб громадян на більш високому рівні.

Щодо фіскального аспекту даної реформи, наслідки є значно результативнішими і виражаються у наступному. 28 грудня 2014 року Верховна Рада України ухвалила зміни до Податкового та Бюджетного кодексів України, що визначили новий розподіл податків та встановили нові місцеві податки.

За даними занесеними до таблиці 1 можемо спостерігати зміни податків та зборів, що зараховуються до місцевих бюджетів, за даною реформою.

Таблиця 1

Зміни у видах місцевих податків та зборів згідно реформи фінансової децентралізації [2]

Види місцевих податків і зборів (стаття 10 Податкового кодексу України)	
До 2015 року	Після 2015 року
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки
Єдиний податок	Єдиний податок
Збір за місця для паркування транспортних засобів	Збір за місця для паркування транспортних засобів
Туристичний збір	Туристичний збір
Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	Транспортний податок
	Плата за землю

Таким чином, спостерігаємо зміни у структурі місцевих податків. І якщо вдасться, що зовні зміни не значні, то треба зазначити суттєве розширення бази оподаткування податку на нерухомість за рахунок скорочення пільг та внесення у зону оподаткування комерційної нерухомості. Також привертає увагу, те що плата за землю,

що до цього повністю сплачувалась до державного бюджету переходить до місцевих. Також спостерігаємо появу транспортного податку і зникнення збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності, що був незначним у структурі доходів місцевих бюджетів. Звісно, такі зміни дають додаткове джерело наповнення місцевих бюджетів і, не маючи цільового призначення, надають значних перспектив для розвитку регіону. Але ці заходи явно недостатні.

Зокрема, пропонуємо розглянути, зміни у адмініструванні загальних податків та зборів, які наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Податкова база місцевих бюджетів до та після реформи фінансової децентралізації [3]

Фінансові ресурси (податки, збори)	До реформи	Після реформи
1. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	50% до Державного бюджету	25% до Державного бюджету
2. Податок на прибуток підприємств	100% до Державного бюджету	75% до Державного бюджету
3. Екологічний податок	65% до Державного бюджету; 35% до місцевих бюджетів	30% до Державного бюджету; 70% до місцевих бюджетів

Слід зазначити, що дані зміни безперечно є позитивним для місцевих бюджетів. Проте, вигідними вони є лише для економічно розвинених територій, що в свою чергу покладає надію на об'єднання територіальних громад з метою саме збільшення податкових надходжень та економічного розвитку громади.

Варто визнати, що теорія підвищення дохідності приваблива та і на практиці спостерігаємо деяке збільшення надходжень, проте від перестановки доданків сума не змінюється. Тому, державі необхідно розвивати та нарощувати саме джерела фінансування, а не змінювати їх розподіл між державним та місцевими бюджетами, що можна зробити лише за рахунок реально діючої економіки з реальним приростом доходів.

Також, позитивним аспектом даної реформи є те, що кошти, які лишилися на кінець періоду можна залишати на рахунку. Таким чином не обов'язково формувати видаткову частину у розрахунку на всі наявні надходження, через страх втратити кошти в кінці періоду. Можна заощаджувати і, таким чином, вкладаючи у щось більш суттєве, забезпечувати більший економічний ефект. Що в принципі також стосується лише успішних територій.

Тож, все зводиться до економічного розвитку держави, який з огляду на сучасний економічний стан є єдиним виходом із глибокої боргової ями, в якій на разі знаходиться наша держава і, яку подолати реформою децентралізації аж ніяк не можна.

Звісно дана реформа підвищує ресурсний потенціал територіальної громади, дає більшу волю щодо спрямування коштів, проте результат не буде видимим, якщо без економічного зростання.

Література

1. Децентралізація під мікроскопом: експертний аналіз – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/1453>.

2. Діна Серебрянська Першочерговий крок бюджетної децентралізації: реформа дохідної чи видаткової частини місцевих бюджетів?. – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://ngoipr.org.ua/blog/pershochergovuj-krok-byudzhetnoyi-detsentralizatsiyi/>

3. Фурдичко Л. Є. Децентралізація: фінансова незалежність місцевих бюджетів України / Л.Є Фурдичко // Бюджетна та податкова політика. – 2015. – №5(115). – С.39–42.

УДК 657

Зюкова Марія Михайлівна

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

кандидат економічних наук, доцент

Вороніна Вікторія Леонідівна

ВНЗ Укоопспілки Полтавський університет економіки і торгівлі

кандидат економічних наук

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ З КЛІЄНТАМИ

Банківська система України, протягом 2013-2014 років, стикнулася із значною проблемою, що загрожувала її ліквідності та нормальному функціонуванню всієї фінансової системи – масовим відтоком депозитів, що було обумовлено нестабільністю політичної та економічної ситуації в Україні. Брак ліквідності покривався за рахунок рефінансування Національним банком України. У 2015 році ситуація почала стабілізуватися – спостерігалось зростання обсягу депозитів через стабілізацію на валютному ринку та акційні пропозиції щодо залучення депозитів (компенсація податку на доходи з депозитів, тощо). Протягом 2016 року вклади клієнтів банків зросли на 117,6 млрд.грн. переважно за рахунок коштів суб'єктів господарювання [1].

Депозитні операції є основним джерелом формування ресурсної бази комерційних банків, тому питання їх обліку залишаються важливими і не втрачають своєї актуальності.

Вагомий внесок у дослідження питань з розвитку бухгалтерського обліку банків здійснили провідні вітчизняні вчені, зокрема: Л. Кіндрацька, А. Герасимович, Т. Кривов'яз, І. Волкова, О. Калініна, Г. Табачук, О. Сарахман, Т. Бречко та інші.

Загальний порядок залучення банками депозитів від юридичних і фізичних осіб регулюється Положенням «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами» від 3.12.2003 року № 516 [2].

Методика обліку депозитних операцій з клієнтами регламентується Інструкцією з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резерві під кредитні ризики в банках України від 27.12.2007р. № 481 [4].

Ключовими аспектами, які визначають особливості відображення в обліку депозитних операцій є: категорія депонента (фізична чи юридична особа); валюта вкладу (національна чи іноземна); порядок нарахування відсотків (прості та складні); порядок виплати відсотків (періодично, по закінченню терміну, авансом).

Юридичними особами грошові кошти на депозитні рахунки перераховуються з поточних рахунків і повертаються в безготівковій формі на поточні рахунки юридичних осіб.

Проведення розрахункових операцій за депозитними рахунками юридичної особи забороняється, крім операцій, пов'язаних з реалізацією майнових прав на суму депозиту відповідно до укладених договорів застави та законодавства України.

Проценти на депозит нараховуються від дня, наступного за днем надходження до банку грошових коштів або банківських металів, до дня, який передуює поверненню грошових коштів або банківських металів вкладнику або списанню з вкладного (депозитного) рахунку вкладника з інших підстав з урахуванням вимог Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України від 18.06.2003 №255 [3].

Нараховані проценти за депозитами юридичних осіб банки можуть перераховувати на її поточний рахунок або зараховувати на поповнення депозиту.

Планом рахунків бухгалтерського обліку банків України від 17.06.2004р. № 280 для обліку депозитів, залучених від клієнтів передбачено рахунки другого класу «Операції з клієнтами», які розміщено у відповідних групах в залежності залежно від категорії депонента, виду депозиту і строків розміщення [5].

Рахунки залучених депозитів за структурою – пасивні, балансові. За кредитом відображаються суми коштів, що отримані від клієнтів на вклади (депозити). За дебетом рахунків – суми повернених вкладів (депозитів).

У табл. 1 наведено основні операції, які супроводжують відображення депозитних операцій із суб'єктами господарювання.

Таблиця 1

Облік депозитних операцій із суб'єктами господарювання

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Залучено строковий депозит суб'єкта господарювання	2600/1200	2610/2615
2.	Нараховано проценти за строковим депозитом суб'єкта господарювання	7021	2618
3.	Сплата нарахованих процентів відповідно до умов договору на дату платежу	2618	2600/2610 /2615
у разі дострокового повернення депозиту (сплата процентів за зниженою процентною ставкою)			
а) якщо протягом дії депозитного договору проценти депоненту не сплачувались:			
4.	на суму процентів за зниженою ставкою	2618	2600
5.	на суму різниці між нарахованими та сплаченими процентами за зниженою ставкою	2618	7021
б) якщо протягом дії депозитного договору проценти депоненту сплачувались:			
6.	на суму різниці між раніше сплаченими та перерахованими за зниженою ставкою процентами	2600/2610/2615	7021
7.	Погашення депозиту	2610/2615	2600

На відміну від юридичних осіб, грошові кошти на депозитні рахунки фізичних осіб можуть бути внесені готівкою, перераховані з іншого депозитного рахунку або поточного рахунку і повертаються банками готівкою або в безготівковій формі на зазначений у договорі рахунок вкладника для повернення коштів чи за заявою вкладника на інший його рахунок.

Нараховані проценти за депозитами фізичним особам банки можуть сплачувати на їх поточний рахунок або видавати готівкою.

У табл.2 наведено основні операції, які супроводжують відображення депозитних операцій із фізичними особами.

Таблиця 2

Облік депозитних операцій із фізичними особами

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Залучено строковий депозит фізичної особи	1001/2620 /1200	2630/2635
2.	Нараховано проценти за строковим депозитом фізичної особи	7041	2638
3.	Сплачено нараховані проценти відповідно до умов договору на дату платежу	2638	1001/2620/2630/2635
у разі дострокового повернення депозиту (сплата процентів за зниженою процентною ставкою)			
а) якщо протягом дії депозитного договору проценти депоненту не сплачувались			
4.	на суму процентів за заниженою ставкою	2638	1001/2620
5.	на суму різниці між нарахованими та сплаченими процентами за заниженою ставкою	2638	7041
б) якщо протягом дії депозитного договору проценти депоненту сплачувались			
6.	на суму різниці між раніше сплаченими та перерахованими за заниженою ставкою процентами	1001 /2620 /2630/2635	7041
7.	Погашення депозиту	2630/2635	1001/2620

Таким чином, проведене дослідження дозволило узагальнити основні організаційні особливості депозитних операцій банків в залежності від категорії депонента та виявити їх вплив на методику відображення в обліку.

Література

1. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України // Огляд банківського сектору. Випуск 2 (лютий 2017 року). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

2. Положення «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами»: постанова Правління Національного банку України від 3.12.2003 року № 516. – [Електрон. ресурс] / Україна. Національний банк України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

3. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України: постанова Правління Національного банку України від 27.12.2007 року № 481. – [Електрон. ресурс] / Україна. Національний банк України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

4. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: постанова Правління Національного банку України від 18.06.2003 року №255. – [Електрон. ресурс] / Україна. Національний банк України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

5. План рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкція про його застосування: постанова Правління Національного банку України від 17.06.2004 № 280. - [Електрон. ресурс] / Україна. Національний банк України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Для досягнення економічного розвитку країни, забезпечення високого рівня зайнятості, стабільності цін важливе значення має ефективна грошово-кредитна політика. Грошово-кредитна політика визначається як система взаємопов'язаних, важливих і згуртованих на досягнення чітких цілей заходів, щодо регулювання грошового ринку, які здійснює держава через центральний банк. У Законі «Про Національний банк України» визначено, що грошово-кредитна політика – це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України через використання визначених Законом засобів та інструментів. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про Національний банк України» основними економічними її засобами та методами є регулювання обсягу грошової маси через:

- 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків;
- 2) процентну політику;
- 3) рефінансування комерційних банків;
- 4) управління золотовалютними резервами;
- 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), в т. ч. з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;
- 6) регулювання імпорту та експорту капіталу;
- 7) емісію власних боргових зобов'язань і операції з ними.

Грошово-кредитна політика – це сукупність таких заходів, що реалізуються державою і спрямовані на регулювання грошово-кредитних відносин. Держава створює загальні умови для реалізації цих відносин, формуючи законодавчу базу, визначаючи загальну організацію функціонування кредитних структур і законодавчі основи здійснення грошової емісії та цінних паперів.

Визначальною метою грошово-кредитної політики Національного банку України є забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Досягнення цієї мети – абсолютно необхідна передумова вирішення питань, як структурна перебудова економіки, доведення до логічного завершення ринкових перетворень і формування потужної динамічної, автономно діючої системи суспільного відтворення [1, с. 1].

Як свідчить інформація НБУ про грошово-кредитну політику на 2017 рік та середньострокову перспективу, основні завдання грошово-кредитної політики спрямовані на виконання статті 99 Конституції України, яка встановлює основну функцію Національного банку – забезпечення стабільності грошової одиниці України. Також НБУ має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Оскільки низька і стабільна інфляція є одним із головних внесків у стале економічне зростання, який може бути забезпечений центральним банком, Національний банк проводитиме грошово-кредитну політику на засадах цінової стабільності. Монетарним режимом для забезпечення пріоритетної цілі є інфляційне таргетування [3, с. 3].

Варто зазначити, що попри прогнозоване прискорення в 2017 році світового виробництва до 3,4%, а торгівлі – до 3,8%, очікуване підвищення цін на різні групи товарного експорту залишається неоднаковим. Так, якщо ціни на нафту в 2017 році можуть збільшитися на 17,9%, то на неенергетичні сировинні товари – лише на 0,9% [2]. Це підвищуватиме фінансові ризики таких енергозалежних економік, як українська. Крім цього, у 2018 році очікується посилення впливу внутрішньо економічних чинників, які тиснутимуть на ціни в бік підвищення: необхідність доведення ЖКГ тарифів до економічно обґрунтованого рівня, політика держави щодо приведення акцизів на алкогольну та тютюнову продукцію до рівня європейських країн, поступовий розігрів світової економіки. Тобто матиме місце як зовнішнє так і внутрішнє стимулювання інфляційних процесів.

Стримуючими факторами для зростання цін будуть низька інфляція в країнах – основних торговельних партнерах України, проведення виваженої бюджетної політики на засадах середньострокового планування та очікувана помірна волатильність номінального обмінного курсу

Тобто дотримання встановлених цінових орієнтирів є складною задачею, особливо з врахуванням нещодавньої високої волатильності валютного курсу. Як засвідчує світовий досвід, досягнення одночасно двох таргетів – інфляції і валютного курсу – може привести до дестабілізації грошово-кредитного сектору.

У таких умовах Національний банк дотримуватиметься режиму плаваючого обмінного курсу, а у міру відновлення стабільного функціонування валютного ринку він поступово зменшуватиме свою присутність на ньому та послаблюватиме заходи адміністративного регулювання.

Перспективний характер цілей має сприяти економічному зростанню. Однак, на нашу думку, необхідним є здійснення таких заходів, як: постійний моніторинг стабільності фінансової системи в цілому; розбудова макропруденційної політики, що полягає у виявленні та оцінці системних ризиків для фінансової стабільності та вжитті упереджувачих заходів з мінімізації цих ризиків.

Література

1. Навчальні матеріали – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/10290228/finansii/groshovokreditna_politika_natsionalnogo_banku_ukrayini/
2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та на середньострокову перспективу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41556547/>
3. Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 рік та на середньострокову перспективу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=55564681/>.

Крекоtenь Ірина Михайлівна*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент***Сологуб Руслан Валерійович, Іванова Юлія Олександрівна***Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти***СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Стабільний розвиток банківської системи є необхідною запорукою економічного зростання будь-якої національної економіки, адже банки є основним джерелом формування інвестиційних ресурсів. Незважаючи на помітне зростання основних кількісних показників її діяльності на сучасному етапі, у цілому рівень розвитку банківської системи України, особливо на фоні банківських систем розвинутих країн, є досить низьким.

Протягом 2014–2015 років вітчизняні банки зіштовхнулася з найтяжчою кризою, яка завдала значного удару по довірі до банківської системи та її регулятора. Останнім часом мають місце позитивні тенденції у економічній системі в цілому. Зокрема, поліпшилися показники випуску майже у всіх ключових видах діяльності, зросли обсяги промислового виробництва у видобувній промисловості та енергетиці, відбувається прискорення зростання обсягів випуску харчової, хімічної та машинобудівної продукції. Спостерігається певна стабілізація і у банківському секторі. Активізувалось кредитування населення: у I півріччі 2017 року гривневі кредити фізичним особам зросли на 13.4%. Завдяки пожевавленню роздрібного кредитування, якість кредитного портфеля населення виросла: частка непрацюючих кредитів за II квартал скоротилася до 57.9% . У II кварталі 2017 року прискорився приплив гривневих коштів населення (депозитів та ощадних сертифікатів) у банки, що склав – 16 млрд. грн., у I кварталі приріст склав – 9 млрд. грн. Найактивніше кошти фізичних осіб залучали держбанки [1].

Із початку квітня з ринку виведено 4 банки, один із них – через неспроможність забезпечити розмір статутного капіталу 200 млн. грн. Стан банківського сектору узагальнено у таблиці 1.

Таблиця 1

Кількісні показники банківської системи України*

Показник	2014	2015	2016	2017, I квартал	2017, II квартал
К-ть діючих банків	145	117	96	92	90
К-ть державних банків	7	7	6	6	6
К-ть банків із 100% іноземним капіталом	19	17	17	17	17
К-ть неплатоспроможних банків	16	3	4	3	3
К-ть банків у стадії ліквідації	21	64	84	89	91

Таблиця сформована за даними офіційного сайту НБУ [2].

Важливим показником певної стабілізації банківського сектору стало зниження облікової ставки до 12, 5%, варто відмітити, що у 2014 році вона становила 22%, а у першому кварталі 2017 року – 14%. При цьому ціна кредитів на ринку міжбанківського кредитування зупинилась на позначці 11,6%. Однак, подальшого зниження облікової ставки не відбувається. Це є свідомим рішенням НБУ, що зумовлено необхідністю

утримання інфляції у визначених межах та спрямоване на упередження зростання інфляційного тиску з боку попиту, зокрема через очікуване протягом наступних місяців збільшення бюджетних витрат і пенсійних виплат.

Варто відмітити, що українські банки у 2017 році почали працювати прибутково. Відбувається зростання чистих процентних доходів, оскільки фондування стає дешевшим, та чистих комісійних доходів за рахунок відновлення попиту населення й бізнесу на банківські послуги.

Поряд із позитивними тенденціями варто відмітити низку проблем, що не є вирішеними. Насамперед, варто звернути увагу на той факт, що переважну більшість коштів населення та бізнесу банки залучають на нетривалий період: понад 50% усіх коштів населення – це поточні рахунки, або депозити із залишковим терміном менше одного місяця. Така структура може стати джерелом ризиків у майбутньому. Банки мають створити більше стимулів для клієнтів вкладати кошти на триваліший період. Крім цього, короткостроковість пасивів змушує фінустанови тримати значну частку активів у високоліквідних інструментах (готівка, ОВДП, депозитні сертифікати НБУ), щоб забезпечувати належну подушку ліквідності на випадок можливих шоків [3]. Така ситуація гальмує інвестування у капітальні проекти, підтвердженням цього є вкрай незначне відновлення іпотеки.

Крім цього має місце значна частка держави у банківському секторі, яка досягла 56% за чистими активами та 62% за депозитами населення. Це знижує ефективність банківського сектору, адже операційна ефективність державних банків є вкрай низькою. Також має місце значна частка непрацюючих кредитів (57% у квітні 2017 року), що є баластом банківських балансів [1].

Потенційну небезпеку становить висока концентрація банківської системи, на даний час на 20 найбільших банків припадає понад 90% чистих активів. За умов погіршення платоспроможності хоча б одного із найкрупніших банків, може виникнути розбалансування усієї банківської системи.

На нашу думку, основними кроками у вирішенні зазначених проблем мають стати наступні кроки: реформування державних банків, насамперед, у напрямі запровадження незалежних наглядових рад, що виведе банки з-під впливу політичних інтересів; розвиток інституту реструктуризації кредитів та розроблення банками стратегії роботи із непрацюючими кредитами. Однак, найважливішим завданням, що стоїть сьогодні перед банківською системою, це відновлення рівня довіри до фінустанов хоча б до докризового рівня. Адже на даний час переважна більшість економічних суб'єктів, що мають заощадження, не ризикують розміщувати їх у банках і віддають перевагу конвертації в іноземну валюту, інвестуванню в тіньову економіку чи переведенню за кордон

Література

1. Огляд банківського сектору. – Випуск 4, 2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
2. Офіційний сайт НБУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
3. Звіт про фінансову стабільність, 2017. – червень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>

Кривошита Юлія Романівна, Торовик Аліна Сергіївна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

Науковий керівник - Оницько Світлана Володимирівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах питання побудови ефективної грошово-кредитної політики є надзвичайно актуальним. Адже вона впливає на фінансовий стан держави та в цілому на соціально-економічне становище в країні.

Грошово-кредитна політика зайняла важливе місце в механізмі державного регулювання економіки. Успіх реалізації грошово-кредитної політики та забезпечення її позитивного впливу на розвиток національного господарства багато в чому залежать від наявності ефективної системи державного управління, координованості дій державних регуляторів, як на рівні розробки загальної економічної стратегії, так й на рівні прийняття тактичних операційних рішень. Через систему державного управління шляхом застосування відповідного інструментарію, до якого належать й інструменти грошово-кредитної політики Національного банку України, держава здійснює регулювання національної економіки, забезпечуючи її розвиток та стійкість до зовнішніх шоків або загроз. Варто зазначити, що розробкою та реалізацією грошово-кредитної політики займається Національний банк України.

Грошово-кредитна політика – це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України шляхом використання визначених Законом «Про Національний банк України» засобів і методів [1]. Основними об'єктами грошово-кредитної політики виступають грошова маса, валютний курс, швидкість обігу грошей, процентні ставки. А базовими інструментами, згідно чинного законодавства, є:

- норма обов'язкових резервів для банків;
- процентна політика;
- рефінансування банків;
- управління золотовалютними резервами;
- операції з цінними паперами на відкритому ринку;
- регулювання імпорту та експорту капіталу.

Основними напрямками грошово-кредитної політики України, які визначено НБУ на 2016-2020 роки є:

1. Досягнення та підтримка цінової стабільності шляхом реалізації політики інфляційного таргетування, а також контролю за грошовими агрегатами відповідно до програми співпраці з Міжнародним валютним фондом. Зазначена програма передбачає поступове зниження інфляції в Україні до рівнів, сумісних із ціновою стабільністю. У середньостроковій перспективі передбачено встановлення інфляції на рівні 5%. НБУ встановлює такі планові показники інфляції:

- 2017 рік –8% + /- 2п.п;
- 2018 рік – 6% + /- 2п.п;
- 2019 рік –5% + /-1п.п. [3].

Варто зазначити, що проводячи політику таргетування інфляції, НБУ не повинен таргетувати інші показники, тобто є велика ймовірність коливань валютного курсу,

адже зараз використовується режим плаваючого валютного курсу, а обмінний курс визначається ринковими умовами. Деякі економісти у якості побічних ефектів таргетування визначають ріст безробіття та соціальної напруги у суспільстві в результаті скорочення видатків бюджету з метою зменшення бюджетного дефіциту та грошової маси в обігу.

2. Підтримання режиму плаваючого валютного курсу, який встановлюється в залежності від попиту та пропозиції на валюту. Водночас НБУ у разі потреби проводитиме валютні інтервенції з метою запобігання надмірним коливанням валютного курсу.

3. Суттєві зміни в реалізації процентної політики НБУ та її перетворення на дієвий інструмент регулювання попиту та пропозиції на грошові кошти через зміну процентних ставок за своїми операціями з метою впливу на процентні ставки суб'єктів грошово-кредитного ринку та дохідність фінансових операцій. З цією метою була прийнята Постанова «Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України» [2].

Згідно цієї Постанови, Національний банк установлює облікову ставку та проценту ставку за ключовим інструментом монетарної політики на одному рівні. В умовах структурного профіциту ліквідності, який спостерігається в банківській системі, таким інструментом є операції з розміщення депозитних сертифікатів на двотижневий строк. Сьогодні на них припадає основна частина обсягу всіх розміщених депозитних сертифікатів, а операції з ними мають найбільший вплив на стан грошово-кредитного ринку.

У контексті вищезазначеного доцільно навести статистичні дані щодо динаміки облікової ставки. В 1994 році вона змінювалася декілька разів і мала пікові значення з 25.10.1994 року по 12.12.1994 року (вона складала 300 %) – це були максимальні значення облікової ставки, причиною таких високих значень була гіперінфляція. Найнижче значення (7%) спостерігалось з 05.12.2002 року по 07.05.2004 року [4].

До основних напрямів оптимізації грошово-кредитної політики слід віднести:

1. Ефективна реалізація політики інфляційного таргетування. Адже є базові постулати, що центральний банк може сприяти економічному зростанню шляхом підтримання низького рівня інфляції. Це дозволить стабілізувати ситуацію на грошово-кредитному ринку, знизити процентні ставки по кредитах та депозитам, сприятиме росту реальних доходів населення та підприємств, покращить інвестиційну привабливість країни та підвищить довіру до банківської системи в цілому;

2. Зростання міжнародних резервів з метою підвищення фінансової безпеки держави, та нівелювання впливу можливих ризиків для захисту від надмірних коливань валютного курсу шляхом проведення валютних інтервенцій;

3. Ефективна політика щодо управління державним боргом, яка спрямована на максимально ефективне використання залучених коштів, своєчасне погашення заборгованості, мінімізації нових займів тощо.

4. Зниження ризиків при проведенні активних та пасивних операцій, зниження рівня простроченої заборгованості по кредитах;

5. Підвищення довіри населення до банківської системи та стимулювання заощаджень шляхом підтримання низького рівня інфляції та встановлення привабливих процентних ставок;

6. Підвищення прозорості діяльності НБУ [5].

Таким чином, раціональна стратегія та оптимізація грошово-кредитної політики Національного банку України дозволить знизити рівень інфляції, скоротити попит учасників ринку на іноземну валюту в готівковому виразі, позитивно вплинути на розвиток операцій з кредитування, метою яких є отримання додаткового прибутку, що

буде спрямовуватись на поліпшення добробуту населення та подальше вдосконалення грошово-кредитної політики НБУ.

Література

1. Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 р. №679-XIV // Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14.
2. Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України. Постанова НБУ від 21.04.2016 №277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
3. Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016-2020 роки. Постанова Правління НБУ від 18.08.2015 року №541 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/v0541500-15.
4. Інфляційний звіт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id.
5. Швайко М.Л. Особливості грошово-кредитної політики України в сучасних умовах / М.Л. Швайко // Социальная экономика. – 2016. – № 1. – С. 82-86.

УДК 336

*Кузьменко Анастасія Ігорівна, Чалик Тетяна Романівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти
Науковий керівник – Крекотень Ірина Михайлівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ

Економічне зростання є одним із головних питань кожної країни. Воно потребує постійного накопичення знань та виконання конкретних дій. Саме з цієї причини на цю проблему звернена увага багатьох економістів та політиків, адже показник економічного зростання є досить важливим у встановленні авторитету країни на міжнародній арені.

Строки та якість економічного зростання є відображенням стану ряду факторів, серед яких є грошово-кредитна політика держави. Саме за допомогою певних грошово-кредитних інструментів держава виконує певні дії для досягнення своїх макроекономічних цілей, впливаючи на такі сфери, як: суспільне виробництво та фінансова активність суб'єктів господарювання. Питання грошово-кредитної політики держави досліджувалися такими вченими, як Дж. М. Кейнс, Е. Долан, М. Фрідман, А. Гриценко, А. Ватульов, О. Дзюблюк та інші.

Як відомо, політика кожної країни спрямована на нормальне функціонування країни та її основних галузей, досягнення економічного розвитку, економічну та політичну стабільність в країні. Досягти такого можна лише за умови нормального та злагодженого функціонування всіх елементів економічної політики: структурної, податково-фіскальної, зовнішньо-економічної, монетарної. Нині у зв'язку з нестабільністю ринкових систем провідна роль належить грошово-кредитній політиці, саме завдяки її успішній реалізації відбуваються істотні зміни в системі господарств. В

основі правового забезпечення грошово-кредитної політики в Україні лежить Закон «Про Національний банк України», у системі якого функціонує автономна структура – Рада НБУ та Правління НБУ – є керівні органи центрального банку нашої країни. Перед ними поставлені завдання щодо розробки грошово-кредитної політики та здійснення контролю за її проведенням, тобто значиме місце щодо функціонування грошово-кредитної політики належить саме НБУ [1].

Цілі грошово-кредитної політики є різнорівневими: як стабілізація цін та національної валюти, так і загальне економічне зростання країни. Виділяють такі види цілей грошово-кредитної політики: стратегічні та тактичні, стратегічні цілі є основними, тактичні-проміжними (рис. 1).

До основних інструментів, за допомогою яких грошово-кредитна політика функціонує та досягає своїх цілей, відносять такі: встановлення мінімальних резервних вимог; рефінансування комерційних банків; здійснення операцій на відкритому ринку; таргетування; встановлення кредитних обмежень; лімітування відсоткових ставок за кредитами комерційних банків; портфельні обмеження тощо.

Також варто зазначити, що інструменти грошово-кредитної політики не є сталими, вони змінюються під впливом змін на ринках, та загальної економічної ситуації у країні [2, с. 90].

Як відомо, рівень розвитку кожної країни можна визначити за допомогою такого показника як рівень валового внутрішнього продукту, що залежить від загального рівня розвитку держави, він є показником стану та динаміки економічного руху країни, який, в свою чергу, залежить від фінансової підтримки, стимулювання сфери суспільного виробництва [3, с. 78].

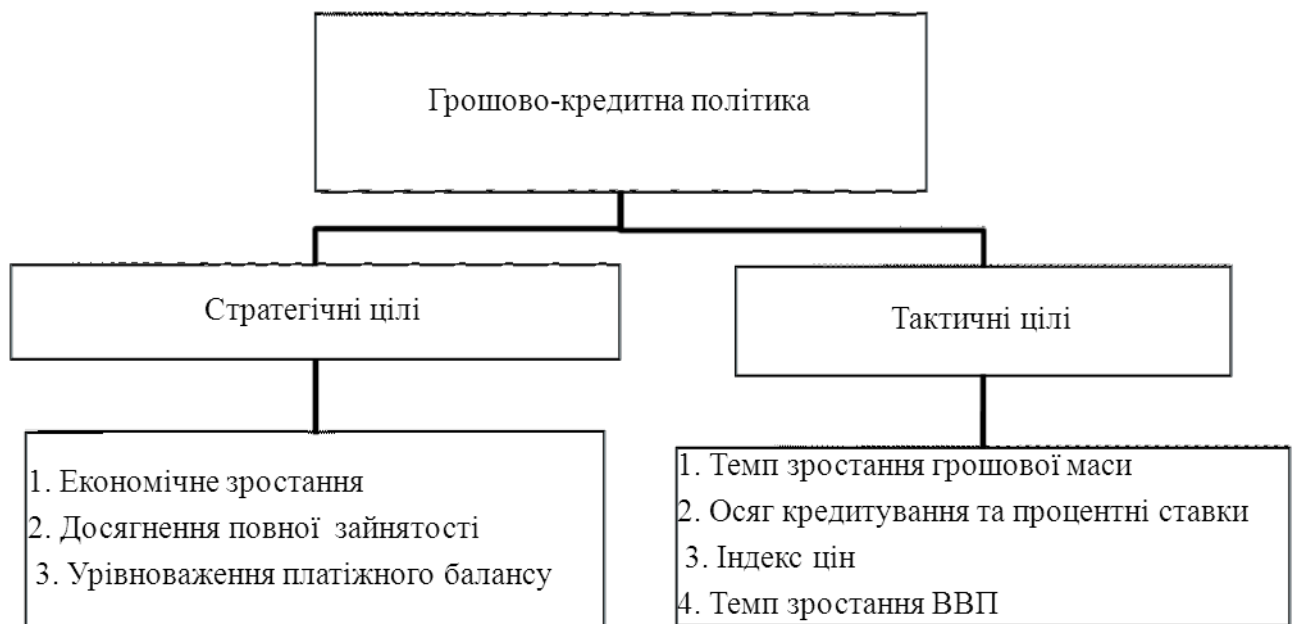

Рис.1. Характеристика цілей грошово-кредитної політики

Якщо говорити про Україну, то можна зробити висновок, що в основні проведення грошово-кредитної політики лежить такий інструмент, як маніпулювання ставкою рефінансування, але в наших умовах він є малоефективним, оскільки не здійснює підвищення активності реального підприємницького сектору економіки нашої країни. Грошово-кредитна політика є складною і досить важливою складовою регулювання

державою національної економіки. Ця політика повинна спрямовуватися на досягнення загального економічного розвитку країни, бути гарантом стабільності [4, с. 100].

Найбільш впливовими інструментами є монетарні інструменти, які забезпечують досить великий рівень еластичності. Монетарний механізм має бути сформований таким чином, щоб він мав змогу вирішити наявні та нові проблеми в державі, побудування такого механізму є важливим етапом формування ефективного регулювання.

Отже, сьогодні наша країна має високий рівень інфляції, невисоку ефективність регулювання фінансово-економічної системи, низький рівень життя населення тощо. Також посилення грошово-кредитного регулювання унеможливило політична та економічна нестабільність у країні. У зв'язку з цим зусилля всіх гілок влади мають бути спрямовані на реформування всієї системи національної економіки, а НБУ – на реформування заходів управління банківського сектору.

Література

1. Про Національний банк України: Закон України: від 20.05.1999 № 679-ХГУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
2. Гриценко А. А. Теоретичні основи грошово-кредитної політики / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська // Економічна теорія. – 2011. – № 1. – С. 90–106.
3. Ватульов А. Фінансові інструменти регулювання соціально-економічного розвитку / А. Ватульов // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 5. – С. 76–88.
4. Гриценко А. А. Реалізація грошово-кредитної політики [Текст] / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська // Економічна теорія: науковий журнал, 2011. – № 3. – С. 98–116.

УДК 336

Кулага Маргарита Олександрівна, Сіора Руслана Валентинівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти
Науковий керівник – Крекотень Ірина Михайлівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТИ BITCOIN В УКРАЇНІ

У сучасному світі, коли Інтернет-технологіями вже нікого не здивуєш, а платежі через Інтернет проводить кожен другий, все частіше звучить термін «криптовалюта». Криптовалюта – від англійського «cryptocurrency», тобто віртуальна валюта, захищена криптографією. У світі зараз досить багато криптовалют (Bitcoin, Litecoin, Ethereum, Peercoin), але найвідомішою зі швидким розвитком є – Bitcoin (біткоїн).

Bitcoin – це своя власна валюта Інтернету, електронний засіб, який створив програміст (або група програмістів) під псевдонімом Сатосі Накамото у 2009 році. Термін «біткоїн» запозичений з англійської мови і утворений шляхом злиття слів: «bit» (одиниця комп'ютерної пам'яті) і «coin» (монета) [1]. Нею можна розплачуватися і навіть зберігати як заощадження, хоча операції з ними більше схожі на спекулятивні, ніж накопичувальні.

Нові біткоїни як і будь-яку іншу криптовалюту створюють за допомогою процесу, який називається майнінг. Майнінг – це вирішення якоїсь складної криптозадачі, що вимагає проведення складних розрахунків. Для отримання Bitcoin використовують надпродуктивні комп'ютери або надпродуктивні сервери. З кожним

роком алгоритм отримання Bitcoin ускладнюється, щоб обмежити річну емісію крипто валюти та не допустити їх знецінення. Слід зазначити, що крипто валюта – це реальний програмний продукт, зростання курсу якого залежить тільки від попиту та пропозиції між учасниками ринку. Кожен учасник Інтернет-платежів може здійснювати миттєві операції з криптовалютою без посередників. Монети в системі – це криптографічні (математичні) хеш-коди, кожен з них абсолютно унікальний і не може використовуватися двічі [2].

Переваги криптовалюти Bitcoin:

- відкритий код криптовалюти. У мережі Bitcoin вся інформація про транзакції є в загальному доступі (скільки, коли), але немає доступу до персональної інформації власників гаманців;

- відсутність інфляції. Кількість монет в цій системі зростає з певною швидкістю, закладеною таким чином, щоб вона співпадала зі швидкістю видобутку золота на планеті;

- пірингова мережа криптовалюти. У подібних мережах немає головного сервера, що відповідає за всі операції. Обмін здійснюється між 2-3 і більше програмами-клієнтами;

- безмежні можливості транзакцій. Транзакції неможливо проконтролювати або заборонити, так що можна здійснювати перекази в будь-яку точку світу, де б не знаходився інший користувач з гаманцем Bitcoin [2].

Поряд із перевагами, криптовалюта має свої недоліки: висока волатильність, курс Bitcoin в деякі періоди має експоненціальне зростання, а також висока ризикованість інвестицій.

Однак, незважаючи на це, криптовалюти набувають все більшої популярності як у світі, так і в Україні. Згідно з чинним законодавством, право випуску електронних грошей надано виключно банкам. В Україні банк, який має намір здійснювати випуск електронних грошей, зобов'язаний до початку їх випуску узгодити з НБУ правила використання електронних грошей. Незважаючи на правові колізії, деякі банки України працюють із системою Bitcoin, зокрема – ПриватБанк, Ощадбанк, ПУМБ, Креді Агріколь, Фідобанк. У травні 2017 року в Україні відкрили перший Bitcoin-автомат [4]. Україна сьогодні займає 5 місце за кількістю користувачів біткоїн-гаманцями серед різних країн світу [2].

Таким чином, криптовалюти є новою формою грошей, процес випуску і обігу яких, не регулюється звичними грошово-кредитними інструментами. Процес їх емісії є повністю децентралізованим і не прив'язаний до жодної країни. Основним механізмом, що їх визначає цінність, є механізм попиту та пропозиції. Однак, перспективи криптовалют на сьогодні є досить неоднозначними, оскільки переважна більшість країн світу ще не визначилась із організаційно-правовим механізмом їх використання.

Література

1. Ліхачов М. Скромна чарівність біткоіна: українські реалії використання крипто валют / М. Ліхачов // Forbes Україна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1428255-skromnacharivnist-bitkoina-ukra>. Назва з екрану
2. Галушка Є.О. Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку / Є.О. Галушка, О.Д. Пакон // Молодий вчений, 2017. – №4(44). – С. 634 – 637.
3. Банківський аналітичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vashbankir.com/>
4. Інформаційний сайт Espresso.tv [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://espresso.tv/>

Максименко Андрій Петрович,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студент*

Бондаревська Ольга Миколаївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
асистент*

РЕАЛІСТИЧНІСТЬ ТА АДЕКВАТНІСТЬ ВІДОБРАЖЕННЯ ГРОШОВИХ СИСТЕМ У РОЛЬОВИХ СИСТЕМАХ НА ПРИКЛАДІ ВІДЕОІГОР В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

На сьогодні, значимість ігор, як засіб засвоєння нової інформації та сучасний вид розваг є досить вагомою. Значний розвиток галузі та розмір ринку майже в 100 млрд.дол. [1], а також визнання кіберспорту на державному рівні [2] – справжнє становище цієї індустрії. Проте не варто забувати про вплив, який ігри здійснюють на гравців.

Досить популярним жанром є рольові ігри, в яких основна частина процесу полягає в управлінні персонажем чи групою, що досліджує світ, виконує різноманітні завдання, розвивається, слідуючи сюжету. Значну увагу приділяють відтворенню всесвіту, де відбуваються події, його історії та політиці. Не рідко за основу беруться світи відомих фантастів.

Проте, попри реальне відображення військової справи, політичних принципів та побуту, багато компаній спрощують грошову систему на користь ігрового процесу. Це перешкоджає розвитку економічній грамотності та може поширювати неправдиві стереотипи про фінансову діяльність.

У зв'язку з цим, постає важливе і актуальне питання реалістичності економіки та грошової системи в рольових світах, з наступним визначенням ключових проблем та шкоди, що вони можуть завдати, а також розробки заходів з їх вирішення. Слід розглянути найпопулярніші відеоігри більш детально.

Однією з найприбутковіших відеоігор є «Відьмак 3: Дике Полювання». Прибутки компанії-виробника склали 200 млн. дол. [3], а сам продукт не однократно отримав звання «Гра Року». Проте відображення грошової системи в цій грі доводить деякі речі до абсурду.

Так, основною валютою для розрахунку головного героя з торговцями є крони місцевого торгового міста-держави. Проте цінність цих монет викликає сумніви. Оскільки кульбаба коштує 3 крони, а білет до театру 50 [5]. Також треба відмітити неправдоподібність банківської системи. В одному з найбільших банків головному герою під поруку впливової та заможної особи дають кредит в 100 крон, зі ставкою у 30%. Проте цих грошей вистачить на два білету до театру чи на 33 кульбаби. Вже в іншому банку головному герою відкрили ощадний рахунок, на котрий було покладено його заробітну плату. І хоча невідома початкова сума чи проценти, було здійснено приблизні розрахунки. Так, середня винагорода за роботу складає 200 крон, а за приблизно 10 років сума виросла до 500. Тому можна зробити висновок, що ставка була близько 10-15 відсотків. На перевагу минулому кредиту – це більш схоже на реальний світ. Проте, коли виникає потреба забрати ці гроші з банківського рахунку – повідомляється, що вони вже вкладені в інші активи. Звісно, це політика банку, проте не зрозуміло чому необхідний тиждень для збору цих коштів. Адже, як зазначено вище, це еквівалентно 10 білетам до театру, і банк в змозі видати ці кошти з каси [5].

Такий заплутаний та далекий від реальності сюжет у відеоіграх може лише поглибити і так негативне відношення до банківської системи [4], закріпивши стереотип про кредитний гніт і невиконаність кредитів та депозитів.

По-друге, сама робота банку та фінансової системи висвітлена непрацюючою бюрократією, де задля повернення своїх грошей доведеться здійснювати неправомірні дії. Все це шкодить репутації реальних банків, зображаючи їх некомпетентними установами, звернувшись до яких є ймовірність неповернення вкладень.

Проте в деяких відеоіграх банківська система не тільки хибно відображається, а навіть демонізується. Так, у «Divinity: Original sin 2», яка отримала найкращі оцінки 93/100 на Metacritic [10]. Пропонується взяти позику, під 50% на будь-який термін. Проте, в реаліях гри, позика буде надана значно менше, ніж на місяць, що суперечить угоді. Звісно, лихварі можуть надавати позику і з більшими відсотками. Але, в даному випадку, підписати угоду потрібно кров'ю. І знову, навіть найбільша серед запропонованих позик, не має жодного сенсу в реаліях гри, бо на даному етапі 10000 монет не мають значної цінності [6].

В масовій культурі вже давно образ банку, порівнюють з чимось демонічним та потойбічним, іноді банківську діяльність ототожнюють з роботою демонів [7, 8]. Все це лише підсилює недовіру до банків, а також завдає репутаційної шкоди всім працівникам фінансової галузі.

В інших іграх – у популярній MMORPG (масовій багатокористувацькій онлайн рольовій грі) «World of Warcraft» банки взагалі не займаються основною банківською діяльністю. В них неможливо взяти кредит чи покласти гроші на депозит, лише — відкрити банківську комірку задля збереження цінних матеріалів [9].

З появою у відеогрі великої кількості інших гравців, виникають і ринкові відносини. Як всередині гри, так і поза нею. Гравці починають продавати місцеві валюти, в залежності від складності їх видобутку. Нерідко вони отримують прив'язку до реальних валют. На місцевих аукціонах кожен гравець може виставити лот, ціна якого залежить від платоспроможності цільової аудиторії, рідкості предмету та його потрібності. Разом з цим, товаром стають ігрові кабінети з високорівневими персонажами, котрі можна використати задля накопичення ігрових валют с подальшим їх продажем. Проте розробники відеоігор це не підтримують.

Найбільшого розвитку фінансово-ігорна система отримала у іншій космічній MMORPG «EVE Online» [11]. У даному проєкті гравці відповідають за майже весь фінансовий сектор гри. Лише частина речей та пропозицій знаходиться лише у власності розробників. Так, гравці засновують корпорації, котрі пропонують іншим гравцям невеликі позики, що можуть виплачуватися як місцевими грошима, так і ресурсами. Інші можуть вкладати кредити у будівництво великих космічних кораблів, оборону шахтарів від піратів. Треті гравці – грають на різниці цін товарів, чи створюють кустарні підприємства з метою отримання прибутку. Важливу роль відіграє і страхування, що може бути не лише 100% а й покривати додаткові ризики за втрату майна. Проте цей механізм не може бути використаний гравцями, оскільки страхувати місцеве майно спроможні лише виробники відеогри.

Оскільки вищенаведені процеси керуються законами ринку, а їх учасниками є безпосередньо люди, то фінансова діяльність реалізується точно, з поправкою на обмеження в механіці. Все це призвело до точного прикріплення місцевої валюти до долару, крім цього втрати віртуальних корпорацій також оцінюються в доларах, а місцеві корпорації пропонують оплату в реальних грошах за послуги [12, 13].

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що в багатьох відеоіграх, фінансова система відображається хибно та нереалістично. Це пов'язано зі спрощенням

ігрових механізмів задля покращення ігрового процесу у відеоіграх. Коли гравців стає більше – з’являється адекватна система реалізації фінансових відносин.

Синтез ігор і банківської справи вже давно не новизна. Так, майже шість компаній ще у 2014 році разом з проектом «rmetrics» створили ряд простих ігор аби оптимізувати процес відбору кандидатів при наймі на роботу [14, 15]. Проте, виробникам, в свою чергу, варто або реалізовувати систему фінансового сектора більш делікатно, або взагалі її не використовувати. У разі, коли розробнику хочеться додати економічні елементи у свою гру, то варто притримуватися наступних логічних принципів:

1. Кредити і депозити мають бути взаємовигідними, для гравців має існувати сенс в цих послугах;

2. Основна мета комерційних учасників фінансового сектора – прибуток, але варто пам’ятати і про репутацію;

3. Називати речі згідно їх дійсного призначення, а не спотворювати реальність.

Дотримання цих принципів забезпечить як реалістичність ігрового світу, що піде на користь виробнику, так і поліпшить економічну грамотність серед вагової групи населення — гравців.

Література

1. AppTractor. Дослідження світового ринку відеоігор 2016-го року [Електронний ресурс] / AppTractor // AppTractor. – 2017. – Режим доступу: <http://apptractor.ru/info/analytics/issledovanie-mirovogo-i-rossiyskogo-ryinka-igr-2016-goda.html>.

2. Офіційно: України визнала кіберспорт [Електронний ресурс] // Sport.ua. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://cyber.sport.ua/news/339802>.

3. Відьмак 3: CD Projekt Red витратили на гру 67 мільйонів \$. Заробили 200 мільйонів доларів [Електронний ресурс] // Gamer. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gamer.ru/the-witcher-3-wild-hunt/vedmak-3-cd-projekt-red-zatratili-na-igru-67-millionov-zarabotali-200-millionov>.

4. Рівень довіри населення до банків сьогодні дуже низький [Електронний ресурс] // Асоціація Українських Банків. – 2015. – Режим доступу: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=9183&Itemid=.

5. Відьмак 3: Дике полювання // Офіційний сайт дилера: http://store.steampowered.com/app/292030/The_Witcher_3_Wild_Hunt/?l=russian

6. Divinity: Original Sin 2 // Офіційний сайд дилера: http://store.steampowered.com/app/435150/Divinity_Original_Sin_2/?l=russian

7. Желязни Р. Театр одного демону / Р. Желязни, Р. Шеклі. – Ст.-П.: Ексмо, 2014. – 448 с.

8. Кафка Ф. Процес / Франц Кафка. – Київ: Азбука, 2016. – 320 с.

9. Word of Warcraft // Офіційний сайт виробника: <https://worldofwarcraft.com/ru-ru/>

10. DIVINITY: ORIGINAL SIN II [Електронний ресурс] // Metacritic. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.metacritic.com/game/pc/divinity-original-sin-ii?ftag=MCD-06-10aaa1f>.

11. Офіційний сайт виробника Eve Online: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eveonline.com/ru/>

12. Карпенко О. Гравець EVE Online зрадив свій альянс і повернув найбільшу крадіжку в грі - на \$ 20 000 [Електронний ресурс] / Ольга Карпенко // AIN.UA. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://ain.ua/2017/09/14/shpionazh-kosmicheskix-masshtabov>.

13. Гравець у eve online запропонував 75 тисяч доларів за знищення противника [Електронний ресурс] // Sport-express. – 2016. – Режим доступу до ресурсу:

<http://www.sport-express.ru/cybersport/news/igrok-v-eve-online-predlozhit-75-tysyach-dollarov-za-unichtozhenie-protivnika-1054222/>.

14. Малоясн В. Відеоігри допоможуть влаштуватися на роботу в банк [Електронний ресурс] / Ваагн Малоясн // Naked-science. – 2014. – Режим доступу: <https://naked-science.ru/article/sci/wall-street-may-bank-computer-games-recruiting-tool>.

15. Офіційний сайт pymetrics [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pymetrics.com/science>

УДК 336.76

Міщук Єлизавета Миколаївна, Арзуманян Аліна Сергіївна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Грошовий ринок – це ринок, на якому формуються попит та пропозиція на гроші, на ринку здійснюються депозитно-позикові операції, що обслуговують рух оборотного капіталу фірм, ресурсів банків, установ, держави і приватних осіб. Інструментами грошового ринку є векселі, депозитні сертифікати, банківські акцепти. Грошовий ринок – важливий об'єкт державного регулювання. Держава використовує його ресурси для фінансування своїх видатків і покриття бюджетного дефіциту. Таким чином, грошовий ринок дає змогу здійснювати накопичення, оборот, розподіл і перерозподіл грошового капіталу між сферами національної економіки [1].

Добробут держави залежить від ефективності фінансової сфери, у якій важливу роль займає саме грошово-кредитний ринок. Якщо розумно скласти план та дати правильні вказівки Національному банку України (далі НБУ), який займається грошово-кредитною політикою, тоді Україна зможе досягти фінансову стабільність – стан фінансової системи, в якому вона здатна належним чином забезпечити можливість ефективно виконувати свої ключові функції, такі як фінансове посередництво та забезпечення здійснення платежів, і таким чином сприяти стійкому економічному зростанню, а також протистояти негативному впливу кризових явищ на економіку.

Тому це питання доволі актуальне, тому що грошово-кредитна політика впливає на соціально-економічне становище в країні.

Основні напрямки грошово-кредитної політики України, які визначено НБУ на 2017-2018 роки:

1) Ураховуючи вимоги статті 6 Закону про Національний банк, пріоритетна ціль грошово-кредитної політики полягає в зниженні інфляції до рівня однозначного показника та утримання її на такому рівні в середньостроковій перспективі. Оскільки низька і стабільна інфляція є одним із головних внесків у стале економічне зростання Національний банк проводитиме грошово-кредитну політику на засадах цінової стабільності.

У 2017 році Національний банк розглядатиме свій цільовий орієнтир за споживчою інфляцією (тобто зміною індексу споживчих цін) на рівні $8\% \pm 2$ п. п. (грудень до грудня попереднього року). Середньострокова ціль щодо інфляції встановлена на рівні $5\% \pm 1$ п. п. (для річного приросту індексу споживчих цін) і досягатиметься поступово [2].

Зокрема визначена така орієнтовна поквартальна траєкторія приросту індексу споживчих цін у річному вимірі для досягнення відповідних кількісних цілей з

інфляції:

- березень 2018 року – 7.5% з допустимим діапазоном відхилень ± 2 п. п.;
- червень 2018 року – 7% з допустимим діапазоном відхилень ± 2 п. п.;
- вересень 2018 року – 6.5% з допустимим діапазоном відхилень ± 2 п. п.;
- березень 2019 року – 5.75% з допустимим діапазоном відхилень ± 2 п. п.;
- червень 2019 року – 5.5% з допустимим діапазоном відхилень ± 2 п. п.;
- вересень 2019 року – 5.25% з допустимим діапазоном відхилень ± 2 п. п.

Очікується, що досягненню і підтриманню інфляційної цілі на неперервній основі сприятимуть стабілізація і подальше поліпшення інфляційних очікувань економічних агентів, зменшення ефекту впливу з боку обмінного курсу та цін виробників на інфляцію, послаблення сезонної компоненти в динаміці окремих складових індексу споживчих цін, зниження частки адміністративно регульованих цін, які коректуватимуться вгору [3].

2) Сприяння фінансовій стабільності. Національний банк досягатиме цілей зі сприяння фінансовій стабільності шляхом належного мікро- та макрорегулювання та нагляду. Національний банк здійснює постійний моніторинг стабільності фінансової системи в цілому, використовуючи для оцінки ризиків кількісні та якісні індикатори, модельний інструментарій, професійне судження.

3) Зростання золотовалютних резервів. Варто зазначити, що зараз їх рівень є низьким (на 1 травня 2016 року вони становили 13,241 млрд. доларів), але протягом квітня 2016 року їх обсяг зріс на 4,1%. Це відбулося завдяки купівлі Національним банком іноземної валюти та поповнення резервів. Росту резервів також сприяло надходження від розміщення облігацій внутрішньої державної позики та від Міжнародного банку реконструкції та розвитку.

4) Підтримання режиму плаваючого валютного курсу, який встановлюється в залежності від попиту та пропозиції на валюту. Водночас НБУ у разі потреби проводитиме валютні інтервенції з метою запобігання надмірним коливанням валютного курсу.

Підсумовуючи, можна зазначити, що досягти добробуту в державі можна за рахунок налагодження фінансової сфери, головну роль у якій грає грошово-кредитний ринок. На цьому ринку діють грошові відносини між підприємствами, державою, іншими юридичними особами, за допомогою яких будується економіка країни. Якщо правильно розпланувати дії НБУ, тоді можна досягти гарних результатів грошово-кредитних відносин з іншими країнами та фінансової стабільності України. Для цього Національний банк уважно слідкує за розвитком економіки держави та фінансових відносин між країнами, щоб зробити певні висновки та розпланувати наступні дії. На сьогоднішній день головними цілями для розвитку грошово-кредитного ринку є – зниження рівня інфляції, збільшення золотовалютного резерву та досягнення довгострокової фінансової стабільності.

Література:

1. Лисенко Р. Сучасні стратегії грошово-кредитної політики // Фінансовий ринок України. – 2006. – № 11. – С. 3–5.
2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу. Схвалено рішенням Ради Національного банку України від 21 грудня 2016 року. – Київ. – 2016. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41258582>.
3. Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу. Схвалено рішенням Ради Національного банку України від 12 вересня 2017 року. – Київ. – 2016. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/>

УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ: ДОСВІД УКРАЇНИ І НОВІ СТАНДАРТИ БАЗЕЛЯ ІІІ

Ліквідність банку є однією з найважливіших системних характеристик банківської діяльності. За дефіциту ліквідності банк не може в повній мірі виконувати властиві йому функції, своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями перед кредиторами і вкладниками, підтримувати свою платоспроможність. Надлишкова ліквідність свідчить про неспроможність менеджменту банку ефективно розпоряджатися залученими ресурсами. Тому ефективне управління ліквідністю повинно бути найвищим пріоритетом в діяльності будь-якого банку. Фінансові потрясіння в банківській сфері, що останні роки набувають не тільки національних, а й глобальних масштабів, значною мірою обумовлені несвоєчасним діагностуванням проблеми ліквідності банківських установ. Фінансова криза 2008–2009 рр. довела актуальність управління ліквідністю банку, як складової забезпечення фінансової стійкості банків, що обумовило включення показників ліквідності до стандартів Базеля ІІІ в частині регулювання банківських ризиків.

Актуальність проблеми управління ліквідністю банків відповідно до стандартів «Базель ІІІ» обумовила значний інтерес вчених до її вирішення, про що свідчать праці Л. О. Матлага, М. І. Демків, В. В. Шпачук, С. А. Мамедов, О. А. Грищенко та ін.

Визнаючи важливість проведених вченими досліджень, слід зазначити, що в Україні вимоги Базелю ІІІ залишаються ще недостатньо вивченими і стандарти ліквідності банків не знайшли практичного втілення.

Найточніше сутність поняття управління ліквідністю банку можна визначити як діяльність банку із забезпечення такого розміщення коштів, щоб можна було у будь-який момент розраховуватися із зобов'язаннями (в короткий термін перетворити активи у грошові кошти) [1].

Значення ліквідності банків обумовлює необхідність управління нею на макрорівні і на мікрорівні. В даній роботі основну увагу приділимо нормативному методу регулювання ліквідності банків, який передбачає встановлення і контроль з боку регулятора нормативів ліквідності.

Розглянемо динаміку показників ліквідності вітчизняних банків. Наразі в Україні діють три нормативи ліквідності банків: норматив миттєвої ліквідності (Н4) – не менше 20%, норматив поточної ліквідності (Н5) – не менше 40%, норматив короткострокової ліквідності (Н6) – не менше 60%.

Їх аналіз по банківській системі України за останні 5 років (табл.1) дає підстави зробити висновок про надмірне перевищення наявних у розпорядженні банків короткострокових ліквідних активів над їх зобов'язаннями з відповідними строком виконання. З одного боку, це свідчить про наявність у банків запасу ліквідності, що вкрай важливо за умов політичної і економічної нестабільності у суспільстві, з іншого боку - банки не використовують повною мірою свої можливості нарощувати доходи, що негативно позначається на фінансових результатах їх роботи.

Таблиця 1

Значення нормативів ліквідності по системі банків України станом на 01.01.2012 –
01.09.2017 рр. [2]

Найменування нормативу	На початок року					2017 р.	
	2012	2013	2014	2015	2016	01.01	01.09
Норматив миттєвої ліквідності (Н4) (не менше 20 %)	58,48	69,26	56,99	57,13	78,73	60,79	54,44
Норматив поточної ліквідності (Н5) (не менше 40 %)	70,53	79,09	80,86	79,91	79,98	102,14	106,29
Норматив короткострокової ліквідності (Н6) (не менше 60 %)	94,73	90,28	89,11	86,14	92,87	92,09	96,59

Розрахунок нормативів ліквідності банків в Україні базується на балансових даних за попередній звітний період. А відтак, НБУ регулює ліквідність банків із застосуванням методу запасу, який не може забезпечити умови для попередження ризику ліквідності банків.

«Базель III» передбачає введення двох формалізованих показників для регулювання коротко- і довгострокової ліквідності: показник покриття ліквідності (Liquidity coverage ratio, LCR), який повинен був набрати чинності з 1 січня 2015 року, та показник стабільного фінансування, нетто-фондування (Net stable funding ratio), який набере чинності з 2018 р..

Запровадження коефіцієнту покриття ліквідності (LCR) ставить за мету сприяти стійкості банківського сектору шляхом забезпечення у банку достатнього запасу невитрачених ліквідних активів високої якості, які можуть бути легко і швидко конвертовані в грошові кошти.

Показник Net stable funding ratio розроблений для стимулювання середньо- і довгострокового фінансування активів та операцій банків і визначає мінімальний рівень стабільного фінансування виходячи з характеристик ліквідності банківських активів і бізнесу з часовим горизонтом 1 рік [3].

Порівняльна характеристика нормативів ліквідності банків в Україні з показниками ліквідності, визначеними стандартами «Базель III», подана у табл. 2.

Аналіз табл. 2 свідчить про те, що передбачені Базелем III стандарти ліквідності банків в більшій мірі, ніж в Україні, спрямовані на забезпечення фінансової сталості як кожного окремого банку, так і банківської системи в цілому, тому що:

- по-перше, ліквідність банків оцінюється не «як запас», а «як потік», що дає можливість передбачати і прогнозувати ризики ліквідності з урахуванням майбутніх надходжень і потреб в ліквідних коштах;

- по-друге, згідно з показником Liquidity coverage ratio банки повинні будуть володіти ліквідними активами, які б на 100% покривали короткострокові зобов'язання терміном менше одного місяця;

- по-третє, коефіцієнт Net stable funding ratio передбачає зміну виду фінансування банку, це означає, що в банківських установах збільшиться попит на довгострокове фінансування, що позитивно вплине на стан ліквідності банківської установи.

Отже, стандарти Базеля III в більшій мірі, ніж нормативи ліквідності банків в Україні, передбачають можливість забезпечити фінансову стабільність банків за рахунок попередження і зниження ризику ліквідності.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика нормативів ліквідності НБУ та стандартів
«Базель III»

Критерій	Нормативи НБУ	«Базель III»
1. Кількість нормативів	Н4 – норматив миттєвої ліквідності; Н5 – норматив поточної ліквідності; Н6 – норматив короткострокової ліквідності.	Показник покриття ліквідності (LCR); Показник чистого стабільного фінансування (NSFR)
2. Часові обмеження	Н4 – 1 операційний день; Н5 – 1 місяць; Н6 – 1 рік	LCR – 1 місяць; NSFR – 1 рік
3. Нормативне значення	Н4 – 20%; Н5 – 40%; Н6 – 60%	LCR – 100%; NSFR – >100%
4. Використання сценаріїв при розрахунку ліквідності	Система економічних нормативів не враховує можливі сценарії розвитку подій та встановлює граничні мінімальні рівні ліквідності балансу банку для окремих часових обмежень	Активно представлена позиція щодо необхідності врахування можливих сценаріїв розвитку подій
5. Врахування валютного ризику	Розрахунок нормативів ліквідності НБУ в гривні	Розрахунок нормативів за кожною основною валютою (залежно від її питомої ваги у балансі банку)
6. Оперативне регулювання стану ліквідності	Забезпечується завдяки контролю стану ліквідності за результатами дотримання банком нормативу миттєвої ліквідності	Не забезпечується на макrorівні оперативний контроль за станом ліквідності банків
7. Врахування рівня ризику складових зобов'язань і активів банку	Не передбачено	Передбачено

*систематизовано та доопрацьовано автором

Таким чином, ліквідність банків є актуальною проблемою функціонування вітчизняної банківської системи. Впровадження у вітчизняну банківську практику стандартів «Базель III» сприятиме забезпеченню стабільності банківського сектору країни, проте потребує значних зусиль від національного регулятора та не виключає ймовірність кількісного скорочення банківських установ, оскільки пристосуватись до нових стандартів зможуть тільки найбільш ліквідні банки. На початковому етапі всі вони будуть відчувати нестачу у капіталі, що дасть додатковий стимул банкам звернути свою увагу на управління капіталом, ціноутворення власних продуктів, а також виявлення довгострокових джерел фінансування.

Література

1. Волкова В.В., Волкова Н.І. Управління ліквідністю як складова фінансової стійкості банку [Електронний ресурс] / В. В. Волкова, Н. І. Волкова, О. М. Чорна // . - Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/29239/26263>.
2. Основні показники банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
3. Basel III: international regulatory framework for banks [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm?m=3%7C14%7C572>.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Конкуренція в банківській сфері – об’єктивне явище еволюції світової фінансово-кредитної системи, обумовлене зростаючими потребами суспільства в капіталізації вільних грошових коштів. Ринок ґрунтується на конкурентній боротьбі, яка зумовлює необхідність у виробленні особливих прийомів і засобів збереження свого місця на ньому або завоювання нових сегментів ринку. В умовах кризових явищ для забезпечення необхідного рівня операційної ефективності банків особливого значення набуває вдосконалення системи забезпечення конкурентоспроможності банківського продукту. Особливої актуальності ця проблема набуває в банківській сфері, де в останні роки активізувалися інтеграційні процеси й підвищилися вимоги до банків щодо забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародних фінансових ринках

Визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності банків України в умовах фінансово-економічної нестабільності передбачає розкриття теоретичних підходів до сутності банківської конкуренції.

Сьогодні в економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення сутності банківської конкуренції (табл. 1). Цю економічну категорію розглядають лише в контексті конкуренції загалом, що, на нашу думку, є не зовсім коректно.

Таблиця 1

Наукові підходи до визначення поняття «банківська конкуренція»

Автор	Визначення поняття «банківська конкуренція»
А.В.Нікітін [3, с. 125]	Конкуренція в банківському секторі – це боротьба між суб’єктами господарювання на ринку, у ході якої створюються відмінні конкурентні переваги власного закладу та його продуктів, що обумовлює залучення найбільш привабливих споживчих сегментів
Д. Мізгулін [1, с. 12]	Конкуренція в банківській сфері – це змагання між банками, при якому їх самостійні дії ефективно обмежують можливості кожного однобічно впливати на загальні умови надання банківських послуг
А.О. Епіфанов [2]	Банківська конкуренція – динамічний процес суперництва комерційних банків і інших кредитних інститутів з приводу встановлення цін і об’ємів пропозиції банківських послуг, а також з приводу формування цін і об’єму попиту на кредитні ресурси, в ході якого вони прагнуть забезпечити собі надійне положення на ринку кредитів і банківських послуг

Конкуренція в банківській сфері – об’єктивне явище еволюції світової фінансово-кредитної системи, зумовлене зростанням потреб суспільства в капіталізації вільних грошових коштів. Банківські послуги не мають конкурентоспроможних та небанківських за своєю суттю замінників, що підвищує привабливість банківської сфери для підприємництва і є чинником живлення в ній конкурентних відносин [5].

Отже, конкуренція в банківській сфері є динамічним процесом, у ході якого комерційні банки завдяки використанню інструментів маркетингу намагаються розширити ринкову частку, збільшити обсяги продажів банківських продуктів і послуг, досягти високого прибутку.

Основними чинниками загострення конкуренції між банками є однорідність банківських продуктів, тобто наявність досконалої конкуренції; боротьба за вільні дешеві ресурси, що змушує доводити перед клієнтами свою конкурентоспроможність та якість управління; обмеженість чинного інструментарію банківських послуг, що змушує конкурувати у сфері визначення ціни на банківські послуги [3].

Проблема оцінки і забезпечення конкурентоспроможності банківської системи може бути вирішена лише за умови обґрунтованого визначення меж конкурентного ринку і з'ясування кількості та складу діючих на ньому контрагентів. Ключовою складовою забезпечення конкурентоспроможності економіки та банківської системи зокрема має бути державне визначення довгострокової стратегії розвитку відповідного сектора економіки, створення сприятливого конкурентного середовища, забезпечення рівних прав для всіх суб'єктів ринку, контроль за дотриманням антимонопольного законодавства.

Одним із факторів підвищення конкурентоспроможності національної банківської системи в умовах фінансово-економічної нестабільності є підвищення прозорості інформації про діяльність банків та полегшення доступу до неї, що є одним із завдань НБУ [6].

Важливим фактором розвитку банківської справи є удосконалення підходів кредитних організацій до побудови систем корпоративного управління і внутрішнього контролю, передусім – системи управління банківськими ризиками, зокрема в частині операцій із пов'язаними особами, а також групою технологічних ризиків та ризиків безпеки. Банківські установи, котрі мають розгалужену мережу філій, підвищену увагу повинні приділяти питанням управління ризиками, які пов'язані з діяльністю філій[4].

Одним із напрямів вирівнювання конкурентоспроможності іноземних та вітчизняних банків є підтримка позицій вітчизняних державних банків. Це доцільно з тієї точки зору, що саме державні банки мають ті ж переваги, що й іноземні. Наприклад, у частині формування власних пасивів.

Зростаюча конкуренція на ринку банківських послуг змушує комерційні банки спрямовувати розвиток власних послуг у координації з розвитком бізнесу своїх клієнтів, їх стратегічними цілями і завданнями. Досягнення цілей своїх клієнтів потребує постійно вдосконалювати якість власних послуг та покращувати рівень обслуговування клієнтів, застосовувати новітні банківські технології тощо [6]. Так, як розвиток банківської конкуренції значно впливає на загальний економічний стан країни в цілому, то перед державою стоїть завдання забезпечити нормальне та адекватне конкурентне середовище для банківських установ. Інструменти, за допомогою яких держава може здійснювати свій вплив поділяють на інструменти, які забезпечують стабільність фінансово-кредитної системи та інструменти, які забезпечують рівні та нейтральні конкурентні стосунки. Реалізація державного регулювання може виражатися у вдосконаленні законодавчої бази щодо регулювання конкуренції в банківському секторі [2]. Таким чином, конкуренція у банківській сфері є об'єктивним процесом активізації ринкових відносин у країні та активізації інтеграційних процесів у фінансовій сфері, що потребує підвищення рівня конкурентоспроможності банків, які прагнуть зберігати та зміцнювати свої позиції на національному й міжнародних ринках фінансових послуг.

Таким чином, в умовах сьогодення першочерговим завданням банківських установ є перехід до умов динамічної та зростаючої конкуренції, що зумовлює необхідність удосконалення стратегічної управлінської поведінки з метою адаптування до умов ринкового середовища та досягти результатів, необхідних для подальшого розвитку.

Література

1. Єпіфанов А. О. Науково-методичні підходи до оцінки рівня конкуренції в банківській системі [Електронний ресурс] / А. О. Єпіфанов. – Режим доступу : <http://cibs.ck.ua/>.
2. Мизгулин Д. А. Еще раз к вопросу о конкуренции на рынке банковских услуг / Д. А. Мизгулин // Банковское дело. – 2003. – № 6. – С. 12.
3. Нікітін А. В. Маркетинг у банку : навч. посіб. / А. В. Нікітін, Г. П. Бортнікова, А. В. Федорченко; за ред. А.В. Нікітіна. – Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – 432 с.
4. Экономическая ценность как фактор влияния на конкурентоспособность цен на банковские продукты [Электронный ресурс] / 8cent. – Режим доступа : <http://8cent-emails.com/jekonomicheskaja-cennost-kak-faktor-vlijaniya-na-konkurentosposobnost-cen-na-bankovskie-produkty/>.
5. Олещук М. Г. Роль НБУ в забезпеченні конкурентоспроможності банківської системи України [Електронний ресурс] / М. Г. Олещук. – Режим доступу : <http://www.uabs.edu.ua>. Проблеми і перспективи економіки та управління № 2 (6), 2016 фінансові ресурси: проблеми формування та використання 257
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

УДК 338

Сержанов Віталій Вікторович,

Ужгородський національний університет,

кандидат економічних наук, доцент, декан економічного факультету

ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

У сьогоднішніх умовах євроінтеграційних процесів для України вкрай актуальною стає проблема відновлення національної економіки та активізація інноваційно-інвестиційної діяльності на засадах ефективної структури управління науково-технічною сферою країни. Це стимулюватиме зростання конкурентоздатності продукції українських підприємств, створить умови для подолання слабкого місця вітчизняної прикладної науки – відсутності зв'язку між освітою, наукою і виробництвом, а також стане каталізатором інноваційної активності, особливо у сфері наукоємного підприємництва.

Сучасні інноваційні процеси мають три особливості. По-перше, це паралельно-послідовне проведення науково-технічної діяльності, здійснення інвестицій і маркетингу. По-друге, це швидкі зміни життєвих циклів наукоємної продукції. По-третє, усі найбільш потужні інноваційні процеси слід розглядати як вдало реалізовані інвестиційні проекти за етапами фінансування інноваційних розробок, комерціалізації і диверсифікації нових продуктів і послуг.

Разом із тим, розглядаючи цю проблематику, необхідно звернути увагу й на зовнішні стосовно України фактори й джерела впливу на формування інноваційно-інвестиційного потенціалу та функціонування національної інноваційної системи.

Варто зазначити, що промислово розвинені держави воліють не визначати для себе конкретні показники науково-технічного розвитку, а просто стимулюють тих, хто в стані продукувати нові знання, поширювати їх і перетворювати на технології, інвестувати створення нового обладнання, купувати й використовувати нову продукцію.

Наприклад, у США таке стимулювання відбувається у вигляді прямого дотаційного фінансування, здійснюваного за спеціальними законами (Закон Стівенсона-Уайлдера «Технологічні інновації» 1980 р.), у межах програм урядових відомств (наприклад, програма «Промислово-університетські корпоративні центри»). Зокрема, Stevenson-Wylder Technology Innovation Act – відноситься до сфери прав власності на запатентовані результати НДДКР, які були отримані в ході спільних досліджень урядових науково-дослідницьких лабораторій (НДЛ) і зовнішніх партнерів при відсутності будь-якого прямого фінансування зовнішнього партнера, а за рахунок федерального бюджету [1]. Держава вкладає гроші в інфраструктуру НДЛ за умови, що вона створить на них певний економічно вигідний продукт. Передбачається, що з його продажу держава поверне собі вкладені кошти. В результаті – і держава збагачується, і НДЛ зміцнює свою інфраструктуру [2]. Мають місце також непрямі методи підтримки інноваційної діяльності, як податкові та амортизаційні пільги.

Державне регулювання інноваційних процесів у Японії також характеризується індикативним плануванням НДДКР, високими імпортними митними тарифами, наданням податкових і кредитних пільг для ведення науково-дослідницьких робіт.

До основних напрямів державної інноваційної політики країн Євросоюзу належать: вироблення єдиного антимонопольного законодавства, використання системи прискореної амортизації устаткування, пільгове оподаткування НДДКР, пряме фінансування організацій для заохочення інновацій у галузі новітньої технології (наприклад, програми ЄСПРІТ, РАСІ, ЄВРИКА), стимулювання співпраці університетської науки й організацій, що виробляють наукомістку продукцію [3].

Урядом Китаю заплановано в найближчі роки завершити створення сучасної національної інноваційної системи (НІС), до 2030 року – істотно скоротити розрив зі світовим рівнем, а до 2050 року – здійснити індустріалізацію нового типу на основі науки й освіти в тісному зв'язку з інформатизацією та створенням «економіки знань». Вже сьогодні Китай є світовим лідером за кількістю людей, залучених у наукову діяльність та впровадженням технологій [4].

За основними параметрами, які характеризують розвиток науки й техніки, країна стала просуватися на лідируючі позиції. За кількістю останніх Китай сьогодні поступається тільки США. Якщо за минулі роки кількість патентів, отриманих китайськими вченими, збільшувалася щорічно на 13-25%, то нині темпи зростання становлять понад 30%. Національна інноваційна система для Китаю, – це не просто сукупність малих і великих підприємств, корпорацій, венчурних фондів, дослідницьких центрів та університетів. Це перш за все середовище, де протікає живий процес інновацій, до якого залучено всі перераховані вище структури. В кінцевому рахунку, пріоритети надаються людському капіталу.

Чим активніше відбувається в країні інноваційний процес, тим більш високе місце у світовій економіці вона займає. Але починаючи з певного рівня темпів науково-технічного розвитку стимулювання інновацій стає занадто дорогим задоволенням. При цьому, ми погоджуємося з П. Гайдучьким, який висловив думку, що основні кошти доводиться вкладати вже не в продукування й використання нових знань, а в часте переналагодження устаткування й технологічних процесів, виховання сприйнятливості споживача до нових товарів і послуг, тобто існує темп науково-технологічного розвитку, який можна вважати оптимальним для конкретної держави [5].

Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово розвинених країнах та потребам інноваційного розвитку. І це не дивлячись на те, що за даними міжнародного рейтингу Всесвітнього економічного форуму в Давосі, Україна належить до держав із середнім рівнем інноваційності (зі 138 країн –

52 позиція за показником «інновації» та 33 позиція за показником «вища освіта і професійна підготовка» за підсумками 2016 року) [6]. Незважаючи на такі досить високі показники інтелектуалізації, за рівнем технологічної готовності Україна знаходиться на 85 місці, а за відповідністю бізнесу сучасним вимогам – на 98. Хоча українське суспільство й має значний інноваційний, творчий, інтелектуальний потенціал, це мало впливає на економіку та розвиток у даній сфері. Економічний розвиток продовжує здійснюватись за інерційним сценарієм відповідно до екстенсивної моделі.

Така ситуація негативно впливає на інвестиційні процеси та формування інноваційно-інвестиційного потенціалу, що зумовлює довгострокові тренди низької конкурентоспроможності національної економіки. І це є найбільш негативним фактором розвитку країни, зважаючи на те, що у світі зараз відбувається поступове зменшення ваги традиційних конкурентних переваг, а також усталених центрів політичного та економічного впливу.

Перед Україною постає кілька складних задач, що пов'язані з фінансуванням інноваційної діяльності, а саме:

- збільшення загального обсягу інвестицій в інновації з державного й приватних джерел;
- удосконалення управління інноваційною системою з відповідними наслідками для фінансування інноваційної діяльності;
- заповнення «прогалин» у фінансуванні інноваційної діяльності, зокрема, розроблення регуляторного й фінансового інструментарію підтримки інноваційної діяльності для підприємницького сектора національної економіки.

Література

1. Public-Private Partnerships for Innovation: Policy Rationale, Trends and Issues. – OECD, 2008. – 204
2. Абдумомунова Д. С. Інновації Економіка Казахстану Державно-приватне партнерство / Д. С. Абдумомунова. – Вісник Інноваційного Євразійського університету, 2012.
3. Omundsen B., Bentley A. etc. Capital Stocks, Capital Consumption and Non-Financial Balance Sheets. L., 2009.
4. Розвиток державно-приватного партнерства в інноваційній сфері: міжнародний досвід – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://articlekz.com>
5. П. Гайдуцький П. Економічні реалії та індустріальні міражі / П. Гайдуцький / Урядовий кур'єр, № 224.
6. The Global Competitiveness Report 2016–2017 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://edclub.com.ua/sites/default/files/users/user431/rating_4_3.jpg

*Статкевич Катерина Олександрівна,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
студентка
Науковий керівник - Волкова Валерія Валеріївна, к.е.н., доцент,*

ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ: ШВЕДСЬКИЙ ДОСВІД

Останнім часом все більше країн проводять реформу системи управління фінансами з метою досягнення стабільності фінансової системи, підвищення ефективності використання бюджетних коштів та поглиблення відповідальності виконавчої влади щодо результатів використання коштів акумульованих за рахунок сплачених населенням податків та зборів. Міжнародні організації, на чолі з МВФ, Світовим банком та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щороку проводять дослідження у сфері розробки нових інструментів управління фінансами та бюджетом. Використання позитивного зарубіжного досвіду у цій галузі, а зокрема однієї з найрозвиненіших держав у світі – Швеції має бути пріоритетним напрямком розвитку фінансової політики України, що сприятиме стабілізації економіки.

Перед тим, як досліджувати дану тему, необхідно розуміти сутність поняття «управління фінансами». Управління фінансами – сукупність фінансових методів, важелів, стимулів та санкцій, які використовує фінансовий апарат формування, розподілу та найбільш ефективного використання фінансових ресурсів [1, с.76]. Взагалі, система управління фінансами являє собою складний процес взаємодії фінансових інститутів країни, які повинні забезпечувати ефективне функціонування фінансової системи за допомогою взаємопов'язаного комплексу заходів і інструментів впливу.

На рис. 1 видно, як організована і як працює система управління фінансами Швеції.

Таким чином, управління фінансами включає в себе, з одного боку, об'єкти управління, що представляють собою різноманітні види фінансових відносин, що складаються з державних і муніципальних фінансів (бюджети різних рівнів, державні позабюджетні соціальні фонди, державний кредит, місцеві позабюджетні фонди та ін.), а також з фінансів суб'єктів господарювання (комерційних і некомерційних організацій); і з іншого – суб'єкти управління, що представляють організаційні структури управління фінансами, перш за все органи стратегічного і оперативного управління, які контролюють і регулюють фінансові процеси в економіці.

Дослідження довело, що провідне місце в управлінні фінансами в системі органів виконавчої влади посідає Міністерство фінансів Швеції, основними функціями якого є питання фінансового планування, фінансового регулювання та контролю. Шведське національне управління фінансами є центральним адміністративним органом при Міністерстві фінансів, воно розробляє ефективне фінансове управління центральним урядовим агентствам, аналізує та робить прогноз фінансових ресурсів центрального уряду. Центральне місце у фінансовій системі Швеції належить Державному банку, який виконує такі функції, як здійснення емісії національної валюти і відповідальність за формування кредитно-грошової політики.

Унікальність влаштування державної влади у Швеції у сутності шведської моделі державного устрою – ідея децентралізованих відносин владних органів різних рівнів, виведена на рівень державної ідеології. Таким чином, саме тому органи

муніципального (місцевого) управління розроблюють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети, самостійно розпоряджаються їхніми коштами. Крім цього, в управлінні державними фінансами також виділяються і інструменти управління. Суб'єкти управління в кожній сфері використовують специфічні методи та прийоми цільової впливу на фінансові. Конкретними методами управління є фінансове планування, регулювання, фінансовий контроль і моніторинг.

Рис.1. Система управління фінансами Швеції [розроблено автором на підставі [2]]

Взагалі, фінансова політика Швеції визначається двома основними цілями: державні фінанси повинні забезпечити перевищення доходів над витратами протягом кон'юнктурного циклу в середньому в розмірі 2% від ВВП (ця мета поставлена з 2000 р) і витрати не повинні перевищувати встановлені максимальні розміри. З 1997 р, коли були введені стелі витрат, державні витрати ні разу не перевищили запланованих стель [2].

Впровадження в державне управління елементів орієнтованості на результат і їх ув'язка з бюджетним процесом у Швеції здійснювалися в рамках окремих програм з модернізації управління державних фінансів без зміни основ системи управління. Велику увагу приділяють різноманітним міжнародним інструментам моніторингу та оцінки якості управління фінансами, проте найбільш відомими методами кількісної оцінки управління фінансами є Індекс відкритості бюджету та Індекс якості бюджетування ОЕСР.

Індекс відкритості бюджету у 2016 р. склав 87 балів, що свідчить про високу ступінь можливості законодавчих органів і головних контрольних органів здійснювати ефективний нагляд за бюджетом. Участь громадянського суспільства в бюджетному

процесі оцінюється як середня: 48 балів, законодавче регулювання признано адекватним – 85 балів, а контроль вищими органами аудиту високим – 100 балів [3]. Щодо Індексу якості бюджетування ОЕСР, то Швеція зайняла значні показники 0,82, що свідчить про високу ступінь впровадження інструментів середньорічного планування в бюджетний процес Швеції. Крім цього можна зробити висновок, що таке впровадження було ефективним при розподілі і використанні фінансових ресурсів [4, с.41].

Кількісні оцінки є результативним інструментом стимулювання урядів до впровадження містяться в них практик. Однак в них практично відсутня обґрунтована інформація, що потрібна для прийняття рішення про необхідність впровадження принципів, і роз'яснення, що дозволяють зробити їх більш зрозумілими для подальшого використання. Саме тому глибоко опрацьовану оцінку якості управління громадськими фінансами представляють Доповіді (огляди) МВФ про дотримання стандартів і кодексів і аналогічні їм дослідження. Вагома оцінка надається у вигляді рейтингу Індексу кращого життя. Порівнюючи аналогічні аспекти Швеції і України, можна зробити висновок, що рівень життя шведів у кілька разів вищий за українців внаслідок ефективного управління фінансами (табл.1).

Як висновок зазначимо, що управління фінансами у Швеції здійснюється на основі тісного взаємозв'язку між найвищими органами державної влади, чіткою впорядкованістю суспільних відносин у цій сфері, неупередженим розподілом функцій між різноманітними органами державної влади у сфері реалізації фінансової політики.

На Україні доцільно використовувати шведський досвід в напрямку:

- децентралізації владних органів різних рівнів;
- розробки чітких цілей фінансової політики в цілому та управління фінансами зокрема;
- застосування оцінки якості управління фінансами.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика аспектів життя Швеції і України у 2016 р. [розроблено автором на підставі [3]]

Аспекти	Країни		Максимальне значення показника
	Швеція	Україна	
Житлові умови	6,5	3,7	7,9
Дохід	5,2	1,1	10,0
Робота	8,1	3,5	9,7
Суспільство	7,3	4,7	10,0
Освіта	7,6	3,2	9,3
Екологія	9,5	2,7	10,0
Громадянські права	6,4	1,5	8,6
Здоров'я	9,0	2,8	9,6
Безпека	8,6	3,3	9,8
Робота/Відпочинок	8,5	7,5	9,4

Подальші дослідження й розробки в галузі вивчення закордонного досвіду функціонування фінансової системи, а зокрема досвіду Швеції, мають першорядне значення для збільшення доходів цільових фондів, державного й місцевих бюджетів, зростання національного багатства, прискорення соціально-економічного розвитку України, підвищення рівня життя нашого народу.

Література

1. Ковальчук С.В. Фінанси. Навч. Посібник. / С.В. Ковальчук, І.В. Форкун. – Львів. «Новий Світ – 2000», 2006. – 568 с.
2. Swedish National Financial Management Authority [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.government.se/government-agencies/swedish-national-financial-management-authority/>
3. Sweden [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/ru/countries/sweden-ru/>
4. Дикаева Ж.А. Оценка эффективности управления государственными финансами/ Ж.А. Дикаева // Современная экономика: проблемы и решения. – 2015. – С. 34–47.

УДК 336.744

Трегубенко Галина Петрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
старший викладач*

Метелиця Аліна Сергіївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Аналіз сьогодення України дає можливість зрозуміти, що пріоритетними проблемами є саме проблема фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів України. Це обґрунтовує актуальність дослідження сутності і механізму функціонування сучасних грошей, валютно-кредитних відносин, операцій з електронними грошима, так званих криптовалют та тенденцій їх розвитку.

Криптовалюта – це цифрова валюта, валютний курс якої встановлюється на підставі вільно плаваючого режиму як результат попиту і пропозиції на валютному ринку з повною відсутністю контролю з боку центробанків [1]. Іншими словами, це електронні грошові одиниці, кількість і випуск яких не залежить від реальних грошей, створюваних державами на зразок долара або гривні.

На даний момент в світі існує понад 90 видів криптовалют. Найпоширенішою і найдорожчою з них залишається біткойн (Bitcoin). Біткойни не випускаються центральними банками і не залежать від кредитно-грошової політики тієї чи іншої держави. Емісія відбувається тільки в цифровому вигляді. Будь-хто охочий може добувати криптовалюту (займатися майнінгом), використовуючи комп'ютерні можливості. Щоб добути нові біткойни, потрібно обчислити нову унікальну послідовність блоків.

Основними перевагами даної валюти є наступні:

1. Анонімність. Власники біткойнів є застрахованими від розкриття своєї конфіденційної інформації.
2. Біткойн децентралізований. Це означає, що оборот валюти не залежить від банків чи державних органів, що мають доступ до внесення змін та нав'язування своїх правил.
3. Легкий у користуванні. Децентралізація системи біткойну сприяє усуненню між транзакціями посередників у виді банків, нотаріусів чи інших фінансових структур, що

економить час транзакцій, крім того, завдяки прямій передачі біткойнів, транзакції проходять без комісії.

4. Біткойни не оподатковуються. У той же час, поки біткойн офіційно не визнаний в Україні, то і адмініструвати операції з криптовалютою, фактично, неможливо.

Сьогодні тема біткойну привертає значну увагу серед центральних банків, законотворців та інших регуляторів. Адже окрім потенційних вигод, таких як зниження транзакцій, зменшення платіжних періодів, існує загроза виникнення ряду ризиків у сферах безпеки, захисту прав споживачів та запобігання фінансових злочинів. Сьогодні юридичні, правоохоронні, податкові та інші органи влади шукають пояснення як криптовалюта може діяти в рамках сучасних законів та чи взагалі має юридичне право на існування.

З метою узагальнення та систематизації регулювання обігу біткойну виділяють 3 наступні підходи. Перший полягає в забороні використання, або суттєвому обмеженні використання цієї криптовалюти. Наприклад, як в Бангладеші, Болівії, Еквадорі, Китаї, Ісландії, Тайланді, В'єтнамі та ін.[2]

У Бангладеші торгівля біткойнами та іншими цифровими валютами може призвести до 12 років ув'язнення.

Цікавий випадок складає Китай, адже саме його торгівельний ринок став найбільший в світі по біткойну, у той же час, коли Народний Китайський банк, 70% якого належить державі, забороняє використовувати віртуальні гроші фінансовим інституціям.

Так само і В'єтнам, який у 2014 році заборонив використання біткойну кредитними установами, з посиланням на те, що дану криптовалюту легко використовувати для злочинних цілей [3].

Другий підхід – так званий «сиди й очікуй», як інші держави владнають дане питання. Здебільшого поширений серед країн Європи.

Третій підхід – спроби нормативно-правового регулювання віртуальної валюти, які яскраво демонструють США, Великобританія, Японія [2].

Якісно новий підхід в даному питанні нещодавно продемонструвала Японія, в якій після довгих дебатів 1 квітня 2017 року в силу вступив закон, що наділяє біткойн та інші криптовалюти саме статусом платіжного засобу. Окрім того, зараз Японська Рада з аудиторських стандартів планує підготувати низку умов та стандартів користування криптовалютами. Науково-дослідницький інститут Nomura передбачає, що, можливо, подібна збірка правил потребуватиме чималих змін в існуючих японських законах, а саме: Закон «Про банки і фінансові інструменти», Закон «Про обмін» тощо. Така збірка норм стане безпрецедентним документом, адже поки що ні одному органу чи країні не вдавалося систематизувати правила користування віртуальними валютами.

Щодо США, а саме бюро Департаменту казначейства США – The Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN) застосовувало чіткі інструкції до криптовалют, а саме в 2013 році FinCEN задекларував, що криптовалюта – не є законним засобом платежу, а є носієм для здійснення обміну.

Іншим цікавим прикладом є досвід Великої Британії, яка ще в 2015 році заявила, що уряд візьме безпосередню участь в регулюванні діяльності біткойну та запровадженні інновацій в країні. Так, казначейство Британії опублікувало в 2016 році проект інноваційного плану щодо сфери фінансових послуг, за яким уряд підтримує цифровий обмін валют, а також сприяє створенню належного середовища для функціонування віртуальних грошей.

Банк Англії не вбачає у віртуальній валюті загрозу для грошової чи фінансової стабільності Об'єднаного Королівства, однак уряд обов'язково бере безпосередню

участь у контролі та моніторингу становища біткойну та інших криптовалют на ринку Британії. Це говорить про ймовірність інтеграції криптовалютних технологій в існуючу платіжну систему, яка може таким чином удосконалити та зробити гнучкою валютну політику країни [3].

А от у Відні (Австрія) відкрили перший в світі банк, який працює з найпопулярнішою криптовалютою – біткойн. Банк «Bitcoin-Bank» відкрито невеликою берлінською стартап-компанією Bit Trust Services. Там клієнти можуть отримати повноцінну консультацію про криптовалюту і зареєструватися в системі. А власники віртуального гаманця можуть обміняти свої біткойни на євро або навпаки.

Для боротьби з нелегальними транзакціями Росія у 2018 році також хоче визнати біткойни та інші криптовалюти. Хоча ще у 2014 році Міністерство фінансів пропонувало ввести адміністративну відповідальність за використання грошових сурогатів. Її дія могла поширитися у тому числі на віртуальні валюти, такі як біткойни.

Для України подібний міжнародний досвід є дуже важливим, незважаючи на скептичний підхід Нацбанку, визначивши біткойн – «грошовим сурогатом» та унеможлививши його законне використання на теренах нашої країни. Тим не менше Україна увійшла в топ – 5 країн за кількістю користувачів біткойн-гаманцями [2]. І наразі в Україні діють навіть деякі заклади, в яких можна розрахуватися біткойнами за послуги та товари. І за усі ці послуги та товари можна розрахуватися лише в місті Києві, там наразі встановлені й термінали, в яких можна обміняти гроші на біткойни.

Враховуючи вищезазначене, Україні варто було перейняти досвід країн, і перетворити біткойн з електронної валюти в бізнес-інструмент, а також законодавчо врегулювати обіг даної криптовалюти.

Отже, можемо зробити висновок, що у даний час функціонування криптовалюти засноване лише на неформальних нормах і законодавчо проведення операцій з криптовалютою не закріплене. Правове регулювання криптовалюти є важливим елементом, оскільки використання даної валюти є новим революційним способом як у системі грошово-кредитних відносин, так і у розвитку країни, і міст в цілому. Підтримка подібних інновацій призведе до фундаментальної трансформації структури світової економіки, до нового інформаційного суспільства. При належному законодавчому регулюванні, а також удосконаленні технологій та покращенні відповідної інфраструктури, криптовалюта займе значне місце в повсякденному житті людей, що дозволить скоротити обіг готівки, і тим самим дасть змогу стабілізувати інфляційні процеси та грошово-кредитну систему в цілому.

Література

1. Молчанова Е. Глобальна сервісна природа сучасних криптовалют / Е. Молчанова, Ю. Солодковський // Міжнародна економічна політика. – 2014. – № 1(20). – С. 60–79.
2. Лецишин М.М. Світовий досвід нормативно-правового регулювання використання Bitcoin в платіжній системі / М.М Лецишин // Інтернет-портал наукових конференцій «Інновації в управлінні публічним сектором». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://conferencekneu.wordpress.com/>
3. Top 10 Countries in Which Bitcoin is Banned: official site Cryptocoins News. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.cryptocoinsnews.com/>

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОСНОВНИХ МОНЕТАРНИХ ПОКАЗНИКІВ В УКРАЇНІ

Непередбачуваність та мінливість монетарних показників негативно впливає на якість управління економічними процесами в країні. Саме тому аналіз динаміки зміни монетарних показників з метою їх підтримання на оптимальному рівні для економіки України є актуальною проблемою монетарної політики. Враховуючи виняткову важливість монетарного управління, доцільними є дослідження та аналіз основних монетарних показників у межах реалізації монетарної політики, оскільки саме через їх регулювання Національний банк України впливає на основні макроекономічні індикатори країни. Теоретичним і практичним аспектам дослідження монетарних показників присвячено роботи вітчизняних вчених, серед яких: А. Гальчинський, В. Гейць, О. Колодізева, П. Круш, І. Лютий, І. Педерсен, В. Стельмах, В. Ющенко та інші. Незважаючи на значну кількість наукових публікацій та певні досягнення в теорії та практиці аналізу динаміки монетарних показників, даний напрям дослідження є актуальним. Постійна зміна монетарних показників у часі потребує сучасного аналізу, і є підставою проведення даного дослідження. Метою дослідження є аналіз динаміки зміни монетарних показників України протягом 2012-2016 рр.

Сучасні економічні умови характеризуються активізацією трансформаційних процесів і тому важливу роль у досягненні економічного розвитку України відводиться грошово-кредитній політиці. Сутнісна характеристика грошово-кредитної політики розкривається через монетарні показники, що характеризують стан грошового обігу. Одним із таких показників є величина і структура грошової маси. Узагальнюючи визначення науковців щодо тлумачення поняття «грошова маса», визначимо, що під грошовою масою слід розуміти всю сукупність запасів грошей у всіх їх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент часу. Структуру грошової маси розкривають грошові агрегати. Відповідно до методологічних правил НБУ виділяють грошові агрегати наступного складу: М0 – включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями; М1 – включає грошовий агрегат М0 та переказні депозити в національній валюті; М2 – включає грошовий агрегат М1 та переказні кошти в іноземній валюті й інші депозити; М3 – включає грошовий агрегат М2 та цінні папери, крім акцій. Грошовий агрегат М3 є показником грошової маси в країні [1, с. 49].

За даними офіційної статистики НБУ розрахуємо темпи змін грошових агрегатів в Україні протягом 2012-2016 років та занесемо їх у табл. 1.

Результати аналізу вказують на те, що спостерігається чітка тенденція зростання всіх грошових агрегатів, а саме: наявні в обороті готівкові гроші зросли на 111190 млн. грн., а грошова маса (агрегат М3) збільшилась на 329500 млн. грн.

Аналіз співвідношення готівкової та безготівкової частин грошової маси є необхідним при дослідженні грошових агрегатів, оскільки, чим нижча частка наявних в обороті готівкових грошей у загальній грошовій масі тим, ефективніше діє національна грошова система. Вважається, що частка готівки в структурі грошової маси не повинна перевищувати 7%. Станом на 1 січня 2017 року в Україні 28,5% грошової маси обертається поза банками і не контролюється банківською системою, що є негативним явищем. На нашу думку, причиною зростання частки наявних в обороті готівкових

грошей є недовіра юридичних і фізичних осіб до вітчизняної банківської системи, і як наслідок, зростання частки готівки, що знаходиться поза банками в загальній грошовій масі, ускладнює стан розрахунків і послаблює кредитний потенціал банків. Грошовий агрегат М1 характеризує частину грошової маси, яка використовується для розвитку національної економіки. Як показують розрахунки, співвідношення наявних в обороті готівкових грошей й вкладів економічних суб'єктів в національній валюті і грошової маси в країні протягом 2012-2015 років поступово збільшувалось. У 2016 році в Україні даний показник значно зріс (на 6,3 в. п.) і склав 48,1 %. Це свідчить про те, що все ж таки значна маса грошей в Україні може виступати у якості кредитного ресурсу.

Таблиця 1

Динаміка грошових агрегатів в Україні у 2012-2016 рр.*

Рік	М0, млн. грн.	М1, млн. грн.	М2, млн. грн.	М3, млн. грн.	Пито- ма вага М0 до М3, %	Пито- ма вага М1 до М3, %	Темп росту М0, %	Темп росту М3, %	Абсо- лютне відхи- лення показ- ника М0, млн. грн.	Абсо- лютне відхилен- ня показник а М3, млн. грн.
2012	203200	323200	771100	773200	26,3	41,8	-	-	-	-
2013	237800	383900	906300	909100	26,2	42,2	116,7	117,6	34600	135900
2014	282950	435500	955300	956700	29,6	45,5	119,0	105,2	45100	47600
2015	282670	472220	993810	994060	28,4	47,5	99,9	103,9	-280	37860
2016	314390	529930	1102390	1102700	28,5	48,1	111,2	110,9	31720	108640

*Джерело: [складено на основі 2,3]

Показник співвідношення готівкових коштів (М0) до ВВП визначає безпеку функціонування грошового ринку, нормативне значення якого не повинно перевищувати 4% [4, с. 84]. В табл. 2 наведено співвідношення М0 до ВВП.

Аналіз даних табл. 2, показує, що показник співвідношення М0 до ВВП, не відповідає нормативному значенню і значно його перевищує, і протягом 2012-2014 років має тенденцію зростання, а у 2016 р. він знизився на 1,23 в. п. в порівнянні з 2012 р.

Таблиця 2

Динаміка співвідношення наявної в обороті готівки і показника ВВП та коефіцієнта монетизації в Україні у 2012–2016 рр.*

Рік	М0, млн. грн	М2, млн. грн	ВВП млн. грн	Співвідно- шення М0 до ВВП, %	Коефіцієнт монетизації економіки	Темп росту рівня монетизації економіки, %
2012	203200	771100	1408889	14,42	54,73	-
2013	237800	906300	1454931	16,34	62,29	113,81
2014	282900	955300	1566728	18,06	60,97	97,89
2015	282670	993810	1979458	14,28	50,21	82,35
2016	314390	1102390	2383182	13,19	46,26	92,13

*Джерело: [складено на основі 2,3]

Для оцінки ступеня забезпеченості економіки грошовими коштами використовується коефіцієнт монетизації економіки. Динаміка зміни рівня монетизації вітчизняної економіки має тенденцію до зниження. Як видно з наведених у табл.2 даних, найбільше значення показника монетизації економіки в Україні протягом 2012-2016 рр. спостерігається у 2013 році – 62,29%, а найменше у 2016 році – 46,26%. Нормальне значення цього показника знаходиться в межах 70-80%. Отже, рівень монетизації національної економіки є недостатнім, а його збільшення до зазначеного рівня є одним із головних стратегічних завдань Національного банку України.

Стан вітчизняної економіки характеризує показник швидкості обігу грошової маси, який демонструє насамперед інтенсивність використання запасу грошей в обороті для оплати товарів та послуг, що реалізуються. Значення показника швидкості обігу грошей вважається достатнім у випадку, якщо кожна грошова одиниця обертається приблизно 2 рази на рік [4, с. 85].

Таблиця 3

Динаміка швидкості обігу грошей в Україні України у 2012–2016 рр.*

Рік	МЗ, млн. грн	ВВП млн.грн	Швидкість обігу грошей
2012	773200	1408889	1,822153
2013	909100	1454931	1,600408
2014	956700	1566728	1,637638
2015	994060	1979458	1,991286
2016	1102700	2383182	2,161224

*Джерело: [складено на основі 2,3]

Як видно із даних, що наведено в табл.3 значення показника швидкості обігу грошової маси в Україні у 2012–2016 рр. знаходиться в межах нормативного значення.

Висновки. Проведений аналіз зміни динаміки монетарних показників в Україні за період 2012-2016 рр. показав, що на сьогодні в Україні 29,6% грошової маси обертається поза банками і не контролюється банківською системою, що є негативним явищем. Найвагомішою причиною зростання частки наявних в обороті готівкових грошей є втрата довіри юридичних і фізичних осіб до банківської системи. Показник співвідношення М0 до ВВП, не відповідає нормативному значенню. Найбільше значення показника монетизації економіки в Україні протягом 2012-2016 рр. спостерігається у 2013 році – 62,29%, а найменше у 2016 році – 46,26%. Значення показника швидкості обігу грошей вважається достатнім, оскільки національна грошова одиниця обертається приблизно 2 рази на рік. Для формування ефективної грошово-кредитної політики необхідні більш ретельні дослідження проблем монетизації економіки, що сприятимуть розробці дієвого механізму наповнення економіки грішми з урахуванням нестабільності національної грошової одиниці.

Література

1. Гроші і кредит [Текст]: підруч. / за заг. ред. О. М. Колодізева, В. Ф. Колесніченко : М–во освіти і науки України. – К.: Знання, 2010. – 615 с.
2. Грошово–кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс]. / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833
3. Основні показники соціально–економічного розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Педерсен І. О. Оцінка стану грошової маси в Україні / І. О. Педерсен // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції – 2012. – № 6. – С. 83-87.

Худолій Юлія Сергіївна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

Бутенко Максим Вікторович, Коротинський Олександр,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Формування ефективно діючого ринку фінансових послуг, і особливо банківського сектору, є нагальною потребою в Україні, оскільки від ступеня досконалості та стабільності механізму його функціонування залежатиме конкурентоспроможність вітчизняного фінансового ринку.

З метою забезпечення стабільного функціонування та розвитку банківської системи банки мають вживати заходів щодо підвищення рівня капіталізації, зниження рівня ризиковості здійснюваних операцій, формування в необхідному обсязі резервів під ризики за активними операціями, поліпшення якості активів і пасивів, забезпечення їх зростання, оптимізації витрат і доходів, підвищення ефективності діяльності.

Основні відмінні риси банків у контексті впливу на стабільність фінансового ринку полягають у наступному: існування депозитів одночасно як боргових зобов'язань і джерел фінансування; складність оцінювання загального ступеня загроз діяльності банку; відмінність між строками погашення кредитних ресурсів з боку клієнтів і залучення депозитів. Крім того, банки можуть використовувати депозитні ресурси для різноманітних фінансових потреб.

Сьогодні банківська система України є одним із найрозвинутіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було розпочате раніше за інші сектори економіки, що визначалося ключовою роллю банків у вирішенні завдань переходу до ринку. Проте в умовах економічної нестабільності функціонування банківського сектору характеризується низкою проблем, що виявляється у зниженні довіри до банківських установ, підвищенні відсотку неповернення позичок, значного зростання ризиків, що веде до високої кредитної ставки [1].

Насамперед, однією з головних причин відтоку позичкового капіталу з банківських установ – є недовіра населення до діючих на сьогодні банків. Фактори, що призвели до цієї ситуації – це, головним чином, велика кількість збанкрутуваних банків за період 2014–2015 рр.: так, наприклад за період з початку 2014 року по середину 2017 року банкрутами стали близько 90 банків України. Про це своєчасно повідомляв Національний банк України. Динаміка зміни кількості ліквідованих банків представлено на графіку (рис. 1).

Скорочення кількості банків, закриття депозитних рахунків фізичних осіб з неповним поверненням вкладених коштів, або взагалі повним неповерненням, призвело до значного відтоку депозитарного капіталу населення від банківських установ України. Це спричинило значні збитки банків у періоді з 2014 по 2017 роки (рис. 2).

Забезпечення стабільного функціонування банківського сектору та, як наслідок, підвищення ефективності фінансового ринку можливе, в першу чергу, за умови відновлення довіри українських громадян до банківських установ, що залежить від стабільності національної валюти. Тримання курсу гривні не штучним способом завдяки емісійного апарату та витрачання золотовалютних резервів, а завдяки природного процесу оздоровлення економіки, має призвести до збільшення курсу

гривні відносно інших валют, що в свою чергу поверне вклади українців до банків.

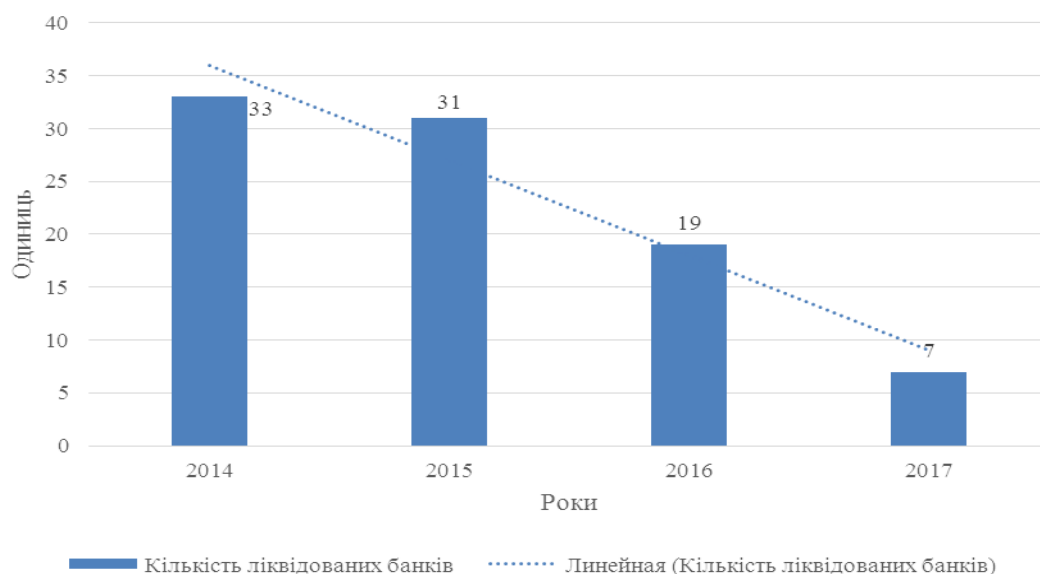

Рис.1 Кількість ліквідованих банків за 2014–2017 рр.

Джерело: [2].

Оскільки більшість вкладників, що забрали свої кошти з депозитних рахунків в банках, тримають їх у готівковій формі, гроші простоюють, втрачають у ціні та не приносять ніякої користі. Саме тому необхідно вжити термінових заходів щодо залучення коштів населення у господарську діяльність України – створити привабливі умови для вкладання коштів у вітчизняні акціонерні товариства, цінні папери. В свою чергу, за умови ефективного використання залучених коштів і забезпечення стабільності курсу гривні відносно інших валют, це призведе до зміцнення економіки.

Також доцільно звернути уваги на розширення інноваційних аспектів функціонування банківських установ. За останні роки значно збільшилась популярність криптовалют, що веде до тінізації економіки. Доцільно було б створити фонди керування інвестицій у криптовалюті, щоб залучити кошти в оборот через банківську систему України, що сприяло б її безперечному оздоровленню.

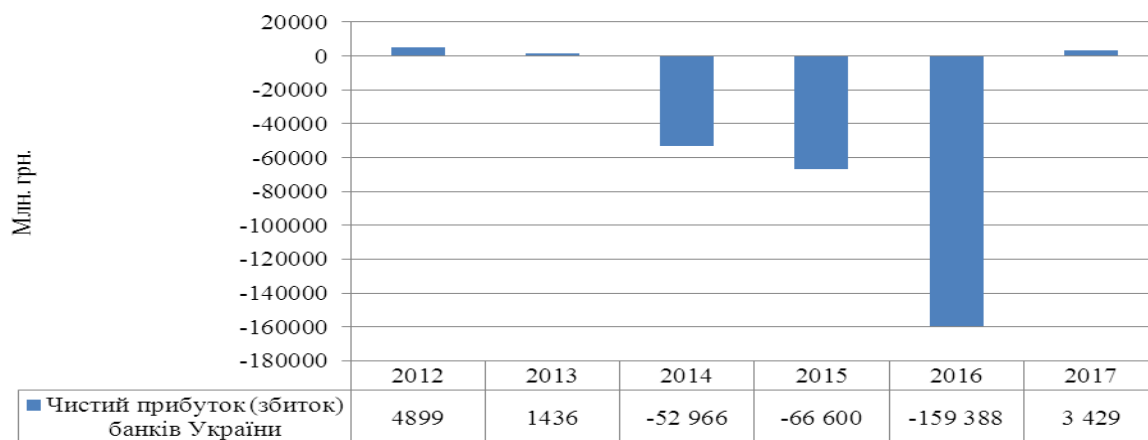

Рис.2. Чистий прибуток (збиток) банків України за 2012-2016 рр. та січень-серпень 2017 року

Джерело: [2].

Таким чином, вирішення окреслених проблемних аспектів у діяльності банківського сектору дозволить прискорити розвиток банківської системи, створивши реальні передумови для виникнення на фінансових ринках повноцінного конкурентного середовища та формування конкурентноздатності вітчизняного банківського сектора на світовому рівні.

Література

1. Пенкаль Н. Аналіз банківського сектору та його вплив на стабільність фінансового ринку / Н. Пенкаль // Світ фінансів. – 2015. – Вип. 3. – С. 94–104.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

УДК 336.02

Ярова Аліна В'ячеславівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Ефективно налагоджене функціонування банківського сектору, що представляє собою банківську систему, є необхідною умовою стабільного, збалансованого розвитку фінансової системи та економіки України загалом, її інтеграції у світове господарство.

Стабільний розвиток економіки, у тому числі її важливої ланки – банківської системи, є ключовою проблемою сьогодення. Саме слабкість системи забезпечення стійкого і стабільного розвитку, відсутність конструктивних методів захисту банківської діяльності від внутрішніх та зовнішніх загроз зумовлюють нестабільність банківського сектору. Тому виникає потреба у всебічному аналізі основних індикаторів стану банківської системи та у пошуку шляхів ліквідації негативних наслідків кризи, що сприятиме оздоровленню всього фінансового сектору та сприятиме економічному зростанню [1, с. 104].

Мета роботи полягає в аналізі сучасного стану банківської системи України та пошуку основних напрямів вирішення проблем, пов'язаних зі значним впливом зовнішнього сектора економіки на діяльність банківської системи України.

Актуальність цього дослідження полягає у тому, що банківська система – основний посередник у перерозподілі тимчасово вільних грошових коштів до виробничого сектору, важливе джерело інвестиційних ресурсів у економічне зростання. Участь банківських інститутів в інвестуванні та кредитуванні економічного зростання прямо залежить від їх власного фінансового потенціалу, де основна роль відводиться депозитним ресурсам юридичних та фізичних осіб.

Нині у вітчизняній банківській системі, як в інших сферах національної економіки, відбувається становлення ринкових, насамперед, конкурентних засад. Рівновага на банківському ринку, а, отже, й стабільність банківської системи безпосередньо залежать від стану конкуренції. З огляду на це на нинішньому етапі розвитку ринкових відносин в Україні першочергово значення набуває підвищення конкурентоспроможності банківського сектора [3, с. 238].

Аналіз сучасних тенденцій розвитку банківської системи України дає підстави стверджувати, що донедавна для неї було характерним значне випередження темпів зростання загальноекономічної динаміки, і це передусім зумовлене тим, що її

реформування розпочато раніше за інші сектори економіки і більше відповідало потребам перехідного періоду. Динаміка кількості функціонуючих банків в Україні свідчить про те, що ця система зазнає істотних змін.

Банківський сектор України залишається на сьогодні недосконалим і не відповідає вимогам реальної конкурентоздатності економіки. За загальними результатами діяльності він є збитковим і містить численні проблеми, викликані як кризовими явищами економіки, так і грошово-кредитною політикою Національного банку України, діями влади і внутрішньобанківськими факторами [5, с. 763].

У зв'язку з відкритістю національної економіки банківська система України переживає стрімкий розвиток інтеграційних процесів, що виявляється на фінансовому ринку в розширенні впливу іноземного капіталу на банківську сферу, а, отже, й на національну економіку України в цілому [4, с. 42].

Цей факт – результат лібералізації торговельних зв'язків України, які посилилися після її вступу до СОТ, відсутності суттєвих перешкод щодо вливання іноземного капіталу в національну економіку України, непродуманої законодавчої бази, а також низки прорахунків власне банківських структур.

Такі прорахунки є прямою загрозою фінансовій безпеці України.

Так, допустимий рівень питомої ваги обсягу іноземної валюти в загальному обсязі депозитів становить 25%, але фактично з 2008 р. він перетнув межу в 40% і в 2009 р. становив уже 43,9%. Питома вага іноземного капіталу у загальних активах банківської системи України не має перевищувати 30% [6].

В іншому випадку вважається, що фінансовий сектор не контролюється державою, переходячи під контроль іноземних банківських структур.

Питома вага іноземного капіталу перетнула допустиму межу (30%), викликавши загрозу втрати контролю над діяльністю банківської системи України [2].

Перед банківською системою стоїть завдання розробки заходів із залучення якомога більше заощаджень населення, яке постійно знаходиться під тиском високих інфляційних очікувань. На сьогодні значна частина населення надає перевагу заощадженню у готівковій формі поза межами банківської системи. Проте виникли умови посилення валютних війн, де розвинені країни маніпулюють курсами власних валют, підривають курси інших валют, спричиняють паніку в інвесторів та спонукають населення до активних дій на фінансовому ринку [7, с. 57].

З метою поживлення функціонування банківська система потребує значних фінансових вкладень, прихід яких значною мірою може забезпечити населення. Для цього необхідно розробляти різноманітні маркетингові заходи, у яких традиційним є підвищення депозитних ставок, розширювати перелік депозитних послуг, здатних зацікавити вкладників. Проте, за всім цим, головною умовою, яка активізує вкладення, є забезпечення їх захисту на високому рівні. Вкладники повинні бути впевнені, що їх кошти, в будь – якому випадку, будуть збережені у повному обсязі. Лише за таких умов, банківська система зможе вийти на якісно новий рівень, розширить відповідно кредитний портфель, що, своєю чергою, збільшить пропозицію на кредитні послуги.

Досягнення найкращих результатів стане реальністю тільки в тому випадку, коли в Україні будуть реалізовані наступні кроки:

- поліпшення інвестиційного клімату в країні в цілому;
- визначення пріоритетів економічного розвитку;
- підвищення рівня добробуту населення і зміцнення корпоративних фінансів;
- вдосконалення правових основ і розробка концептуально програмних документів функціонування банківської системи;
- підвищення рівня монетизації економіки;
- зниження частки готівкового грошового обігу;

- нарощування ресурсного потенціалу банківської системи; забезпечення довгостроковості і доступності кредитних ресурсів;
- посилення довіри населення і суб'єктів господарювання до банківської системи;
- підвищення ринкової капіталізації банківської системи;
- розширення і вдосконалення фінансових інструментів;
- підвищення прозорості функціонування комерційних банків.

Окрім цього, банки повинні розробити стратегії посткризового розвитку, передбачивши адекватні системи управління ризиками, прибутковістю, ліквідністю, капіталом. Банки повинні постійно реалізовувати заходи щодо підвищення капіталізації за рахунок коштів існуючих та нових учасників.

Література

1. Дмитренко М.Г. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків/ М.Г. Дмитренко, І.Ю. Кочума// Вісник університету банківської справи Національного банку України, 2008. - №3. – С. 102-107.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 24.07.2009 р. №1617 – VI.
3. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: монографія/ В.М. Кочетков – К.: КНЕУ, 2002. – 238 с.
4. Мальчик М. Іноземний капітал у банківській сфері України: переваги та недоліки/ М. Мальчик// Схід. – 2009. – №4. – С. 41-45.
5. Мишкін Ф. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків/ Ф. Мишкін. – К., 2008. – 763 с.
6. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://bank.gov.ua>.
7. Прімерова О.К. Оцінка участі іноземного капіталу у банківській системі України/ О.К. Прімерова// Статистика України. – 2008. - №4. – С. 54-58.

СЕКЦІЯ 4. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

УДК 336

Глушко Аліна Дмитрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

*Гавриленко Олександр Олександрович, Бутенко Людмила Анатоліївна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Об'єктивні реалії та динаміка світових фінансових взаємовідносин, спрямованість на все вищий рівень у розвитку світових тенденцій як у технічній, так і в економічній сферах, поглиблення глобалізаційних процесів, нарощування темпів підприємницького розвитку посилюють актуальність проблеми досягнення достатнього рівня збалансованості фінансової складової того чи іншої показник для створення сприятливого середовища в контексті динамічного економічного розвитку, а отже і посилення його економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства – це захищеність економічних інтересів підприємства від реальних та потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого створюють передумови генерування, збереження та зростання ринкової вартості підприємства. Вітчизняні науковці у складі економічної безпеки виділяють такі складові як фінансова, інтелектуальна, техніко-технологічна, політико-правова, ресурсна, екологічна, соціальна, інформаційна, силова та безпека праці. При цьому, більшість вчених підкреслюють провідну роль фінансової складової.

Фінансова складова економічної безпеки підприємства визначається як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, яке виражене у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності, якості управління і використання основних та оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив її технологічного і фінансового розвитку.

Основними умовами забезпечення фінансової безпеки на підприємстві правомірно визначити:

- високий ступінь гармонізації й узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами оточуючого середовища та інтересами його персоналу;
- наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію: фінансових інтересів, місії і завдань;
- збалансованість і комплексність фінансових інструментів і технологій, які використовуються на підприємстві;
- постійний і динамічний розвиток фінансової системи (підсистеми) підприємства [1].

Про зниження рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання свідчить зниження ліквідності, збільшення кредиторської та дебіторської заборгованостей, зниження фінансової усталеності тощо. В узагальненому вигляді систему показників

фінансового стану підприємства, що, в свою чергу, дають змогу оцінити рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання, доцільно представити у вигляді наступної схеми (рис. 1).

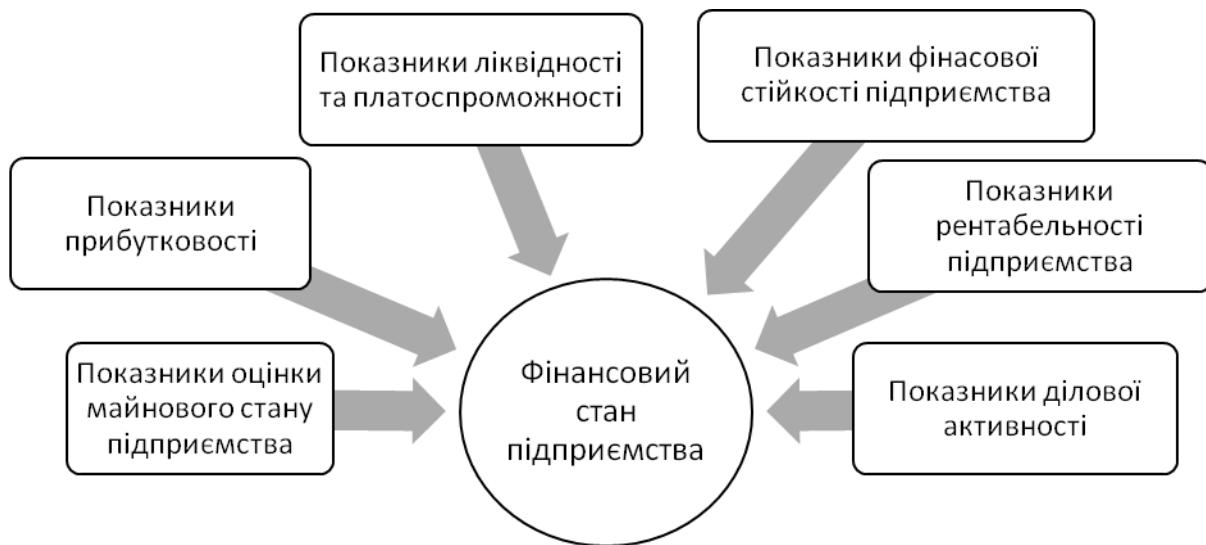

Рис. 1. Система показників фінансового стану підприємства

Представлені на схемі групи показників розташовані за часом їх виникнення на підприємстві в залежності від його доходу і залучення додаткових ресурсів.

До показників оцінювання майнового стану підприємства відносяться такі:

- питома вага активної частини основних засобів;
- коефіцієнт зносу основних засобів;
- коефіцієнт оновлення основних засобів;
- коефіцієнт вибуття основних засобів та інші.

Показники прибутковості включають:

- прибутковість активів;
- обертання необоротних активів;
- прибутковість операційної діяльності та інші.

До показників ліквідності та платоспроможності відносяться:

- загальний коефіцієнт ліквідності;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт поточної заборгованості та інші.

Основними показниками фінансової стійкості підприємства є:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів;
- коефіцієнт маневреності власних коштів;
- коефіцієнт фінансової залежності та інші.

До показників рентабельності підприємства відносяться такі:

- рентабельність, продажу;
- рентабельність операційної діяльності;
- рентабельність капіталу;
- період окупності власного капіталу;
- рентабельність усього капіталу підприємства та інші.

Показники ділової активності включають:

- загальний оборот капіталу;
- обертання мобільних коштів;
- обертання дебіторської заборгованості;
- обертання кредиторської заборгованості;
- фондівдача необоротних активів;
- обертання власного капіталу та інші.

Зазначена система показників використовується суб'єктами господарювання в різних модифікаціях, з урахуванням специфіки діяльності та розмірів підприємств. Аналіз показників фінансового стану дає змогу отримати інформацію про джерела небезпеки.

Джерела небезпеки – це потенційна можливість порушення функціонування та розвитку суб'єкта господарювання. Такими джерелами є умови і чинники, вплив яких на об'єкт має негативний характер, або це умови й чинники, які містять у собі і за певних умов самі по собі або у різній сукупності виявляють чи знаходять ворожі наміри, шкідливі властивості, деструктивну природу [2]. Саме розроблення та реалізація попереджувальних заходів є основою забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Відмітимо, що зазначену систему показників доцільно використовувати для оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства за умови відповідності її таким вимогам:

- адекватності системи показників необхідності віддзеркалення існуючого фінансового стану підприємства, тобто можливості оцінки його економічної безпеки та передумов її послаблення;
- наявності інформаційного забезпечення розрахунку системи показників, тобто орієнтації на фінансову звітність як найбільш доступне інформаційне джерело в сучасних умовах господарювання;
- оптимальній кількості показників, з точки зору поставленої мети, системності, комплексності та можливості чіткого визначення алгоритмів розрахунку системи показників-індикаторів фінансової безпеки, що забезпечить однозначність їх економічного тлумачення різними фахівцям [3].

Таким чином, проведене дослідження свідчить, що забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємства вимагає проведення систематичної діяльності для забезпечення належного рівня безпеки основних функціональних складових діяльності, найважливішою з яких є фінансова. Здійснення оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі обґрунтованої системи показників фінансового стану дозволяють вчасно визначити рівень економічної безпеки підприємства, виявити «вузькі місця» діяльності та розробити відповідні заходи поліпшення ситуації.

Література

1. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти [Електронний ресурс] / Є. П. Картузов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8. – С. 172-181. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_8_23
2. Кульчій І.О. Антикризове управління: навчальний посібник // І.О. Кульчій. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 120 с.
3. Сусіденко О.В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика: монографія // О.В. Сусіденко. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 127 с.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Протягом останніх років Україна зазнає значних змін в усіх сферах суспільного життя. Динамічна розбудова економічних відносин, структурна перебудова, інтеграція в світовий економічний простір, все це обумовлює формування нових умов існування підприємств та установ різних форм власності, в тому числі й бюджетних. Оскільки, головною місією суб'єктів господарювання бюджетної сфери є задоволення соціальних, культурних та інших потреб суспільства, то їх успішне функціонування має надзвичайно важливе значення для розвитку країни. Держава щорічно виділяє з бюджету значні фінансові ресурси для забезпечення функціонування бюджетних установ. І важливо, щоб ці ресурси використовувались на місцях з максимальним ефектом та повністю задовольнялися потреби українського суспільства.

Тому в сучасних умовах функціонування економіки України актуальним напрямом наукових досліджень є розроблення теоретичних та практичних аспектів управління фінансовою діяльністю бюджетних установ.

Дослідженню проблем оцінки ефективності системи управління фінансовими ресурсами та фінансовою діяльністю бюджетних організацій приділяється значна увага. Серед науковців, які займаються аналізом даної проблеми слід виділити наступних авторів: В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик, Й. Бескид, Т.М. Боголіб, М. А. Болух, О.Д. Василик, А.П. Заросило, О.П. Кириленко, Л. А. Костирко, Ю. Лисенко, В.І. Опарін, Д.А. Панков, А. Поддєрьогін, Т. Решетилова, С. Салига, О.В. Тимошенко, С. Юрій, О.В. Яришко, М.Я. Яструбський.

Водночас, незважаючи на значну кількість публікацій з даної проблематики, наукові дослідження, потребують подальшого удосконалення змісту системи управління фінансовою діяльністю установ бюджетної сфери.

Метою цієї доповіді є визначення змісту фінансової діяльності бюджетних установ та сутності управління нею.

Відповідно до п.12 ст.2 Бюджетного кодексу України бюджетні установи – це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету [1, с.1].

Усі бюджетні заклади діють відповідно до потреб суспільства та керуються загальнодержавними інтересами. У загальному вигляді їх діяльність можна охарактеризувати як сукупність дій системи управління бюджетної установи, спрямованих на використання економічних ресурсів для досягнення соціально-економічних цілей, визначених суспільством. Це трактування дає підстави для твердження щодо здійснення бюджетними установами економічної діяльності.

Економічна діяльність бюджетних установ являє собою процес поєднання дій, які призводять до отримання відповідного набору продукції чи послуг [2, с.1]. Відповідно до змісту її можна розмежувати на поточну, інвестиційну та фінансову.

Поточна діяльність бюджетної установи включає операції, які виникають при здійсненні нею поточних видатків. Інвестиційна діяльність бюджетної установи включає операції, пов'язані з реалізацією капітальних і фінансових інвестицій, а також з виконанням бюджетних програм. Фінансова діяльність бюджетної установи включає

операції, пов'язані з формуванням, зберіганням і використанням фінансових активів бюджетної установ. По суті фінансова діяльність втілює систему форм і методів, які використовуються для фінансового забезпечення функціонування установ та досягнення ними поставлених цілей.

Отже, фінансово-господарська діяльність бюджетних установ відображає стан ресурсів, джерел надходження та господарські процеси, що відбуваються у ній. Вона відрізняється від діяльності інших суб'єктів господарювання побудовою механізму її фінансування.

Згідно з чинним законодавством діяльність бюджетних установ здійснюється за рахунок коштів, що поступають з бюджету (державного чи місцевого), а також додаткових доходів, отримання яких дозволено законодавством України. Ці кошти утворюють фонд фінансових ресурсів (дохід) установи.

Основною формою фінансового забезпечення діяльності бюджетних закладів є бюджетне фінансування як безповоротний, безвідплатний відпуск коштів з державного та місцевого бюджетів на виконання загальнодержавних функцій, функцій місцевого самоврядування та забезпечення функціонування бюджетних установ та організацій [3, с.335].

Бюджетне забезпечення переважно реалізується у формі кошторисного фінансування, що передбачає спрямування грошових коштів, акумульованих із різних джерел фінансування, на покриття потреб бюджетних установ та виконання основних функціональних завдань. Документом, на підставі якого здійснюється кошторисне фінансування є кошторис.

Грошові кошти, необхідні для здійснення кошторисного фінансування, надходять через два основних механізми: бюджетне фінансування і самофінансування (некомерційне). З огляду на існування змішаного фінансування бюджетних установ кошторис доходів та видатків складається з двох частин: загального та спеціального фонду. Такий поділ дозволяє розмежовувати джерела надходжень коштів та напрямки їх використання. Пізніше вони об'єднуються і витрачаються на спільну мету – задоволення суспільних потреб.

У сучасних умовах, враховуючи зміни, що відбулися у механізмі фінансування бюджетних установ (і перш за все у фінансовому забезпеченні діяльності), об'єктивно зростає роль управління фінансовою діяльністю бюджетних установ як комплексу взаємопов'язаних управлінських рішень і заходів.

У фінансовій науці управління фінансами зазвичай трактують як систему методів і форм організації фінансових відносин, які застосовує фінансовий апарат для ефективного формування, розподілу і використання фінансових ресурсів суб'єктів економічної діяльності з метою досягнення поставлених цілей та запланованих результатів [4, с.17].

Зважаючи на специфіку діяльності в бюджетній сфері, управління фінансовою діяльністю бюджетних установ можна представити як систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів установи та організацією обороту його грошових коштів. Управління фінансовою діяльністю бюджетних установ регламентується державою.

Інструментом реалізації управління фінансовою діяльністю бюджетних установ є фінансовий механізм як система цілеспрямованих дій, що здійснює забезпечення, організацію, планування, регулювання, стимулювання і контроль фінансових потоків з метою ефективної взаємодії різних суб'єктів господарювання, у відповідності з діючою нормативною базою і наявними фінансовими ресурсами. Таким чином, управління

фінансовою діяльністю бюджетних установ реалізується шляхом певного набору функцій, особливе значення серед яких мають планування та аналіз.

В межах функції планування визначається певна програма дій бюджетної установи, рівень технічних, економічних та фінансових параметрів, які треба досягнути в результаті господарської діяльності. Основою цього є фінансове планування як процес розроблення і затвердження фінансових планів (засобів збалансування фінансових потреб і можливостей). Саме фінансовий план відображає фінансову діяльність установи, тобто процес формування доходів і здійснення витрат. В умовах функціонування бюджетних установ таким планом є кошторис доходів та видатків.

Аналіз робить можливим отримання кількісної та якісної оцінки змін, які відбуваються в бюджетній установі. Оскільки управління фінансовою діяльністю жорстко регламентується державою саме аналіз дозволяє виявити резерви подальшого розвитку та підвищення ефективності діяльності бюджетної установи, що в свою чергу дає змогу більш якісно формувати кошторис установи.

Отже, бюджетні установи в процесі свого функціонування здійснюють фінансову діяльність, тобто діяльність щодо формування доходів та здійснення видатків. На відміну від інших суб'єктів господарювання, фінансова діяльність бюджетних установ жорстко регламентується з боку держави щодо джерел фінансування та напрямків використання коштів. Проте, як і будь-яка інша, фінансова діяльність бюджетних установ потребує управління. Ефективна реалізація завдань, що покладені державою на бюджетні установи, у сучасних умовах значною мірою залежить від того, як побудована система управління фінансовою діяльністю бюджетної установи та наскільки чітко застосовуються основні функції управління в процесі їх функціонування.

Література

1. Бюджетний кодекс України. – [Чинний від 08.07.2010 № 2456]. – База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку валового регіонального продукту виробничим методом затверджено наказом Державного комітету статистики від 04.06.2004 N 351 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uazakon.com/documents/date_cu/pg_gbw0xh/index.htm
3. Фінансове право: Підручник / (Алісов Є. О., Воронова Л. К., Кадикаленко С. Т. та ін.); Керівник авт. колективу і відп. ред. Л. К. Воронова. – Видання друге, виправлене та доповнене. – Х.: Фірма «Консум», 1999. – 496 с
4. Фінанси: Підручник / За ред. СІ. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/12800528/finansii/>.

УДК 336

Деменська Ірина Олексіївна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістрант*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

На сьогоднішній день сільське господарство України є ключовою галуззю, яка має потужний інвестиційний потенціал. Нарощування обсягів інвестицій і підвищення

ефективності їх використання у аграрному виробництві – необхідна умова подальшого розвитку АПК України. Специфіка агропромислового комплексу України та його пріоритетність щодо інвестиційної діяльності формує необхідність та доцільність дослідження методологічного забезпечення оцінки ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Ефективність інвестиційних проектів розглянуто в працях Ковтун Н., Федоренко В., Червальова Д. та інших. Проблема та особливостями інвестиційного забезпечення агропромислового комплексу присвячено праці таких провідних вчених, зокрема як А.Гайдуцький, С. Кравченко, Г. Лайко, Г. Мостовий, М. Кісіль, О. Олійник, Б. Пасхавер, В. Юрчишин та ін. Відмічаючи цінність існуючих наукових напрацювань слід відмітити, що потребує подальшого дослідження питання оцінки ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств як пріоритетної галузі національного господарства України.

Практика показує, що в умовах ринкової економіки без відповідної самооцінки, прогнозування й планування діяльності дуже ризиковано починати будь-яку справу. Як правило, інноваційні та інвестиційні проекти виконуються згідно методичних рекомендацій, які орієнтовані на уніфікацію методів оцінки їх ефективності в умовах економіки України.

У європейських країнах і в США існує ряд загальновживаних методів оцінки ефективності інвестицій. Зокрема до тих, що включають дисконтування, відносяться: засновані на розрахунку періоду окупності інвестицій (термін окупності); засновані на визначенні норми прибутку на капітал; засновані на розрахунку різниці між сумою прибутків й інвестиційних витрат на весь час використання інвестиційного проекту, що відомий під назвою Cash-flow або накопичене сальдо грошового потоку; метод порівняльної ефективності приведених витрат на виробництво продукції і вибору капітальних вкладень на основі порівняння маси прибутку (метод порівняння прибутку) [2].

Аналіз ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств слід проводити з допомогою статистичного аналізу, оскільки статистика дає можливість дослідити будь-яку діяльність. При дослідженні ефективності інвестиційної діяльності необхідною умовою є побудова індексної моделі показників ефективності. Для вибору показників необхідно перевірити взаємозв'язок між показниками на основі простих схоластичних моделей. Основою для побудови багатомірної індексної моделі ефективності інвестування є показник віддачі на інвестований капітал – індекс рентабельності інвестицій (R), який можна представити у вигляді добутку віддачі від інвестицій в основний виробничий капітал (f) і частки інвестицій в основний виробничий капітал в загальній сумі інвестованих коштів (d). Віддача від інвестицій в основний виробничий капітал визначається рентабельністю виробництва (r) і ступенем використання виробничих потужностей (V). Таким чином, індекс рентабельності інвестицій вже є добутком трьох факторів-співмножників. Індексна система рентабельності інвестицій має три часткових індекси [2].

Однак, при застосуванні критеріїв щодо оцінки ефективності інвестиційної діяльності втрачається основний постулат показників ефективності – відносність між витратами та доходами. Виходячи з авторського визначення для аналізу ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно сформулювати показники, що визначають як соціальний, так і економічний ефекти. Вважаємо, що найважливішими показниками, які повинні використовуватися для аналізу оцінки рівня ефективності, є три головні: рівень економічної ефективності, рівень соціальної ефективності і рівень дохідності (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення скорочень
Економічна ефективність	$EE = \Delta ЧП / ВП$	ЕЕ – економічний ефект ΔЧП – приріст чистого прибутку набувача інвестицій ВП – інвестицій, що були залучені
Соціальна ефективність	$СС = \Delta ЕСВ / ВП$	СС – соціальна ефективність ΔССВ – приріст відрахувань єдиного соціального внеску від набувача інвестицій
Дохідність інвестицій	$ДІ = Д / І$	ДІ – дохідність інвестицій Д – обсяг виплачених дивідендів І – обсяг інвестицій

За таких умов інвестиційна модель матиме наступний вигляд:

$$ІЕ = ІЕЕ \times ІСЕ \times ІДІ,$$

де ІЕ – загальний індекс ефективності;

ІЕЕ – індекс економічного ефекту;

ІСЕ – індекс соціального ефекту;

ІДІ – індекс дохідності інвестицій.

Одним із пріоритетних напрямів становлення й розвитку сільськогосподарського інвестування є відновлення його основних засобів на основі інвестиційного ресурсу. Особливістю інвестиційних вкладень в основні засоби виробництва є те, що ефект від них проявляється не відразу, а після їх освоєння. Окупність інвестицій в сільському господарстві дуже низька, і тому для прийняття рішення із залучення інвестицій необхідно оцінити основні засоби в площині економічної ефективності їх використання [4, С. 89].

Основним критерієм економічної ефективності інвестиційних вкладень у процес відновлення основних засобів виробництва є традиційна сукупна і повна їх віддача. Прояв максимального ефекту у використанні засобів праці, визначеного обсягами виробництва залежно від шляхів інвестування, на нашу думку, виступає своєрідною стратегією економічного розвитку вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників.

На рисунку 1 представлено взаємозв'язок руху інвестиційних потоків із темпами розвитку сільськогосподарського виробництва.

Підвищення ефективності використання основних засобів – одне із основних завдань у вирішенні проблеми господарського процесу, від якого залежить конкурентоспроможність сільгоспвиробників. Одночасно підвищення віддачі основних засобів є критерієм ефективності здійснення інвестиційної діяльності таких підприємств.

Отже, оцінка інвестиційних процесів зумовлює необхідність комплексного підходу до формування інвестицій сільськогосподарських підприємств шляхом оптимального поєднання власних і кредитних ресурсів та дієвої державної підтримки. Оцінка ефективності використання інвестицій відкриває нові перспективи для продуктивного функціонування вітчизняних аграрних підприємств, дозволяє розробити грамотну інвестиційну стратегію нарощування ресурсного потенціалу.

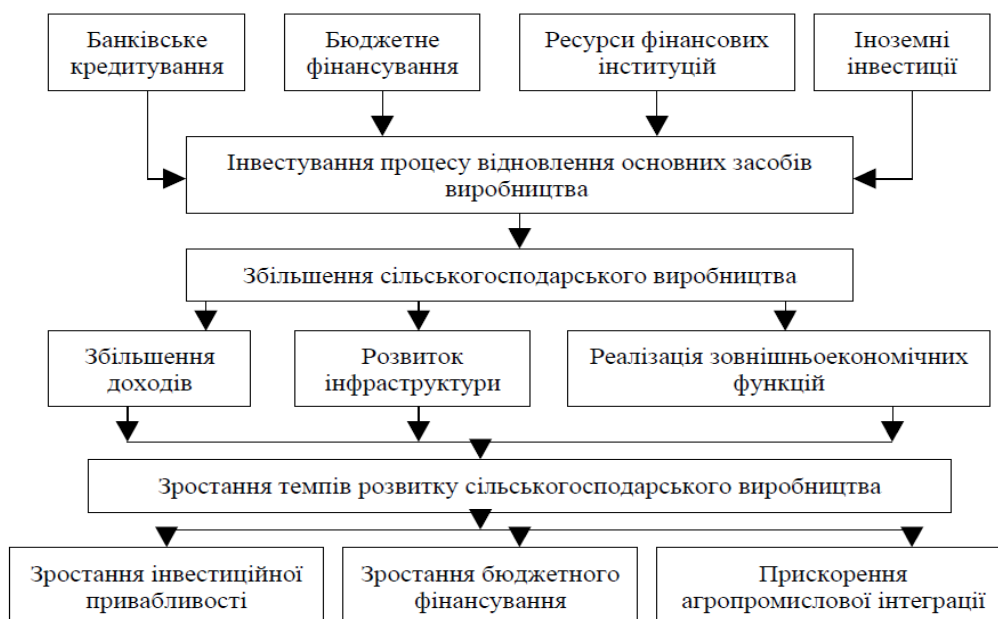

Рис. 1. Взаємозв'язок руху інвестиційних потоків із темпами розвитку сільськогосподарського виробництва

Підприємствам галузі притаманний необхідний інвестиційний потенціал, в тому числі, завдяки наявності такого стратегічного активу як земля сільськогосподарського призначення. Саме з цим активом будуть пов'язані наступні програми та моделі формування (забезпечення) інвестиційної привабливості підприємств галузі, а також обсяг та якість саме землі будуть визначати активність та зміст рішень відповідних інвесторів.

В свою чергу, розвиток підприємств галузі та зростання конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва в цілому, значною мірою залежать від обсягів та доступності інвестиційних ресурсів. Удосконалення інвестиційного забезпечення аграрних виробників має важливе значення для функціонування економіки, адже здійснює вплив на макроекономічну ситуацію, поліпшує соціальний розвиток села.

Література

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12>.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. — К.: Эльга – Н.: Ника-Центр, 2002. – 232с.
3. Башлай С. В. Кредитне забезпечення підприємств агросфери / Башлай С. В. // Інноваційна економіка. – 2014. – № 5 (54). – С. 240-244.
4. Буряк А. В. Інвестиційно-інноваційне прискорення розвитку аграрних підприємств : монографія /А. В. Буряк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 204 с.
5. Ільчук М.М. Методичні підходи до оцінки ефективності підприємницької діяльності аграрної сфери / М.М. Ільчук, І.А. Коновалов // Економіка АПК. –2017. – №5. –С.51-58.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Важливим стратегічним завданням підприємства є формування виробничого потенціалу, достатнього для підтримки бажаних темпів його економічного зростання. Власний капітал є початковим джерелом фінансування будь-якої господарської діяльності. Наявність достатнього його обсягу є однією з найважливіших умов, необхідних для створення нового підприємства, а також забезпечення фінансової рівноваги суб'єкта господарювання.

Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, інвестованих його власниками з метою отримання доходу на такі інвестиції, які належать йому на правах власності і поряд із позиковим капіталом використовуються ним для формування активів.

Отже, в наведеному визначенні присутні такі характеристики власного капіталу: це кошти, що належать власникам (засновникам), що інвестуються у підприємство з метою отримання прибутку на інвестований капітал; вкладаються у формування активів підприємства, вказуючи на принцип збалансованості активів і пасивів як джерел формування та напрямів використання капіталу; вони являють собою різницю між загальним капіталом та його зобов'язаннями.

У чинних нормативно-правових документах України, що регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, власний капітал визначено як частину в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [3].

Власний капітал можна поділяти за джерелами формування на початковий і той, що створюється в результаті діяльності підприємства. Таким чином до джерел створення початкового власного капіталу відносимо: 1) внески засновників на період створення підприємства, (формується зареєстрований капітал); 2) вартість безкоштовно отриманого майна (формується додатковий капітал); 3) суму перевищення ринкової вартості реалізованих акцій над їх номінальною вартістю в період створення підприємства (формується додатковий капітал); 4) сума капіталу, що вкладено початково засновниками понад суму статутного капіталу (формується додатковий капітал).

До джерел створення власного капіталу в результаті діяльності підприємства відносимо: 1) чистий прибуток (формується нерозподілений прибуток та резервний капітал); 2) вартість дооцінки майна (формується капітал у дооцінках); 3) суму накопичених курсових різниць (формується додатковий капітал); 4) вартість безоплатно отриманого майна (формується додатковий капітал); 5) внески учасників в результаті додаткової емісії акцій чи збільшення статутного капіталу (формується зареєстрований капітал).

Під час управління власним капіталом необхідно врахувати його переваги й недоліки [5]. Таким чином, позитивними моментами є: простота залучення, оскільки рішення щодо його збільшення (особливо за рахунок внутрішніх джерел) приймаються власниками та менеджерами без участі інших суб'єктів господарювання [4].; більш висока здатність генерувати прибуток у всіх сферах діяльності підприємства, оскільки

під час його використання відпадає необхідність у сплаті позикового відсотка і відсотка за облігаційними позиками; забезпечення фінансової стійкості розвитку підприємства і його платоспроможності в довгостроковому періоді, що формує позитивний імідж підприємства.

До недоліків використання власного капіталу можна віднести: обмеженість обсягу залучення для розширення масштабів підприємницької діяльності; більш висока вартість порівняно з альтернативними позиковими джерелами капіталу; нереалізована можливість приросту рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позикових коштів за допомогою ефекту фінансового важеля (левериджу); право участі в управлінні підприємством; складність організації управління власним капіталом.

В сучасних умовах постає питання розв'язання проблем управління власним капіталом як фінансовою основою створення і розвитку підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми. Адже він є й фактором фінансової стійкості підприємства та продовження його господарської діяльності.

Нормою для успішної, рентабельної роботи підприємства, його високої конкурентоспроможності на ринку і фінансової стійкості є ситуація, при якій власний капітал становить більшу частину його фінансових ресурсів. Управління власним капіталом пов'язане не тільки зі забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але й з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства [2].

Управління власним капіталом пов'язано не тільки з забезпеченням ефективного використання уже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, забезпечуючи подальший розвиток підприємства. Одним із найважливіших завдань у системі управління власним капіталом є підвищення ефективності його використання [1].

Ефективне управління власним капіталом дозволить збільшувати його обсяг та сприяти росту ринкової вартості підприємства. До напрямів управління власним капіталом підприємства належать:

1. На етапі формування: забезпечення своєчасного внесення коштів до статутного капіталу та відрахувань із прибутку до резервного капіталу; збільшення нерозподіленого прибутку;
2. На етапі використання: вкладення власних коштів у прибуткові інвестиційні проекти; забезпечення власного капіталу в обороті;
3. На етапі розподілу чистого прибутку: визначення капіталізованої та споживчої частки чистого прибутку; розроблення дивідендної політики; визначення потреби в інвестиціях та оцінювання альтернативних джерел.

Основними факторами внутрішнього середовища, котрі необхідно враховувати у процесі управління власним капіталом є: специфіка виробництва; особливості збутової діяльності; обсяги та структура майна підприємства; джерела формування позикового капіталу; наявність інноваційних технологій.

У процесі оцінки зовнішніх умов функціонування підприємства, як чинників управління власним капіталом, необхідно врахувати: податкове законодавство; економічну ситуацію в країні; валютну і кредитну політику держави; конкурентоспроможність галузі; темп інфляції; цінову політику; експортний потенціал галузі та інші.

У підсумку зазначимо, що ефективне управління власним капіталом підприємств в Україні в умовах фінансової нестабільності, жорсткої конкуренції, наявності загроз економічній безпеці є вкрай важливим елементом фінансового менеджменту, потребує високої кваліфікації топ-менеджерів та адекватної корпоративної культури власників. Адже власний капітал є основним критерієм стабільності та ефективності

функціонування підприємства, що зумовлює необхідність забезпечувати його якісну структуру та стале нарощення.

Література

1. Журба І.А. Управління власним капіталом підприємства/І.А. Журба// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/27990/1/Zhurba.pdf>;
2. Катан Л.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування/ Л.І. Катан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2014. – №6;
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=366860&cat_id=285157.
4. Птащенко Л.О. Методичні підходи до забезпечення фінансової стійкості корпоративного капіталу /Л.О. Птащенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – №1 – С. 52-56.
5. Чорна О.М. Економічний зміст та проблематика управління капіталом підприємства реального сектору економіки в Україні / О.М. Чорна, О.О. Мацнева // Науково-практичний журнал «Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції». – 2013. – № 2.

УДК 005:336

*Ільченко Вікторія Олександрівна, Великожон Анастасія Олександрівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістранти*

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У нестійких для підприємств економічних умовах господарювання, які характерні для сучасної вітчизняної економіки, в їх управлінській політиці та фінансово-економічній діяльності набувають сили фінансові ускладнення, викликані внутрішніми та зовнішніми чинниками, які дестабілізують їх фінансову та виробничу діяльність. На сьогодні значна кількість вітчизняних підприємств знаходяться в стані кризи: фінансово-господарський стан досяг критичного рівня; погіршуються фінансові результати діяльності, втрачаюся конкурентні позиції, що може призвести у подальшому до ліквідації підприємства. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема антикризового управління, що передбачає запобігання кризам, ефективне їх подолання та ліквідацію негативних наслідків.

Реалізація концепції антикризового управління, дозволить підприємствам знизити ймовірність виникнення кризових ситуацій, зменшити розмір можливого збитку, що виникає в кризовій ситуації, підвищити стратегічний потенціал і активізувати потенціал протидії кризовим явищам, підсилити адаптаційні можливості підприємств і зміцнити їх конкурентні позиції [1].

Антикризове фінансове управління є складовою частиною управління підприємством, що підкреслюється багатьма сучасними науковцями.

Категорію «антикризове фінансове управління підприємством» слід розглядати у двох аспектах [2]:

– по-перше, це комплекс профілактичних заходів, спрямованих на запобігання фінансовій кризі; системний аналіз сильних і слабких сторін підприємства, оцінювання ймовірності банкрутства, управління ризиками (виявлення, оцінювання та нейтралізація), упровадження системи запобіжних заходів;

– по-друге, це система управління фінансами, спрямована на виведення підприємства з кризи, у тому числі проведенням санації чи реструктуризації суб'єкта господарювання.

Таким чином, антикризове фінансове управління – це система заходів щодо управління фінансами, спрямована на запобігання та подолання кризових явищ у процесах функціонування й розвитку будь-якого суб'єкта господарювання.

Метою антикризового фінансового управління є передбачення, недопущення, боротьба з фінансовою кризою на підприємстві в рамках повернення до прибуткової діяльності.

Завдання антикризового фінансового управління на підприємстві:

– побудова ефективної системи зі збору, обробки та інтерпретації інформації фінансового і антикризового характеру на підприємстві;

– своєчасне діагностування передкризового стану суб'єкта господарювання;

– розробка та реалізація комплексу превентивних мір з попередження фінансової кризи на підприємстві;

– діагностика причин настання та глибини фінансової кризи на підприємстві;

– розробка механізмів антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства;

– подолання неплатоспроможності та збитковості підприємства;

– відновлення фінансової стійкості підприємства;

– попередження банкрутства та знищення підприємства;

– мінімізація негативних наслідків фінансової кризи на підприємстві;

– критична оцінка досвіду боротьби з фінансовою кризою на підприємстві;

– удосконалення системи управління підприємством з інтеграцією елементів антикризового фінансового управління [2].

У багатьох випадках завчасна діагностика фінансового стану підприємства дозволяє уникнути кризи за рахунок здійснення захисних заходів антикризового фінансового управління підприємством або, щонайменше, істотно пом'якшити характер її подальшого перебігу.

Механізм антикризового управління (подолання кризи) на підприємстві включає:

– організацію перспективного планування;

– постійне відстеження зовнішніх і внутрішніх обставин, виявлення факторів, що мають викликати кризу, загрожуючи діяльності підприємства;

– розроблення попередніх заходів по зниженню уразливості підприємства, в тому числі по попередженню аварій, екологічних бід;

– створення резервів (фінансових, сировинних);

– скорочення поточних витрат на виробництві;

– створення дублюючих систем управління;

– диверсифікація виробництва;

– активна інноваційна політика;

– трансформація організаційних структур управління [3].

Зазначені заходи реалізуються на підставі відповідних антикризових програм та стратегій. Особливістю стратегії антикризового фінансового управління є те, що вона визначає поведінку підприємства в мінливому зовнішньому оточенні, яке характеризується суперечностями, проблемами та негативними імпульсами, задає

параметри щодо альтернативи дій з вирішення суперечностей у заданих межах, а також відіграє роль координуючого засобу підсистем і процесів підприємств, що знаходяться на різних стадіях свого життєвого циклу [4].

Ефективність антикризового фінансового управління визначається ступенем досягнення цілей пом'якшення, нейтралізації або позитивного використання кризи в зіставленні з витраченими на це ресурсами.

Отже, антикризове управління – це цілеспрямований процес, головною метою якого є забезпечення стійкого функціонування та розвитку підприємства. В умовах фінансової кризи, зростання неплатоспроможності й інших економічних проблем антикризове фінансове управління, зорієнтоване як на запобігання проблемам, так і на їх подолання, є необхідною складовою ефективної діяльності всіх суб'єктів господарювання.

Література

1. Камнева А. В. Дослідження існуючих інструментів та моделей антикризового управління на підприємстві / Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. – 2014. – № 4. – С. 15–27.

2. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 580 с.

3. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні): [підручник] / За ред. Онищенко В.О./ А.Ю. Бережна, Л.О. Птащенко, І.Б. Чичкало-Кондрацька. – 2015. – 565 с.

4. Селюченко Н. Є. Антикризове фінансове управління на підприємстві: навч. посіб. / Н. Є. Селюченко, О. В. Козик. – К.: УБС НБУ, 2016. – 222 с.

УДК 334.012.64(477)

Козлов Олександр Владиславович

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
магістрант*

Карпова Тетяна Сергіївна

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
кандидат економічних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку економіки України можна розглядати як складний і суперечливий процес насамперед завдяки затяжній економічній кризі та нестабільній економічній ситуації. Важливим компонентом економіки, як показує світовий досвід, є малий бізнес, який забезпечує країні мобільність, гнучкість та інноваційний потенціал. Зауважимо, що значимість малих підприємств не обмежується їх участю в валовому національному продукті. Не менш важливою є соціальна роль малого бізнесу, яка дозволяє створювати робочі місця, реалізовувати людські можливості, тобто формувати середній клас як основу громадянського суспільства. Велике значення в структурі ринкових відносин і в механізмі їх регулювання належить фінансовому забезпеченню малих підприємств. В сучасних умовах необхідно досліджувати фінансове забезпечення малих підприємств, а також способи найбільш повного використання фінансів в інтересах окремих товаровиробників і ефективного розвитку економіки.

Актуальність проблем фінансового забезпечення малих підприємств в Україні в період розвитку ринкових відносин визначається відсутністю ефективної системи фінансування малого бізнесу. Проблемою вітчизняних підприємств малого бізнесу є недостатність фінансових ресурсів, як для підтримки власного бізнесу, так і для подальшого розвитку своєї справи. На підставі цього виникає необхідність в розробці фінансового забезпечення та фінансової стратегії розвитку малих підприємств на базі оцінки їх фінансового стану.

У ринкових умовах господарювання особливу роль набуває об'єктивна оцінка фінансового стану малого підприємства. Для її визначення існує велика кількість методів поглибленого аналізу і експрес-аналізу, які ґрунтуються на використанні абсолютних і відносних показників. Такі методики дають можливість виявляти проблемні напрямки в діяльності малих підприємств та аналізувати причини, які їх зумовили, але не дають можливість зробити обґрунтовані висновки про його фінансовий стан в цілому [1].

Одночасно виникає багато ситуацій, коли необхідною є інтегральна оцінка фінансового стану підприємства: при аналізі кредитоспроможності та інвестиційної привабливості, прогнозуванні кризових явищ, банкрутстві тощо. Для виконання в повному обсязі всіх своїх функцій інтегральна оцінка повинна відповідати таким вимогам: розробці інтегрального показника повинен передувати ретельний аналіз і вибір найважливіших показників, які характеризують всі аспекти фінансового стану підприємства [2]. З цією метою можуть застосовуватися статистичні методи або експертні оцінки; окремі показники, відібрані для включення в інтегральну оцінку не повинні дублювати один одного, тому що це не тільки ускладнить економічне обґрунтування отриманих результатів, а й може зіпсувати його; всі показники доцільно приводити до єдиних одиниць виміру, що дасть можливість їх математичного об'єднання; якщо методика призначена для зовнішніх користувачів (кредиторів, інвесторів), всі показники повинні розраховуватися на базі інформації фінансової звітності підприємства.

Зростання обсягів фінансових ресурсів на малих підприємствах розглядається як позитивна тенденція, оскільки це пов'язано з розвитком і розширенням їх діяльності. Важливу роль в забезпеченні формування фінансових ресурсів відіграє прибуток. Він забезпечує підприємствам можливість самофінансування. Будучи головною рушійною силою ринкової економіки, прибуток забезпечує інтереси держави і власників. Наявність прибутку у малих підприємств як основного внутрішнього фінансового ресурсу, свідчить про їх успішний розвиток, існування джерел самофінансування діяльності в умовах обмеженості або неможливості використання інших джерел, позитивну репутацію господарського суб'єкта серед партнерів по бізнесу і необхідну кредитоспроможність. Прибуток, як економічна категорія, являє собою реалізовану частину чистого доходу, яка є джерелом розширеного відтворення. Розрізняють декілька видів прибутку підприємств, серед яких важливе значення мають наступні: прибуток від реалізації продукції, балансовий прибуток, чистий прибуток, прибуток після оподаткування і т.п. Слід зазначити, що на формування прибутку впливають різні фактори, серед яких: обсяг виручки від реалізації продукції; витрати на виробництво, сума яких залежить від вартості сировини і матеріалів, коефіцієнта їх використання; балансова вартість основних засобів, коефіцієнт їх зносу і використовуваного методу нарахування амортизації; рівень оплати праці; платоспроможність попиту населення і насиченості ринку. Разом з тим на величину прибутку, його динаміку впливають фактори, які і не залежать від діяльності підприємства (кон'юнктура ринку, рівень цін на матеріально-сировинні і паливно-енергетичні ресурси, норми амортизації і т.п.).

Другим важливим джерелом внутрішніх фінансових ресурсів є амортизація. На

сьогоднішній день в Україні механізм нарахування амортизації регламентується податковим законодавством для обчислення суми амортизаційних відрахувань при визначенні оподаткованого прибутку (Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств») і національними стандартами бухгалтерського обліку для розрахунку витрат підприємства на компенсацію авансованого капіталу (ПСБО 7 «Основні засоби»). В даний час велика увага приділяється прискореній амортизації. Під прискореною амортизацією слід розуміти такий метод її нарахування, при якому протягом перших років або всього амортизаційного періоду забезпечується випереджаюче зростання накопиченої суми амортизаційних відрахувань у порівнянні з дійсними темпами втрати засобами праці споживчих властивостей і вартості [3].

Світовий досвід менеджменту структури капіталу свідчить про те, що при ефективному використанні активів окупність власного капіталу, як правило, не перевищує показник окупності активів більше ніж у два рази. Тільки тоді можна стверджувати, що менеджмент активів і структури капіталу є ефективним [4].

В цілому для вітчизняних підприємств фінансова стабілізація може здійснюватися за такими напрямками: скорочення рівня витрат на виробництво і реалізацію продукції за рахунок зменшення обсягів виробництва продукції, що не користується попитом, скорочення апарату управління, проведення технічної політики (зменшення питомої ваги застосування неефективної техніки і технології); забезпечення швидкої оборотності капіталу. Один із шляхів – усунення можливої неплатоспроможності шляхом детального аналізу статей витрат і доходів; капіталовкладення позиковим шляхом; проведення ефективної маркетингової політики; впровадження нових прогресивних методів обліку і управління; розробка шляхів зміни стратегії з метою прискорення економічного зростання.

На наш погляд, для малих підприємств доцільним було б встановлення наступного ряду пільг:

1. Використання знижених ставок на старті для малих підприємств, що займаються виготовленням продукції та будівництвом.
2. Встановлення диференційованих ставок податку на прибуток в залежності від виду послуг, що надаються населенню.
3. Звільнення малих підприємств від сплати авансових внесків податку на прибуток.
4. Надання державних позик. Це дозволить знизити витрати на придбання сировини та матеріалів, мобілізуючи тим самим оборотні кошти, і гарантує виплату коштів за вироблену продукцію.
5. Державна фінансова підтримка в рамках державних цільових програм підтримки малого підприємництва за рахунок коштів бюджетної системи і державних цільових фондів.
6. Для підтримки малих підприємств на рівні галузі необхідно створювати нові структури з прив'язкою до галузі: союзи малих підприємств при міністерствах, фонди підтримки на рівні галузі, субпідрядні форми організації відносин великих і малих підприємств.
7. Розширення доступу малих підприємств до таких традиційних для ринкової економіки джерел фінансових ресурсів, як кошти банківської системи та ринку цінних паперів.
8. Розвиток лізингу, який не є специфічним методом залучення матеріально-технічних і фінансових ресурсів для малого бізнесу. Однак для суб'єктів малого підприємництва він має такі переваги: 100% кредитування, яке не потребує негайних платежів.
9. Розвиток мікро-кредитування, яке використовується як стратегія економічного

розвитку і направлено на підтримку малого бізнесу. Становлення і розвиток фінансової допомоги малому бізнесу на базі програм мікро-кредиту (з використанням програм кредитних спілок) дає альтернативне джерело фінансових ресурсів підприємств малого бізнесу [5].

Література

1. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Галина Владимировна Савицкая. – 4 изд., перераб. и доп. – Минск: ООО «Новое знание», 2010. – 688 с.
2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М.Я. Коробов – К.: Знання, 2013. – 267с.
3. March W. Financial management. – South-Western publ., 2001. – 467p.
4. Шило В.П. Міжнародні фінанси (за модульною системою навчання): Теоретично-практичний посібник / Шило В.П., Доровська С.С., Ільїна С.Б., Іванова Н.С. – К.: Кондор, 2015 р. – 346 с.
5. Раицкий К.А. Экономика предприятия / Климент Андреевич Раицкий. - М.: Издательство: торговая корпорация «Дашков и К», 2012. – 1012 с.

УДК 336 (447)

Левкова Руслана Миколаївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістр*

ЗНАЧЕННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Малі підприємства відіграють важливу соціально-економічну роль у розвитку будь-якої цивілізованої держави. За рівнем розвитку даного інституту країни можна судити про її здатність пристосовуватися до мінливого економічного середовища, створювати умови для практичної реалізації здібностей і талантів кожного індивіда, що позитивно позначається на процесах єднання нації, збереженні її національного духу і національної гордості.

Не дивлячись на складні економічні умови та нестабільність політико-правового середовища, українське суспільство усвідомило необхідність розвитку малого бізнесу. Без створення економічних, соціальних, політичних, правових та інших засад для вільного підприємництва в посткризових умовах Україна не зможе приєднатися до світового економічного простору як рівноправний суб'єкт світових економічних зв'язків. Це зумовлює необхідність вивчення фундаментальних теоретичних, методичних і методологічних аспектів формування інституту цивілізованого підприємництва з урахуванням якісних та кількісних параметрів його розвитку.

В Україні законодавчо визначено у якості вихідного термінологічного поняття використовувати термін «мале підприємництво», зокрема, в Господарському Кодексі України (ст. 42) визначено підприємництво як самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2].

Сутність малого підприємства досі залишається предметом суперечок науковців різних країн. В економічній літературі поширені такі визначення малого підприємства (фірми):

– мала фірма – це організація, якою керує власник і яка не має складної організації управління, у якій доступ до ринку капіталу обмежений і яка має незначну частку свого товару на ринку [3];

– мале підприємство – це фірма, якою керує незалежний власник, яка не посідає у своїй галузі чільного місця та відповідає певним критеріям за кількістю зайнятих і щорічним критеріям за обсягом доходу [3];

– мале підприємство – це невелике виробництво [2];

– мале підприємство – це підприємство з невеликою кількістю штатних працівників [3].

Роль сектору малого підприємництва значно зростає при переході до ринкової моделі управління економікою. Оскільки в останній для малого підприємництва апіорі закладено роль одного з ідеологічних чинників стратегічного розвитку країни, водночас визначаючи, яку саме модель устрою обрано цим суспільством.

Особливо це відчутно на місцевому рівні, адже малий бізнес є «бізнесом місцевого значення». Його внесок у місцеву економіку та, найголовніше, у створення робочих місць має вагоме значення. Розвиток малого підприємництва в країні є свідченням демократичних засад її устрою, інвестиційної привабливості, сенсу підтримувати з нею тісні економічні стосунки.

Якщо говорити про Україну, то з моменту здобуття нею незалежності, мале підприємство у нашій країні розвивалося невпинно.

Таблиця 1

Динаміка розвитку малого підприємства в Україні у 2010–2016 рр.

Показник	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість малих підприємств, од.	378224	375036	364237	392668	340504	343017
Кількість малих підприємств на 10 тис. населення, одиниць	477	372	351	378	449	461
Частка малих підприємств у загальній кількості підприємств, %	17,319	22,040	22,763	22,802	17,623	17,374
Кількість зайнятих на малих підприємствах, тис. осіб	5557,9	5344,1	5195,5	5022,8	4383,4	4181,1
Частка зайнятих на малих підприємствах, %	51,592	52,576	52,176	51,627	49,830	51,114
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), малими підприємствами млн. грн	1964631,4	2215410,4	2442083,6	2332823,7	2428152	3105877,6
Частка у загальних обсягах реалізації, %	54,624	52,717	54,757	53,820	54,447	55,896
Фінансові результати малих підприємств, млн. грн	25934,6	30583,5	38488	-16667,8	-374442,7	-203067,8

Аналізуючи період 2010 – 2015 рр. спостерігаємо коливання кількості малих підприємств. Найбільший ріст був у 2013 році до кількості 392668 одиниць, але у 2014 році відбулося різке їх скорочення на 52164 одиниць. Однією з головних причин їх закриття були девальвація гривні, що спричинила неплатоспроможність підприємств, скорочення ринків збуту, кредиторську заборгованість, а також перебування малих підприємств на тимчасово окупованих територіях. Близько 50% зайнятого населення працює на малих підприємствах, що забезпечує працевлаштування великого числа осіб.

Розвиток підприємництва є невід’ємною умовою економічного зростання, яке передбачає:

– формування здорового конкурентного середовища;

- підвищення рівня маневреності економіки;
- забезпечення стабільності економіки (економічні ризики розподіляються між більшою кількістю підприємств, зменшується рівень залежності від обмеженої кількості суб'єктів ринку);
- розвиток інноваційного потенціалу економіки (більшості господарських суб'єктів внутрішньо притаманне прискорене впровадження інноваційних ідей у бізнес та їх розповсюдження в економічному просторі);
- вирівнювання економічного розвитку окремих територій країни, так як розміщення більшої частини учасників ринку має тенденцію до децентралізації;
- забезпечення більш ефективного використання господарських ресурсів та зростання спеціалізації виробництва;
- скорочення термінів виробництва продукції, сумарних витрат на виробництво та насичення споживчого ринку необхідними товарами і послугами;
- забезпечення переливу інвестицій у сфери найбільш ефективного використання ресурсів;
- сприяння розосередженості виробництва, оперативне виконання замовлень підприємств середнього та великого бізнесу.

Істотний внесок вносить малий бізнес і у формування цивілізованого конкурентного середовища, що має першорядне значення для залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Малий бізнес є антимонopolьним за самою своєю природою, що проявляється в різних аспектах його функціонування. З одного боку, завдяки численній кількості його складових елементів та їх високому динамізмі малі суб'єкти підприємництва у меншій мірі піддається монополізації, ніж великі підприємства. З іншого боку, при вузькій спеціалізації і використанні новітньої техніки мале підприємство виступає як серйозний конкурент, що підриває монополіні позиції великих корпорацій.

Важливою є роль малого бізнесу у здійсненні прориву по ряду найважливіших напрямів науково-технічного прогресу, насамперед, у галузі електроніки, кібернетики та інформатики. Успіхи малого бізнесу пояснюються низкою переваг перед великим на ринку інновацій: малі фірми стоять ближче до кінцевого споживача; мають, в силу своїх малих розмірів можливість швидко перебудувати свою виробничу програму, максимально враховуючи нові потреби в спеціалізованих та індивідуальних послугах.

Помітний внесок малого бізнесу і у вирішення проблеми зайнятості. По-перше, малий бізнес не тільки створює, прямо і побічно ініціює появу додаткових робочих місць, а й розширює поле ділової активності, залучаючи в трудову діяльність тих громадян, які не володіють високою конкурентоспроможністю на ринку праці. Більш «гнучкі» умови праці, включаючи особливі режими робочого часу, на малих підприємствах роблять їх привабливими для працівників. По-друге, оперативно реагуючи на зміну ринкової кон'юнктури, малі підприємства стають учасниками інвестиційного процесу, сприяють якісному поліпшенню робочої сили, формують робочі місця на базі нових технологій.

Всі ці властивості малого підприємництва роблять його розвиток істотним чинником сталого соціально-економічного розвитку і складовою частиною реформування економіки України: створення регульованого, соціально орієнтованого ринкового механізму, подолання нинішнього падіння виробництва, стабілізації економіки та забезпечення передумов для швидкого і стійкого економічного підйому. Потрібно пам'ятати, що це можливо лише в умовах існування малого підприємництва в органічній єдності із середнім і великим підприємством в умовах проведення активної політики державного сприяння.

Таким чином, сектор малого підприємництва є невід'ємною частиною економічного розвитку країни, оскільки забезпечує відносну стабільність ринкових відносин, завдяки своїй гнучкості демонструє оперативне реагування на постійно мінливі умови зовнішнього середовища. Малий бізнес відіграє важливу роль у збільшенні чисельності робочих місць і вирішенні проблем зайнятості населення, тим самим, пом'якшуючи негативні наслідки (структурне та фрикційне безробіття) науково-технічного прогресу та коливань на ринку праці.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва: стат. зб. / за ред. М. С. Кузнецової. Київ: Державна служба статистики України, 2016. 514 с.
3. Красота О.В. Мале підприємництво: економічна сутність та роль у подоланні кризи / О.В. Красота // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія “Економіка”. –2010. – № 7. – С.37-40.
4. Терещенко С.А. Мале підприємство в умовах ринкового господарювання / С.А. Терещенко // Економіка і організація управління, № 1, 2013.
5. Держкомстат [Ел. ресурс]. режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 336.64

Маслій Олександра Анатоліївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, старший викладач*

Мосіюк Альона Петрівна, Ясногорська Альона Олександрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах посилення процесів глобалізації зростає відкритість національної економіки України. У зв'язку з цим, з метою забезпечення ефективного функціонування та розвитку, перед вітчизняними суб'єктами господарювання постає необхідність оперативного реагування на зміни зовнішнього середовища, активізації зусиль щодо нарощення виробничого потенціалу, підвищення конкурентоспроможності продукції, розширення ринків збуту тощо. Досягти визначений ряд цілей здатні лише фінансово стійкі підприємства. У зв'язку з цим проблема ефективного управління фінансовими ресурсами підприємств як основи забезпечення ефективності їх діяльності в сучасних умовах є актуальною.

Критерієм оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства доцільно визначити фінансову стійкість.

Аналіз економічної літератури дає можливість стверджувати, що, залежно від контексту дослідження, під фінансовою стійкістю підприємства розуміють характеристику стану фінансових ресурсів підприємства та результативність їх розміщення, фінансовий стан підприємства, ступінь залежності підприємства від залучених джерел фінансування, результат діяльності, стан рахунків підприємства, які гарантують його платоспроможність, ліквідність, прибутковість та

кредитоспроможність. Чим вище фінансова стійкість підприємства, тим більше воно незалежне від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже тим менше ризик опинитися на межі банкрутства [1].

Управління фінансовою стійкістю є системою принципів та методів розроблення і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням постійного зростання прибутку, збереженням платоспроможності і кредитоспроможності, підтриманням фінансової рівноваги.

Управління фінансовою стійкістю підприємства орієнтоване сьогодні переважно на розв'язання короткострокових проблем. У цих умовах поширеними є зміни завдань, пріоритетів діяльності, рішень, наслідком чого є недосконалість структури показників фінансової стійкості, зниження її рівня. Тому на підприємстві має здійснюватися стратегічне управління фінансовою стійкістю, орієнтоване на зміцнення становища підприємства в галузі, збереження і підвищення його довгострокових конкурентних позицій на ринку.

До основних цілей стратегічного управління фінансовою стійкістю можна віднести:

- збалансування активів і пасивів (забезпечення достатності власного капіталу, гнучкої структури капіталу, організації руху капіталу);
- збалансування доходів і витрат (забезпечення достатнього рівня рентабельності, зміна структури витратомісткості господарського процесу, збільшення обсягу товарообороту);
- збалансування грошових потоків (забезпечення платоспроможності та самофінансування, зниження дебіторської заборгованості, забезпечення кредитоспроможності) [2].

Таким чином, головною метою управління фінансовою стійкістю підприємства є забезпечення фінансової безпеки та стабільності його функціонування і розвитку у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.

Велике значення в процесі управління фінансовою стійкістю має визначення її рівня. Недостатня фінансова стійкість підприємства може привести до його неплатоспроможності та банкрутства, а надмірна – сприяти створенню зайвих запасів і резервів, у зв'язку з чим зростуть витрати на їх утримання, знизяться темпи розвитку підприємства.

На основі дослідження та узагальнення методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємств виокремлено три найфундаментальніших:

- 1) визначення рівня забезпеченості запасів у складі оборотних активів підприємства джерелами їх формування;
- 2) обчислення певної кількості коефіцієнтів і, на основі дослідження їх в динаміці та порівняння з нормативними значеннями, вироблення певних висновків щодо фінансового стану підприємства;
- 3) застосування інтегрованого показника, який складається з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансового стану підприємства [3].

Слід зазначити, що перші два підходи набули широкого практичного застосування у вітчизняній аналітичній практиці.

В основі першого методичного підходу покладено визначення надлишку або нестачі джерел фінансування для формування запасів. Результатом застосування цього методу є можливість визначення типу фінансової стійкості підприємства: абсолютна стійкість фінансового стану, нормальна стійкість фінансового стану, нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, кризовий фінансовий стан.

Другий методичний підхід базується на розрахунку системи індикаторів

фінансової стійкості. При цьому, в якості індикаторів оперативної стійкості визначено коефіцієнти ліквідності (поточної, абсолютної та швидкої), індикаторів середньострокової стійкості – коефіцієнти оборотності (ділової активності), індикаторів довгострокової стійкості – коефіцієнти рентабельності. Зниження фінансової стійкості підприємства досліджується за допомогою агрегатних оцінок ймовірності банкрутства.

Третій методичний підхід полягає у застосуванні єдиного інтегрованого показника і найчастіше застосовується для оцінки вірогідності банкрутства досліджуваного підприємства. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства розширює економічну суть поняття фінансової стійкості і дозволяє визначити здатність підприємства повертатися до стану своєї рівноваги, зберігати її параметри та переходити на новий етап розвитку в умовах випадкових змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Інтегральний показник може бути розрахований як за допомогою багатофакторних дискримінантних моделей прогнозування банкрутства, так і з використанням методу таксономії.

Таким чином, основним завданням управління фінансовою стійкістю, а отже й фінансовими ресурсами підприємства, є не лише знаходження оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, але і створення необхідних умов для оптимального поєднання майна в грошовій і негрошовій формі. Забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами на підприємствах може стати запорукою їх успішного функціонування та розвитку в сучасних умовах господарювання.

Література

1. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств [Текст] / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117 – 129.
2. Анисимова Г.С. Вплив структури капіталу на фінансово-економічний стан промислового підприємства [Текст] / Г.С. Анисимова // Економічний стан підприємства – 2010. – № 1. – С. 96 – 102.
3. Плиса В.Й. Стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства [Текст] / В.Й. Плиса // Фінанси України. – 1999. – № 11. – С. 36 – 42.

УДК 338

Птащенко Ліана Олександрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
доктор економічних наук, професор*

КРАУДФАНДІНГ ЯК НЕТРАДИЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Україна сьогодні може і повинна мати стійкий агропромисловий комплекс (АПК), спроможний вирішувати складні соціально-економічні завдання, забезпечувати продовольчу безпеку країни. Відповідно основою ефективного розвитку підприємств агропромислового комплексу є формування конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність сільськогосподарських агроформувань передбачає можливість їх ефективного функціонування в умовах ринкової економіки. Це означає, що їх виробнича діяльність повинна найповніше відповідати споживчому попиту, забезпечувати максимальну окупність засобів виробництва і капіталу. Тому розвиток сільськогосподарського виробництва в Україні залежить від ефективного його фінансування.

Розв'язання проблем стабілізації аграрного сектора економіки України об'єктивно пов'язане із системою забезпечення сільськогосподарських підприємств необхідними фінансовими ресурсами. Але фінансування діяльності підприємств АПК здійснюється з урахуванням специфіки функціонування, яка визначається сезонністю виробництва; тривалим періодом відтворення основних засобів; наявністю значного часового інтервалу між періодами здійснення витрат та отримання кінцевих результатів; безперервністю виробничих процесів; використанням у якості засобів та предметів праці живих організмів, які підпорядковані, у першу чергу, біологічним законам відтворення; залежністю результатів діяльності підприємств від впливу природно-кліматичних умов тощо [1].

Ці фактори значно ускладнюють отримання агропромисловими підприємствами фінансових ресурсів іноді, навіть, на поточну діяльність, не говорячи вже про інвестиції у розвиток виробництва. Зокрема, банки прискіпливо ставляться до оцінювання кредитоспроможності позичальників, а кредитування сільськогосподарських підприємств без застави взагалі відсутнє.

Наявні проблеми у фінансовому забезпеченні змушують підприємства шукати нетрадиційні для вітчизняної економіки джерела фінансових ресурсів. До таких джерел відносяться:

- фінансовий лізинг;
- факторингові операції;
- форфейтинг;
- мобілізація заощаджень населення (краудфандінг або український «спільнокошт»);
- залучення до легальної економіки тіньового капіталу;
- боргові цінні папери (векселі);
- використання венчурного капіталу;
- аграрні розписки.

Деякі з цих джерел використовуються в практичній діяльності підприємств, а от щодо мобілізації заощаджень населення, то в Україні, на жаль, ще не створено необхідного механізму акумуляції та активізації залучення вільних коштів населення. Основною причиною цього є високий рівень недовіри населення як до банківської сфери, так і до політики уряду. Разом з тим, що сьогодні набуває розвитку в усьому світі такий вид залучення коштів як краудфандінг.

Краудфандінг – це залучення коштів на реалізацію проекту від багатьох фізичних осіб (англ. «Crowd» – натовп, «funding» – фінансування). Проекти можуть бути культурні, соціальні, комерційні, політичні, креативні та особисті. Збори проводяться через Інтернет за допомогою краудфандінгових платформ. Спонсори (бекери) не отримують нічого за пожертвування або отримують винагороду нефінансового характеру (сувенір, попереднє замовлення продукту) або фінансову винагороду (роялті, акції). Запустити кампанію можна своїми силами і безкоштовно: зареєструватися, вибрати схему фінансування, просувати проект, отримати кошти. Для того, щоб краудфандінгова кампанія стала успішною і про проект дізналися й підтримали якомога більше людей, необхідні, крім оригінальної ідеї, відмінний маркетинг і піар [2].

Ще десять років тому краудфандінга як явища в світі не існувало. Поодинокі «народні збори» через Інтернет почали проводити з 2000 р. для допомоги музичним проектам. Тільки в 2008–2009 рр. були створені краудфандінгові платформи Kickstarter і IndieGoGo, відомі фінансуванням стартапів і локальних бізнесів.

Справжній прорив у краудфандінгу відбувся в 2014 році: ринок зріс втричі, на 167%, досягнувши \$ 16,2 млрд. (тоді як в 2013 р. було залучено \$ 6,1 млрд.).

Найбільшими українськими стартапами, профінансованими і розвиненими за допомогою краудфандінга, стали LaMetric (зібрано \$ 369 тис.), Petcube (\$ 251 тис.), Спалах iBlazr (\$ 156 тис.) [3].

У лютому 2013 р створена друга українська платформа Na-Starte. За цей час запущено понад 40 проектів (і близько 300 залишилися на стадії створення або модерзації), 90% всіх опублікованих проектів – комерційні [2].

Таблиця 1

ТОП-5 лідерів краудфандінгового фінансування в Україні

Сектор	Сума зібраних коштів, \$ млрд.
Бізнес і підприємництво	6,70
Соціальні ініціативи	3,06
Кіно та театральне мистецтво	1,97
Нерухомість	1,01
Музика та звукозапис	0,74

Аналітика підтверджує, що краудфандінгове фінансування зовсім не охоплює аграрний сектор, а отже – є перспектива успішних проектів. Щоб залучити кошти розглянутим способом, сільгоспвиробникам необхідно мати інноваційні ідеї, роблячи акцент на екологічно чистих продуктах та забезпеченні продовольчої безпеки українського суспільства.

Для ефективного відтворюваного розвитку в сільськогосподарських підприємств виникає необхідність у залученні нетрадиційних для вітчизняної економіки джерел фінансових ресурсів. Але для цього потрібно, по-перше, досконально вивчити досвід країн, де вже застосовується даний інструмент залучення фінансових ресурсів, а по-друге, створити необхідний механізм акумуляції та активізації коштів і відповідну законодавчу базу.

Література

1. Гривківська О.В. Джерела фінансування підприємств аграрного сектора економіки//Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – 2014. – Вип.4(35). – С.89–92.
2. Фінансування натовпом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://inventure.com.ua>.
3. Crowdfunding Industry Report 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crowdsourcing.org/editorial/2013cf-thecrowdfunding-industry-report/25107>.

УДК 336

Птащенко Ліана Олександрівна,
доктор економічних наук, професор
Онисенко Катерина Владиславівна,
магістрант

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Затяжне функціонування української економіки в умовах кризи призводить до

суттєвих деформацій економічної кон'юнктури, а також негативно впливає на мотиви поведінки господарських суб'єктів.

Підприємства житлово-комунальної власності за сьогоденних економічних умов здебільшого є збитковими за рахунок недостатнього фінансування. Однією з основних причин низької рентабельності комунальних підприємств є застаріла матеріально-технічна база. Тому необхідною умовою для ефективного функціонування підприємств комунального сектору є їх модернізація, що потребує відповідного фінансового забезпечення. Для якісного реформування комунальних підприємств недостатньо власних фінансових ресурсів, тому вкрай важливим є формування нового механізму фінансування підприємств комунальних підприємств, активнішого залучення інвесторів у дану сферу.

Існують різноманітні інструменти здійснення реструктуризації. Кожне підприємство обирає їх індивідуально, залежно від конкретної ситуації й своєї мети щодо запровадження змін. Проте основним критерієм оцінки доцільності нововведень є отримання додаткових грошових потоків, які визначають ринкову вартість компанії.

Визначаючи зміст поняття «реструктуризація», зупинимося на найзагальнішому: «реструктуризація» – це радикальна зміна структури господарської організації (активів, власності, фінансів, управління, кадрів тощо).

Концепція реструктуризації в умовах виникнення кризових ситуацій повинна переслідувати дві основні цілі:

- 1) забезпечення дієздатності на короткий термін;
- 2) відновлення конкурентоспроможності на тривалий час.

У короткий термін оперативні перетворення мають забезпечити вирішення проблеми ліквідності. На віддалену перспективу підприємство повинне планувати здійснення глибоких, обумовлених ринком внутрішніх стратегічних перетворень (рис. 1).

В рамках загальної концепції шляхом реалізації оперативних заходів мають бути вирішеними проблема ліквідності (скорочення дебіторської заборгованості, продаж непотрібного майна), а також завдання поліпшення результатів діяльності (за рахунок скорочення витрат на персонал, матеріальних та інших видів витрат, у тому числі за рахунок поліпшення якості).

Підприємство лише тоді може досягти довгострокового відновлення конкурентоспроможності, коли на основі вивчення умов ринку конкуренції виробить адекватну стратегію, створить ефективну організаційну структуру, дослідить і усуне слабкі ділянки виробничих процесів, реформує систему управління [1].

Узагальнення підходів науковців дають підставу для висновків про неоднорідність трактувань поняття «реструктуризація» підприємства. Реструктуризація розглядається насамперед як цілеспрямований комплекс змін в організаційно-функціональній структурі підприємства, здатних підвищувати ефективність його діяльності. В аспекті антикризового управління визначено мету реструктуризації – вихід підприємства на якісно новий рівень розвитку за рахунок створення ефективної системи його функціонування, спроможної своєчасно адаптуватися до змін навколишнього середовища [2].

Незважаючи на те, що реалізація комплексу заходів, передбачених Загальнодержавною програмою реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки [3], сприяла деяким позитивним змінам у даній галузі, більшість завдань щодо підвищення ефективності та надійності її функціонування залишається невирішеними, в тому числі, й забезпечення беззбиткової діяльності підприємств ЖКГ. Так, протягом 2014 року підприємства ЖКГ отримали збитки у сумі 3,0 млрд. грн (найбільші збитки у підприємств комунальної теплоенергетики та

водопровідно-каналізаційного господарства, 1,9 млрд. грн. та 0,9 млрд. грн. відповідно) [4].

Рис. 1. Комплекс оперативних та стратегічних заходів реструктуризації підприємства

На зміну Загальнодержавній програмі прийшли лише точкові ініціативи, уряд не запропонував цілісного погляду на те, як має розвиватися галузь у подальшому.

За таких умов визначення проблем діяльності комунальних підприємств, аналіз причин виникнення цих проблем та пошук шляхів їх розв'язання є важливими завданнями для подолання існуючих негативних тенденцій функціонування галузі.

Таким чином, модернізація галузі ЖКГ потребує диверсифікації джерел фінансування, потребує зміни правил поведінки, усвідомленні особистої відповідальності членів територіальної громади та особистої фінансової участі у розвитку комунальних підприємств. Необхідною умовою для підвищення інвестиційної привабливості комунальних підприємств є створення відповідної інформаційної інфраструктури, що дасть змогу інвестору концентрувати та обробляти всю необхідну інформацію щодо загальних умов реалізації його інтересів. Нагальною потребою є також удосконалення нормативно-правової бази щодо інвестиційної діяльності та зменшення податкового навантаження на сектор комунальних підприємств.

Література

1. Аистова М.Д. Реструктуризация предприятий: вопросы управления. Стратегии, координация структурных параметров, снижение сопротивления преобразованиям / М.Д. Аистова. – Альпина Паблишер, 2012. – 287с.
2. Моргулець О.Б. Реструктуризація підприємства як інструмент антикризового управління: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / О.Б. Моргулець. – К.: КНУТД, 2008. – 21 с.
3. Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки // МіськегосподарствоУкраїни. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1869-15

4. Держава сприяє підтримці громадян шляхом надання субсидій на компенсацію вартості послуг ЖКГ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248093880&cat_id=244277212

УДК 330.15:631.11

Рибалко Богдан Анатолійович,

*Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка,
магістрант*

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ

В умовах інтеграції економіки України у світовий економічний простір першочергового значення набувають дослідження та вивчення питання ефективного управління ресурсами підприємства передусім на рівні підприємств як безпосередніх учасників зовнішньоекономічних зв'язків.

Саме на цьому рівні створюється суспільно необхідна продукція, надаються послуги, вирішуються питання застосування високопродуктивної техніки, впровадження передових технологій. Загальновідомим є той факт, що ефективність виробництва на підприємстві тісно пов'язана з рівнем ефективного використання ресурсів, адже раціональне їх використання є важливим резервом збільшення обсягів випуску продукції, підвищення продуктивності праці тощо.

Управління ресурсами підприємства є складним процесом, який розглядається як процес прийняття і здійснення управлінських рішень, спрямованих на раціональне використання, нарощення та оптимізацію ресурсів підприємства з метою досягнення поставлених цілей і забезпечення стійкого функціонування та розвитку підприємства.

Досягнення стратегічних цілей підприємства в майбутньому вже сьогодні потребує рішень щодо залучення необхідних ресурсів та ресурсного обґрунтування можливостей його подальшого розвитку: оцінювання наявних ресурсів та рівня їх використання, визначення невикористаних можливостей ресурсного потенціалу, оптимізації складу ресурсів підприємства та джерел їхнього формування; оцінювання ризиків додаткового залучення ресурсів. Вирішення цих завдань потребує дослідження економічної сутності ресурсів підприємства та їх структуризації.

Аналіз наукової літератури дозволив узагальнити підходи до трактування ресурсів підприємства. Так, Савицька Г.В. трактує управління ресурсами як систему принципів, методів, засобів та форм організації грошових відносин [5]. Управління підприємством повинно означати створення єдиної, раціональної, чітко та безперервно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами. Цьому відповідає застосування системи управління ресурсами. Філіпова С.В. визначає управління ресурсами як складну систему принципів, прийомів, методів та інструментів впливу на процеси формування і використання цих ресурсів [4].

Управління ресурсами підприємства є складним процесом, який розглядається як процес прийняття і здійснення управлінських рішень, спрямованих на раціональне використання, нарощення та оптимізацію ресурсів підприємства та його ресурсного потенціалу з метою досягнення поставлених цілей і забезпечення стійкого функціонування та розвитку підприємства.

Основними задачами управління ресурсами є їх формування, використання та відтворення. Важливим положенням управління ресурсами підприємства є оцінка

ефективності того чи іншого виду ресурсу, де корисний результат діяльності підприємства порівнюється з витратами на отримання цього корисного результату. Корисний результат розглядається як ефект, який може бути економічним, у вигляді прибутку підприємства, та соціальним, у вигляді забезпечення кращого життя для людини [6].

Процес управління ресурсами підприємства складається з окремих управлінських циклів, кожен з яких можна розділити на низку самостійних операцій. Цими операціями є: збір і передача інформації, її обробка й аналіз, вироблення на основі аналізу управлінського рішення, передача рішення, і його реалізація, порівняння отриманих рішень з показниками та їхніми плановими величинами [2].

Ефективне управління ресурсами підприємства значною мірою залежить від уміння і правильного підходу до управління споживанням ресурсів. При цьому підприємство необхідно сприймати як систему, а не як ряд ізольованих один від одного елементів. Таким чином, виникає необхідність в управлінні ресурсозбереженням та ефективністю використання ресурсів підприємства.

Оцінка ефективності управління економічними ресурсами підприємства здійснюється за чотирма етапами (рис. 1).

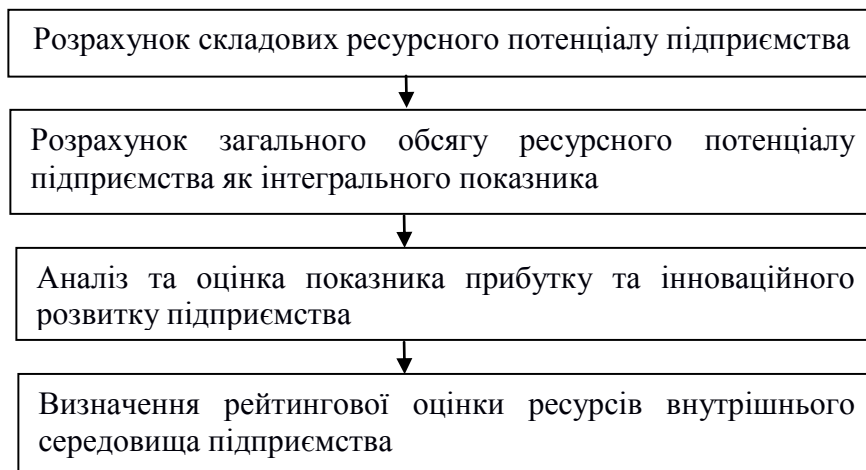

Рис. 1. Етапи оцінювання ефективності управління економічними ресурсами підприємства

Поетапна оцінка ефективності управління ресурсами підприємства дає низку переваг: по-перше, вона базується на комплексному, багатомірному підході до оцінювання ефективності управління ресурсами підприємства; по-друге, її характеристика дає змогу оцінити та проаналізувати вклад кожного ресурсу у розвиток всього ресурсного потенціалу підприємства, що допомагає обрати оптимальний шлях розвитку ресурсного потенціалу підприємства. Знання всіх величин оцінювання ефективності управління ресурсами підприємства дозволяє визначити величину резервних можливостей для подальшого розвитку підприємства і сприятиме створенню довгострокової і гнучкої системи управління ресурсами підприємства.

Ефективність діяльності підприємства залежить від того, наскільки раціонально сформована структура його капіталу, яка частина ресурсів використовується на розвиток. При цьому потрібно враховувати такі фактори, як:

- напрямки діяльності підприємства в умовах обмеженості ресурсів;
- можливість стабілізації прибутковості в тривалому періоді часу;
- методи досягнення лідерства на ринку;
- рівень ефективності управління ресурсами;

- можливості постійного зростання величини капіталу;
- методи підвищення обсягів виробництва та реалізації;
- раціональність розміщення ресурсів;
- шляхи максимізації прибутковості та мінімізації витрат [3].

Отже, можливість реалізації поставлених цілей залежить від значної кількості факторів, основним з яких є ефективність управління наявними активами підприємства. Зростання результативності системи управління ресурсами дозволяє стабілізувати рівень фінансової стійкості підприємства, його рентабельності, ліквідності, формує необхідні передумови для подальшого розвитку

Таким чином під ресурсами підприємства слід розуміти сукупність тих природних, матеріально-технічних, трудових, фінансових, інформаційних, тимчасових потужностей і можливостей, які використовуються в процесі створення товарів, послуг та інших цінностей. Склад ресурсів повинен розглядатися з урахуванням всіх можливих підходів до їх класифікації. Тільки чітке уявлення про сутність і склад всіх ресурсів дає можливість підприємству домогтися максимального ефекту управління ними та підвищення ефективності їх використання з метою забезпечення стабільності фінансового стану підприємства.

Література

1. Бердар М. М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства / М. М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №5 – С.20.
2. Болтак О. Л. Шляхи вдосконалення системи управління підприємством [Електронний ресурс] / О. Л. Болтак // Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». – Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/9/boltak.php>
3. Макаренко М.В. Формування механізму управління ефективним функціонуванням підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №1. – С.123-125
4. Філіппова С. В. Інноваційний розвиток промислового підприємства як об'єкт стратегічного управління / С. В. Філіппова, П. В. Воронжак // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2014. – № 3. – С. 123–128.
5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – с. 14–16.
6. Христенко Л.М. Зв'язок конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства/ Л.М. Христенко, А.І. Михайліченко – [Електронний ресурс]: Режим доступу: thesis.at.ua/publ/2014
7. Бичкова Н.В. Оптимізація структури капіталу вітчизняних підприємств у контексті підвищення ефективності фінансової діяльності / Бичкова Н.В. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – №. 1 (48). – С.16–23.
8. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: [структурно-логічний навч. посібник]/ С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2001. – 428 с.

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Стабільність економіки неможлива без фінансової стійкості організації. Саме вона служить запорукою стабільного міцного розвитку підприємства. Проявом стійкості підприємства служить її кредитоспроможність, тобто здатність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і при необхідності мати можливість залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним.

На даний час через кризовий стан національної економіки, нестабільність українського законодавства та постійні зміни умов господарювання різноманітних галузей економіки виникають досить складні проблеми у сфері кредитування підприємств та погашення кредиторської заборгованості. За таких умов питання управління кредиторською заборгованістю стає досить актуальним для підприємств.

Проблеми управління кредиторською заборгованістю підприємств досліджуються у працях ряду вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема Грачева А.В., Кулика О.М., Кожінова У.Я. Басюка Т. П., Білика М. Д., Ільяшенка Н. С., Черненко Л. В. та ін.

Кредиторська заборгованість – це зобов’язання, що виникли в результаті минулої чи поточної господарської діяльності та повинні бути виконаними в майбутньому. Кредиторська заборгованість складається із боргів підприємства іншим підприємствам, організаціям або окремим особам, наприклад, постачальникам – за отримані, але не оплачені сировину і матеріали, підрядникам – за виконані роботи і надані послуги, які також не оплачені. Об’єктом виступають ті грошові чи матеріальні цінності, стосовно яких укладена угода позики таких відносин.

Розрахунки з контрагентами є важливою складовою фінансово-економічної діяльності будь-якого підприємства. Вони нерозривно пов’язані з вхідними та вихідними грошовими потоками, які складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб’єктів господарювання. Основні причини збитковості підприємств криються у неефективному управлінні оборотним капіталом, у послабленні контролю за дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни, що призводить до значного зростання кредиторської заборгованості як основного джерела формування фінансових ресурсів багатьох підприємств. Затягування строків отримання платежів та погашення зобов’язань призводить до сповільнення операційного циклу та зниження ділової активності підприємства. Крім того, через інфляцію вартість грошей має тенденцію до зниження, що, в свою чергу, негативно впливає на їх купівельну спроможність і призводить до скорочення ресурсів підприємств. Отже, кредиторська заборгованість має значний вплив на фінансові результати та успішну діяльність підприємства взагалі [1].

Одночасно, виступає стійким джерелом фінансових ресурсів внутрішня кредиторська заборгованість, яка постійно знаходиться в розпорядженні підприємства. Внутрішня кредиторська заборгованість як форма позикового капіталу, що використовується в процесі господарської діяльності, має свої особливості, тобто тісний взаємозв’язок з обсягом діяльності і більш низькою оплатою в порівнянні з комерційним кредитом. Це сприяє зниженню вартості всього позикового капіталу. З ростом обсягу виробництва і реалізації продукції зростають витрати, які входять до

складу внутрішньої кредиторської заборгованості. Чим більший розмір внутрішньої кредиторської заборгованості, тим менший обсяг коштів підприємству необхідно залучати для фінансування своєї поточної господарської діяльності. Але, з іншого боку, – ці кошти не можуть покривати суми додаткового фінансування при збільшенні виробництва і реалізації продукції [2].

Ще одним важливим чинником фінансової стійкості підприємства є його кредитна політика. Відповідно до неї підприємство приймає рішення щодо доцільності отримання кредитів. Також підприємство може виступати кредитором, формувати умови кредиту та приймати рішення про його надання. Контроль за простроченою заборгованістю дає можливість визначити ступінь відповідності прийнятих рішень кредитній політиці. Періодична оцінка кредитної політики дозволяє гнучко пристосовувати її до поточної ділової ситуації. В практиці розвинутих країн світу в якості форм забезпечення повернення кредиту застосовують уступку вимог і передачу прав власності – факторинг. Для більш широкого розвитку таких компаній на українських ринках необхідно підвищувати їх ліквідність, а також потрібно збільшувати кредитну підтримку з боку комерційних банків [3].

При правильному управлінні кредитними ресурсами кредиторська заборгованість може стати додатковим та відносно дешевим джерелом залучення ресурсів. Саме через те, як будуються відносини з контрагентами, узгоджуються умови договорів, контролюються строки поставки та оплати, залежить ефективність використання отриманих кредитних ресурсів.

Управління кредиторською заборгованістю характеризується деякими основними принципами:

- правильність вибору форми заборгованості з метою мінімізації відсоткових виплат на купівлю матеріальних цінностей;
- установа найбільш зручної форми банківського чи комерційного кредиту та його строку;
- недопущення утворення простроченої заборгованості.

Отже, управління кредиторською заборгованістю – це оптимізація суми заборгованості підприємства перед іншими юридичними та фізичними особами. Управління кредиторською заборгованістю підприємства може бути проведене за допомогою двох основних варіантів: оптимізації та мінімізації кредиторської заборгованості. Оптимізація кредиторської заборгованості – пошук нових підходів, за допомогою яких її зміна зможе позитивно впливати на діяльність підприємства. На відміну від оптимізації, мінімізація являє собою механізм управління кредиторською заборгованістю, при якому вона максимально зменшується або ж повністю погашається.

В більшості випадків доцільно проводити мінімізацію кредиторської заборгованості, тобто максимальне зменшення її розмірів. На підприємстві можуть бути використані такі напрями мінімізації кредиторської заборгованості:

- обґрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості;
- визначення політики, при якій буде надаватись кредит, та термінів інкасації для різних груп кредиторів;
- аналіз та аранжування кредиторів залежно від запропонованих умов сплати та історії кредитних взаємовідносин;
- контроль взаєморозрахунків з кредиторами за відстроченою чи простроченою заборгованістю, визначення причин виникнення порушень договірної дисципліни та реальної вартості існуючої кредиторської заборгованості підприємства;
- зменшення величини безнадійних боргів;

Планування можливостей використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування має свої особливості. Величина і строк її обороту залежать від умов кредиту постачальників. Тому перед тим, як брати кредит у певного кредитора, підприємству необхідно оцінити чи є дані умови надання кредиторської заборгованості загальними для даної галузі та регіону, чи може змінитися позиція на ринку. Якщо так – то як, наскільки сильні економічні зв'язки постачальників тощо. Це допоможе провести відбір потенційних покупців і визначити відповідні умови [4].

Для зменшення обсягів кредиторської заборгованості потрібно також працювати і з дебіторською заборгованістю. Організація роботи з дебіторами з метою оптимізації дебіторської заборгованості допоможе збільшити власні кошти для фінансування діяльності підприємства, що, в свою чергу, сприятиме зменшенню частки кредиторської заборгованості. Потрібно дотримуватись економічно обґрунтованого рівня співвідношення між кредиторською та дебіторською заборгованістю.

Важливим аспектом контролю кредиторської заборгованості є відстеження термінів оплати кредиту. Також потрібно проводити ранжирування кредиторської заборгованості за строками виникнення. При цьому необхідно забезпечити постійний контроль безнадійних боргів для своєчасного створення необхідного резерву та своєчасно виявляти недопустимі види кредиторської заборгованості, такі як прострочену заборгованість до бюджету та інші.

Отже, впровадження ефективної системи управління кредиторською заборгованістю дасть можливість підприємству контролювати її величину, проводити її погашення в установлені строки та формувати кредитну політику. У такому випадку залучені кошти будуть виступати для підприємства додатковим та відносно дешевим джерелом його фінансування.

Література

1. Долбнєва Д.В. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з контрагентами.[Електроний ресурс] / Д.В. Долбнєва // Економіка, управління, фінанси: теорія і практика – 2015. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/eko/12oct2015/23.pdf>.
2. Потій В. Кредиторська заборгованість та її роль у формуванні капіталу підприємства/ В. Потій, Г. Куліш // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 3–4. – С. 23–26.
3. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: навчальний посібник. – К.: Цетр учбової літератури, 2012. – С. 5-28.
4. Фінанси підприємств [Текст]: підручник; за наук. ред. проф. А. М. Подерьогіна. – 3-е вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2012. – 385 с.

УДК 334.012.3

Скриль Віталія Вячеславівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

РОЛЬ ГРАНТІВ У ЗАЛУЧЕННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Для держави розвиток підприємств є важливим завданням, оскільки дозволяє підвищити суспільний добробут, забезпечити швидке створення нових робочих місць, поліпшити якість інфраструктури регіонів, створити привабливий імідж території.

Однак, досягнення цих цілей неможливо без залучення приватних інвестицій у діяльність підприємств.

На сьогодні, одним із джерел фінансування підприємств є отримання грантової підтримки від міжнародних донорських організацій.

Гранти надаються за результатами грантових програм-конкурсів, що оголошуються для неприбуткових організацій, під час яких фандрайзер повинен пройти складну процедуру подання заявки на отримання гранту, і, у випадку перемоги в конкурсі – отримати кошти (допомогу). Грантові програми бувають відкритими (коли до участі допускаються всі організації, які відповідають певним вимогам донорської організації, наприклад, НПО повинна бути внесена до Реєстру неприбуткових організацій) або закритими (коли допускаються лише НПО, що відповідають особливим умовам грантової програми, наприклад, тільки регіональні партнери донорської організації або НПО, які раніше отримували (або не отримували) гранти від даного (або іншого) фонду, НПО певної адміністративної області тощо) [1].

З точки зору періодичності проведення грантові програми поділяються на [1]:

- разові конкурси – програми грантів, які проводяться благодійними фондами один раз (як правило, вони спрямовані на досягнення певних цілей і завдань);
- циклічні конкурси – програми грантів, які повторюються через певні проміжки часу - один-два рази на рік;
- постійні конкурси – програми грантів, які не мають певних термінів подання заявок на фінансування. Проекти розглядаються за фактом їх надходження.

До проектів, які можуть підтримати міжнародні донорські організації, часто висувають такі вимоги:

- співфінансування з місцевих джерел;
- розвиток партнерських відносин і залучення до реалізації проектів усіх зацікавлених сторін: представників органів влади, неурядових організацій, бізнесу;
- можливість продовження проектів по закінченню їх фінансування за рахунок грантових коштів [2].

Процедура отримання гранту дуже складна та довготривала. Але, конкурс на отримання грантової підтримки енергоефективних проектів має наступні пріоритети [3]:

- скорочення енергоспоживання шляхом модернізації енергоємної комунальної або муніципальної інфраструктури;
- підвищення якості послуг для громади шляхом покращення ефективності відповідної інфраструктури, що споживає енергію;
- просування кращих практик розробки та впровадження енергоефективних проектів, використовуючи дані енергоаудитів до та після реалізованих заходів для демонстрації реальної економії та доцільності цих проектів;
- підвищення надійності енергопостачання на рівні громади;
- сприяння скороченню викидів.

Будь-який грант, що буде надано в рамках цього конкурсу має бути не меншим, ніж 50 тис. євро, та не перевищувати 160 тис. євро. Грант, що надається в рамках цього конкурсу, може покривати від 50% до 80% загальної вартості проекту. Залишок має бути профінансовано за кошти заявника, партнерів або з інших джерел, що не відносяться до бюджету ЄС [4].

Грантове фінансування може бути одноразовим, короткостроковим або довгостроковим. Перевагу, зазвичай, віддають одноразовому або короткостроковому фінансуванню.

Грантові програми міжнародних донорських організацій загалом позитивно впливають на економічний розвиток. Але є й свої недоліки грантового механізму фінансування економічного розвитку. Всі вони наведені в таблиці [3].

Також слід мати на увазі, що отримання грантів зазвичай вимагає значних попередніх інвестицій від місцевих органів влади, зокрема в розвиток інституційної спроможності грантоотримувачів, підготовку проектних пропозицій. З одного боку, це позитивно впливає на потенціал підприємств, а з іншого – обмежує їхні можливості залучати грантові ресурси. Значна кількість підприємств позбавлена доступу до цього механізму через брак досвіду та знань, необхідних для підготовки проектних заявок, а також здійснення подальшого проектного менеджменту.

Таблиця

Переваги та недоліки грантового фінансування економічного розвитку

Переваги	Недоліки
- підвищення конкурентоспроможності підприємств – одержувачів грантів, оскільки вони конкурують між собою за отримання грантових коштів, а отже й за нові інвестиції, робочі місця; - посилення інвестиційних позицій підприємства та збільшення його можливостей у залученні інших зовнішніх ресурсів (позик, розміщення муніципальних облігацій); - гармонізація ідей і намірів ключових гравців у сфері економічного розвитку: місцевих органів влади, бізнесу, громадськості через вимогу міжнародних донорських організацій будувати партнерства при реалізації проектів; - отримання грантів на безповоротній основі потенційно надає підприємствам потужний інструмент для впливу на місцеву економіку, не обмежує їх майбутніми зобов'язаннями щодо повернення отриманих ресурсів та не збільшує боргове навантаження на бюджет.	- у кожного фонду (грантодавця) є свої обмежені пріоритети, які, можуть змінюватися; - процес прийняття рішення щодо надання або неподання гранту триває, як правило, досить довгий час; - грантові кошти надходять до реципієнта поетапно і досить повільно (на відміну від благодійного внеску, який надається одразу повністю без суттєвих додаткових умов); - у багатьох випадках грантова підтримка не передбачає покриття експлуатаційних та накладних витрат; - кошти, одержані у вигляді гранту, тісно прив'язані до цілей конкретного проекту.

Безумовно, основною запорукою успішного розв'язання проблеми підвищення енергетичної ефективності національної економіки є формування та практична реалізація політики енергозбереження на державному рівні. І в першу чергу мова йде про впровадження енергозберігаючого обладнання, заходів та технологій. Для цього потрібно вирішити чимало проблем технічного, економічного, організаційного, законодавчого характеру.

Література

1. Колосов А. Гранты в Украине [Текст]: Потенциальные зарубежные доноры инвестиций / А. Колосов // Посредник. – 2008. – 18 мая. – №20. – С. 14; Посредник. – 2008. – 25 мая. – № 21. – С. 14.

2. Посібник з підготовки заявок на фінансування проектів розвитку інженерної інфраструктури територіальних громад // 3. Єнджеєвські; за ред.: Д.Літча, В. Лисенка. – К.: «К.І.С.», 2009. – 128 с. – Парал. тит. арк., передм. англ. – Бібліогр.: с. 126.

3. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг. Навч. посіб. – 2-е вид., з доопрац. та допов. – К.: Алерта, 2015. – 272 с.

4. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. Навчальний посібник. – К.: Центр громадської експертизи, Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2013. – 176 с.

УДК 336

Скрипник Катерина Вікторівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістр*

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Зі зміною реалій сьогодення виникає нагальна потреба в управлінні грошовими потоками, що є найголовнішою функцією фінансового менеджменту підприємства. Для ефективного управління фінансами менеджери повинні розуміти функціональні особливості бізнесу компанії. Непрофесійне управління грошовими потоками може призвести до появи непередбачених збитків, або до втрати альтернативних можливостей [2].

Теоретичні та практичні питання управління грошовими потоками вивчали вітчизняні учені: Г.Вознюк, О. Дзюблюк [6], Л. Лігоненко [2], Н. Невмержицька [4], О.Ролько, М. Матвієць [3], Н. Перловська [1], та інші. Одночасно, потребують розкриття особливості комплексного підходу до процесу управління грошовими потоками підприємства, що у першу чергу визначає доцільність з'ясування сутності терміну «грошовий потік». Потік грошових коштів – надходження і вибуття грошових коштів в процесі здійснення господарської діяльності підприємства. Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю.

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку шляхом збалансованості і синхронізації його в часі обсягів надходження і вибуття грошових коштів. Управління грошовими потоками включає: аналіз потоків грошових коштів; облік руху грошових коштів; складення бюджету грошових коштів.

Одним із засобів управління грошовими потоками підприємства є введення платіжного календаря. Платіжний календар – один із видів оперативного фінансового плану підприємства в якому представлені надходження і виплати грошових коштів щоденно протягом певного періоду (частіше за все 1 календарного місяця). Платіжний календар є елементом системи управлінської звітності. По цій формі готується підсумок роботи за попередній місяць і планові показники на наступний період.

Введення платіжного календаря дозволяє синхронізувати надходження і виплати грошових коштів і забезпечити збереження пріоритетних платежів. Управління грошовими потоками потребує визначення заходів по збільшенню надходження грошових коштів (табл. 1).

До заходів забезпечення росту інвестиційної активності надлишкового грошового потоку підприємства відносяться такі:

- прискорення періоду розробки інвестиційних проектів і початку їх реалізації;

- активне формування портфелю фінансових інвестицій;
- збільшення розширеного відтворення операційних необоротних активів;
- здійснення регіональної диверсифікації операційної діяльності підприємства.

Таблиця 1

Заходи по збільшенню надходження грошових коштів

	Довгострокові заходи	Короткострокові заходи
Збільшення притоку грошових коштів	додаткова емісія акцій; пошук стратегічних партнерів; пошук стратегічного інвестора; реструктуризація компанії.	податкове планування; довгострокові контракти, які передбачують знижки або відстрочки платежів.
Зменшення відтоків грошових коштів	реструктуризація дебіторської заборгованості і фінансові інструменти; використання часткової передоплати; розроблення системи знижок для покупців; продаж або надання в оренду необоротних активів; раціоналізація асортименту продукції; залучення зовнішніх джерел короткострокового фінансування.	податкове планування; вексельні розрахунки; скорочення витрат; відстрочка платежів; – перегляд програми інвестицій; – використання знижок постачальників.

Отже, поліпшення управління грошовими потоками виконується шляхом їх оптимізації. Оптимізація грошових потоків являє собою процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з врахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності [4].

На оптимізацію грошових потоків підприємства впливає сукупність факторів, які сприятливо або несприятливо впливають на величину і час формування вхідного і вихідного потоку. При цьому необхідно звернути увагу, що на вхідний потік діють одні фактори, а на вихідний потік діють інші фактори.

На вхідний і вихідний грошовий потік впливають зовнішні і внутрішні фактори.

До зовнішніх факторів, які впливають на вхідний грошовий потік, належать:

- стан і перспективи розвитку товарного ринку;
- рівень конкуренції на товарному ринку;
- стан і перспективи розвитку фінансового ринку;
- можливості державного і місцевого бюджетів з цільового фінансування найважливіших проектів та програм;

– загальний стан економіки в країні, фінансово-економічна політика держави.

До внутрішніх факторів, які впливають на вхідний грошовий потік, належать:

- цінова політика підприємства;
- амортизаційна політика підприємства;
- тривалість операційного і фінансового циклу підприємства;
- сезонність операційної діяльності;
- професіоналізм менеджерів підприємства і цільових настанов власників суб'єкта господарювання [1].

На вихідний грошовий потік підприємства впливають такі зовнішні фактори, як:

- поведінка постачальників сировини і матеріалів, основних кредиторів, а також споживачів продукції і послуг;

- рівень платежів по фінансових та інших зобов'язаннях;
- надійність партнерів з господарської діяльності;
- напрямки платежів і їх поєднання з надходженням коштів;
- вимоги законодавства і рівень фінансових санкцій [6].

До внутрішніх факторів, які впливають на вихідний грошовий потік, належать:

- облікова політика підприємства;
- рівень витрат на операційну і комерційну діяльність;
- рівень продуктивності праці;
- чисельність і кваліфікація персоналу;
- товарна, галузева і територіальна диверсифікованість діяльності;
- обсяги власного капіталу і рівень фінансової стійкості [6].

У процесі оптимізації грошових потоків підприємство повинне домагатися збалансованості вхідного і вихідного грошових потоків. Перевищення вхідного чи вихідного грошових потоків є недоліком у діяльності фінансових менеджерів і тому такий дисбаланс стає об'єктом оптимізації [7].

Отже, грошові кошти є складною й багатоплановою фінансовою категорією, що використовується як інструмент оцінки, засіб платежу та заощадження, є ресурсом і результатом діяльності підприємства, зумовлює його поточну та майбутню фінансову стійкість. Тому, з огляду на безсумнівне значення коштів як основного елемента забезпечення фінансової стійкості підприємства, здатність підприємства до проведення стабільної безкризової господарської діяльності, оптимізація й управління грошових потоків повинні стати одним із найважливіших напрямів діяльності підприємств.

Література

1. Крамаренко, Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – 2-ге вид. – К.: ЦУЛ, 2009.
2. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навч. посіб. К.: нац.торг. – екон.ун – т., 2005 – 255с.
3. Макажан Є. В. Формування грошових потоків сучасних підприємств // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №10. – С.83 – 84.
4. Завора Т.М. Теоретичні основи аналізу та оптимізації грошових потоків підприємства / Т.М. Завора, О.С. Берест Економіка і регіон Економіка і регіон: наук. вісн. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – № 4. – С. 118 –121.
5. Берест О.С. Збалансування обсягів вхідного і вихідного грошових потоків та їх синхронізація в часі. /О.С. Берест. Збірник магістерських робіт. Полтава: ПолтНТУ, 2015. – С.49 – 54
6. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / За ред. проф. Кірейцева Г.Г. Видання третє, перероблене і доповнене. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – С.531.
7. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні): [підручник] / За ред. В.О. Онищенко /А.Ю. Бережна, Л.О.Птащенко, І.Б. Чичкало-Кондрацька. – 2015.– 565с.

*Стригун Віталій Юрійович, Горшенева Анастасія Олексіївна,
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка,
студенти*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ

Функціонування економічного механізму в галузі туризму залежить від розвитку фінансових відносин, а також від організації фінансового механізму.

Як вже відомо, сутність і функції фінансів є загальними для всіх галузей економіки, проте специфіка туризму виокремлює особливості сутності поняття «фінанси».

Згідно визначення, фінанси туристської фірми – це фінанси господарюючого суб'єкта. У завдання туристської фірми входить формування грошових фондів, їх використання з метою створення виробничо-обслуговуючої і фінансової діяльності, забезпечення фінансової стійкості, і, найголовніше – отримання прибутку. В цей час виникають численні фінансові відносини: турагент – туроператор, турфірма – органи житлово-комунального господарства, турфірма – зі своїми працівниками тощо.

Важливу роль у функціонуванні даного механізму відіграють оборотні кошти підприємства.

Оборотні виробничі фонди – засоби виробництва, а також ресурси, котрі споживаються рівно за один виробничий цикл, переносять свою цінність на вже готовий продукт. Складовими виробничих фондів є:

- незавершені виробництва;
- витрати майбутніх періодів;
- виробничі запаси [1].

Оборотні кошти весь час проводять у безупинному русі, тому постає важливість визначення, який їх розмір має становити на кожний проміжок. Це має забезпечити наявність обігових коштів, а також їх раціональне використання. Відповідно для таких задач здійснюють нормування оборотних коштів, що визначає норми запасу, а на їх основі — норматив всіх оборотних коштів у грошовому еквіваленті.

Найважливішим показником використання оборотних коштів є коефіцієнт оборотності, котрий вказує на кількість обертів оборотних коштів за певний проміжок (період). Він характеризує швидкість оборотності оборотних фондів і має такий вигляд:

$$K_{об} = BP / A,$$

де $K_{об}$ – коефіцієнт оборотності,

BP – виручка від реалізації,

A – середня величина активів [2].

Турфірма при отриманні прибутку ставить основний акцент на якість і вигляд туристських вражень, котрі мають відповідати інтересам споживачів туристичних послуг. Зміна або припинення існування об'єктів туристського інтересу приводить до стрімкого сповільнення оборотності фінансів та зменшення грошових надходжень у туристичне підприємство.

Кожне підприємство (фабрика, магазин, кафе) має свою швидкість оборотності коштів, не є виключенням і туристська фірма. Швидкість оборотності коштів має багато факторів, в першу чергу – це тип підприємства, а також асортимент виробленого та реалізованого товару.

На практиці доведено, що турфірма має швидшу оборотність оборотних коштів, ніж магазини чи фабрики.

Дані особливості пояснюються наступними факторами:

- об'єкт діяльності в галузі туризму – людина, попит якої залежить від уподобань, ситуації на ринку, моди, інтересів;
- процеси виробництва та реалізації туристичного продукту з'єднані в один виробничо-обслуговуючий процес.

Наявність туроператорів та турагентів на туристичному ринку створює великий вплив на структуру та склад фінансових ресурсів в туризмі. За допомогою особливості складу і структури фінансових коштів виникає певна заборгованість між суб'єктами туристичного ринку, адже між моментом продажу турпродукту та актом споживання виникає значний проміжок у часі. Тури створюються за декілька місяців до початку відпочинку, саме тому утворюється дебіторська та кредиторська заборгованість туроператорів і турагентів.

Як правило фінансування проводиться за рахунок залучених коштів (більше 2/3) і частково – за рахунок власних.

Відсутність позикових коштів, тісно пов'язане з тим, що туристична фірма отримує фінансові кошти за путівки раніше, ніж надає туристські послуги. Основну частку (50 – 60%) становить кредиторська заборгованість [3].

Туристські фірми не користуються кредитуванням під оборотні кошти, так як джерело фінансових ресурсів туристської фірми – власні та залучені кошти.

Залучені кошти – кошти, прямо або опосередковано отримані на зворотній основі від фізичних осіб та/або юридичних осіб, отримані залишки фінансових активів, які виникли в результаті здійснення звичайної господарської діяльності в інтересах цих осіб [4].

Залучені кошти весь час знаходяться в розпорядженні туристичної фірми, вона при цьому використовує їх абсолютно безкоштовно на довготривалій основі. Відповідно до цього, залучені кошти можна цілком прирахувати до власних коштів.

Позичкові ресурси підприємства – це сукупність позикових коштів, які залучаються понад власні ресурси для фінансового забезпечення процесу їх функціонування. Вони можуть бути такими:

- банківський кредит;
- комерційний кредит;
- цільовий державний кредит;
- інвестиційний податковий кредит [5].

У туристичної фірми потреба у позикових коштах виникає за необхідності кредитування інвестицій, необхідних для будівництва готелів, баз, комплексів, придбання автобусів тощо.

Розрахунок ціни на туристичний продукт здійснюється на основі нормативної калькуляції, яка зводиться до визначення не собівартості туру, а його продажної ціни.

Слід також виділити основні напрямки прискорення обертання оборотних коштів у сфері туризму:

- застосування при формуванні туристичного продукту оптимального співвідношення ціни та якості;
- скоротити тривалість створення туру;
- економно використовувати наявні ресурси;
- удосконалити маркетингову діяльність підприємства;
- прискорити процес реалізації готової продукції;
- стимулювати збут продукції;
- ефективно управління дебіторською заборгованістю;
- пошук оптимальних схем взаємодії з банківськими установами.

Література

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навч. посіб. /І.М.Бойчик.– К.: Атіка, 2012. – 543 с.
3. Міжнародний туризм: навч. посіб. / Т. В. Божидарнік та ін. - К.: Центр учбової літератури, 2012. – 307 с.
4. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>
5. Економіка виробничого підприємства : навч. посіб. / за ред. Й.М.Петровича. – К. : Знання, 2010. – 490 с.

УДК 336

*Супруненко Анна Сергіївна, Огнева Катерина Володимирівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти
Науковий керівник - Онищенко Світлана Володимирівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент*

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Результативність функціонування суб'єкта господарювання, рівень його конкурентоспроможності на ринку залежать від доцільності розміщення та раціональності використання фінансових ресурсів. У зв'язку з цим питання забезпечення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства є актуальним як з теоретичної так і з практичної точок зору.

Фінансові ресурси підприємства – це сукупність власних грошових доходів і надходжень ззовні (привернуті і позикові засоби), що знаходяться у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначених для виконання фінансових зобов'язань підприємства, фінансування поточних витрат, пов'язаних із розширенням виробництва й економічним стимулюванням [1].

Фінансові ресурси є основою діяльності підприємства. Адже саме вони створюють ту необхідну матеріальну базу для здійснення підприємством своєї функції на ринку – забезпечувати потреби споживачів. Їх нестача для підприємства може стати дуже потужним стримуючими фактором розвитку.

Формування фінансових ресурсів відбувається на різних рівнях. Їх структура визначається джерелами надходження. Підприємство використовує фінансові ресурси у процесі виробничої та інвестиційної діяльності. Виділяють такі основні форми їх існування: основні й оборотні кошти підприємства. Чим більше фінансових ресурсів у розпорядженні підприємства і чим ефективніше вони використовуються, тим більше можливостей у суб'єкта господарювання для розвитку і розширення діяльності. Важливу роль при цьому виконує фінансове планування, що являє собою обґрунтування цілей і способів їх досягнення, а також визначення необхідних ресурсів і ефективне управління ними [2].

Управління фінансовими ресурсами є складовою фінансового механізму підприємства. В широкому розумінні управління фінансовими ресурсами можна визначити не лише як процеси розподілу і використання фінансових ресурсів, але і

діяльність, пов'язану із впливом на формування фінансових ресурсів, управління грошовими потоками підприємства.

Управління фінансовими ресурсами підприємств є одним з ключових чинників організації виробничо-господарської діяльності підприємства, одним з найважливіших факторів забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах, діяльність, що спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування». Повноту змісту процесу управління фінансами підприємств правомірно представити у вигляді концептуальної моделі (рис. 1).

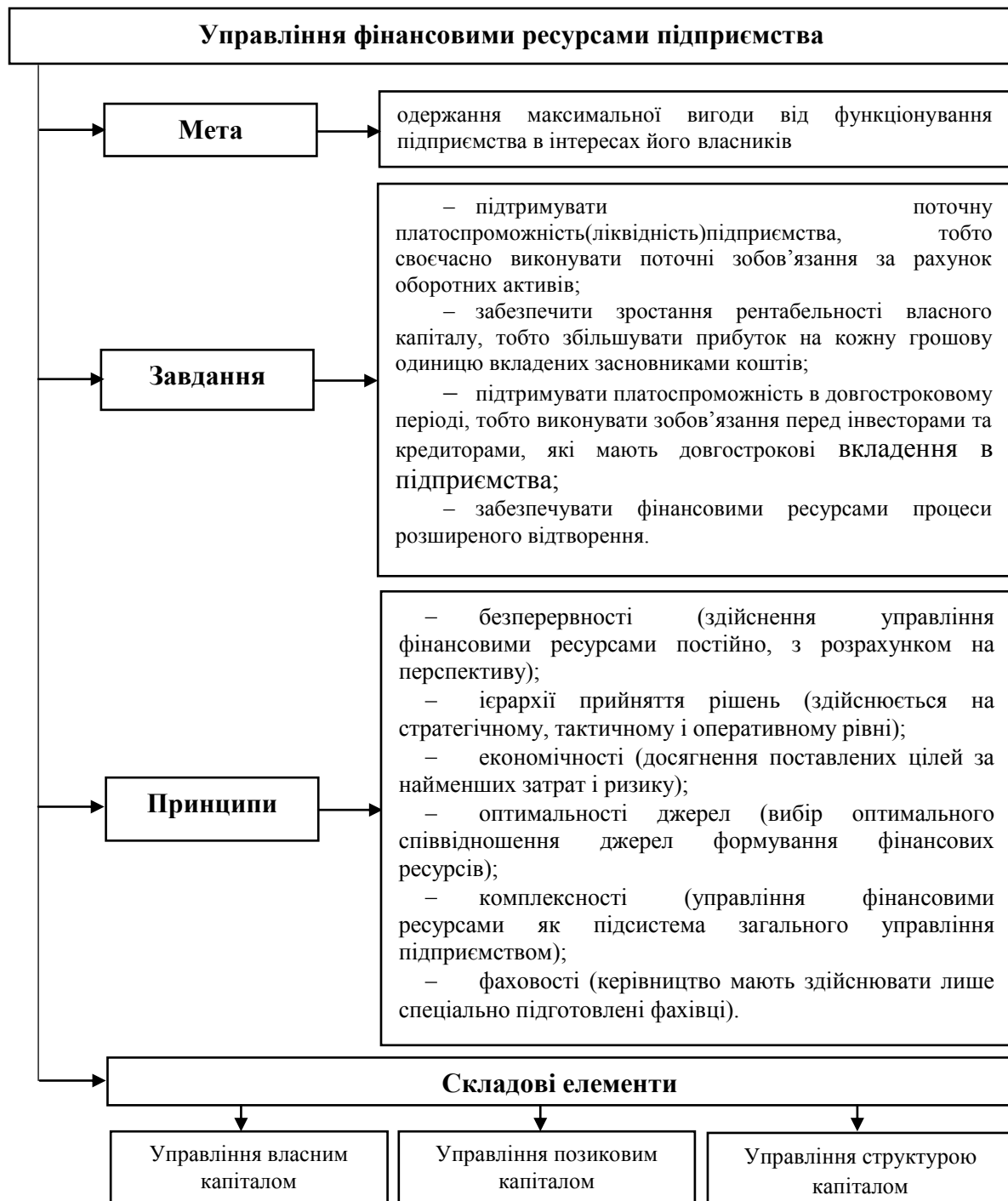

Рис.1. Концептуальна модель управління фінансовими ресурсами підприємства

Управління фінансовими ресурсами – складний і багатогранний процес, який поділяють на кілька етапів:

1. Визначення і постановка проблеми.
2. Збір та обробка даних згідно поставленої проблеми.
3. Аналіз отриманої інформації.
4. Прийняття управлінських рішень на основі проведеного аналізу.
5. Реалізація прийнятих рішень.
6. Оцінка результатів реалізації рішень [3].

Така послідовність дій дасть можливість отримати найбільш оптимальний обґрунтований результат. Кожна дія може бути конкретизована залежно від поставленої проблеми. У переважній більшості випадків успіх розв'язання поставленої задачі залежить від того, наскільки правильно і вдало вибрані та використані методи і прийоми підготовки управлінських рішень.

Вибір та реалізація оптимальних рішень в управлінні фінансовими ресурсами залежать від їх економічної ефективності, тобто результат має відповідати здійсненню витрат з урахуванням мінімального ризику. Якщо управління фінансовими ресурсами поділити на управління формуванням та управління їх використанням, то ефективне формування передбачає залучення оптимальної кількості фінансових ресурсів для виконання поставленої задачі за найменших витрат на їх формування. Ефективне використання характеризується виконанням поставленої задачі і за найменших витрат фінансових ресурсів і мінімального ризику. При цьому додатковий отриманий ефект повинен перевищувати додаткові здійснені витрати.

Таким чином, забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами дозволить підприємству підвищити конкурентоспроможність; запобігти кризам і фінансовим невдачам; максимізувати ринкову вартість; забезпечити ріст обсягів виробництва і реалізації; максимізувати прибуток; мінімізувати витрати; забезпечити рентабельність діяльності тощо.

Література

1. Базецька Г. І. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері [текст]: навч. посіб. / Г. І. Базецька, Л. Г. Суботовська, Ю. В. Ткаченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 292 с.
2. Гавкалова Н.Л. Особливості механізму фінансового управління функціонуванням підприємств / Н. Л. Гавкалова. // Державне будівництво [Електронний ресурс]. – 2012. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_31.
3. Соболева Г.Г. Управління фінансами підприємства / Г.Г. Соболева // Молодий вчений. – 2016. – №11 (38). – С. 685 – 688.

*Філонич Олена Миколаївна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент
Голець Юлія Олександрівна, Кузьменко Анастасія Ігорівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти*

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах фінансової нестабільності актуальності набуває питання раціонального використання всіх видів ресурсів як чинника забезпечення ефективного функціонування підприємства. Це зумовлює необхідність побудови дієвої системи управління витратами, здатної забезпечити конкурентоспроможність продукції та розвиток суб'єкта господарювання.

Основними факторами, що негативно впливають на господарську діяльність вітчизняних підприємств, є:

- втрата зовнішньоекономічних зв'язків із закордонними контрагентами;
- неможливість налагодження тривалих зовнішньоекономічних зв'язків із контрагентами інших країн через нестабільну політичну ситуацію у країні;
- суттєве подорожчання енергетичних і матеріальних ресурсів у складі собівартості продукції;
- обмеженість внутрішнього ринку споживання промислової продукції;
- наявність протиріч між інтересами бізнесу і довгостроковими громадськими цілями;
- обмеженість бази стимулювання ефективності виробничої діяльності підприємства [3].

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства. Критерієм оптимізації є мінімум витрат, що дає змогу підприємству отримати певні конкурентні переваги на ринку збуту, проводити гнучку цінову політику, формувати оптимальну виробничу програму, та, за різних умов, досягти високих розмірів прибутку. Слід відмітити, що зниження рівня витрат є важливим завданням, але не основною метою управління витратами, бо така оптимізація може призвести до зниження якості продукції та сервісного обслуговування споживачів, відмовою від реалізації видів продукції, що користуються попитом, але потребують значних витрат принаймні на першому етапі їхнього впровадження [1].

З метою побудови ефективної системи управління витратами на підприємстві необхідно створити дієвий орган з менеджменту витрат, який буде всебічно оцінювати вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на результативні показники витрат і визначати сильні та слабкі сторони процесу господарської діяльності.

Сучасні методи оптимізації витрат мають бути гнучкими, простими у використанні, надавати в оперативному порядку інформацію необхідну для прийняття управлінських рішень. При цьому оперативність інформації є дуже важливим аспектом, оскільки своєчасний вплив на рівень виробничих витрат і формування собівартості продукції можливий тільки при такій організації обліку, при якій причини змін собівартості, допущення перевитрат і отримання економії розкриваються не тільки шляхом аналізу звітних підрахунків, але й у процесі господарської діяльності на підставі первинної документації та поточних облікових записів [2].

Слід зазначити, що серед традиційних інструментів оптимізації витрат можна виділити дві основні групи, які зображено на рисунку 1.

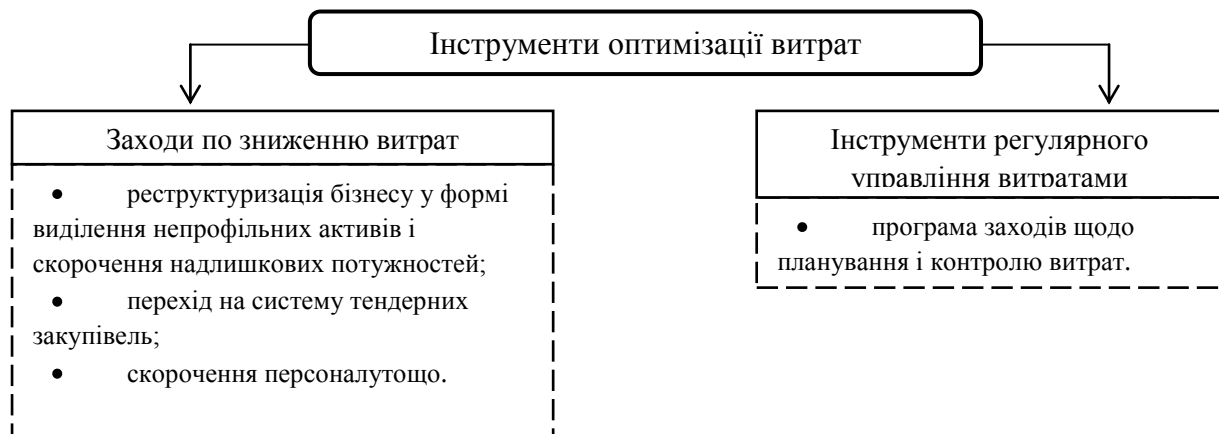

Рис. 1. Традиційні інструменти оптимізації витрат

Заходи першої групи, як правило, призводять до значного зниження витрат, але не до економного використання ресурсів підприємства [4]. Більш ефективним для фінансової діяльності підприємства будуть комплексні заходи зниження витрат, а не окремі дії.

Основними напрямками скорочення витрат правомірно визначити:

- роботу зі зниження трудомісткості бізнес-процесів;
- перегляд принципу компенсації персоналу;
- оптимізацію продуктів і каналів розподілу;
- оптимізацію використання активів і капіталу;
- роботу зі зниження закупівельних цін;
- зміну технологій з метою зменшення витрат.

Зниження затрат є найпоширенішим серед вище перелічених методів. Успішні підприємства регулярно займаються переглядом своїх затрат, а в умовах фінансової нестабільності це стає першочерговою справою менеджерів.

Дуже важливо, щоб цим питанням займався професіонал, адже варто досконало знати які саме статті є більш важливими, дієвими та прибутковими та ні в якому разі не можуть бути об'єктом економії. Надмірне захоплення такою діяльністю може призвести до погіршення ефективності роботи підприємства та зменшення економічних вигод.

Зокрема, знижуючи затрати на рекламу керівник повинен розуміти, що скорочувати їх можна тільки в тому випадку, якщо підприємство знайде інші, більш дешеві методи реклами, просування своєї продукції, інформування покупців, споживачів, партнерів про результати своєї діяльності. Або, скоротивши затрати на технічне обслуговування і ремонт основних засобів, потрібно розуміти, що такі дії збільшують виробничі ризики, ставлячи під загрозу безперебійність виробничого процесу. Такі непродумані дії можуть призвести не до поліпшення ситуації, а, навпаки, до її погіршення.

Поширеною помилкою є надмірне скорочення персоналу або значне урізання заробітної плати. Як правило, у відділі залишають кілька співробітників, в обов'язки яких входять функції, які раніше виконувалися цілим відділом. Результатом такої політики стає зниження трудовідачі, адже через велике навантаження частіше трапляються помилки.

Не менш значимою є помилка, коли підприємство з метою зниження собівартості продукції знижує її якість, що може призвести до втрати клієнтської бази.

Враховуючи вищезазначене, оптимізацію затрат доцільно розпочинати з аналізу роботи підприємства: визначити, в якому стані на цей момент знаходиться підприємство, тобто проаналізувати логістику закупівель, виробництва, продажу, внутрішніх переміщень матеріалів, виявити слабкі місця у системі управління запасами, з'ясувати, які затрати, в якому місці виникають, якою має бути їх оптимальна величина.

В умовах фінансової нестабільності зміни повинні бути проведені оперативно. Тому доцільно не розглядати діяльність підприємства як комплексну систему, а виділити найбільш критичні бізнес-процеси, оптимізація яких може дати найбільший ефект.

В першу чергу потрібно посилити роботу з клієнтами, а саме:

1. Утримати тих клієнтів, які приносять підприємству максимальний результат (за правилом Парето 20 % клієнтів приносять 80 % результату), сконцентрувавши зусилля на важливих для них параметрах товарів і обслуговування. Для цього вибудувати бізнес-процеси підприємства таким чином, щоб вони були максимально орієнтовані на якісне задоволення їх вимог.

2. Зберегти на тому самому рівні затрати на рекламу, яка «добре працює», на ті перевірені канали комунікацій зі споживачами, які довели свою ефективність.

3. Використовувати дешевші й умовно безкоштовні методи реклами, просування, інформування покупців, споживачів, партнерів про свої бізнес-пропозиції.

4. Забезпечити повне завантаження виробництва, яке є основною умовою зниження умовно постійних затрат [3].

Таким чином, в сучасних умовах господарювання питання ефективного управління витратами є надзвичайно актуальним. Саме дієва система управління витратами здатна забезпечити високий рівень конкурентоспроможності підприємства та ефективність його діяльності.

Література

1. Жукевич С. М., Фроленко Р. В., Управління витратами діяльності в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємства. – Тернопіль, 2015. – №1(56). Науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. С. 70–74

2. Т. С. Яровенко, А. О. Довга, В. Е. Остряніна Шляхи та методи оптимізації витрат підприємства у ринкових умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestnikdnu.com.ua/archive/201372/yarovenko-dovga.html#sdfootnote1anc>

3. Головацька С. І., Хаймьонова Н. С., Методичний інструментарій бюджетування у системі управління витратами підприємства Вісник львівської комерційної академії Львів. – 2015. випуск 47 С. 99–108

4. Маренич Т. Г. Системне управління витратами у відтворювальних процесах агроформувань [Текст]: [монографія] / Т. Г. Маренич, О. В. Гаврильченко; Харк. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка. – Х.: Міськдрук, 2011. – 250 с.

СЕКЦІЯ 5. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НАМІРІВ УКРАЇНИ

УДК 332.832.5

Завора Тайна Миколаївна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та
державного управління*

ІНСТРУМЕНТИ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ БУДІВЕЛЬ

Постійне збільшення рівня споживання й дефіцит власних енергоресурсів потребує використання такого резерву, як енергоефективність та енергозбереження в усіх сферах діяльності, а особливо у житловій. Без проведення жорсткої політики з енергоефективності та енергозбереження, лише обмежуючи споживання газу, Україна не зможе досягти суттєвого зниження енергоємності економіки держави. Найбільший потенціал енергозбереження має житлова сфера, де відбуваються значні втрати теплової енергії. Енергоємність виробництва, низька якість будівництва з точки зору енергоефективності, застарілість і аварійність житлової нерухомості, відсутність дієвих фінансових механізмів щодо будівництва та утримання житла на засадах енергоефективності та енергозбереження визначають потребу в капітальному ремонті та термомодернізації з метою приведення її у відповідність до мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівлі, цим самим забезпечуючи протягом очікуваного життєвого циклу будівлі задоволення потреб людини й створення оптимальних мікрокліматичних умов для її перебування та проживання. Комплекс робіт з термомодернізації передбачає підвищення показників огорожувальних конструкцій будівлі, споживання енергетичних ресурсів інженерними системами й забезпечення енергетичної ефективності будівлі не нижче встановлених мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівлі та потребує значних фінансових інвестицій [1]. Енергетична ефективність будівлі – властивість будівлі та її окремих елементів, а також інженерного обладнання забезпечувати визначені у порядку, встановленому законодавством, оптимальні мікрокліматичні умови приміщень при фактичних або розрахункових витратах енергії на опалення, нагрівання води, охолодження, вентиляцію та освітлення.

На початок 2017 року житлові будинки, зведені у роки індустріального будівництва за типовими серіями, норми будівництва яких дозволяли втрати через огорожувальні конструкції становили близько 60 – 70%. Із 1971 по 1990 роки в Україні було споруджено біля 40410 будинків, котрі мають значні витрати теплової енергії навіть порівняно з тими, що споруджені в Україні за новими нормами. За оцінками фахівців, у першу чергу потребують термомодернізації будинки 1971 – 1980 років забудови – близько 18140, серед яких: 73% – п'ятиповерхівки, 23% – дев'ятиповерхові та 4% – шістнадцятиповерхові будинки [2].

Наступною причиною стимулювання заходів із забезпечення енергетичної ефективності житлових будівель є надмірні витрати бюджету на закупівлю газу, субсидії сім'ям на фоні збільшення розмірів нарахунків та дотації підприємствам ЖКГ. У зв'язку з цим актуальним є вивчення європейського досвіду стимулювання заходів із

забезпечення енергетичної ефективності житлових будівель, зокрема Німеччини з метою імплементації його в Україні.

Основними політичними цілями з енергозбереження у Німеччині є скорочення потреби в тепловій енергії та поетапне збільшення частки відновлюваних джерел енергії в загальному споживанні до 35% до 2020 р. та до 80% у 2050 р. Урядом Німеччини планується до 2050 р. досягти скорочення потреби в первинній енергії на 80% і перейти до будівництва повністю кліматично нейтральних (пасивних) будівель (за рахунок скорочення потреби в тепловій енергії). Реалізації зазначених цілей потребує збільшення удвічі кількості будівель, що піддаються енергозберігаючій санації на рік, з 1 до 2 – 2,5%, що дозволить за 40 – 50 років енергетично санувати всі будівлі і досягти економії первинної енергії на заплановані 80% до 2050 року. У технічному плані Німеччина вже сьогодні будує кліматично нейтральні (пасивні) будівлі згідно з високоефективними стандартами. Основними принципами Німецької стратегії енергозберігаючої санації будівель є: політики примусу, політики заохочення, наукове дослідження і ноу-хау розробок. Інструментами стимулювання заходів із забезпечення енергетичної ефективності житлових будівель в Німеччині слугують: низькопроцентні кредити, податкові пільги або гранти. Так, кредити з пільговою процентною ставкою передбачають вигідніші умови позик, ніж звичайні кредити на ринку. Податкові пільги передбачають зменшення розміру оподаткування у разі вкладення інвестицій в енергозбереження. Ефективним інструментом фінансової підтримки є гранти – фінансові виплати, що складають певний відсоток від відповідних витрат. На сьогоднішній день дешеві кредити, що надаються за програмами Банку розвитку Німеччини, є найважливішою формою фінансової підтримки з метою енергозбереження в житловому фонді Німеччини. Програми Банку розвитку Німеччини побудовані по одній моделі і містять характерні положення: проста схема надання та зрозумілі правила; прозорість розподілу допомоги та вільний доступ до необхідної інформації; наявність кваліфікованих фахівців у банках, які керують процесом фінансування програм [3].

В Україні для енергомодернізації житлових і громадських будівель та підприємств теплопостачання необхідно приблизно 51 і 6 млрд доларів відповідно й спільна відповідальність усіх учасників ринку тепла – населення, підприємств теплопостачання, місцевої влади тощо. За оцінками різних експертів, підвищення енергоефективності житлових будівель дозволить зменшити експлуатаційні енерговитрати в житловому секторі приблизно у 2 – 2,5 рази. Враховуючи можливості фінансування державою заходів у розмірі 2% від потреб українців важливим є створення додаткових механізмів залучення фінансування. На сьогодні, механізми спрямування коштів в енергоефективність різняться джерелом коштів і кількістю суб'єктів, що задіяні у процесі від виділення коштів кредитором до їх використання, в основному це донори та МФО. Енергетичною стратегією України на період до 2030 р. визначено необхідність забезпечення енергозаощадження шляхом реалізації програм енергоефективності відповідно до Директив з енергоефективності та модернізації житлового фонду ЄС у поєднанні з нарощуванням видобутку традиційного газу, а в перспективі – розробки покладів нетрадиційного газу, що дасть змогу позбутися критичної залежності від імпорту енергоносіїв.

Отже, основними інструментами стимулювання заходів із забезпечення енергетичної ефективності житлових будівель є: низькопроцентні кредити, податкові пільги або гранти. З метою поліпшення ситуації щодо енергоефективності житлового фонду доцільно перейняти досвід Німеччини щодо програм будівництва енергоефективних та «пасивних» будинків, вдосконалити механізми фінансування заходів з економії енергії та енергетичної модернізації споруд, створити системи

управління житловими будинками, програми розробки технології щодо об'ємів споживання енергії.

Література

1. Завора Т.М. Концептуальні основи формування житлової політики на засадах енергоефективності та енергозбереження / Т. М. Завора, Л. А. Свистун, Ю. С. Худолій // Енергоефективність економіки: проблеми сьогодення та майбутнього: кол. монографія / за заг. ред. В.Я. Чевганової. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – С. 46 – 52.
2. В Україні близько 90% багатоповерхівок потребують термомодернізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nova.poltava.ua/v-ukraini-blizko-90-bagatopoverxivok-potrebuyut-termomodernizacii/>.
3. Термомодернізація житлового фонду: організаційний, юридичний, соціальний, фінансовий і технічний аспекти: практичний посібник. Видання 3-тє, актуалізоване. / за загальною редакцією Бригілевича В. – Львів, 2016. – 186 с.

УДК 332.72

Бережецька Тетяна Олександрівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКІВ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ

Розвиток ринку нерухомості прямо залежить від прийняття інвестиційних рішень, що базуються на його дослідженні та аналізі. Однак, з одного боку, фахівці, що працюють у галузі нерухомості, особливо аналітики, зустрічаються з труднощами, а часом і неможливістю коректної й однозначної формалізації економічних взаємозв'язків на ринку нерухомості. З іншого ж, недостатня спрацьованість теорії аналізу ринку нерухомості та перенесення технологій, використаних на інших ринках (розроблених в іншому ринковому середовищі), може призвести до істотних помилок і навіть до криз на ринку нерухомості. Саме тому актуально проаналізувати чинники впливу на розвиток ринку нерухомості, притаманні різним країнам.

Негативними факторами, які впливають на розвиток ринків нерухомості в Європі в останній час є: проблема біженців і питання збереження Шенгенської угоди; терористичні акти в Парижі, Німці та Брюсселі. Однак, найважливішим дестабілізуючим фактором 2015-2016 років всіма без винятку міжнародними експертами названа Росія. До того часу, поки вона не визначиться, на чиєму вона боці - всього цивілізованого світу або сама по собі - інвестори схильні відносити навіть Фінляндію до розряду непередбачуваних "сірих" зон.

Ще одним фактором, який останнім часом істотно впливає на ринок нерухомості великих міст Великобританії і, особливо, Лондона, є боротьба за легалізацію доходів, проти корупції і офшорів, що розгорнулась у світі. Так, до недавнього часу, нерухомість у Великобританії була основним інструментом для збереження і легалізації капіталів з усього світу, в тому числі Росії, Китаю, Індії. Європейські девелопери зіткнулися з необхідністю активної розробки нових форматів нерухомості, орієнтуючись на нові умови [3].

В реаліях же України чинниками, що стримують розвиток ринку нерухомості в останні роки, є політична і економічна кизи, спричинені військовим конфліктом на сході

країни. При цьому спостерігаються негативні тенденції і щодо динаміки цін, і відносно активності ринку, кількості здійснюваних операцій.

Новими форматами нерухомості все частіше є повноцінні житлові комплекси типу спільного володіння для сегменту еліт і бізнес класу. А для економ-класу - менш ризиковані і більш затребувані формати: будівництво житла, призначеного для здачі в оренду і впровадження технологій модернізації "старого" житлового фонду, аналогічно до того, як це було зроблено в Польщі, Східній Німеччині та інших країнах колишнього соціалістичного табору [1]. І хоча за даними статистики обсяги виконаних будівельних робіт у грошовому вираженні зростають (табл.1), це відбувається в основному з інфляційних причин. У фізичних одиницях обсяги введення в експлуатацію нерухомості постійно знижуються.

Таблиця 1

Обсяг виконаних будівельних робіт в Україні за видами будівельної продукції у 2010-2016 рр. (млн.грн), [5]

Роки	Будівництво, всього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2010	42918,1	19659,1	6876,5	12782,6	23259,0
2011	61671,7	26745,4	8137,1	18608,3	34926,3
2012	62937,2	28104,8	8523,0	19581,8	34832,4
2013	58586,2	28257,3	9953,1	18304,2	30328,9
2014	51108,7	24856,5	11292,4	13564,1	26252,2
2015	57515,0	28907,5	13908,8	14998,7	28607,5
2016	73726,9	38106,4	18012,8	20093,6	35620,5

Будівельні підприємства України в січні-серпні 2017 року збільшили обсяги робіт у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 25,5% – до 53,5 мільярда грн. Зокрема, за даними Держстату, обсяги робіт з будівництва житлових будинків збільшилися на 15,7%, до 13,94 мільярда гривень, з будівництва нежитлових будівель – на 28,1%, до 13,87 мільярда гривень. Роботи з будівництва інженерних споруд зросли на 30,1% – до 25,64 мільярда гривень. Будівельні підприємства Києва за звітний період збільшили обсяги робіт на 33,7% – до 13,78 мільярда гривень, виконавши 25,8% від загального обсягу робіт в країні [2].

Органи державної законодавчої і виконавчої влади повинні зробити все можливе, щоб відновити довіру інвесторів до економіки України та її ринку нерухомості зокрема, як шляхом кропіткої щоденної роботи "на місцях", так і за рахунок проведення міжнародних кампаній, спрямованих на просування інвестиційної привабливості української нерухомості та економіки в цілому, надання реальних гарантій безпеки, стабільності і надійності інвестицій в країні. Приватні девелопери спільно з профільними відомствами та місцевими органами влади повинні запропонувати інвесторам перспективні високоякісні проекти, розроблені відповідно до світових стандартів [4]. У зв'язку з цим, основними проблемами в цій сфері для нашої країни є відсутність системної роботи з просування України як юрисдикції з привабливим інвестиційним кліматом і, також, наявність істотних економічних проблем.

Але першочерговим завданням має стати стабілізація економічної і політичної ситуації в країні, припинення військового конфлікту. Лише за таких умов ситуація на вітчизняному ринку нерухомості покращиться.

Очевидно, що всі країни активно борються за залучення системних інвесторів, у зв'язку з чим враховують власний негативний досвід. Україні потрібно значно більше

зусиль щоб переконати інвесторів у тому, що країні потрібно довіряти і у неї доцільно інвестувати в довгостроковій перспективі.

Література

1. Бондарев Т. Український ринок нерухомості: що нам готує день прийдешній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1427601-ukrayinskij-rinok-neruhomosti-shcho-nam-gotue-den-prijdeshnij>
2. Стаття на електронному порталі новин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/411213/v-ukrayini-prodovzhuyut-zrostaty-obsyagy-budivnytstva>
3. Стаття на електронному порталі новин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2018.pp.ua/novini-2018/1158-cni-na-neruhomst-v-2018-roc-vartst-zhitla-pervinnogo-ta-vtorinnogo.html#sel=11:1,35:31>
4. УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/realestate/1164124-rinok-neruhomosti-v-ukrajini-dosyag-dna-eksperti.html>
5. Дерезавна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 336.77.067 (447)

Божко Марина Валеріївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

ІПОТЕЧНЕ КРЕДИТУВАННЯ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Становлення іпотечного ринку в Україні є однією з найбільш важливих проблем, що потребують невідкладного розв'язання. Україна відстає від країн Східної і Центральної Європи в сфері іпотечного кредитування, що негативно позначається на темпах її розвитку, вирішенні соціально-економічних проблем. Відродження інституту іпотеки, створення іпотечного ринку житла в країні є об'єктивною необхідністю, що пов'язано з потребами запровадження механізмів кредитування будівництва житла. Нині провідними інвестиційно-будівельними компаніями та банками України нагромаджено позитивний досвід упровадження іпотечних механізмів фінансування житлового будівництва.

Кредитна активність банків України у 2016 році була невисокою, що обумовлено зниженням платоспроможності потенційних позичальників, високим рівнем невизначеності щодо подальшого економічного розвитку та високою вартістю кредитних ресурсів. Базовим чинником коливання обсягу іпотечних кредитів в досліджуваному періоді виступала динаміка курсу національної валюти, виведення частини банків з ринку, поряд із відтоком клієнтських коштів та загальним скороченням кредитування.

І державні, й недержавні банки готові нині кредитувати купівлю житла українцям. Валютні кредити, після сумного досвіду, банки не видають взагалі, оскільки досі не можуть розібратися з існуючими позичальниками. Винен у всьому нестабільний курс валюти. Іпотечні кредити у гривні видають неохоче - надто ризиковано за нинішніх економічних умов. Умови отримання – не прості. По-перше, позичальник повинен мати майно, яке він зможе віддати під заставу як гарантію для банку. В іншому випадку,

ніякий банк не погодиться ризикувати своїми грошима. По-друге, захмарні ставки. Для фізичних осіб середня – від 24% річних: чим довший термін погашення, тим нижча ставка. Максимальний строк - 20 років. До того ж, перший внесок має бути не менше 30% від вартості квартири.

За останні роки іпотечні кредити надавали такі банки (рис.1).

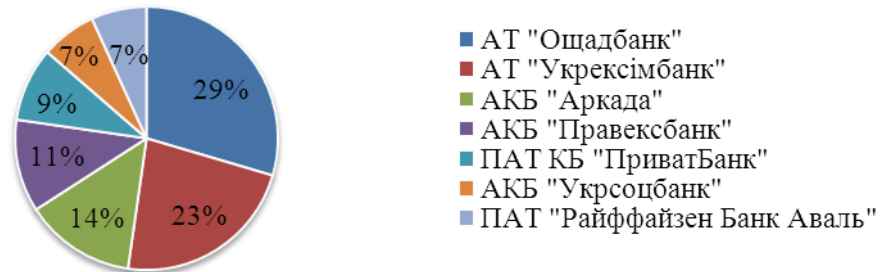

Рис. 1.1. Відсоток наданих іпотечних кредитів

АТ «Ощадбанк» займає найбільшу частку ринку іпотечного кредитування. Станом на 01.01.2017 р. іпотечні кредити становлять 25,6 % кредитів, наданих фізичним особам [3, ст. 2].

В Україні мала вартість й терміновість іпотечних кредитів навряд є прийнятними для середніх верств населення. Бо переплата за іпотечним кредитом в середньому в національній валюті, з першим внеском – 30 %, терміном кредитування – 20 років буде становити 270,4 %.

За нинішніх ставок українець за десять років дії кредиту додатково виплачує суму, вдвічі більшу за вартість самої квартири. Тому іпотека в нашій країні вигідна здебільшого тим, кому не вистачає лише певної частини грошей для купівлі житла. І лише у вже зданих в експлуатацію будинках. В новобудовах, які ще зводять, отримати квартиру в кредит майже нереально. Видавати кредит на житло, яке існує тільки в планах, банк не погодиться, так як майнові права не можуть бути предметом застави.

Саме тому чимало забудовників пропонують покупцям знижки та програми розстрочок. На відміну від іпотеки, розтермінування укладається напряму із забудовником та під незначні відсотки. Щоправда, перший внесок має бути не менше 40%. І, до того ж, більшість програм діє лише до завершення будівництва комплексу. Тоді як іпотечні кредити можна виплачувати більше 20 років. Окремі забудовники пропонують розстрочки і на більш тривалий термін – до 10 років.

Слід також зазначити, що в Україні діє Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву (Держмолодьжитло). Цей фонд реалізує 3 програми держпідтримки для придбання житла:

- пільгове кредитування молодих сімей;
 - державна підтримка за програмою доступного житла (30/70);
 - компенсація відсоткової ставки за кредитами банків за схемою здешевлення іпотечних кредитів, де компенсується 13% (з відсотків, під які надавались кредити).
- Проте на даний час кошти під цю програму країни не виділяються.

В Європі ж практика іпотечного кредитування досить розповсюджена. При цьому умови надання кредиту значно кращі ніж вітчизняні. На противагу Україні, в європейських країнах власне помешкання для сім'ї, яка працює, є абсолютно доступною річчю.

Сьогодні середньозважена процентна ставка за іпотечними кредитами в країнах Європи, що входять в єврозону, становить 4,5%, тобто вчетверо менше, ніж в Україні [4, ст. 2].

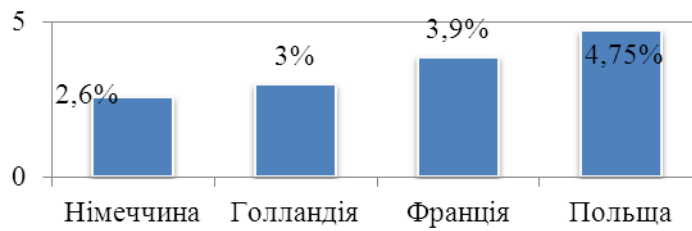

Рис. 1.2. Ставки по іпотечних кредитах у країнах Європи

Основні умови іпотечного кредитування в країнах Європейського Союзу наступні:

- по-перше, довготерміновість кредитування (до 40 років);
- по-друге, відсоткові ставки змінюються під впливом макроекономічних процесів;
- по-третє, основою іпотеки є державна система оцінки і подальшої переоцінки нерухомості;
- по-четверте, кадастрова (нормативна) оцінка є підставою для обчислення податку на нерухомість та визначення суми іпотечного кредиту;
- по-п'яте, іпотечний банк має можливість примусового продажу заставленої нерухомості у випадку несплати позичальником кредиту;
- по-шосте, для іпотечного кредитування банки, як правило, залучають кошти через розміщення на фондовому ринку власних цінних паперів – іпотечних облігацій.

У Європі впевнені, що низькі ставки за іпотечними кредитами вигідні для економіки держави. Вони приваблюють громадян і таким чином влада стимулює розвиток ринку нерухомості та, як наслідок, економіки країни.

В Україні держава стимулює ринок іпотечного кредитування. Проте умови значно відрізняються від європейських. Полегшити навантаження за кредитами допомагає Державна іпотечна установа (ДІУ), яка займається рефінансуванням певної суми відсотків за кредитом. Це відбувається за рахунок власних та залучених коштів. Цього року установа співпрацює з 14 банками. До того ж, середня ставка за умови співпраці з ДІУ - від 16,3% до 18% річних та біля 1% - разова комісія. Перший внесок від 25%, залежно від банку [1, ст. 3].

Номинально існують в Україні і державні програми «доступне житло» - «30/70», «13/3» та пільгове кредитування молоді. Єдиною програмою, що дає можливість жителям села отримати пільговий кредит в Україні є «Власний дім».

При середній зарплаті збирати на однокімнатну квартиру в Києві українцю доведеться в середньому 65 років. Наприклад, у Варшаві цей термін становить 34 роки. Зараз середня ставка по іпотеці – понад 20% річних. Іпотека повинна бути зі ставкою не більше ніж 13-15% річних, тільки тоді таку операцію дійсно можна назвати «іпотекою».

Для ефективного розвитку житлової іпотеки важливе значення має обґрунтована оцінка вартості житла. Так, наприклад, у Швеції питанням ціноутворення держава приділяє особливу увагу і має значні повноваження. Контроль та нагляд за цінами здійснює державне управління цін і конкуренції, підпорядковане міністерству громадянської адміністрації. При значному підвищенні цін, інфляції і різких дисбалансах на ринку уряд має право, відповідно до закону про регулювання цін, їх заморозити. Держава може встановлювати граничний рівень цін, а якщо хтось хоче їх підвищити, він повинен попередньо повідомити та обґрунтувати це. Якщо, наприклад, ціни на житло підвищились, то держава видає громадянам, особливо молодим сім'ям, житлові субсидії і пільгові довготермінові позики [2, ст. 1].

Отже, вітчизняний ринок іпотечного кредитування є фрагментарним. Для того, щоб мати розвинутий ринок іпотеки, вітчизняні банки повинні збільшити обсяги кредитування хоча б у 3 рази. Кредитна активність банків упродовж досліджуваного періоду залишалась низькою, що пояснюється загальною фінансово-економічною кризою, стагнаційними процесами на ринку нерухомості, зниженням реальних доходів населення, високим рівнем невизначеності щодо подальшого економічного розвитку та високою вартістю кредитних ресурсів. Покращення стану іпотечного кредитування прямо пропорційно призведе до покращення економічного стану України. Адже іпотечний ринок тісно пов'язаний з фінансовим, валютним та інвестиційним ринками країни.

В цілому, іпотечне кредитування є надійним способом залучення приватних вітчизняних та іноземних інвесторів за допомогою таких гарантій, як застава нерухомості та емісія на її основі іпотечних цінних паперів, що дозволяє мобілізувати в значних масштабах заощадження населення і спрямовувати їх на інвестування перспективних секторів економіки України, що, в свою чергу, позитивно вплине на загальні показники її розвитку.

Література

1. Банки з привілеями: чим законопроект про кредитні спілки суперечить нормам ЄС [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.eurointegration>;
2. Державні програми іпотечного кредитування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://revisor.org.ua/vipusk-5-vid-12-lyutogo-2015-r/189-ipotekaukraina>;
3. Іпотечний кредит в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studcon.org/ipotechnyy-kredyt-v-ukrayini>;
4. Сучасний стан іпотечного кредитування в Україні та Європі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4987>

УДК 332.871

*Гоголєва Катерина Сергіївна, Литвиненко Ірина Сергіївна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентки*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОСББ

ОСББ (об'єднання співвласників багатоквартирних будинків) є порівняно новою організаційною формою суб'єктів господарювання в Україні, виникнення якої пов'язано, насамперед, із питаннями права власності на житло, управління та обслуговування житла. Саме створення такого об'єднання дозволяє власникам житла самостійними зусиллями спільно вирішувати питання щодо належного утримання та використання майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів.

В Україні статус ОСББ визначається Законом України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29.11.2001 р., згідно з яким ОСББ – це юридична особа, створена власниками приміщень для сприяння використання їхнього власного майна та управління, утримання і використання неподільного та загального майна. Слід також відзначити, що згідно з законодавством, виникнення права спільної власності на спільне майно у багатоквартирному будинку зі створенням об'єднання співвласників багатоквартирного будинку не пов'язується. Особа стає співвласником цього майна просто в силу набуття права власності на квартиру в будинку .

Основною метою створення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку є забезпечення і захист прав його членів та дотримання їхніх обов'язків, належне утримання та використання неподільного і загального майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами [1].

З 1 липня 2016 року набув сили закон про ліквідацію ЖЕКів в Україні. Відповідно до закону, всі багатоквартирні будинки будуть управлятися ОСББ або передаються приватним керуючим компаніям [2]. У цьому контексті варто ознайомитись та скористатись зарубіжним досвідом створення та функціонування ОСББ.

За результатами дослідження особливостей регулювання права на нерухоме майно у європейських країнах з усталеними демократичними традиціями дослідники виділяють чотири моделі правовідносин власності на житлові приміщення та пов'язану з ними земельну ділянку:

1. Особливістю першої моделі є знаходження земельної ділянки всього будинку у спільній власності, тоді як кожен співвласник має виключне право на використання конкретної квартири (яке розглядається як речове право) (показовим прикладом можуть слугувати Нідерланди).

2. Відповідно до другої моделі, яка існує в Шотландії, власність на квартиру є юридично відокремленою від власності на землю. Кожна особа має свою власну квартиру, а також долю у праві спільної власності на спільні частини будівлі, зокрема, на коридор і сходи. Земельна ділянка може бути спільною власністю усіх власників.

3. Прикладом третьої моделі є система правовідносин, яка існує в країнах Скандинавії. Згідно з нею право власності на житлове приміщення розглядається в рамках корпоративного права. Це означає, що землею і будівлею володіє корпорація. Власники квартир є акціонерами, а кожна акція надає право на виняткове використання конкретної квартири (Фінляндія і Швеція).

4. Приклади четвертої – найбільш поширеної моделі – можна знайти, зокрема в Бельгії, Франції, Німеччині, а також в Англії та Уельсі після прийняття Закону «Про реформу спільного володіння та оренди» від 01.05.2002 року. Використовується такий варіант сумісного володіння об'єктом нерухомості, який поєднує в собі окрему власність на квартиру із спільною власністю на землі та основні конструкції будівлі (наприклад, на стіни і дах). Необхідно відзначити, що за роки дії вищезазначеного Закону в Англії та Уельсі дана форма спільного володіння житловою нерухомістю (commonholds) не набула популярності.

Результати аналізу законодавства низки зарубіжних країн свідчать про те, що найбільш поширеною формою права власності на спільне майно є спільна часткова власність. Частки власників у спільному майні обов'язково визначаються у локальних документах кондомініуму, як правило у процентному відношенні до характеристик їх приміщень (справедлива вартість об'єкта нерухомості відносно справедливої вартості усіх приміщень будинку, які знаходяться у правній власності; розмір площі об'єкта нерухомості відносно загальної площі приватних приміщень). Примітно, що у Польщі право власності на окремі квартири є пов'язаним з відповідною часткою у власності (або у вічному користуванні) земельної ділянки і спільного майна (під'їзди, сходи, ліфти, інші конструктивні елементи) [3].

Найбільший досвід та успіх у розвитку ОСББ має Естонія, чия влада обрала найбільш радикальний спосіб реформування ЖКГ – повну його приватизацію, яка тривала 12 років. У 2006 р. був ліквідований останній елемент державної системи ЖКГ – муніципальна служба замовника з управління житловими будинками. Саме управління, як і безпосереднє обслуговування житлового фонду, здійснюється приватним бізнесом вже декілька років. А з 2006 р. функції замовника були повністю

передані в приватні руки (у більшості будинків замовником стали самі мешканці або найняті ними фірми). Хоча держава ще володіє деякими стратегічними об'єктами (котельнями, ТЕЦ, тепловими мережами), але управляють ними все ж приватні підприємці. Таким чином, Естонія першою на території колишнього СРСР завершила повний демонтаж державної системи ЖКГ.

Житловий фонд в Естонії зараз практично повністю знаходиться в приватних руках (близько 98 % міських квартир належить приватним особам, кооперативам або фірмам, 2 % – державному соціальному житловому фонду). В абсолютній більшості будинків існують або квартирні товариства (КТ – об'єднують власників квартир, які є аналогом українських ОСББ), або житлові товариства (ЖТ – колишні житлові кооперативи, яким формально належать квартири; їх кількість невелика – в 20 разів менше, ніж КТ). Ці товариства отримали будинки на баланс і управляють ними, тобто організують утримання і ремонт житлових будівель. Остання обставина принципово відрізняє Естонію від сусідів: у Латвії та Литві питаннями експлуатації житлового фонду досі в основному займається міська влада.

У Польщі створенню ОСББ сприяв Закон «Про власність на житло» від 24.06.1994 р., який ввів поняття житлове товариство (український аналог – ОСББ), яке повинне самостійно господарювати у своєму будинку, в тому числі дбати про зменшення витрат на споживання комунальних послуг і утримання свого спільного майна.

У Франції комунальні служби є переважно муніципальними. У той же час, досить широко поширений і досвід застосування концесій в комунальному господарстві. Ця форма заснована на договорі концесії, відповідно до якого підприємство комунальної сфери передається в експлуатацію приватній фірмі. Виробництво послуг здійснюється за рахунок концесіонера, при цьому він має право стягувати зі споживачів платежі за надання цих послуг. Основним позитивним моментом у практиці надання комунальних послуг у Франції є повсюдне поширення об'єднань власників житла, досвід залучення до управління майном приватних підприємців і повсюдне поширення інформаційних технологій у сфері комунальних послуг [4].

Важливо зазначити, що вперше кондомініуми з'явилися в 40-х роках минулого століття у США. Формувалися вони у будинках, які раніше здавалися в оренду. Колишні власники будинків розпродавали свої будівлі повністю, поквартирно, орендарям та іншим особам, бажаючим отримати власне житло. В результаті будинок переходив у змішану власність безлічі нових власників квартир, які одночасно отримували право власності на частку в місцях загального користування. Для управління спільним майном у кондомініумі створювалася асоціація власників житла. Вже з початку 80-х «конверсія» існуючого орендного житла в кондомініуми стала зменшуватися, і на перший план вийшли приватні компанії-забудовники. Будівництво кондомініумів перетворилося на надзвичайно вигідний бізнес: житло в таких будинках володіє абсолютною ліквідністю і приносить величезні прибутки забудовникам. Ось уже майже 20 років кондомініуми в США формуються в основному в будинках-новобудовах. Наразі у США житло, котрим опікується держава, становить лише близько 5% від усього житлового фонду країни і надається лише малозабезпеченим сім'ям. Тож, за багато років існування кондомініуми в США показали свою високу ефективність як дієва форма управління колективною власністю багатоквартирних будинків [5].

Отже, вивчивши зарубіжний досвід створення та функціонування ОСББ, можна зробити висновок про доцільність впровадження його у практику функціонування вітчизняних формувань. Особливістю правового статусу організацій співвласників будинку в зарубіжних країнах є наділення їх широкими повноваженнями у встановленні правил використання спільного майна. Ефективне використання засобів,

коштів та посилення контролю й відповідальності призведуть до організації якіснішого та раціональнішого утримання будинку та подальшого розвитку ОСББ в Україні.

Література

1. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29.11.2001 р. № 2866-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>
2. ОСББ. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Об'єднання_співвласників_багатоквартирного_будинку
3. Зарубіжний досвід правового регулювання питань управління багатоквартирним будинком: можливості застосування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1162/>
4. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / [О. В. Димченко]. – Харків : ХНАМГ, 2009. – 356 с.
5. Створення ОСББ: українські реалії та американська мрія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/stvorennja-osbb-ukrajinsk-realji-ta-amerikanska-mrja-45083>

УДК 336.77.067

Кропивна Юлія Анатоліївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

Іпотечний кредит — це особлива форма кредиту, пов'язана з наданням позик під заставу нерухомого майна — землі, виробничих або житлових будівель тощо. Іпотечні позики надаються на довгостроковій основі. Іпотечний кредит стає можливим лише за умови приватної власності на землю і нерухомість.

Нерухомість завжди цінувалась у банківській справі як надійна гарантія повернення позики. Застава землі і нерухомого майна для отримання в банку довгострокового кредиту називається іпотекою. У випадку несплати позики закладена нерухомість продається, а з вирученої суми погашається заборгованість кредитору.

Згідно із Законом України "Про заставу" (розділ II) іпотекою визнається застava землі, нерухомого майна, при якій земля та (або) майно, що становить предмет застави, залишається у заставодавця або третьої особи. Предметом іпотеки може бути майно, пов'язане із землею — будівля, споруда, квартира, підприємство (його структурні підрозділи) як цілісний майновий комплекс. Предметом іпотеки можуть бути також належні громадянам на праві приватної власності земельні ділянки та багаторічні насадження.

На практиці в процесі іпотечного кредитування часто виникають проблеми з реалізацією нерухомості, оскільки вона не відноситься до розряду високоліквідних активів. У зв'язку із довгостроковим характером іпотечного кредиту також виникають складнощі з визначенням вартості нерухомого майна. У більшості країн діють досить жорсткі правила продажу нерухомості (за рішенням судових органів), що важливо для захисту прав власника, на майно якого накладений арешт.

Іпотечний кредит має, як правило, чітке цільове призначення. Іпотечні позики в сучасних умовах найчастіше використовуються для фінансування придбання, побудови і перепланування житлових і виробничих приміщень, а також освоєння земельних ділянок.

Особливістю іпотечного кредиту є те, що заставою для його надання може виступати та нерухомість, на купівлю якої він береться. Юридичною та економічною передумовою виникнення іпотечного кредиту є наявність розвинутої системи права приватної власності на нерухомість і, насамперед, на землю. Без приватної власності на землю та інституціонального забезпечення її купівлі-продажу широкий розвиток іпотечного кредиту неможливий.

Об'єктами іпотечного кредиту є житлові будинки, квартири, виробничі будинки, споруди, магазини, земельні ділянки тощо. Розмір іпотечного кредиту визначається у вигляді частини вартості об'єкта іпотеки. Ця обставина дозволяє навіть отримувати під заставу одного й того самого нерухомого майна додаткові іпотечні позики. Заставне майно залишається у позичальника, який продовжує його експлуатувати, тобто зберігає своє право власника.

Відповідно до Закону України "Про заставу" у випадках, коли предметом застави є нерухоме майно, договір застави має бути нотаріально засвідчений на підставі відповідних право-установчих документів. Нотаріальне засвідчення договору застави нерухомого майна здійснюється за місцем знаходження нерухомості.

Нерухомість як об'єкт іпотечного кредиту має ряд суттєвих переваг. Вона майже ніколи не втрачає повністю своєї вартості (цінності), а з часом, як свідчить господарська практика, ціна її навіть зростає.

У західних країнах діють два режими правового регламентування іпотеки: 1) режим іпотеки романо-германського права (країни Західної Європи); в його основі — значна формалізація іпотечного права: нотаріальне завірення акта іпотеки, наявність кадастру чи поземельної книги, публікація іпотек та ін.; 2) режим іпотеки країн англосаксонського права; в його основі — гнучка і менш формалізована система іпотечного права; іпотека тут носить загальний характер, тобто якісно не відрізняється від інших форм застави і гарантій. До 1917 р. іпотечний кредит в Україні регламентувався нормами романо-германського права.

Класичною країною іпотечних банків є Німеччина, де перший банк, який здійснював іпотечне кредитування, був заснований ще 1770 р. у Сілезії. Широкий розвиток іпотечного кредитування в Німеччині у XVIII — XIX ст. багато в чому був обумовлений особливостями пруського шляху становлення капіталізму в сільському господарстві. Нині в Німеччині існує близько 30 спеціалізованих іпотечних банків. У більшості країн Європи і в Америці, по суті, відсутні спеціалізовані іпотечні банки, а кредитні операції з нерухомістю здійснюють універсальні комерційні банки.

В Україні перший акціонерний земельний банк, що здійснював іпотечне кредитування, був відкритий 1864 р. в Одесі.

Нині в Україні операції з іпотечного кредитування практично призупинилися після періоду бурхливого розвитку цього виду кредитування у 2007-2012рр.

Іпотечне кредитування вимагає від персоналу комерційних банків спеціальних знань і високої економічної кваліфікації. Особливо це важливо для правильної оцінки кредитоспроможності позичальника, а також вартості нерухомого майна, без чого іпотечний кредит стає занадто ризикованою банківською операцією.

Основними документами, що, як правило, використовуються на практиці при оформленні іпотечного кредиту, є:

- іпотечне зобов'язання, що видається позичальником кредиторіві на потвердження його (кредитора) переважного права на задоволення грошових претензій

з вартості заставленого майна в разі невиконання позичальником свого зобов'язання, забезпеченого заставою майна;

- закладний лист — довготерміновий цінний папір, що випускається іпотечними банками під заставу земельних ділянок, будівель та іншого нерухомого майна; він забезпечує дохід у формі відсотків.

У зв'язку з тим, що для іпотечного кредиту типовим є невисока ліквідність його об'єкта, важливе значення має страхування позик і формування вторинного ринку іпотек. Іпотечне зобов'язання стає цінним папером, який залучається на фінансовий ринок.

Із розвитком іпотечного кредитування формується окремий іпотечний фінансовий ринок, головним інструментом якого є іпотечні облігації — довгострокові цінні папери, що випускаються під забезпечення нерухомістю і приносять сталий відсоток. Емітентами іпотечних облігацій є, як правило, торговельно-промислові корпорації, які на основі випуску цих цінних паперів можуть формувати капітал для фінансування великих будівельних проєктів.

Нажаль, в Україні другий рівень іпотечної системи практично не функціонує. Випуск іпотечних облігацій не здійснюється, що значно скорочує можливості банків до залучення доступних фінансових ресурсів на цілі іпотечного кредитування. В цілому ж, система іпотечного кредитування в Україні не почне працювати ефективно і в повному обсязі, доки не стабілізується економічна і політична ситуація у країні.

Література

1. Данілов О. Д. Фінансово-економічні та психографічні фактори розвитку ринку житлової нерухомості в Україні / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко // Фінанси України. — 2011. — № 12. — С. 51–60.
2. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
3. Держаний комітет статистики України. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 332.871.3

Лисенко Анастасія Анатоліївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЖИТЛОВОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

На сьогодні одним з основних пріоритетів та завдань енергетичної політики України є енергоощадність. Незважаючи на актуальність цієї теми, покращення спостерігаємо лише на фрагментарному рівні, а використання енергетики залишається надмірним. Також на сьогодні актуальним є питання використання відновлюваних джерел енергії. Загалом питання енергоощадного та енергоефективного будівництва — одне з основних «вузьких місць» на шляху економічного й соціального розвитку протягом наступних десятиріч. Нераціональне використання енергії є очевидним, особливо на фоні енергетичної залежності країни та постійного зростання цін на газ.

Ринок нерухомості — одна зі складових частин державної економіки, оскільки він несе в собі більше половини всього світового багатства, а його стабільне функціонування вважається одним із найбільш складних процесів ринкових

перетворень, що відбуваються в державі. Питання енергозбереження саме у цій сфері стоїть найбільш гостро.

Проблеми енергоефективної житлової політики потрібно розглядати крізь призму різноманітних наук: державного управління, економіки, архітектури, будівництва, екології тощо. Провідні науковці вже сформували певну базу знань у цьому напрямі. Водночас, рівень обізнаності та готовності українського суспільства до впровадження інноваційних енергоефективних технологій у будівельній сфері є незначним.

Питання енергоефективності в країні, де понад 80 тис. багатоповерхівок, 6,5 млн приватних будинків та близько 100 тис. бюджетних установ потребують термомодернізації, на сьогодні є досить актуальним. З одного боку, енергоефективність – це відповідь на енергетичні виклики, інструмент зменшення рахунків за комунальні послуги та шлях до покращення умов проживання в оселях громадян, з іншого – зростання економіки країни, від чого виграють усі її учасники. На сьогодні в нашій державі для нерухомості властивий найнижчий показник енергоефективності, а отже, вона має найбільший потенціал для її підвищення. Використання тих чи інших технологій енергозбереження залежить від особливостей будівництва, фінансових можливостей забудовника, інвестиційного клімату в країні та рівня розвитку технологій тощо.

Відповідно до Закону України «Про енергозбереження» енергоефективний будинок із низьким або нульовим споживанням енергії – це будівля, у якій ефективне використання енергоресурсів досягається за рахунок застосування інноваційних рішень, що можуть бути впроваджені технологічно та є економічно обґрунтованими [2]. В Україні об'єктами житлової нерухомості споживається близько 30 % первинної енергії. Також суттєві енергетичних утрат зазнають компанії, що виконують централізоване теплопостачання та обслуговують застарілі, погано ізольовані й часто великі розподільні мережі. Крім того, значна частина малих і середніх нагрівальних котлів має низький ККД та в середньому експлуатується вже понад 20 років. Ще одна причина низької енергоефективності в житловому секторі – незадовільний рівень оснащення житлових будинків індивідуальними лічильниками тепла й регулювальними пристроями. На нашу думку, змінити таку ситуацію можна поліпшенням технічного обладнання, як-от: котли, труби, насоси та клапани. Також досягнути енергетичної економії можливо, застосовуючи новітні технології й ефективний облік споживання теплової енергії в житловому секторі.

Ресурсозбереження – один із найбільш перспективних напрямів енергетичного розвитку держави, що забезпечує досягнення конкурентних переваг підприємствам та організаціям у мінливому ринковому середовищі. Енергозберігальні процеси забезпечують планомірне зниження витрат підприємств, тим самим розширюють зону фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Запровадження енергозберігальних технологій також позитивно впливає на навколишнє природне середовище, що для суб'єктів господарювання сприятиме зниженню рівня сплачуваних природоохоронних платежів та формуванню «зеленого» іміджу. У зв'язку з потребою в економії енергії й теплоізоляції в країнах ЄС розроблено спеціальні директиви задля стандартизації будівельних норм та правил підвищення енергоефективності будівель – директиви 2010/31/EU. Енергоефективність оцінюється величиною втрат тепла на 1 м^2 площі будинку за опалювальний період або рік ($\text{кВт год/м}^2\text{ р}$), або витратами тепла на нагрівання 1 м^3 об'єму будинку за опалювальний період ($\text{кВт год/м}^3\text{ р}$).

В Україні існує низка проблем, які перешкоджають розвитку енергоефективного будівництва. Серед них – відсутність законодавчої та нормативно-правової бази в цій сфері, низька зацікавленість різних учасників ринку будівництва у впровадженні цієї концепції, відсутність із боку держави комплексного бачення розв'язання зазначеної

проблеми тощо. У світовій практиці напрацьовано велику кількість механізмів та інструментів, що дають змогу ефективно впровадити принципи «зеленого» будівництва в масштабах усієї держави. Потрібне вирішення важливого питання щодо виконання зобов'язань України як повноправного члена Енергетичного співтовариства з імплементації в національне законодавство вимог Директиви 2010/31/ЄС «Про енергетичні характеристики будівель». Головними завданнями для будівельних підприємств є виробництво вітчизняних високоефективних теплоізоляційних матеріалів, упровадження енергоефективних технологій на стадії будівництва нових житлових об'єктів, використання сучасних інженерних мереж і систем, обладнання, приладів обліку, а також термомодернізація наявного житлового фонду. Також варто розробляти цільові програми підтримки банків та працювати з обласними адміністраціями стосовно програм компенсації відсотків за кредитами й розглядати інші механізми фінансування проектів з енергоефективності для населення.

Література

1. Абелешов В. І. Дослідження деяких аспектів підвищення ефективності енергозберігаючих заходів у житлових будинках / В. І. Абелешов // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит : [общегосударственный научно-производственный и информ. журн.]. – 2011. – № 3. – С. 23–29.

2. Закон України «Про енергозбереження» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>.

УДК 332.871.3

Олефіренко Юлія Володимирівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
магістрант*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Однією з найбільших проблем житлового фонду України є низька якість будівництва з точки зору енергоефективності та енергозбереження.

Найперше це стосується фонду часів радянської забудови і частково житлового фонду, побудованого в першому десятилітті незалежності – саме цей фонд становить левову частку житлового фонду країни. Тому вкрай важливим напрямом формування житлової політики на засадах енергоефективності та енергозбереження є термомодернізація житлового фонду. Одночасно з формуванням свідомості населення на засадах енергоефективності та енергозбереження важливим заходом залишається пошук джерел фінансового забезпечення цього процесу. Кількість енергоефективних новобудов в Україні поки що критично мала, тому не дозволяє брати до уваги ці будинки як фонд, що економить суттєву кількість енергії, яка використовується в житловому фонді.

Основними проблемами, що спонукають до впровадження проектів з енергозбереження у житлово-комунальному господарстві України, сьогодні є:

- моральна застарілість технічного обладнання – старі агрегати мають низький коефіцієнт корисної дії порівняно з технікою нового покоління, виконують менше функцій тощо;

- фізична зношеність технічного обладнання, у зв'язку з чим неможливо підтримувати технічні параметри його роботи або гарантувати безпеку при подальшій

експлуатації;

- неефективна конструкція будівель, мереж, обладнання, що залишилися відповідно до попередньої редакції державних будівельних норм;
- відсутність або застарілість систем обліку тепла.

Сьогодні можна виділити три основні фінансові моделі заходів з підвищення енергоефективності (термомодернізації) будинків, а саме:

- кредитні моделі;
- модель револьверного фонду енергоефективності;
- модель ЕСКО (рис. 1).

Кредитне фінансування є найбільш розповсюдженою моделлю фінансування проектів енергоефективності, особливо у житловому секторі. Однак, з огляду на правову базу, в Україні донедавна існувала низка перешкод для залучення кредитного фінансування у проекти енергоефективності в житловому секторі. Однак, у 2015 році банки розпочали активну роботу в напрямку кредитування ОСББ, окремі з них розробили спеціальні банківські продукти для впровадження заходів з енергозбереження.

У той же час, місцеві банки зацікавлені у виході на цей ринок і не бачать перешкод підписанню кредитних угод з кожним власником окремо (за принципом надання споживчих кредитів, коли квартира виступає у якості забезпечення). Комерційні банки також вітають залучення державних банків, які могли би знизити їхні ризики у наданні таких кредитів.

Револьверний фонд енергоефективності зазвичай пропонує кредити на лояльніших умовах. Повернення таких кредитів відбувається за рахунок енергозбереження. Повернені кредити використовуються для фінансування нових проектів енергоефективності. «Револьверний фонд» є одним з ефективних фінансових механізмів в умовах дефіциту коштів у місцевих і регіональних адміністраціях. Постійне реінвестування у проекти з невеликим терміном окупності акумулює нові ресурси за рахунок потоків готівки, які надходять до фонду.

Розробка фінансових механізмів та залучення додаткових джерел фінансування здатне вирішити проблему дефіциту коштів для здійснення капітальних вкладень в енергозбереження та облік споживаної енергії в об'єктах соціально-культурної сфери та ЖКГ.

Сучасні економічні та екологічні умови й обмежені бюджетні ресурси ОМС й об'єднань співвласників вимагають пошуку нових форм реалізації проектів з енергозбереження.

Однією з цих форм є Energy Performance Contracting (EPC, тобто ЕПК), тобто різновид механізмів проектного фінансування з залученням інвестицій третіх осіб, де основною метою впровадження є підвищення енергоефективності або зменшення споживання енергії.

Модель ЕСКО – це одне з рішень, які на багатьох ринках Європи довели свою ефективність у роботі зі споживачами, які можуть не мати достатніх технічних знань і навичок, управлінських можливостей, технологічної інформації та інвестиційного капіталу. Однак, слід зазначити, що ЕСКО переважно використовується у публічному секторі, тоді як ця модель є не дуже поширеною у житловому фонді Європи. У деяких країнах, таких як Швеція, Естонія та Литва, моделі ЕСКО мали комерційний успіх у житловому секторі (відповідно до Звіту ЕСЄЕЕ «Про останні досягнення ЕСКО в Європі» за 2007 р.). У той час, як ЕСКО зазвичай вважається хорошою моделлю для впровадження проектів енергоефективності та розроблення послуг енергоефективності, ця модель вважається складним рішенням.

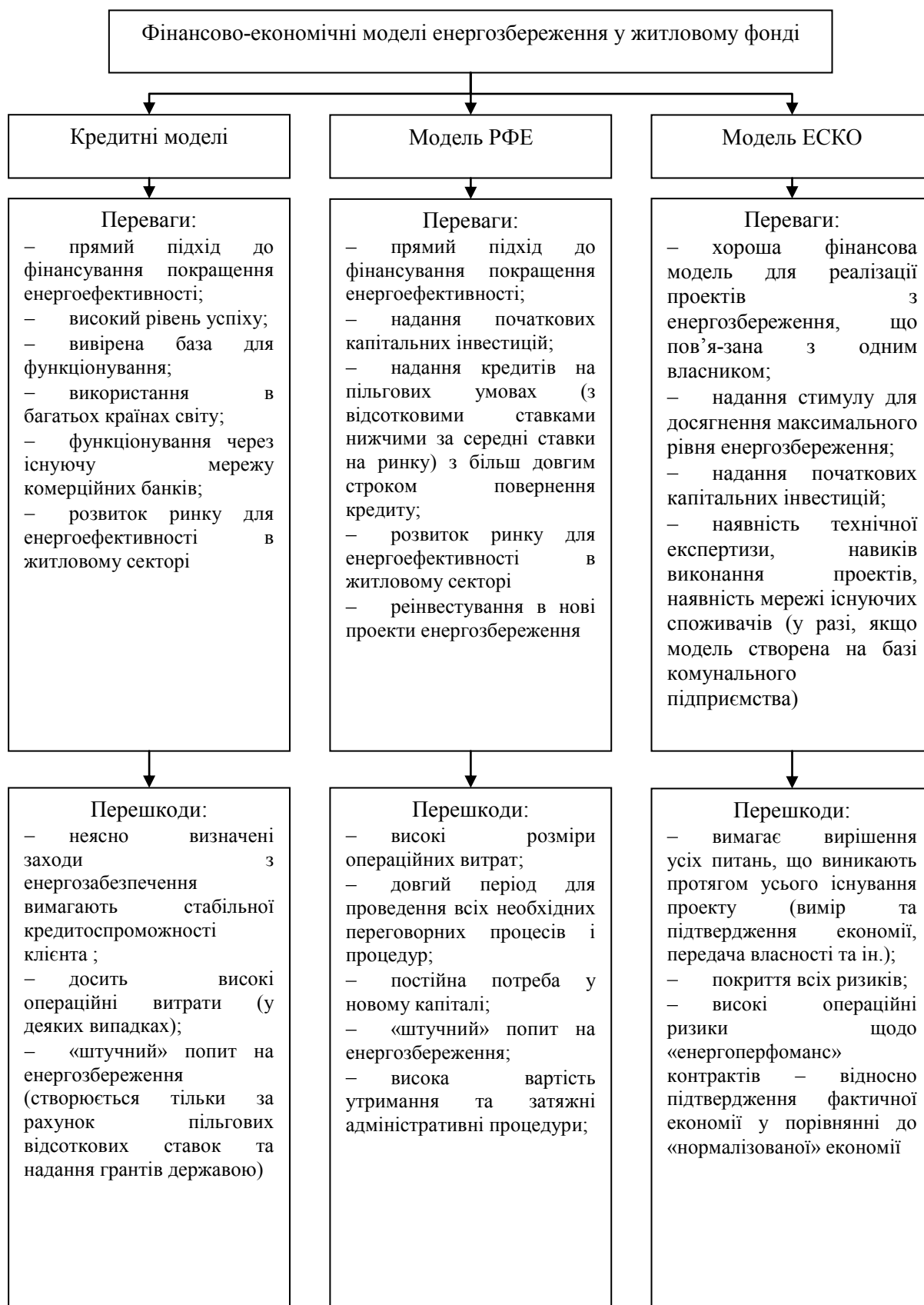

Рис. 1. Фінансово-економічні моделі енергозбереження у житловому фонді

Моделі ЕСКО почали використовуватися для фінансування енергоефективності в Україні з 2000 року. Однак цей бізнес більше розвивається у промисловому секторі або у сфері малих і середніх підприємств, у той час як у житловому секторі попит на ці послуги не виник.

Таким чином, досвід впровадження і кредитування заходів з енергоефективності виробив кілька ефективних моделей кредитування, вибір яких залежить від соціально-економічних відносин та пріоритетів розвитку кожної країни. Зважаючи на фінансово-економічну ситуацію в Україні і чинне законодавство, правомірно застосовувати перш за все модель банківського кредитування заходів з термомодернізації і модель револьверного фонду з енергоефективності.

Література

1. Завора Т. М. Соціальні пріоритети розвитку житлового будівництва / Т. М. Завора // Збірник наукових праць за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки», 19 – 20 грудня 2013 року – Полтава: ПолтНТУ, 2013
2. Завора Т. М. Енергоефективність житлового будівництва в контексті забезпечення енергетичної безпеки держави / Т. М. Завора. Економічні аспекти енергозбереження: проблеми та шляхи їх вирішення: кол. монографія / за заг. ред. В. Я. Чевганової. – Полтава: ПолтНТУ, 2015
3. Термомодернізація житлового фонду: організаційний, юридичний, соціальний, фінансовий і технічний аспекти: Практичний посібник. [Бригілевич В., Гьоллер К., Шреккенбах Л., Яницький Т., Щодра О., Швець Н., Бернацький В., Свистюк С., Максимов А.] / за заг. редакцією Бригілевича В. – Львів, ФОП П'ятаков Ю.О., 2012. – 262 с.
4. Практичні аспекти управління житловою нерухомістю: Практичний посібник. – Краков'як М., Бригілевич В., Щодра О., Швець Н. та ін. – Львів, 2010. – 220 с.

УДК 332.72

Пелих Марина Олександрівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ КОМЕРЦІЙНОЇ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

На даний час в Україні відбувається активне формування ринку нерухомості, який відображає всі проблеми економіки та характеризується нерівномірним розвитком окремих його сегментів, незавершеною законодавчою базою й невисокою платоспроможністю громадян та низьким інвестиційним потенціалом юридичних осіб.

Управління комерційною нерухомістю в Україні відрізняє певна специфіка, обумовлена насамперед такими суттєвими макроекономічними причинами, як нестабільність загальноекономічних умов та ненасиченість попиту на ринку нерухомості.

Комерційна нерухомість - це будівлі та споруди, які використовуються для комерційної діяльності. Взагалі, до таких об'єктів можна віднести будівлі, використовувані для одержання прибутку: готелі, офіси, склади, торговельні приміщення, розважальні комплекси. Виділяють кілька груп подібної нерухомості: приміщення адміністративно-офісного призначення; готелі, будинки відпочинку,

мотелі і подібні місця, призначені для тимчасового проживання людей, торговельні об'єкти.

Операцій з придбання функціонуючих об'єктів на ринку комерційної нерухомості мало. Сьогодні продають об'єкти, які розташовані в незручних місцях і у яких проблеми з наповнюваністю, але бажаючих придбати таку нерухомість небагато.

На ринок торговельної нерухомості найбільший вплив мав споживчий попит, точніше його падіння, викликане погіршенням загальноекономічної ситуації в країні і, зокрема, девальвацією гривні.

Впродовж 2016 року відзначалося поступове скорочення вакантності у найуспішніших торгових центрах Києва і на кінець року кількість вільних площ склала 4%-6%, в той час, як вакантність у другорядних об'єктах залишалася високою – 10%-14% на тлі введення в експлуатацію нових об'єктів і обмеженого попиту з боку рітейлерів [3].

Впродовж 2016 року в Києві було відкрито такі ТЦ і ТРЦ: Lavina Mall, ЦУМ, New Way, «Місто». На ринку з'явилося кілька нових брендів, включаючи Oscar de la Renta, Chloe, ADL, Silenza, SuperStep, Betty Barclay. У 1-3 кв. 2016 не було введено в експлуатацію жодного професійного ТЦ, тоді як в останньому кварталі відбулося відкриття 2-ї черги ТЦ «Городок» (17 тис. кв. м) і 2-ї черги аутлет-центру «Мануфактура» (6 тис. 600 кв. м). У довгостроковій перспективі при стабілізації політичної та економічної ситуації в країні очікується подальше зростання інтересу до торгового сегменту України з боку міжнародних інвесторів, девелоперів і рітейлерів.

Базові ставки оренди на приміщення у кращих торгових центрах столиці перебували у діапазоні 58-97 дол. кв. м/місяць (-13% порівняно з 2016 роком), а орендні ставки в менш якісних об'єктах зафіксовані на рівні 27-46 дол. кв. м/місяць (-18% порівняно з 2016 роком) для типової галерейної секції площею 100-200 кв. м [4].

Прогнозуючи розвиток ринку, експерти сходяться на думці, що торгова нерухомість в Україні має високий потенціал розвитку, незважаючи на сьогоднішню складну економічну та політичну ситуацію і досить низькі доходи населення.

Що стосується офісної нерухомості, за умови своєчасного введення в експлуатацію всіх анонсованих на 2016-2017 роки офісних будівель, у найближчі два роки на ринок вийде близько 98 000 м² нових офісних приміщень.

У другій половині 2016 року, незважаючи на зростання активності і в порівнянні з першим півріччям, на інвестиційному ринку комерційної нерухомості в Україні істотних змін відзначено не було, і він залишився ринком покупця. Загальний обсяг вторинного інвестування у комерційну нерухомість в Україні в другому півріччі 2016 року склав близько \$ 30 мільйонів на додаток до \$ 18 мільйонам, які були зареєстровані протягом перших шести місяців року [5].

На ринку рітейлу дно вже пройдено. Можливе короткочасне зростання вакантності у цьому сегменті до 5 % з 3 % за рахунок виведення нових об'єктів [2]. У 2016 році нові орендарі склали близько 1 %, цього року цифра може збільшитися, але приходу на ринок великої кількості нових орендарів чекати не варто.

Вакантність і орендні ставки на складську нерухомість відносно стабільні, суттєво не змінювалася впродовж 2016 року і склала близько 12% у зв'язку із загальною низькою діловою активністю в Україні. У зв'язку з девальвацією гривні, у першому півріччі 2016 року орендні ставки на найкращі приміщення в доларовому еквіваленті на лоти розміром 5 тис. кв. м знизилися на 10% до 4,5 дол./кв. м/місяць. У другому півріччі 2016 року відзначалася стабілізація орендних ставок [5].

У 2016 році перші ознаки відновлення економіки поступово відображалися і на поживленні попиту на складські приміщення зі сторони операторів логістики і торгівлі. У 2016 році кумулятивний обсяг нової пропозиції складських і логістичних

приміщень у Київській області склав близько 135 500 кв. м (GLA), що майже на 25% перевищує показник, зареєстрований у 2015 році.

Кумулятивний обсяг складських і логістичних приміщень, зданих в оренду у Київській області протягом усього 2016 року, склав близько 311 380 кв. м, що на 32% перевищує показник 2015 року, і всього на 1,5% менше історичного максимуму, зафіксованого у 2008 році.

Орендні ставки на сучасні складські та логістичні приміщення в Київській області в основному залежать від якості приміщень, специфіки розташування та основних умов оренди. Існує висока ймовірність того, що в середньостроковій перспективі орендні ставки на якісні складські та логістичні приміщення в Київській області дещо підвищаться, незважаючи на економічний спад в Україні і нестабільність політичної ситуації.

На ринку складської нерухомості відзначається стабілізація ставок і стимулом для зростання ринку стане зростання ринку рітейлу. При цьому слід очікувати поступового скорочення вакантності в складських комплексах за рахунок вибору представленої на ринку пропозиції. 2017 року орендарі, які розуміють, що ринок – на дні, будуть переїжджати на більш якісні об'єкти.

У готельному сегменті у 2016 році спостерігалось затишшя. Всі заплановані на 2016 рік до відкриття готелі були заморожені чи відкладені. Проживання дорожчає, а порожніх номерів стає менше.

Загалом, причинами нестабільності на ринку комерційної нерухомості, які ускладнюють процес управління, є: недостатня насиченість ринку, його незбалансованість, низька еластичність попиту у короткостроковому періоді, відсутність довгострокових договорів оренди.

Щорічно в експлуатацію здається близько 10 мільйонів кв. м нерухомості. Можна очікувати, що і 2017 року буде введено близько 10 мільйонів кв. м комерційної нерухомості (див. рис. 1)

Рис.1. Динаміка введення в експлуатацію комерційної нерухомості у 2010-2016 рр., млн. кв. м

Сучасні тенденції в сфері управління комерційною нерухомістю полягають, зокрема, у наступному: частішому використанні послуг управління на етапі проектування і будівництва нерухомості; розширенні спектру послуг, появі послуг комплексного управління; вдосконаленні схем, умов, подовженні термінів договорів оренди, що у перспективі обумовлюватиме можливість довгострокового стратегічного управління об'єктами нерухомості.

Проблемою даного сегменту ринку є досить високі терміни окупності інвестицій у комерційну нерухомість.

У Європі середній термін окупності інвестицій у комерційну нерухомість складає 10–20 років, а в Україні – 5–10 років. Ймовірність отримання збитків зводиться до

мінімуму, оскільки будинки мають дуже низький ризик руйнування, а термін їх придатності – необмежений.

Найбільш перспективну динаміку розвитку мають ті сегменти ринку комерційної нерухомості, на яких традиційно присутній масовий попит – невеликі офіси, малоформатні магазини, кафе, склади. В цілому, у післякризовий період для власників комерційної нерухомості залучення управляючої компанії стає привабливим способом мінімізації витрат.

Література

1. Перспективи ринку комерційної нерухомості в Україні [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/press-and-media/news-from-members/item/35639-2017-1-5-1023>.

2. Прогнози на ринку комерційної нерухомості [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://iceg.com.ua/colliers-international-prognozy-na-rynku-komertsiynoi-nerukhomosti-u-2016-2017-rokakh/>.

3. Ринок комерційної нерухомості Києва: інвестори все ще вичікують [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://100realty.ua/uk/articles/40432>.

4. Ринок комерційної нерухомості Києва: підсумки і прогнози [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://100realty.ua/uk/articles/37704>.

5. Сучасні тенденції в сфері управління комерційним нерухомим майном в Україні [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/suchasni-tendentsiyi-v-sferi-upravlinnya-komertsiynim-neruhomim-maynom-v-ukrayini>.

УДК 332.72:332.1

Свистун Людмила Анатоліївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
кандидат економічних наук., доцент*

Філонич Олена Миколаївна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
кандидат технічних наук., доцент*

РЕНОВАЦІЯ ПРОМИСЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ: ПЕРЕДУМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У структурі сучасного міста з деградуючою промисловістю колишні зони промислових підприємств і заводів утворюють порожні території в щільній забудові, в плані міста з'являються дірки, оточені житловими районами. На даний момент проблема занедбаних промислових комплексів гостро стоїть перед містами України. Вважається, що виходом з такої ситуації може служити реновація деградуючих об'єктів і територій.

Освоєння промзон сьогодні знаходиться в центрі уваги девелоперів і містобудівників, в умовах дефіциту вільної землі у великих містах це найчастіше єдина можливість для розвитку. Для сучасних великих міст території, зайняті промисловими, фабричними об'єктами, що пустують, трамвайні депо, автобусні парки, газгольдери, елеватори - один з основних ресурсів для будівництва житлових, комерційних комплексів і культурних об'єктів всередині існуючих міських кордонів.

Цим шляхом йдуть західні і російські мегаполіси. Лондон і Ліверпуль піддали редевелопменту цілі квартали і райони (з найвідоміших це Паддінгтон, Шордіч і Докленд в Лондоні, Альбер-доки в Ліверпулі, які переробили в громадський квартал і

філію галереї ТАТЕ), Берлін, Москва з уже гучними проектами реновації території ЗІЛ і багатьох інших фабрик («Червоний Жовтень», «Данилівська мануфактура», «Луч», «Арма», «Винзавод» і ін.), Санкт-Петербург (комплекс «Нова Голландія» і багато інших) і регіональні центри, скажімо, німецький Гамбург або польський Лодзь [1]. Зростає інтерес девелоперів до реновації промзон і в Україні.

Термін «реновація» трактується як адаптація існуючого об'єкта за рахунок зміни функціонального призначення будівлі, споруди, комплексу для подальшого використання.

З функціональної точки зору існує три принципово різних напрями перетворення промислових територій:

- 1 – збереження промислових функцій шляхом:
 - повної реставрації будівлі, збереження її вигляду,
 - вдосконалення, тобто реконструкції об'єкта.
- 2 – часткова рефункціоналізація шляхом:
 - реконструкції планувальної структури,
 - перетворення об'єкта на музей.
- 3 – повна рефункціоналізація шляхом:
 - редевелопменту, тобто перепрофілювання промислових об'єктів на житлові приміщення, адміністративно-офісні центри, освітні заклади, готелі, торговельні об'єкти тощо,
 - екологічної реабілітації територій (створення нових зелених зон),
 - повного знесення промислового об'єкта і використання території в інших цілях (повторна нова забудова).

Доля промзони і багато в чому її майбутній архітектурний вигляд визначається власником активу. Отримуючи у власність промисловий об'єкт, власник робить вибір, який задає вектор розвитку території на роки вперед. Цей вибір у переважній більшості випадків диктується комерційними інтересами і фінансовими можливостями господарів об'єкта.

Вибирати найчастіше доводиться завжди з двох варіантів: нове будівництво або реновація зі збереженням існуючих об'єктів. Перше - дешевше (в середньому, близько 700-800 дол. за 1 кв. м проти 950-1050 дол. у разі редевелопменту) і часто простіше в реалізації, але не в узгодженні, і значно довше. Друге - редевелопмент - у більшості випадків дорожче, складніше в здійсненні, але швидше і легше узгоджується з владою, швидше окупається, оскільки терміни введення в експлуатацію таких об'єктів можуть становити від 9-12 місяців, тоді як новий об'єкт рідко починає генерувати прибуток раніше півтора- двох років з моменту старту його проектування, узгодження і будівництва.

Нове будівництво в рамках промзони дозволяє значно збільшити техніко-економічні показники будівлі: його поверховість, обсяг, площу. Працюючи ж в рамках проекту реновації архітектор обмежений параметрами, заданими існуючою будівлею, і не може їх будь-яким чином змінювати.

Для оцінки доцільності можливих сценаріїв часто вдаються або до послуг компаній консультантів, або відразу до архітекторів. Основне завдання при цьому - визначити кінцеву площу об'єкта, терміни і вартість реалізації виходячи з існуючих для кожного з варіантів обмежень.

Для девелоперів об'єкта на проспекті Вернадського в Москві довелося підготувати дві повноцінні концепції. У колишньому адміністративно-торговому будинку площею 3,5 тис. кв. м 70% площ займали продуктові магазини, обсяг необхідних інвестицій в реновацію під повноцінний офісний центр із зоною рітейлу повинен був скласти близько 175 млн. руб. при терміні реалізації в 16 місяців з

моменту початку проектно-вишукувальних робіт. Було розглянуто сценарій повного внутрішнього перепланування із заміною фасадів [2]. Додавання приміщень стріт-ритейлу вимагає організації завантажувальних зон, які не передбачалися попереднім функціоналом об'єкта, і тут уже додається робота не тільки з будівлею, а й прилеглою територією - правильне і грамотне розведення транспортних і людських потоків. Робота в заданих об'ємних параметрах об'єкта (пляма забудови і висотність) не дає потрібної гнучкості в планувальних рішеннях. При такому варіанті девелопер чітко повинен розуміти, що є високий ризик появи неліквідних лотів. Всі ці фактори суттєво впливають як на вартість реалізації проекту, так і на перелік і терміни необхідних погоджень, і важливо не перейти межу, після якої стає простіше знести і заново побудувати.

Другий сценарій передбачав демонтаж існуючого об'єкта і будівництво нового. При порівняннях з редевелопментом витратах інвестор може отримати об'єкт класом вище, використовуючи більш якісні будівельні, оздоблювальні матеріали та інженерне обладнання. Так, для розглянутого об'єкта в 3,5 тис. кв. м при його демонтажі і новому будівництві власники отримували потенційну можливість реалізувати об'єкт в 18,5 тис. кв. м, в тому числі з урахуванням дворівневого підземного паркінгу на 116 машиномісць (приблизно 5,5 тис. кв. м). Оціночний обсяг інвестицій при цьому сценарії становив близько 760 млн. руб. [2].

Однак нове будівництво вимагає великої кількості погоджень, отримання початково-дозвільної документації - цей процес може тривати до року, в залежності від складності майданчика і грандіозності задумів. Таким чином, процес запуску будівництва проекту може не просто затягнутися (в середньому збір документів займає від 4 до 6 місяців), але і зовсім не початися. Але ж до цього моменту об'єкт, як правило, вже перестає генерувати грошовий потік і починає простоювати, приносячи збиток.

Використовуючи результати попереднього аналізу, девелопер самостійно або із залученням консультанта може з більшою точністю спрогнозувати орендний потік або вартість продажу, враховуючи клас одержуваного об'єкта і потенційні ставки.

Швидкий шлях редевелопмента існуючих об'єктів в більшості випадків пов'язаний з несподіваними труднощами, які виявляються тільки в процесі будівництва і рідко можуть бути спрогнозовані заздалегідь. Такі проекти завжди вимагають ретельної попередньої експертизи та додаткових досліджень вже в процесі реалізації.

Крім міцності несучих конструкцій і фундаменту довге і успішне життя об'єкту редевелопмента гарантує вірно обраний інвестором новий функціональний профіль. Власники невеликих, окремо розташованих об'єктів не завжди залучають консультантів для оцінки потенціалу комерційного використання промислової будівлі, покладаючись на власне бізнес-чуття. У разі помилки з вибором спеціалізації об'єкта він буде стояти порожнім незалежно від якості архітектурного проекту і рівня його втілення. Цей підводний риф редевелопмента цілком можливо успішно минути на самому ранньому етапі планування реновації промзони. Закладена в проект функція повинна вдало вписуватися в існуючий міський контекст, відповідати потребам потенційних користувачів пропонованих сервісів - будь то офіси, апартаменти, музей або торговий комплекс.

Література

1. Дрожин Р.А. Реновация промышленных территорий // Вестник сибирского государственного индустриального университета. – 2015. - №1. – с.84-86.
2. Реорганизованные промзоны — это не только жилье, но и новые производства [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://realestateblog.ru/>

*Свистун Людмила Анатоліївна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук., доцент,
Лантійчук Юлія Сергіївна
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студентка*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ

Зростання вартості енергоносіїв – неминуча реальність для всіх українців. Вона включає плату за опалення, гаряче водопостачання, електропостачання та інші послуги, які ми з вами отримуємо як мешканці багатоквартирних будинків. При цьому одним із найважливіших аспектів підвищення енергоефективності житлової нерухомості є її термомодернізація. Тому корисним буде розглянути приклади країн-сусідів і на основі їх досвіду будувати власну стратегію розвитку.

Необхідність реформування житлово-комунального господарства свого часу постала і перед країнами Східної і Центральної Європи (а також пострадянськими державами Середньої Азії). На початку 90-х років з розпадом СРСР вони також зіткнулися з проблемами ЖКГ і розпочали масштабні державні програми реформування житлової політики і комунального господарства. Дії постсоціалістичних країн (Центральна, Північна Європа) характеризуються досягненням значно більших успіхів у реформуванні цієї галузі, у той час як пострадянські країни, в тому числі й Україна, залишилися майже на тому самому рівні, з плином часу лише набуваючи нових проблем.

Так, в сусідній Польщі вирішенням проблеми термомодернізації житла почали займатися ще в 90-ті роки, а сьогодні до 50% житлофонду країни – це 5,5 приватних і 1 млн багатоквартирних будинків, – утеплені, споживають менше енергії і мають сучасний стильний вигляд [1].

Реформування ринку теплопостачання Польщі почалося у 1991 році. Тоді вартість енергоносіїв до ринкового рівня піднімалася у 1999 році, але лише в 2002 році почався реальний облік споживання тепла в будинках. З 1995 по 2015 рр. ціна 1 ГДж теплової енергії збільшилася з 18 до 45 злотих, що ускладнило можливість її споживання у пр.. великій кількості. Електроенергія також подорожчала в три рази, тому замінити теплову енергію електричною не вбачалося доцільним. Зростання вартості енергоносіїв призвело до збільшення закупівель вимірювальних і регулюючих пристроїв та устаткування. У 1990-х на кожен імпортований радіатор ввозилося два терморегулятора. В Україні сьогодні завозиться приблизно 1 терморегулятор на 10 радіаторів. Зростання попиту на прилади обліку та регулювання призвело до будівництва в Польщі заводів міжнародних компаній і збільшення іноземних інвестицій. Зокрема, у компанії Danfoss – чотири підприємства.

У 1990-х уряд й інші джерела субсидували утеплення фасадів (до 80% вартості) і установку терморегулятора (30-50% в залежності від виробника – імпорتنний або місцевий). Основний потенціал енергоефективності – термомодернізація панельних будинків, побудованих в 1970-1980 роках. Польський уряд постійно працює над реформою енергоефективності: крім розробки і прийняття найрізноманітніших спеціальних законів, які відповідають європейським стандартам, в країні постійно вдосконалюються нормативи, в рамках яких можна будувати нове житло або ремонтувати вже наявне. За словами експертів, недоцільно проводити

термомодернізацію житла, якщо будинок не пройшов енергоаудит. Йдеться про вивчення технічних характеристик будинку, аналізі обсягів енергоспоживання і можливостей його зниження. Тому ця процедура є обов'язковою перед проведенням заходів з терморегуляції житлової нерухомості [2].

У Німеччині термомодернізація житлового фонду тривала близько 25 років. Згідно із законом, прийнятим парламентом ЄС у 2001 році, всі будівлі мають «енергетичний паспорт», в якому визначені норми споживання енергії будівлями. Річний обсяг енергії включає: гаряче водопостачання, вентиляцію, опалення, кондиціонування, підігрів води. Відповідно до цих показників у паспорті проставлена категорія енергетичної ефективності: А-30 кВт / м², В - 50 кВт / м², С - 70 кВт / м², D - 90 кВт / м².

У Німеччині діють закони, що примушують мешканців, власників будинків, а також будівельні організації витримувати норми споживання теплової енергії на 1 м². Всі будинки та громадські будівлі розбиті на класи в залежності від величини споживання теплової енергії. З 2016 норми по споживанню теплової енергії посилюються ще на 25%.

Санація житлових будинків в Німеччині проводиться без відселення мешканців. Напередодні проведення будівельних робіт, збирається пакет з проектних робіт, який сприяє створенню бізнес-плану і бази для створення комплексної концепції санації.

У повну енергозберігаючу санацію входять наступні дії:

- Зміна покриття, утеплення даху і горищного приміщення будівлі.
- Удосконалення ізоляції фасаду.
- Ізоляція стельового перекриття підвалу.
- Повна заміна опалювальної системи з водяними стояками.
- Удосконалення вентиляції будинку.
- Заміна вікон та балконних дверей на більш досконалий варіант.
- Інтегрування систем регенерації тепла.
- Заміна входних дверей квартири, під'їзду і сходових секцій.

Завдяки Федеральній програмі Німеччина розраховує створити житловий фонд енергоефективних будинків з енергоспоживанням від 55 до 70 кВт / м². До 2020 року планується скоротити споживання теплової енергії на 20%. А до 2050 року за планом всі будинки перейдуть на "нейтрально-кліматичний режим". Це означає нульове споживання теплової та електричної енергії з зовнішніх мереж, а замість них застосовується мікс поновлюваних джерел енергії. Такі будинки не виробляють викиди в атмосферу вуглекислого газу та інших шкідливих газів. Є набір законодавчих, організаційних і технологічних заходів, якими Німеччина готова поділитися, щоб запустити процес термомодернізації [3].

Наразі одним із найбільш поширених варіантів модернізації старого житла є надбудова одного або двох мансардних поверхів. Такий сценарій вирішує питання з поганою покрівлею і додає висоти стель останніх поверхів. Крім того, з'являється додаткова житлоплоща, яку можна продати, щоб покрити частину витрат на термомодернізацію і ремонт. "Нарощування" будинку, як правило, супроводжується монтажем ліфтової системи в зовнішній частині будинку. А це не тільки створить зручність жителям «хрущовок», але і послужить утепленню будівлі.

Іншим прикладом проведення політики термомодернізації є США. У Сполучених Штатах Америки першочерговими завданнями, які поставив конгрес для забезпечення енергозбереження, є:

- надання значних субсидій і пільг для споживачів, які реалізують всі вимоги, що ведуть до зниження енергоспоживання;

- виконання програми єдиних стандартів для будівництва і виробництва будівельних матеріалів, які забезпечують енергозбереження і економії енергії;
- заборона і заміна традиційних ламп розжарювання енергозберігаючими;
- заміна звичайних вікон склопакетами з тепло відбиваючим склом;
- маркування продукції достовірними, дійсними показниками з енергозбереження;
- розробка проектів будівництва енергоефективних будівель в різних кліматичних зонах країни.

Задля виконання цих завдань в житловому секторі програма енергозбереження США передбачає допомогу своїм громадянам, які проживають в енергетично неефективних будинках. Комплексна програма охоплює понад 5 млн сімей, і включає проведення енергоаудиту, поліпшення ізоляції стін і трубопроводів, повне утеплення будинку, оптимізацію систем кліматичного контролю.

За програмою також передбачено внесення удосконалень у конструкцію житла, які полягають в ізоляції приміщень, встановленні подвійних віконних рам і дверей, вікон на даху, встановленні досконалого клімат-контролю, тепловідбиваючої покрівлі та застосуванні енергоефективних нагрівачів води.

Також планується видача компенсацій за вартість матеріалів, що включає установку теплових насосів, сонячних батарей, створення фотогальванічних енергетичних систем.

Таким чином, країни світу уже багато років слідують шляху термомодернізації житлового фонду. В залежності від специфіки засобів, які вони використовують для досягнення цієї мети, темпи модернізації можуть відрізнятися. Україна, в свою чергу, може на прикладі інших країн обрати найбільш ефективні та підходящі їй методи, та формувати свою політику у даній галузі, орієнтуючись на них. За роки незалежності стан ЖКГ України значно погіршився, тому потрібен ґрунтовний аналіз усіх елементів системи перш ніж будуть прийняті конкретні дії. В Україні вже існують успішні приклади термомодернізації житлової нерухомості, які більш пристосовані до наших реалій, і тому їх приклад та приклад країн Європи є зразком для подальшої модернізації житлового фонду.

Література

1. Термомодернізація житлового фонду: організаційний, юридичний, соціальний, фінансовий і технічний аспекти: Практичний посібник. [Бригілевич В., Гьоллер К., Шреккенбах Л., Яницький Т., Щодра О., Швець Н., Бернацький В., Свистюк С., Максимов А.] / за заг. редакцією Бригілевича В. – Львів, ФОП П'ятаков Ю.О., 2012. – 262 с.
2. Інтернет-видання «ЕкоТехника». Как утепляют хрущевки в Варшаве или Термомодернизация по-польски. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecotechnica.-com.ua/arkhitektura/569-kak-uteplyayut-khrushchevki-v-varshave-ili-termomodernizatsiya-po-polski.html>
3. Інтернет-видання «Украина коммунальная». Энергоэффективность зданий: украинский провал и зарубежный опыт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osbb.jkg-portal.com.ua/ru/publication/one/-jenergojefektivnst-budvel-ukrajina-svt-dut-rznimi-shljahami-45624>

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

Житлові питання завжди ставилися до категорії найбільш актуальних для населення, адже кожна людина мріє жити у власній квартирі із зручним плануванням та відмінною інфраструктурою. Крім того, населення України звикло не надто довіряти банкам, тим більше в поточні кризові часи, коли будь-які банківські вкладення не те що не принесуть прибутку, але можуть навіть і не зберегти кошти.

За останні кілька років ціни на нерухомість в Україні знижувалися мало не кожен місяць, що призвело до серйозного падіння на ринку житлової нерухомості. У 2016 році міжнародні компанії-брокери присвоїли країні звання ринку з найшвидшим темпом падіння цін на нерухомість. У Києві підсумком цього процесу стало падіння вартості квартир на 16%, середня зафіксована ціна на квартиру-студію у столиці — 40250 \$.

Однак житло у столиці завжди відрізнялося непомірно завищеними цінами. Тому зниження вартості житла в регіонах носило менш хворобливий характер: на одеському ринку нерухомості вона знизилася на 3%, львівському — на 8 %, харківському — на 35%, черкаському — на 33%, івано-франківському — на 35%, дніпровському — на 71%. Тепер цілком можливо в Одесі чи Львові купити однокімнатну квартиру за середньою ціною у 30250 \$. Не пройшов даремно і конфлікт на Сході — там зараз можна придбати вторинне житло за 8000 \$.

Експерти у сфері нерухомості говорять, що основним негативним фактором стали «гойдалки» курсів валют і різке зниження показника купівельної спроможності українців. Незважаючи на всілякі знижки та рекламні акції у вигляді розіграшів путівок та інших цінних призів, забудовникам не вдається стимулювати клієнтів до купівлі квартир.

Ціни на нерухомість впали, при цьому купівельна спроможність населення не зросла. Чергова хвиля валютних коливань призвела до падіння вартості житла навіть у західних областях країни, а цей ринок нерухомості довго чинив опір негативним трендам. Падіння стосувалося всіх сегментів ринку нерухомості, однак найшвидшими темпами дешевшають апартаменти у три і більше кімнат. Даний факт пояснюється не тільки більш високою вартістю такого житла, але й цінами на його обслуговування. Підвищення комунальних тарифів призвело до популярності у покупців меншого метражу. [2]

Серед основних чинників, що заважають стабілізації житлового ринку України, експерти називають відсутність нормальних умов іпотечного кредитування. Сьогодні до 70-80% угод припадає на сегмент квартир економ-класу, а це житло, яке коштує в межах 400-800 тисяч гривень у вигляді міні-квартир з оздоблювальними роботами. У цьому сегменті на початку 2017 року було зареєстроване невелике зростання цін (на 1-1,5%). [3]

Обсяги будівництва в Україні (якщо вимірювати в квадратних метрах, а не у гривні) зберігаються практично на одному рівні з 2012 року. Щорічно в експлуатацію здається близько 10 мільйонів квадратних метрів. Напевно, можна очікувати, що до 2017 року буде введено близько 10 мільйонів квадратних метрів нерухомості. [4]

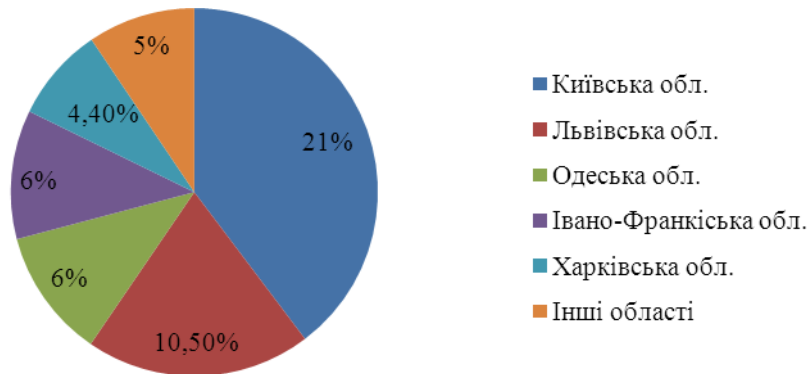

Рис.1. Частки областей в обсягах нового будівництва в Україні у 2016р., %

Починаючи з весни 2014 року ціни на житлову нерухомість в Україні знижувалися, час від часу, звичайно, спостерігалось короткочасне зростання, але, в цілому, тенденція до зниження вартості квадратного метра очевидна.

На вторинному ринку Києва падіння вартості квадратного метра склало за рік в середньому близько 11% в доларовому вираженні.

На первинному ринку столиці ціна за квадратний метр знизилася в середньому на 9,3% в доларах за рік. А в жовтні-листопаді 2016 року навіть намітилося невелике зростання 3-4% в порівнянні аналогічним періодом з 2015 року.

В інших великих містах зберігається та ж тенденція, але цифри вже інші. Так, на вторинному ринку Одеси середні ціни знизилися на 3%, в Харкові — на 1,2%, у Львові — на 7,6%, в Дніпрі — на 6%, а в Запоріжжі — на 14% в іноземній валюті. На ринку нового житла в тих же містах спостерігаються такі тенденції: в Одесі за рік ціни впали на 4%, в Харкові — на 7,8%, у Львові — на 6%, в Дніпрі — на 7,2%, а в Запоріжжі — на 41% [2].

Тим часом, збільшення попиту на первинному і вторинному ринках очікувати не варто. Купівельна спроможність громадян не виросла, також немає передумов для її зростання в найближчому майбутньому. За 2016 рік реальні доходи українців значно не виросли. Номінальні доходи в середньому зросли на 14%, при тому, що реальні — лише на 3%. А цього зовсім недостатньо, щоб здійснити вплив на ринок нерухомості, як житлової (немає коштів для купівлі нового житла для власних потреб, як і для інвестицій в нерухомість), так і комерційної (внаслідок чого падають доходи магазинів — немає можливості орендувати нові приміщення).

Незважаючи на деяке поліпшення економічних показників, зменшення облікової ставки НБУ, зниження темпів інфляції й підвищення рейтингів України рейтинговими агентствами (Fitch, Moody's і Standard & Poor's) можна говорити скоріше про стабілізацію економіки України, а не про її зростання. Інвестори, які мають заощадження навряд чи вирішать інвестувати їх в житлову нерухомість, очікуючи подальшого зниження цін.

Існує істотний розрив між ціновими очікуваннями продавців і покупців нерухомості. Це стосується як ринку первинної, так і вторинної нерухомості. Таким чином, розрив між реальною ціною продажу і заявленою вартістю може становити від 10% до 20%. Причому аналогічна ситуація спостерігається на ринку новобудов, тільки тут для корекції пропозиції використовуються знижки та акції.

Пропозиція на первинному ринку зростає. Обсяги будівництва не зменшуються. Девелопери продовжують інвестувати в нерухомість, а будівельні компанії — будувати. В результаті на тлі відсутності попиту, пропозиція зростає, а це в свою чергу штовхає ціни вниз. Значна частина девелоперів інвестує проекти з коштів отриманих

від продажу на етапі будівництва. Вони просто змушені знижувати ціни або використовувати знижки, щоб витримувати графік фінансування. [3]

Пропозиція на вторинному ринку може зрости в зв'язку з підвищенням комунальних послуг в цьому році. В результаті підвищення вартості комунальних послуг на ринку може з'явиться більше нерухомості. Простіше кажучи, власники квартир і офісів, змушені оплачувати збільшені комунальні платежі, будуть більш мотивовані реалізувати свою нерухомість або здати її в оренду. [1]

Абсолютно точно глобального зростання цін на нерухомість в наступному році не буде, для цього немає об'єктивних причин.

Аналітики компанії «Київміськбуд» вважають, що у 2018 році слід очікувати зростання собівартості будівництва нерухомості, адже ціни на будматеріали і паливо продовжують підвищуватися. Додатковим чинником, що підтверджує цю думку, вважають прийняття положення про підвищення рівня мінімальної зарплати у 2018 році.

Крім того, ні банки, ні держава не роблять нічого, що стимулювало б ринок житла. Тому в найближчі роки цілком можливо очікувати чергового просідання цін на 12-15%, причому старий фонд буде втрачати у вартості набагато швидше новобудов.

Припускають, що середня ціна житла в новобудовах великих міст України у 2017-2018 р. буде складати 18-25 тисяч гривень за квадрат. В цілому ж аналітики ринку житла вважають, що у 2018 році можна прогнозувати зростання цін в розмірі 6%. [2]

При цьому Київ буде демонструвати відставання у порівнянні з регіонами – зростання цін на цьому ринку досягне не більше 3% на рік. Тим не менш, якщо 2018 рік продемонструє позитивні економічні зрушення, покупці повинні бути готові до підвищення цін вже у 2019 році (на 12-13%). Загалом більшість аналітиків сходиться в думці, що прогноз на кінець 2017 – початок 2018 року буде виглядати наступним чином, середня вартість квадратного метра становитиме:

- у Львові близько 830 \$/м²;
- у Києві – 1100 \$/м²;
- в Дніпрі – 640 \$/м²;
- в Одесі – 810 \$/м²;
- у Харкові – 700 \$/м².

Швидше за все, у 2018 році найбільш активним попитом будуть користуватися квартири економ-класу, тому девелопери будуть масово проводити перепланування об'єктів, намагаючись заповнити їх малогабаритним житлом. У будь-якому випадку, на цей сегмент знайдеться свій покупець, адже в умовах економічної кризи народ все менше довіряє банкам і все більше інвестиціям, вкладеним у матеріальні об'єкти типу нерухомості.

Література

1. Данілов О. Д. Фінансово-економічні та психографічні фактори розвитку ринку житлової нерухомості в Україні / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко // Фінанси України. – 2011. – № 12. – С. 51–60.
2. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
3. Держаний комітет статистики України // Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Обсяги житлового будівництва в Україні продовжили зростання // Українські національні новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1661360-obsyagi-zhitlovogo-budivnitstva-vukrayini-prodovzhili-zrostannya>.

СТВОРЕННЯ ОСББ В УКРАЇНІ: ЮРИДИЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ

З кожним роком житло в Україні старішає і потребує все більшого обсягу ремонтних робіт. Потреба у коштах на потреби постійно зростає. За таких умов проведення будь-яких масштабних робіт, зокрема із впровадження енергоефективних заходів у будинку, вимагає прийняття спільних рішень власників квартир – співвласників спільного майна багатоквартирного будинку.

Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» надає механізм прийняття таких спільних рішень: проведення зборів співвласників та їхнє письмове опитування. Після прийняття рішення хтось повинен його виконувати – хтось має зібрати внески співвласників, знайти підрядників, укласти з ними договори. Для цього у Законі України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» передбачено можливість створити об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ).

ОСББ є юридичною особою за законодавством України, має постійно діюче правління і ревізійну комісію, а найважливіші питання вирішує на загальних зборах. ОСББ – юридична особа, створена власниками квартир та/або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку для сприяння використанню їхнього власного майна та управління, утримання й використання спільного майна [1].

Оскільки ОСББ є юридичною особою, ведення ним бухгалтерського обліку є обов'язковим згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Певні вимоги щодо обов'язкового подання звітності містить і Закон про ОСББ. Зокрема, ОСББ на вимогу співвласника зобов'язане надати йому для ознайомлення всі свої фінансові звіти. Такий обов'язок чітко передбачений ч.2 ст. 14 Закону про ОСББ. ОСББ є неприбутковою організацією відповідно до п.133.4 Податкового кодексу України за умови дотримання встановлених ним вимог.

Для неприбуткових організацій установлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати (п. 2 ст. 11 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»). Згідно зі ст. 55 Господарського кодексу України, до суб'єктів мікропідприємництва належать юридичні особи, у яких середня чисельність працівників за календарний рік не перевищує 10 осіб і річний дохід не перевищує суму, еквівалентну 2 млн євро за середньорічним курсом НБУ [3].

До контролюючого органу Державної Фіскальної Служби України ОСББ подає звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації. Отже, ОСББ подає спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, до складу якого входить форма № 1-мс «Баланс» та форма № 2-мс «Звіт про фінансові результати»

1 липня 2016 року — дата, до якої більшість співвласників, не охочих довірити управління власним багатоквартирним будинком призначеному виконкомом місцевої ради управителеві, мали прийняти одне з альтернативних рішень – управляти багатоповверхівкою самостійно або ж створити ОСББ. Саме для тих, хто віддав перевагу останньому варіанту, наразі актуальним є питання стосовно доцільності наступного кроку – створення асоціації ОСББ. Насправді створити ОСББ доволі легко. Варто лише

дотримуватися певної послідовності дій, яка законодавчо визначена ст.6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

Насамперед, це створення ініціативної групи. До складу ініціативної групи має входити щонайменше троє власників квартир чи нежитлових приміщень будинку. При цьому орендарі як квартир, так і нежитлових приміщень членами ініціативної групи бути не можуть. Потім ініціативна група має зібрати дані про приналежність квартир та нежитлових приміщень, скласти списки співвласників багатоквартирних будинків, бажано – ознайомитись із технічною документацією на будівлю. Важливо також провести інформаційно-роз'яснювальну роботу серед співвласників про те, як і для чого створюється ОСББ.

Наступним етапом створення ОСББ є скликання установчих зборів. Скликання проводиться не менше ніж за 14 днів до дати проведення установчих зборів. Про проведення установчих зборів усі власники мають бути оповіщені письмово. Повідомлення вручають під розписку особисто або рекомендованим листом. У повідомленні обов'язково зазначається, з чієї ініціативи скликаються збори, час та місце проведення установчих зборів, проект порядку денного. У додаток до цього можна розклеїти відповідне оголошення у під'їздах. Перед тим, як збори відбудуться, ініціативна група має підготувати проект протоколу установчих зборів, список співвласників та листки голосування, бажано також – порядок ведення та картки голосування. Крім того, мають бути складені пропозиції щодо складу правління ОСББ та ревізійної комісії, проект статуту ОСББ, орієнтовний кошторис.

Для того, щоб допомогти при складанні статуту ОСББ і врахувати особливості та потреби кожного об'єднання, експерти Проект USAID "Муніципальна енергетична реформа в Україні" підготували коментований типовий статут ОСББ.

На установчих зборах приймається рішення про створення ОСББ. Учасників слід зареєструвати письмово. Установчі збори веде голова зборів, який обирається більшістю голосів присутніх співвласників або їх представників.

Голосування на зборах має свої особливості.

По-перше, скільки співвласників багатоквартирного будинку відвідає збори – стільки і голосуватиме. Для прийняття рішення потрібна більшість голосів усіх співвласників, а не лише тих, хто був присутнім на зборах.

По-друге, рішення приймається більшістю голосів усіх співвласників (більше половини голосів).

По-третє, у разі, якщо на самих установчих зборах рішення не набирає встановленої більшості голосів співвласників "за" чи "проти", то обов'язковим є проведення письмового опитування.

Нові ч.7 і ч.8 статті 6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» передбачають:

- 1) розподіл голосів пропорційно до площі – як загальне правило;
- 2) розподіл голосів за принципом "один власник – один голос" – якщо одній особі належить більше 50% усіх площ у багатоквартирному будинку.

Останнім етапом створення ОСББ є підготовка установчих документів до реєстрації. Ухваливши рішення про створення ОСББ, установчі збори повинні визначитися, кому доручити вчиняти дії з подальшої державної реєстрації ОСББ. Це може бути хтось із числа ініціативної групи, головуєчий на зборах, майбутній голова правління тощо [2].

Після дотримання усіх процедур ОСББ може готувати та приймати рішення про проведення першочергових та визначення довгострокових заходів із ремонту будинку, в тому числі – його термомодернізації.

Станом на 1 січня 2017 року в Україні налічується 26 080 таких об'єднань, а це означає, що третина власників квартир вирішили не чекати на те, що хтось прийде і доведе до ладу їхні будинки, а взяли контроль у власні руки [4].

В Україні інтереси споживачів, що мешкають у багатоквартирному житловому фонді, на сьогодні в більшості представляють органи місцевого самоврядування. Вони і за законодавством і фактично виступають монополістами з боку попиту. І тут вже можна говорити про безліч проблем.

За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ, більше 60% багатоквартирних будинків, яких усього в країні близько 80 тис., відносяться до «застарілого фонду, що потребує реконструкції» (будинки, побудовані в 1956-1991 рр.). За розрахунками експертів, на їх модернізацію потрібно понад \$ 15 млрд [5].

Така ситуація, безумовно, є причиною активного стимулювання мешканців з боку влади до створення ОСББ, оскільки передача застарілого житлового фонду на баланс такого об'єднання дозволить їй уникнути фінансових вкладень у реконструкцію та обслуговування будівель.

Звісно, що житловий сектор став більше споживати енергоресурсів, частіше стали проривати труби, частіше течуть дахи і все це потребує ремонту. Мешканці багатоповерхівок наївно продовжують чекати, що держава (або місцева влада) відремонтує їхню власність. Але безперечним можна вважати той факт, що існуюча система управління житловим фондом є вкрай неефективною.

Зрозуміло, альтернатива потрібна. І вона вже є – ОСББ. Це один з небагатьох засобів, що може допомогти громадянам України відчувати себе повноправними господарями своїх квартир. І йдучи цим шляхом, необхідно виключити можливість створення ОСББ без надання на те згоди більшості мешканців. Незаконно створенні, вони диктують незаконні умови діяльності, а взаємини мешканців з ними приводять, як правило, до суду. Кращим у цьому зв'язку є той факт, що завдяки виявленню шахрайських схем, пов'язаних із діяльністю ОСББ, вже порушено понад 2 тис. кримінальних справ.

Натомість, діючим ОСББ необхідно дати змогу на практиці довести свою ефективність. Тоді інші мешканці, які живуть у будинках без ОСББ, беручи до уваги позитивний приклад, все-таки будуть створювати такі об'єднання.

Література

1. Закон України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" від 29.11.2001р. №2866-III;
2. Методичний посібник із створення та діяльності ОСББ «Територіальна громада» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://tergromada.blogspot.com/2015/11/blog-post_52.html ;
3. Посібник із створення та розвитку ОСББ «Від першої цеглинки до сталого розвитку» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/.pdf> ;
4. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sts-mrada.gov.ua> ;
5. Цифра Г.О. «Правовий статус ОСББ. Проблеми його створення та функціонування» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://fsp.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/03/yursbornik_2012.pdf.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ОРЕНДИ ЖИТЛА З ПРАВОМ ВИКУПУ

Сьогодні важко знайти соціально значущу проблему, що постала більш гостро, ніж житлове питання. До того ж економічна криза чи не найсильнішого удару завдала саме будівельній галузі національної економіки, банківському сектору, «паралізувала» ринок нерухомості, що фактично лише починав свій розвиток. Уряд регулярно повідомляє про впровадження та підтримку програм, що сприяють будівництву нових житлових площ, доступних для населення. Однак результат ефективного задоволення даної потреби в масштабах держави відчути важко. Актуальність даної теми підтверджується високим соціальним значенням житла як товару, наявністю суттєвих соціально-економічних суперечностей у житловій сфері та необхідністю залучення значних обсягів інвестицій на ринок житла.

Метою статті є дослідження та порівняння найпоширеніших способів задоволення потреби в житлі, а також альтернативного та доступнішого підходу до вирішення проблеми забезпеченості житлом в Україні у післякризовий період – оренди з правом викупу. У сформованих реаліях найпоширенішими залишаються два підходи до вирішення житлової проблеми: орендувати житло чи придбати житло, уклавши іпотечний договір. Розглянемо детальніше кожен із них;

1. Оренда житла – це найм або здача майна (житлової нерухомості, призначеної для проживання), оформлені договором, згідно з яким одна сторона – власник даного майна надає його у тимчасове користування другій стороні – орендарю за визначену плату.

Основною перевагою оренди є її відносна доступність. Аналітики зазначають, що в порівнянні з місячним внеском по кредиту орендна плата є вдвічі дешевшою [1]. Це приваблює основну частину прихильників даного способу задоволення потреби в житлі. Справді, при невисокій заробітній платі найчастіше іншого виходу не залишається, адже отримати кредит на придбання житла непросто.

Надання житла в оренду в економічно розвинених державах є одним з дієвих способів забезпечення населення житлом та прискорення темпів економічного розвитку. Дані Глобального звіту про населені пункти ООН (Global Report on Human Settlements), Житлового огляду Статистичного бюро США (American Housing Survey/US Census Bureau), свідчать про те, що, залежно від країни від 30% до 60% домогосподарств проживають в орендованому житлі, що перебуває як у приватній, так і в державній власності.

Аналіз сучасного стану ринку оренди житла в Україні дозволив виявити такі його особливості: даний ринок практично не розвинений та інституційно несформований; він функціонує переважно в тіньовому секторі економіки (орендодавці приховують доходи від угод оренди, не платять податки з цих доходів, договори оренди підлягають обов'язковій державній реєстрації, але в основному не реєструються); орендодавці не дають згоди на реєстрацію мешканців за місцем проживання; суб'єкти орендних відносин законодавчо не захищені. При цьому й недоліків власне для орендаря, у порівнянні з власником житла, набагато більше, ніж переваг:

а) орендаря житла обмежено у свободі дій, оскільки він повинен радитися з власником житла при прийнятті будь-яких рішень стосовно об'єкта оренди;

б) він не захищений від несподіваної перевірки оселі з боку власника;
в) неможливо достовірно спрогнозувати, коли саме власник житла припинить здавати житло в оренду;

г) орендатор незахищений від несподіваного та необґрунтованого підвищення плати за оренду, в той час як щомісячний кредитний внесок залишається постійним протягом терміну дії кредитного договору. Таким чином, існує реальна можливість виникнення ситуації, коли орендна плата перевищить іпотечний внесок;

На сьогодні в Україні житло, що здається в оренду, перебуває переважно в приватній власності. В той же час, із 2014 р. уряд має намір використати досвід зарубіжних країн та прагне за рахунок державного бюджету сприяти формуванню фонду для фінансування оренди житла молодими сім'ями шляхом будівництва нового житла, викупу (реконструкції) наявних споруд. При цьому, згідно з Законопроектом «Про особливості державної підтримки забезпечення молоді житлом», передбачається, що житло, яке надається молоді в оренду, не підлягає відчуженню, суборенді, бронюванню, приватизації, продажу, даруванню, викупу та заставі [2, ст. 11]. Планується, що орендна плата за таке житло буде складатися з оплати житлово-комунальних послуг та плати за утримання житла експлуатуючою організацією. Запровадження даного законопроекту дозволить забезпечити частину населення доступним житлом.

2. Іпотека – це грошова позика, яку надають кредитні організації чи банки з метою придбання нерухомості під заставу нерухомості. Остання стає гарантом забезпечення кредиторських зобов'язань перед іпотечним фінансовим інститутом. Предметом застави може бути як об'єкт, що купується, так і будь-яка інша нерухомість, що є у власника-позичальника. Зазвичай, іпотека передбачає часткове фінансування покупки. Початковий внесок (від 10% до 50% загальної вартості житла) становлять особисті кошти позичальника. В даному випадку іпотечний кредит видається на частину загальної вартості житла з вирахуванням суми даного внеску. Схема повного фінансування покупки, тобто без первісного внеску, є менш поширеною, що пов'язано з острахом неплатоспроможності позичальника. Подекуди така практика з боку окремих банків усе ж присутня, але за такої схеми ризик позичальника, як і щомісячні внески за кредитами, значно підвищуються. Іпотечні програми постійно видозмінюються та оновлюються. У зв'язку з цим фінансові установи переглядають умови іпотечного кредитування, вимоги до позичальника та схеми погашення заборгованості, що обумовлює строки надання кредиту та відсоткову ставку. Окремі категорії громадян можуть брати участь у спеціальних іпотечних програмах: у соціальній, для молодих сімей або для військовослужбовців. Ці програми фінансуються державою, що дозволяє забезпечити для цих категорій осіб більш низьку ціну житла, що купується. Головною перевагою іпотеки є те, що замість багаторічного нагромадження необхідної суми на купівлю житла виникає можливість за короткий термін жити в новій квартирі (або будинку) та бути власником житла. Таким чином, іпотечний кредит дає можливість трансформувати потенційний попит у платоспроможний.

На сьогодні відновлення попиту на житлову нерухомість – найважливіша умова виходу з кризи будівельної галузі та ринку нерухомості. У той же час, очевидно, що основна частина населення із середнім рівнем доходів не може придбати житло за рахунок власних або позикових коштів, а також претендувати на отримання житлових субсидій або соціального житла. Ця категорія населення, не маючи можливості реалізувати попит на ринку житлової нерухомості, могла б задовольняти потреби у житлі, реалізувавши попит на основі відносин оренди житла з викупом. Тобто правовідносин підприємства-орендодавця та фізичної особи-орендатора, що виникають

на підставі укладеного ними договору оренди житла з викупом. Даний вид угод з економічної точки зору досить наближений до лізингу, що є достатньо поширеним у розвинених країнах, однак не потребує обов'язкової участі фінансової установи з відповідною ліцензією на здійснення діяльності, а тому орендар може укласти договір із забудовником без участі посередників.

Договір оренди житла з викупом може укладатися на строк до 30 років, після чого, за умови повної оплати орендних платежів, об'єкт оренди переходить у власність орендаря. Власне орендні платежі за своєю суттю є викупною вартістю майбутнього майна орендаря. В той же час передбачається дострокове погашення орендних платежів, зі сплатою яких орендар стає власником орендованого житла. Також обов'язковою умовою даного договору є сплата орендарем початкового внеску, розмір якого встановлюється сторонами самостійно і включається до вартості житла. Орендар може користуватись житлом з моменту сплати такого внеску та першого платежу. Перевагою цього виду оренди є право орендаря зареєструвати своє місце проживання, а також місце проживання членів сім'ї за адресою орендованого приміщення.

На нашу думку, оренда житла з правом викупу в цілому є позитивним нововведенням і реальною можливістю реалізації житлових прав громадян. Для будівельних компаній, які мають реалізувати новозбудоване житло та профінансувати «заморожене» будівництво, оренда житла з правом викупу стане альтернативним фінансовим механізмом інвестування ринку житла. А для населення – вирішенням «житлової проблеми». Таким чином, даний механізм є досить цікавим як з наукової, так і з практичної точки зору, і подальше його дослідження є необхідним для усунення можливих непорозумінь у практичному застосуванні.

Література

1. Оренда або іпотека – ось в чому питання! / Сайт «Нерухомість у всіх аспектах» – Режим доступу : <http://etallon.com.ua/analtichnij-oglyad/51-orendaabo-poteka-os-v-chomu-pitannya-html>.
2. Проект Закону про особливості державної підтримки забезпечення молоді житлом / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=41464.

УДК 338.45(477)

Шукевич Вікторія Володимирівна, Литовченко Ігор Григорович,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
студенти

Науковий керівник - Глушко Аліна Дмитрівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

У процесі функціонування ринок нерухомості, як складова загального ринку, відображає усі проблеми економіки і соціальної сфери. За даними Державної служби статистики України середній рівень забезпеченості житлом в країні дорівнює 23,7м² на одну людину. Такий рівень є найнижчим у Європі, де забезпеченість житлом коливається від 35 до 45 м² на одну особу. Слід також зауважити, що велика кількість людей взагалі не мають свого житла. Майже 3,5 млн сімей і однаків проживають у

комунальних квартирах чи гуртожитках або орендують житло у приватних осіб; більше 5 млн осіб проживають в аварійних будинках і в будинках передаварійного стану.

Про великий попит населення на житло свідчить наявність житлових черг. Проте необхідно зауважити, що квартирна черга становить менше половини загального попиту на житло. За статистикою в Україні у черзі на квартиру станом на 01.01.2015 р. стоїть 657203 сім'ї [1].

Однак, при наявності високого попиту на житло показники галузі продовжують погіршуватися: зменшуються обсяги інвестицій у будівництво і відповідно зменшуються обсяги виконаних робіт. Така ситуація обумовлюється дією трьох груп факторів:

- економічних, до яких відноситься кризовий стан економіки країни, недоступність кредитних ресурсів (скорочення іпотечних програм, підвищення ставок та посилення вимог до позичальників), падіння платоспроможного попиту на житло;
- структурних, що характеризуються нерівномірністю обсягів житлового будівництва за регіонами, районами, містами і селищами;
- правових, які полягають у суперечливості чинного законодавства, неврегульованості багатьох аспектів житлового будівництва, непрозорості фінансових схем у процесі будівництва житла [2].

Як відомо, індикатором попиту на будь-який товар є зміна ринкової ціни на цей товар. Тому для з'ясування реального платоспроможного попиту на ринку житлової нерухомості доцільним є аналіз динаміки цін на житло в Україні. Водночас, згідно з рейтингом GlobalHousePriceIndex, опублікованим найбільшою британською консалтинговою компанією в сфері нерухомості KnightFrank, в Україні спостерігається найбільше у світі падіння цін: у 2014 році ціни на житло у доларах США зменшилися на 25,9% за рік [3].

На сьогоднішній день існує кілька можливих способів залучення ресурсів для фінансування будівництва і придбання житла. Форми та джерела інвестицій у житлове будівництво різні, але всі вони зводяться до трьох основних напрямків:

- фінансування за рахунок власних коштів будівельних компаній;
- фінансування по напрямках комерційного кредитування будівельних організацій;
- іпотечне кредитування приватних забудовників та покупців готового житла.

Досвід зарубіжних країн свідчить про ефективність застосування іпотечного кредитування для забезпечення соціально-економічного зростання ринку житла. Однак, в Україні система іпотечного кредитування первинного ринку нерухомості практично відсутня. До головних проблем, що стримують розвиток систем іпотечного кредитування, можна віднести наступні:

1) масштаби довгострокового іпотечного житлового кредитування обмежені короткостроковою ресурсною базою банків;

2) надмірна вартість кредитів, яка є наслідком високої ціни залучених ресурсів для банків та не повністю сформованого законодавчого поля в галузі іпотечного житлового кредитування. Це зумовлює високі ризики іпотечного кредитування, які закладаються банками у процентні ставки за кредитами;

3) складність оцінки платоспроможності позичальника, тому що значна частка в доходах населення – неофіційні доходи;

4) політична та економічна нестабільність в країні, що підвищує ризики іпотечного кредитування. Таким чином, спостерігається тенденція до скорочення іпотечних програм, підвищення ставок кредитування та посилення вимог до позичальників.

Крім бар'єрів, пов'язаних з фінансовим забезпеченням будівництва, розвиток ринку житлового будівництва стримує значне податкове навантаження та наявність адміністративних бар'єрів у будівництві, зокрема, при отриманні документації щодо дозволу на будівництво. Проблеми, що виникають на рівні підприємств, пов'язані передусім зі складністю управління фінансовими ресурсами, організацією виробництва та праці на будівельних підприємствах. На ритмічність та рівномірність ведення будівельної діяльності впливають також природні фактори. Від них деякою мірою може залежати виконання ремонтно-будівельних робіт у встановлені терміни. Серед основних причин зривів строків будівництва – неефективний менеджмент забудовників, недостатній виробничий потенціал, зниження керованості структурою учасників будівельного процесу, наприклад, при спорудженні об'єктів та виконанні ремонтно-будівельних робіт кількома субпідрядними підприємствами різної підпорядкованості. Значний знос виробничих фондів будівельних підприємств, в першу чергу машин та обладнання, використання застарілих, енерговитратних технологій з виробництва будівельних матеріалів, виробів і конструкцій впливає на зростання собівартості будівельної продукції і, як наслідок, призводить до збільшення вартості житла і скорочення платоспроможного попиту на нього [4]. Ще однією з найважливіших проблем є недостатня кількість кваліфікованих працівників. Частково це пов'язано з тим, що будівельні професії не є престижними серед молоді через недостатньо високу оплату порівняно з великими затратами праці. Поряд з тим тисячі кваліфікованих будівельників знаходять попит на свою працю поза межами України.

Таким чином, на ринку житлового будівництва спостерігаються істотні зміни під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища: падіння купівельної спроможності населення, політичної нестабільності, значного зростання ціни на будівельні матеріали, недоскопалості системи іпотечного кредитування в Україні тощо.

Для подолання існуючих в будівельній галузі проблем необхідне державне втручання і підтримка. Виходячи з вище зазначеного, з метою підвищення ефективності процесів житлового будівництва в Україні необхідна реалізація таких заходів, як:

- 1) вдосконалення нормативно-правового забезпечення будівельного процесу, у першу чергу, у сфері здійснення фінансування будівництва;
- 2) вдосконалення механізму реалізації державних цільових програм щодо забезпечення населення доступним житлом, державна підтримка інвестиційних проектів;
- 3) розвиток житлової іпотеки та державна підтримка комерційних банків, які пропонують іпотечні програми;
- 4) зниження відсоткових ставок та полегшення доступу до кредитних ресурсів;
- 5) надання податкових звільнень забудовникам соціального житла;
- 6) усунення бюрократичних перепон та скорочення термінів узгодження дозвільної документації [5].

Проте слід зауважити, що розвиток житлового будівництва напряду залежатиме від економічної та соціальної стабільності в країні. Тому державна політика повинна бути спрямована, перш за все, на зниження інфляції, відновлення економічного зростання, стабілізацію грошового обігу, скорочення дефіциту бюджету, зміцнення національної валюти, підвищення добробуту населення.

Отже, можна виділити декілька шляхів подолання існуючих в будівельній галузі проблем, такі як: вдосконалення нормативно-правового забезпечення будівельного процесу, розвиток житлової іпотеки, зниження відсоткових ставок та полегшення доступу до кредитних ресурсів, надання податкових звільнень забудовникам соціального житла; усунення бюрократичних перепон та скорочення термінів

узгодження дозвільної документації. Подальший розвиток будівельних підприємств в умовах скорочення платоспроможного попиту буде можливий тільки за умов підвищення ефективності їхньої діяльності за рахунок впровадження інновацій, підвищення кваліфікації персоналу та створення ефективної системи менеджменту. Це дасть змогу наблизити не лише кількісні, а й якісні показники житлового будівництва України до європейських стандартів.

Література

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Педько І.А. Фактори впливу на розвиток ринку нерухомості та будівельної галузі в Україні / І. А. Педько // Економіка: реалії часу. - 2014. - № 6. - С. 170-176.
3. Global House Price Index – Knight Frank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.knightfrank.com>.
4. Соха Ю.І. Формування будівельного ринку в Україні / Ю.І. Соха, К.В. Процак // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – № 640. – С. 203–207.
5. Перетятко А.Ю. Перспективи розвитку житлового будівництва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbisnbuv.gov.ua>.

Наукове видання

**РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції

Комп'ютерна верстка

В.В.Скриль

Ю.В. Олефіренко

Матеріали друкуються мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.

Підп. до друку 26.10.2017 р. Формат 60х84 1/16.

Папір офсет. Друк різнограф.

Ум. друк. арк. – 14,94 Обл.-вид.арк. 23,13

Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач поліграфцентр Полтавського національного
технічного університету імені Юрія Кондратюка
36011, Полтава, Першотравневий проспект, 24
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК, № 3130 від 06.03.2008 р.

